

ISSN 2286-8658 (Print) ISSN 2672-9598 (Online)

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Volume 10 No. 1 January - June 2021

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 ถ.ลำปาง-แม่ทะ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100

โทรศัพท์ 054-237399 ต่อ 3832 มือถือ 083-1563928

โทรสาร 054-241038

<http://www.rsc.lpru.ac.th>

กองบรรณาธิการ : (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก Peer Review)

ศ.เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ยุพิน จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ศ.กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา		รศ.เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต		ผศ.ดร.กมลทิพย์ คำใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ศ.ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.เกศริน มนูญผล	
รศ.ดร.กนกอร สมปราษฎ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	
รศ.ดร.กรกาญจน์ อรุณรัตน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ชูศรี สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รศ.ดร.กิติมา ปรีดีติติก	สำนักงานการศึกษาเอกชน	ผศ.ดร.นฤนาถ ศรีภักย์วานิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี
รศ.ดร.ฉัตรนภา พรหมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	ผศ.ดร.บุญญิตี ชำนาญกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	ผศ.ดร.บุษยากร ธีระพุดติกุลชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รศ.ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.นิตยา สุวรรณศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	ผศ.ดร.ปานฉัตร อาการักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รศ.ดร.บำรุง คำเอก	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ผศ.ดร.มลิวีย์ สมศักดิ์	
รศ.ดร.กรไชย พรภักดิ์สรขกร	มหาวิทยาลัยนครพนม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	
รศ.ดร.ประจักษ์ สายแสง	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	ผศ.ดร.รัศมี ต้นเจริญ	
รศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	
รศ.ดร.ปราจริย ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผศ.ดร.เรขา อรัญวงศ์	
รศ.ดร.พิทยาภรณ์ มานะจตุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์	
รศ.ดร.พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ผศ.ดร.วรรณรัตน์ ใจนวิเชียร	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รศ.ดร.เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	ผศ.ดร.วัชรีย์ ร่วมคิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รศ.ดร.มนตรี พิริยะกุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	ผศ.ดร.วิไลวรรณ วิชาจักษณกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รศ.ดร.เมฆม สอดส่องภฤช	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.ยุพร ริมชลการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผศ.ดร.ศุภวรรณ เล็กวิไล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ.ดร.วาริพิน มงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ผศ.ดร.สมบัติ เวชกามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
รศ.ดร.สนม ครูชเมื่อง	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	ผศ.ดร.สิทธิชัย สาเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สมคิด พรหมจ้อย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	ผศ.ดร.สุนทรพจน์ ดำรงพานิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สุกัญญา เอ็มอัมธรรม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผศ.ดร.เสกสรรค์ แยมพินิจ	
รศ.ดร.สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย		ผศ.ดร.อรุณี หงษ์ศิริวัฒนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ		ผศ.ดร.อิรวัดน์ ชมระกา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย		ผศ.ดร.อุดม คำชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
รศ.ดร.จำเนียร บุญมาก	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ผศ.ดร.อุไรวรรณ หาญวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ : (ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน Peer Review)

รศ.ดร. บุญทวารณ	วิงวอน	ผศ.ดร. ดวงจันทร์	เตี้ยวิไล
รศ.ดร. พรชนก	ทองลาด	ผศ.ดร. ธนกร	สิริสุขันธา
รศ.ดร. ไพฑูรย์	อินตะขัน	ผศ.ดร. บุญเหลือ	ใจมโน
รศ.ดร. วันทนา	สุวรรณอัคร์	ผศ.ดร. ปราโมทย์	พรหมขันธ
รศ. สุวรรณณี	โพธิศรี	ผศ.ดร. พิสิทธ์	มอน บัวกนก
ผศ.ดร. จตุรภัทร	วงศ์ศิริสถาพร	ผศ.ดร. วิยดา	แหลมตระกูล
ผศ.ดร. จรีรัตน์	สุวรรณ	ผศ.ดร. อัมเรศ	เนตาสีทธิ
ผศ.ดร. ชุติกานต์	รักธรรม	ผศ.ดร. อนุรักษ์	อาทิตย์กวิน
ผศ.ดร. ณัฐนันท์	ฐิตยาปราโมทย์	ผศ.ดร. สมาน	ฟูแสง

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดำเนินการมาเป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564 โดยยังคงมุ่งมั่นที่จะเป็นสื่อกลางการเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการ ทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจ และการใช้ประโยชน์ของบุคคล สังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป

ภายในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความจำนวนทั้งสิ้น 15 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัยจำนวน 14 บทความ และบทความวิชาการจำนวน 1 บทความ เนื้อหาโดยรวมของบทความสะท้อนถึง ผลการวิจัยหรือมุมมองที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา การตลาด การเงิน - การบัญชี การสื่อสารการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการดูแลสุขภาพ

กองบรรณาธิการวารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่าน นักวิจัย นักศึกษา นักวิชาการ หรือผู้สนใจทั่วไป จะได้รับข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์จากวารสารฉบับนี้ ท้ายนี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย ที่ทำให้วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สามารถดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะพัฒนาสู่วารสารที่มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ฉติมา คุณยศยิ่ง
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

1. กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ *เก็จวลี ศรีจันทร์* 1
2. การศึกษาการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย *ศัชพล จันทเพชร* 13
3. แนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ *ดวงฤทัย โพธิกุล* 27
4. กิจกรรมพื้บ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิถีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ *นภาพรรณ เนตรประดิษฐ์* 39
5. การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง *ปองปรารณ สุนทรเกตุ* 51
6. การวิเคราะห์สภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ *พลอยปภัศ ไชยยานนท์* 63
7. การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ : กรณีศึกษาตำบลบ้านดำนานาขาม *ภาศิริ เขตปิยรัตน์* 76
8. แนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 *มานพ จันทร์ศรี* 89

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
9. แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2	วิจิต อ่อนจันทร์	100
10. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	ศรารุณี ด้วงบัว	109
11. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ ของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง	ศิริขวัญ วาวแวว	121
12. การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ และคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร	ศุภณัฐ พงศ์ฤทธิไกรเลิศ	132
13. การวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณ ในนวนิยายแนวศาสนา ของทมยันตี	สุประวีณ์ แสงอรุณเฉลิมสุข	143
14. การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไย เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มน้ำพริกเผา ผลไม้ตามฤดูกาลบ้านเวียงสวรรค์	อนุรักษ์ อาทิตย์กวิณ	154
บทความวิชาการ		
15. การใช้กิจกรรมประกอบอาหารเพื่อส่งเสริมทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย	อรทัย ชัยแปง	166

CONTENTS

		Page
Research Articles		
1. Service Marketing Mix Strategies Affecting Decision-Making Behavior of Generation Z Consumers in Chiang Mai in Choosing Shopping Center	<i>Ketwalee Srijun</i>	1
2. A study of the perceived financial value and the image of tourist attractions affecting the behavioral and consumption satisfaction of tourists in Sukhothai Provinc	<i>Katchaphon Janpetch</i>	13
3. The Participatory Administration Guidelines for Knowledge Management of Schools in Samoeng District, Chiang Mai Province	<i>Duangruethai Phothikoon</i>	27
4. Community-Participatory Local Activities of Ban Mai Lao Yao Community, Wichet Nakorn Sub-district, Chae Hom District, Lampang Province, in Cultural Preservation and Inheritance through Creative Tourism	<i>Napawan Netpradit</i>	39
5. Digital Media Literacy of Communication Arts Students, Lampang Rajabhat University	<i>Pongprad Sunthornpaesat</i>	51
6. Debt Analysis and Related Factor to Debt Agriculture of Cooperative Member in the Northern of Thailand	<i>Ploypapat Chaiyanon</i>	63
7. The development of a system and mechanism for driving the quality standard control of durian Long Lab Lae and Lin Lab Lae varieties in Uttaradit province: A case study of Ban Dan Na Kham	<i>Pasiri Khetpiyarat</i>	76
8. Geraldine for the Development of Information System and Network Administration in Khlongnamlai School Group Under the Office of Kamphaeng Phet Primary Education Area 2	<i>Manop Jansri</i>	89

CONTENTS (Continued)

		Page
9. Guidelines for School-Based Management Development In The Khlong Nam Lai Group Under The Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 2	<i>Vichit Onjan</i>	100
10. Practice of information searching performed by students at Rajamangala University of Technology Isan in KhonKaen campus During the COVID-19 Pandemic Situation Period	<i>Sarawut Duangbao</i>	109
11. Factors Affecting the Public's Decision to Purchase a Health Insurance in Lampang	<i>Sirikwaun Wawwaew</i>	121
12. Environmental Arrangement for Fall Prevention, Adaptation, Media Literacy and Quality of Life of the Elderly at Dindaeng Community Housing, Bangkok Metropolitan	<i>Supanut Ponglitkailert</i>	132
13. An Analysis of Female Main Characters Having Spiritual Journey in Religious Novels of Tamayanti	<i>Suprawee Saeng-Arunchalaemsuk</i>	143
14. The Study of Consumers' Attitudes towards Longan Chili Paste Products and Packaging to Develop the Packaging Prototype of Community Enterprises Seasonal Chili Paste Fruit Group of Ban Wiang Sawan	<i>Anurak Artitkawin</i>	154
Academic Article		
15. The using of cooking activities to promote frontal brain skills for early childhood	<i>Orathai Chaipang</i>	166

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ
เลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่
Service Marketing Mix Strategies Affecting Decision-Making Behavior
of Generation Z Consumers in Chiang Mai in Choosing Shopping Centers

เก็จวาลี ศรีจันทร์^{1*} และชรัญญา สุวรรณเสรีรักษ์²

(Ketwalee Srijun^{1*} and Charunya Suwanseireeruk²)

^{1,2}บริหารธุรกิจ การตลาด คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ 50300
อีเมลผู้แต่งหลัก : taewketwalee@gmail.com เบอร์โทร : 09 3236 9895

วันที่รับบทความ 5 พฤษภาคม 2563
Received: May. 5, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 15 กันยายน 2563
Revised: Sep. 15, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 17 กันยายน 2563
Accepted: Sep. 17, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ไคสแควร์ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลเชียงใหม่ เหตุผลเพราะความทันสมัยและความหลากหลายของสินค้า โดยใช้บริการศูนย์การค้าสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อสินค้าและบริการ ส่วนใหญ่ใช้บริการศูนย์การค้าวันหยุดสุดสัปดาห์ (ส. – อา.) มีค่าใช้จ่าย 500 - 1,000 บาท และตัดสินใจเข้าใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยตัวเอง

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ หรือบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด; ส่วนประสมทางการตลาดบริการ; Generation Z

Abstract

The purposes of this research were (1) to study shopping center usage behavior of Generation Z consumers in Chiang Mai (2) to study service marketing mix strategies that affect shopping center service decision-making behavior of Generation Z consumers in Chiang Mai. The samples are 400 Generation Z consumers in Chiang Mai.

The research uses a questionnaire as a tool for data collection. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, statistics used in the chi-square test, and Spearman's correlation coefficient.

The results show that the majority of Generation Z consumer groups in Chiang Mai choose to use the Central Festival Chiang Mai. The main reason for this is because of the modernity and variety of products of the shopping center. The Generation Z consumer groups in Chiang Mai use shopping center services 2-3 times a week to purchase goods and services. Most of them use the shopping center on weekends (Saturday-Sunday). Their spending is 500-1,000 baht. Generation Z consumers in Chiang Mai make decisions to use the shopping center by themselves.

The hypothesis testing found that service marketing mix strategies on the elements of product (or service), price, place (location), promotion, people (personnel), physical evidence, and process correlated with the purchasing decision behavior of shopping center services of Generation Z consumers in Chiang Mai.

Keywords: Marketing strategy; Service marketing mix; Generation Z

บทนำ

ศูนย์การค้าเป็นการให้บริการของการค้าปลีกรูปแบบหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภค เนื่องจากรูปแบบของศูนย์การค้าในปัจจุบันมีลักษณะการให้บริการแบบครบวงจร กล่าวคือ เป็นที่รวบรวมของสินค้านานาชนิด ซึ่งผู้บริโภคสามารถหาซื้อสินค้าและเข้ารับบริการต่าง ๆ ได้ครอบคลุมทุกด้าน ประหยัดเวลาในการจับจ่ายใช้สอย นอกจากนี้ยังมีสถานบันเทิงและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบครัน รวมทั้งมีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีเครื่องปรับอากาศเย็นสบาย จัดเรียงสินค้าหลากหลายชนิดอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อได้เองตามความพอใจ หรือที่รู้จักกันในศัพท์ self service ซึ่งเป็นการบริการตนเอง นอกจากนี้ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ยังตั้งอยู่ในทำเลที่การเดินทางไปมาสะดวก และที่สำคัญคือมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารพื้นที่ขายและสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเรียกความสนใจจากลูกค้าให้มาจับจ่ายซื้อสินค้าแทนการซื้อสินค้าจากตลาดสด และร้านค้าปลีกขนาดเล็กทั่วไป (ภักดี สูงใหญ่ และคณะ, 2557) การขยายตัวของศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าในปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงเพิ่มมากขึ้นส่วนแบ่งทางการตลาดของศูนย์การค้าในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งสัดส่วนได้ดังนี้ คือ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล เชียงใหม่ 40% ศูนย์การค้าเซ็นทรัลแอร์พอร์ตเชียงใหม่ 30% ศูนย์การค้าเมญา 15% ศูนย์การค้าเซ็นทรัลลาดสวนแก้ว 10% ศูนย์การค้าพรอมเมนาดา 3% และอื่น ๆ 2% ดังนั้นผู้บริหารศูนย์การค้าแต่ละแห่งพยายามหาแนวทางและดึงเอากลยุทธ์ต่าง ๆ มากมายมาใช้ในการบริหารและจัดการทั้งทางด้านการบริหารการตลาด ประกอบกับการวางแผนด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด (หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์, 2562) เครื่องมือที่ผู้บริการศูนย์การค้าใช้ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าคือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ (7Ps) Marketing Mix ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ในการวางแผนทางการตลาด

ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบของ สินค้า สถานที่และเวลา โปรโมชัน ราคาและค่าใช้จ่ายอื่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ กระบวนการ และบุคคล พร้อมทั้งศึกษาถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในองค์กรของตน หลังจากนั้น องค์กรจะทำการเลือกกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้ 7Ps เป็นแนวทางสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อให้แตกต่าง โดดเด่น และตอบสนองต่อความต้องการลูกค้าได้ ซึ่งองค์กรจะต้องเรียนรู้ ยอมรับ ปรับปรุง และปรับเปลี่ยนแนวทาง เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามกลยุทธ์ที่วางไว้ (ภักดี สูงใหญ่ และคณะ, 2557)

กลุ่ม Generation Z เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจในอนาคต (Turner, 2015) กล่าวว่า ผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ซึ่งสื่อเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจต่อคนกลุ่มนี้ค่อนข้างมากสามารถแบ่งพฤติกรรมได้ออก 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มไม่จ่ายเพื่อตราสินค้า กลุ่มแฟนคลับห้าง กลุ่มต้องการสร้างภาพลักษณ์ กลุ่มศรัทธาสื่อ กลุ่มไม่ซื้อตามกระแส กลุ่มไม่สนใจโฆษณา กลุ่มหาของดีราคาถูก และกลุ่มตอบสนองต่อกิจกรรมการตลาด (วันรบ บุญธรรม, 2554) ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z หันมาให้ความสนใจและใช้บริการศูนย์การค้าเพิ่มขึ้นเนื่องจากศูนย์การค้ามีความสะดวกสบายมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจรในที่แห่งเดียว ศูนย์การค้าต่าง ๆ เริ่มมีการพัฒนาการให้บริการและขยายตัวเพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงขึ้นเป็นอย่างมาก เพื่อรองรับกับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z การขยายตัวของศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าในปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (Marketeeronline, 2562) ดังนั้นผู้บริหารศูนย์การค้าแต่ละแห่งพยายามหาแนวทางวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดและดึงเอากลวิธี ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารการตลาดที่มีประสิทธิภาพ หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า มาใช้ในการบริหารและจัดการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ณัฐวัฒน์ คณารักสมบัติ และสุธาสิณี เหลียวตระกูล, 2561) เพื่อดึงดูดผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z มากที่สุด เนื่องจากการบริหารการตลาดนั้น เป็นกระบวนการในการวางแผนและการบริหารการจัดจำหน่าย การสร้างความคิดด้านสินค้าและบริการ เพื่อสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนโดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การหรือธุรกิจ และเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลายอย่างสูงสุด

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับ ผู้บริหาร นักการตลาด เพื่อเตรียมความพร้อมค้นหาแนวทางในการจัดการตลาด สำหรับสร้างโอกาสและพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขต

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี ส่วนประสมทางการตลาด และทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

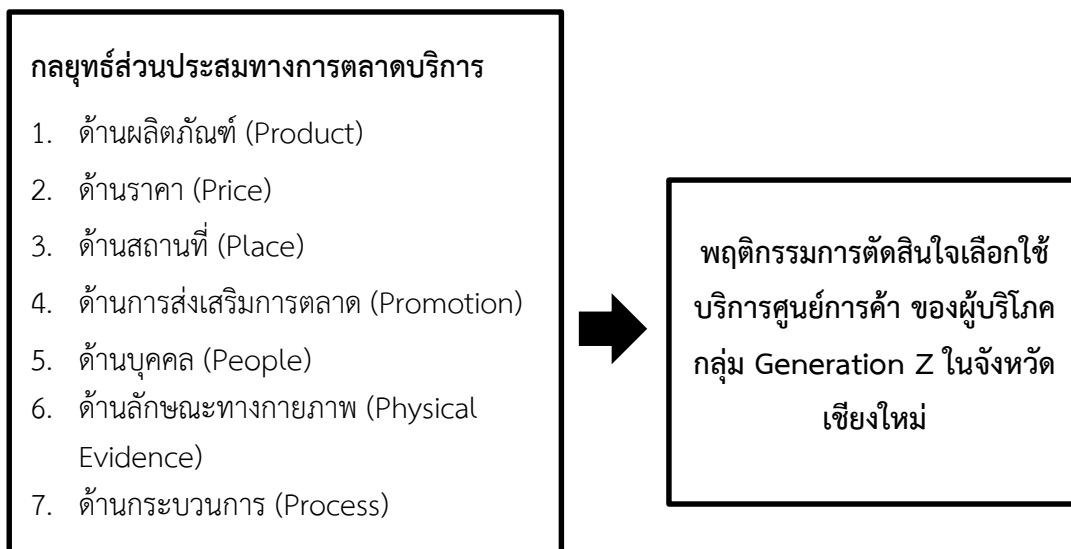
ตัวแปรต้น คือ กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ที่เกิดในช่วง พ.ศ.2537 – ปัจจุบัน อายุ 1 - 26 ปี (ปี พ.ศ.2563) (วันรบ บุญธรรม, 2554) ในจังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 295,335 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน ณ ธันวาคม 2561) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ตามสูตรของ Yamane (1973) เพื่อกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษา ซึ่งการเปิดตารางหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะเปิดตารางที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 0.05 หรือคิดเป็นค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สามารถนำมาอ้างอิง เป็นตัวแทนประชากรของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด เท่ากับ 400 ตัวอย่าง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็นโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Judgmental or Purposive Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการศูนย์การค้า ในจังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ การสำรวจ (Survey) คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับ แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยเนื้อหาจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบบไลเคอร์สเกล (Likert Scale) 1 หมายถึง น้อยที่สุด และ 5 หมายถึง มากที่สุด ตอนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

การทดสอบความน่าเชื่อถือ

การทดสอบความเชื่อมั่น คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อแต่ละตอนของแบบสอบถามสื่อความหมายได้ตรง และเหมาะสมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของคอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าที่ได้ นั้นจะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 หากค่าที่ได้ใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่าแบบสอบถามนั้นมีความเชื่อถือมาก ทั้งนี้จะใช้ค่าสัมประสิทธิ์ที่มีค่า 0.929 ซึ่งจะถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552, น. 30; เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552, น. 144) ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่สมบูรณ์ ก่อนทำการแจกแบบสอบถามจริง

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 3 โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงปริมาณในการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนจากมาตรฐาน SD (Standard Deviation)

2. สถิติทดสอบเชิงอนุมาน (Inference Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	151	37.75
หญิง	249	62.25
2. อายุ		
12-15 ปี	6	1.50
16-18 ปี	106	26.50
19-21 ปี	235	58.75
22-26 ปี	53	13.25
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา	6	1.50
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	123	30.75
ปริญญาตรี	259	64.75
ปริญญาโท/ปริญญาเอก	12	3.00
4. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	391	97.75
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	0.50
พนักงานบริษัทเอกชน	7	1.75
5. รายได้		
น้อยกว่า 10,000 บาท	394	87.25
10,000-20,000 บาท	4	1.00
20,001-30,000 บาท	2	0.50

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.25 มีอายุ 19-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.75 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 64.75 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 97.75 และมีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 87.25

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	\bar{X}	S.D	ระดับการตัดสินใจ
1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.80	0.90	มาก
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านราคา	3.94	0.83	มาก
3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสถานที่	3.81	0.93	มาก
4. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านการส่งเสริมการตลาด	3.83	0.81	มาก
5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านบุคลากร	3.84	0.77	มาก
6. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านลักษณะทางกายภาพ	4.07	0.82	มาก
7. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านกระบวนการ	3.81	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ให้ระดับการตัดสินใจต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์และบริการ 3.80 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านราคา 3.94 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสถานที่ 3.81 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านการส่งเสริมการตลาด 3.83 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านบุคลากร 3.84 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านลักษณะทางกายภาพ 4.07 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านกระบวนการ 3.81

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของ ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ เลือกใช้บริการศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 28.5 ศูนย์การค้าเมญ่า ไลฟ์สไตล์ ช้อปปิ้ง เซ็นเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 27 และเซ็นทรัลพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต คิดเป็นร้อยละ 26

เหตุผลที่กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่เลือกใช้บริการศูนย์การค้าเพราะความทันสมัยและความหลากหลายของสินค้า คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือ ใกล้บ้าน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 15.2 และต่ำสุด คือ มีร้านอาหารให้เลือกมากมาย คิดเป็นร้อยละ 8.5

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้บริการศูนย์การค้าสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42 สัปดาห์ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27 และเข้าใช้บริการศูนย์การค้า ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 9.5

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อซื้อสินค้าและบริการ คิดเป็นร้อยละ 17.5 เดินชมสินค้า คิดเป็นร้อยละ 20.2 รับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 23.7

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้บริการศูนย์การค้าวันหยุดสุดสัปดาห์ (ส. – อา.) คิดเป็นร้อยละ 45 วันธรรมดา (จ. – ศ.) คิดเป็นร้อยละ 31.5 และวันหยุดยาวช่วงเทศกาล คิดเป็นร้อยละ 6.5

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าใช้จ่าย 500-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ 1,001-2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.8 และต่ำสุดคือ ต่ำกว่า 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.0

ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ตัดสินใจด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 57.0 รองลงมาคือ เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และต่ำสุดคือ ครอบครัว/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 11.5

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการกับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้า ของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่	สถิติ		
		n	r_s	(Sig.2-tailed)
1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.24	0.02*
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.03	0.55
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.01	0.82
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.07	0.09
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.07	0.14
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.09	0.08
2. ด้านราคา	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	-0.67	0.93
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.09	0.78
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.02	0.61
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.12	0.00*
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.04	0.89
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.90	0.05*

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการกับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้า ของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่	สถิติ		
		n	r_s	(Sig.2-tailed)
3. ด้านสถานที่	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.23	0.00*
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	-0.11	0.13
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	-0.07	0.09
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.13	0.45
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.23	0.39
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.40	0.10
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.16	0.02*
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	-0.02	0.70
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.19	0.78
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.17	0.00*
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.13	0.06
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.01	0.90
5. ด้านบุคลากร	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.08	0.04*
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.17	0.01*
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.13	0.97
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.20	0.54
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	-0.23	0.10
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.05	0.14
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.09	0.06
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	-0.07	0.50
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.30	0.56
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.08	0.12
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.06	0.43
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.30	0.01*
7. ด้านกระบวนการ	ศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ	400	0.08	0.09
	เหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.08	0.09
	ความถี่ในการใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.07	0.10
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.24	0.01*
	ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแต่ละครั้ง	400	0.07	0.14
	ผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า	400	0.24	0.00*

หมายเหตุ* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านราคามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการ ศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านช่วงเวลาที่ใช้บริการ ศูนย์การค้า และผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านสถานที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการ ศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ และช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านศูนย์การค้าที่เลือกใช้บริการ และเหตุผลที่เลือกใช้บริการศูนย์การค้า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านช่วงเวลาที่ใช้บริการศูนย์การค้า และผู้มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลเชียงใหม่ เหตุผลที่กลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่เลือกใช้บริการศูนย์การค้าเพราะ ความทันสมัย และความหลากหลายของสินค้า ใช้บริการศูนย์การค้าสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง มีวัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ส่วนใหญ่ใช้บริการศูนย์การค้าวันหยุดสุดสัปดาห์ (ส. – อา.) มีค่าใช้จ่าย 500 - 1,000 บาท ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ตัดสินใจด้วยตัวเองสอดคล้องกับ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546, น.192) ที่กล่าวว่าการศึกษาถึงลักษณะของผู้ซื้อเป็นเป้าหมายที่เป็นประโยชน์สำหรับนักการตลาด เพราะช่วยให้นักการตลาดทราบความต้องการของลูกค้า และสามารถใช้ส่วนประสมทางการตลาดเพื่อกระตุ้นและสนองความต้องการของลูกค้าเป้าหมายได้ถูกต้อง

ผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ให้ระดับการตัดสินใจต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ (Kotler, 2009, p. 92)

ที่กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ จัดเป็นตัวแปรทางการตลาดที่ธุรกิจต้องใช้ในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าเป้าหมาย กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่สอดคล้องกับ ธนาการณ์ ดวงใจ (2559) ที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในศูนย์แฟชั่นค้าส่ง เดอะ แพลทินัม แฟชั่นมอลล์ สัมพันธ์กัน และไม่สอดคล้องกับ กมลวรรณ สุขสมัย (2560) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะ มาใช้บริการในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ ดังนั้นทางศูนย์การค้าควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดให้มีความหลากหลายของราคาที่สามารถครอบคลุมต่อความต้องการซื้อและใช้บริการของผู้บริโภคภายใต้กำลังซื้อที่แตกต่างกัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภค Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการซื้อสินค้าและใช้บริการมากขึ้น ในขณะที่ช่วงวันจันทร์-ศุกร์ จะมีผู้บริโภค Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ มาใช้บริการน้อย ดังนั้นทางศูนย์การค้าควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดเพื่อวิเคราะห์และใช้เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดเข้าช่วยแก้ไขปัญหา เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และจะต้องใช้วิธีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภครับรู้และมาใช้บริการ

2. จากผลการศึกษาความสำคัญของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้บริโภคกลุ่ม ผู้บริโภค Generation Z ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มาใช้บริการศูนย์การค้า โดยภาพรวมให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าในแต่ละครั้งของผู้บริโภคจะคำนึงถึงกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นอย่างมาก เช่น คุณภาพของสินค้าและบริการจะเหมาะสมกับราคาที่เสียไปหรือไม่ จะได้รับสิทธิพิเศษหรือส่วนลดแบบใดบ้างหากซื้อหรือใช้บริการจำนวนมาก รวมถึงลักษณะการให้บริการไม่ว่าจะเป็นในส่วนของพนักงานหรือแม้กระทั่งขั้นตอนการให้บริการจะต้องรับ ความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นทางศูนย์การค้าควรให้ความสำคัญ และพัฒนาคุณภาพของสินค้ารวมถึงคุณภาพการให้บริการที่มีเอกลักษณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีก

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของกลุ่มผู้บริโภคในทุก Generations เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม Generations

2. ผลการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ซึ่งยังไม่ครอบคลุม ในการศึกษา

ครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุงกลยุทธ์ของศูนย์การค้าต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ อาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมาพัฒนากลยุทธ์ของศูนย์การค้าได้ดีมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ สุขสมัย. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า**. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2552). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ครองช่าง.
- ค้าปลีกไทย. (2562). **การตลาดค้าปลีก 2562 ยังไหวไหม**, (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <https://marketeeronline.com> เข้าดูเมื่อวันที่ 3/4/2563.
- ณัฐวัฒน์ คณารักษ์สมบัติ และสุธาสิณี เหลียวตระกูล. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบ Real Time Marketing ในยุคประเทศไทย 4.0. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 หน้า 143-157.
- ธนาการณ์ ดวงใจ. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในศูนย์แฟชั่นค้าส่งเดอะแพลทินัม แฟชั่นมอลล์. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 313-319.
- ภักดี สูงใหญ่, ชีร์ธนิกษ์ ศิริโวหาร และวันทนีย์ ภูมิภักทราคม. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าที่ศูนย์การค้าเซียร์รังสิต. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 หน้า 79-95.
- วันรบ บุญธรรม. (2554). **NewBiES 8 กลุ่มซื้อใหม่ พลิกโฉมหน้าการตลาดไทย**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่ (ฉบับปรับปรุงปี 2546)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์. (2562). **ค้าปลีกเชียงใหม่คึก**, (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www.posttoday.com> เข้าดูเมื่อวันที่ 13/8/2562.
- Kotler Philip. (2009). **Marketing Management**. Pearson Education: Prentice Hall.
- Turner, A.R. (2015). Generation Z: Technology and Social Interest. **The Journal of Individual Psychology**, Volume 71, Number 2, Summer 2015.

การศึกษาการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อ
ความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย
A study of the perceived financial value and the image of tourist
attractions affecting the behavioral and consumption satisfaction
of tourists in Sukhothai Province

คัชพล จันเพชร^{1*}

(Katchaphon Janpetch^{1*})

^{1*} สำนักพัฒนาขีดความสามารถการท่องเที่ยว องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
อีเมลผู้แต่งหลัก : KJ.WORK23@GMAIL.COM เบอร์โทร : 08 1987 0499

วันที่รับบทความ 29 ธันวาคม 2562
Received: Dec. 29, 2019

วันที่รับแก้ไขบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2563
Revised: Feb. 21, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2563
Accepted: Feb. 21, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย 2) พัฒนาข้อเสนอในการปรับปรุงปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ดำเนินการวิจัยโดยผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ.2563 เป็นจำนวนรวม 398 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัยด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และ 2) ระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.06 อยู่ในระดับการรับรู้คุณค่าที่สูงมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยพบว่า 1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเฉลี่ย 3.96 2) สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติเฉลี่ย 4.19 3) สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมเฉลี่ย 4.18 4) สิ่งของสำหรับบริโภค เช่น อาหาร เฉลี่ย 4.11 และ 5) คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเฉลี่ย 4.08 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับความพึงพอใจที่สูงมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังระบุถึงการปรับระดับราคาค่าบริการให้เป็นไปตามบริบททางเศรษฐกิจ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับบุคคลทุกประเภทสามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดการบอกต่อแบบปากต่อปากในอนาคต

คำสำคัญ: การรับรู้คุณค่า; การเงิน; ภาพลักษณ์; ความพึงพอใจ

Abstract

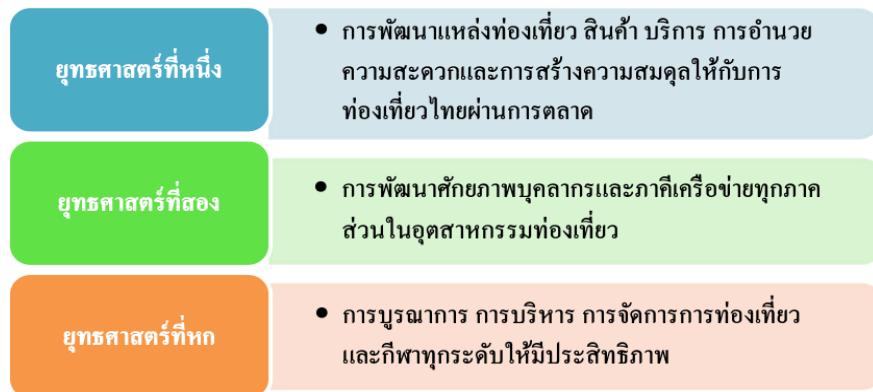
The research aims 1) Study the perceived factors of financial value and the image of tourist attractions were affecting the behavioral and consumer satisfaction of tourists in Sukhothai Province. 2) Development of a proposal is to improve the perceived value factor of financial aspects and the image of tourist attractions to affect the behavioral and consumer satisfaction of tourists traveling in Sukhothai Province. The research was conducted by the researchers that chose to collect data from male and female tourists over 20 years old between April to June 2020. The total was 398 samples that used questionnaires as a tool for data collection. Descriptive statistics were used to find the mean and standard deviation. The results of the research found that 1) the perceived value of tourists in terms of financial factors had an average of 3.89 and 2) the perceived value of tourists in terms of image factors of tourist attractions was an average of 4.23. The overall average value was 4.06, which was in the perceived level of value that was very high. Moreover, the research on the satisfaction of tourists with tourism in Sukhothai Province found that 1) The average life and property safety average was 3.96 2) Attractiveness and the natural average were 4.19 3) Cultural attraction average was 4.18 4) Consumable items such as food average was 4.11 and 5) Tourist attraction quality average was 4.08. Respectively, it's a total average of 4.10, which was at a very high level of satisfaction. Besides that, the results of the study also indicate that the service prices are adjusted according to the economic context, and the development of facilities are suitable for all types of people. It can affect the satisfaction of tourists and bring word of mouth in the future.

Keywords: perceived financial value; Financial; image; satisfaction

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินมหาศาลหมุนเวียนในประเทศ รวมทั้งรายได้ที่มาจากเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสามารถนำรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปพัฒนาประเทศและท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า และสามารถทำให้ขยายการเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศ โดยเฉพาะการนำวัตถุดิบท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจอยู่มากมายหลายประเภท เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศอย่างเข้มข้น จากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ประชาชนชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาฉบับที่ 4 (พ.ศ.2560-2564) (ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง ยุทธศาสตร์ที่สอง และยุทธศาสตร์ที่หก)

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562: 36

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการมุ่งเน้นมาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านการส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และจากยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ข้อดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าเกี่ยวข้องข้องกับการบริการและสินค้าทางการท่องเที่ยว จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยเดือนธันวาคม 2562 (ข้อมูลเบื้องต้น ณ วันที่ 22 มกราคม 2563) จากกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ทำให้ทราบว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2562 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้สะสมจากการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศขยายตัวจากปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีรายได้รวมจากการท่องเที่ยวทั้งหมดจำนวน 3.01 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 2.37 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติขยายตัวร้อยละ 4.24 และจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยลดลงร้อยละ 0.06 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวสะสมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางกลับกันจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยลดลง ดังนั้น หน่วยงานทางการท่องเที่ยวจึงมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ และจากมาตรการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองด้วยมาตรการทางการเงินผ่านรูปแบบการหักลดหย่อนภาษี รวมถึงการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ในประเทศที่เข้มข้นทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยที่สนับสนุนทำให้ประชาชนชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเติบโตทั้งในเมืองหลักและเมืองรอง โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬายังคงให้ความสำคัญต่อทุกกลุ่ม เช่น “ไทยเที่ยวไทย ไทยยั่งยืน” และ “Amazing Thailand Go Local : เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโต เมืองไทยเติบโต” และการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองผ่าน

มาตรการหักลดหย่อนภาษี และกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

อัตราการขยายตัวสูงสุด 3 อันดับแรก “ไทยเที่ยวไทย” ประจำเดือนธันวาคม 2562 จังหวัดสุโขทัย เป็นอันดับ 1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.03 รองลงมาเป็น จังหวัดศรีสะเกษ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.96 และอันดับที่ 3 เป็นของจังหวัดตาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.68 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา อ้างถึงใน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัยมีการขยายตัวสูงที่สุด เป็นอันดับที่หนึ่งของไทยเที่ยวไทย เนื่องจากสุโขทัยเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งดงาม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวสุโขทัย นอกจากนี้ หน่วยงานองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนได้ให้ความสำคัญมากต่อจังหวัดสุโขทัย จึงได้ประกาศนโยบายการท่องเที่ยวแบบ Low Carbon Tourism หรือ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นต้นแบบให้กับ อพท. พื้นที่อื่น ๆ (โพสตุเหตุย์, 2562: ออนไลน์) นอกจากนี้ อพท. ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เห็นถึงความสำคัญและแนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารว่าจะเป็นเครื่องมือในการช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงได้ร่วมสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย หรือทีต้า (TEATA) พัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงอาหารด้วยการใช้การตลาดเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วม โดยเลือกจังหวัด “สุโขทัย” มาเป็นเมืองต้นแบบสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (ประชาชาติธุรกิจ, 2562: ออนไลน์) โดยมุ่งเน้นไปที่การสัมผัสการท่องเที่ยวแบบจับต้องได้ทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และราคาที่สมเหตุผล ด้วยศักยภาพและความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีอาหารอร่อยขึ้นชื่อ มีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและไม่สามารถหารับประทานที่อื่นได้ กลายเป็นกระแสสะท้อนต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมายังจังหวัดสุโขทัย ซึ่งการทำงานของหน่วยงานจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมไปถึงผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวต่างก็ให้ความสำคัญและช่วยกันผลักดันการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย และการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้สำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมาย และประเด็นยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จากรายละเอียดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาผลลัพธ์ จากการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างไร จนนำมาสู่การพัฒนาข้อเสนอในการปรับปรุงปัจจัยดังกล่าวในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอในการปรับปรุงปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย

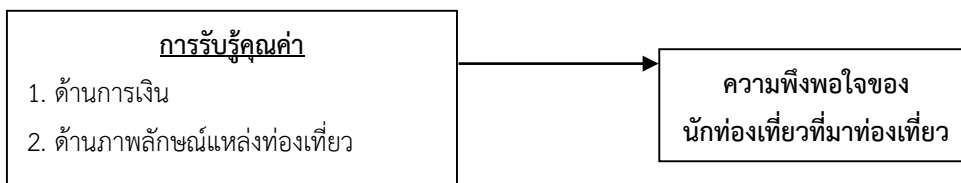
กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่า ผู้วิจัยใช้กรอบแนวความคิดการรับรู้คุณค่าด้านการเงินของ Bolton & Drew, 1991 อ้างถึงในงานวิจัยของ อติทยา บัวศรี และสุพาดา สิริกุตตา (2558) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี และจากงานวิจัยของ Irena (2015) ศึกษาเรื่อง การกำหนดตลาดเป้าหมายตามการรับรู้ของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาปลายทางการท่องเที่ยวโครเอเชีย และการรับรู้คุณค่าด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้แนวความคิดของ Baloglu & McCleary (1999) และจากงานวิจัยของกชพรรณ ใจแก้ว (2559) ค้นคว้าอิสรเรื่องปัจจัยคุณภาพการเดินทางพักผ่อนและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ และจากงานวิจัยของ Aliman, Hashim, Wahid & Harudin (2014) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของนักท่องเที่ยว การรับรู้คุณภาพและการรับรู้ภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวปลายทาง: ผลกระทบต่อการรับรู้คุณค่า สถานที่ท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย และจากงานวิจัยของ Ramseook-Munhurrana, Seebalucka & Naidoo (2015) ศึกษาทำการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของภาพลักษณ์ที่หมาย, การรับรู้คุณค่าสถานที่ท่องเที่ยว, ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและความภักดี: กรณีศึกษาหมู่เกาะมอริเชียส จากปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ หากสามารถให้บริการต่อลูกค้าได้อย่างครบถ้วนเป็นอย่างดี จะสามารถสร้างความพึงพอใจ (Customer Satisfaction) และทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559: 125-126) ได้กล่าวว่า แนวคิดด้านคุณค่าในใจของนักท่องเที่ยว (Tourist Value) เป็นการรับรู้ของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่มีต่อการบริการที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการให้บริการ ระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับนักท่องเที่ยว และราคา สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือระดับความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อบริการของแหล่งท่องเที่ยว เลิศพร ภาวะสกุล (2559: 506-507) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมีความสำคัญ เพราะเป็นการวัดที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจโดยรวมของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้งหมด ซึ่ง Cooper & Boniface (1998) และ Collier & Harraway (1997) ได้กล่าวคล้ายกันว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของในภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการวัดความพึงพอใจโดยแยกวัดเป็นส่วน ๆ หรือเรื่อง ๆ จะทำให้ทราบว่าจะองค์ประกอบส่วนไหนที่ให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ ส่วนไหนควรเปลี่ยนแปลง สิ่งไหนควรแก้ไข และ Ojha (1982: 24) กล่าวว่า ความพึงพอใจไม่ใช่จะเกิดจากการได้เห็นรูปลักษณะภายนอกที่สวยงามแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความพึงพอใจยังคงเกิดจากความรู้สึกที่บุคคลได้รับความพึงพอใจของการให้บริการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ Goodwin และ Ross (1989) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเกิดจากการรับรู้ของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ Hughes (1991) ซึ่งได้กล่าวว่าความพึงพอใจขึ้นอยู่กับ การรับรู้ เลิศพร ภาวะสกุล (2559: 488) กล่าวโดยสรุปคือ การประเมินผลควรวัดมิติทางด้าน

ความรู้สึกแห่งความพึงพอใจ เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ให้บริการและโอลิเวอร์ (Oliver, 2010: 6 อ้างถึงใน นุชนารถ รัตนวงศ์ชัย และคณะ, 2562: 118) เนื่องจากความพึงพอใจในระดับสูง จะก่อให้เกิดการซื้อซ้ำและทำให้เกิดการสร้างกำไรสูงมากขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยการนำปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังภาพที่ 2 เพื่อใช้ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงและคนทั่วไปรู้จักกันเป็นอย่างดี และยังมีกลิ่นไอความเป็นเมืองมรดกโลกอยู่ในทุกแห่ง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อที่จะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดดังกล่าว มาพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยในรูปแบบของแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการรับรู้คุณค่าด้านการเงิน การรับรู้คุณค่าด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) มีข้อความทั้งสิ้น จำนวน 22 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับปัจจัยบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง พาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ลักษณะที่พักค้างแรม ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่ชื่นชอบ การซื้อสินค้าจากการท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการรับรู้คุณค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน และด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามด้วยค่าครอนบาชอัลฟา (Cronbach's alpha) โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.8253 แสดงว่าข้อคำถามมีความสัมพันธ์ในการวัดคุณลักษณะอยู่ในระดับสูง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่ค้างคืน (Domestic Tourist) และนักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (Day Visitor) ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุโขทัย ประจำปี 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 1,500,000 คน โดยคิดเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากถึงร้อยละ 75 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane: 1973 ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่างไว้ที่ร้อยละ 5 (0.05) ในขนาดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 400 (อัศวิน แสงพิบูล, 2562: 113) จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ระหว่างเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ.2563 ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงสถานการณ์โควิด 19 ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ โดยมีคำถามคัดกรองเบื้องต้นเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือสำหรับการใช้ข้อมูลในการประมวลผลที่ถูกต้อง ทั้งนี้ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยจะดำเนินการนำแบบสอบถามฉบับนั้นออกจากกระบวนการทันที

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล (Editing) โดยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยคัดแยกข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออก และนำแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์ทำการลงรหัส (Coding) กำกับรหัสของข้อมูลแต่ละข้อและนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าสถิติแล้ววิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาแจกแจงในการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) นำมาสู่การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ จำนวน 400 คน แบ่งออกเป็น 1) เพศชาย จำนวน 158 คน และ 2) เพศหญิง จำนวน 242 คน

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	158	39.5
หญิง	242	60.5
รวม	400	100

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการท่องเที่ยวและการบริโภคในจังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร

พฤติกรรมการท่องเที่ยวและการบริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง จำนวน 400 คน แบ่งรายละเอียด ได้แก่ 1) พักผ่อน จำนวน 262 คน 2) การศึกษา จำนวน 40 คน 3) ธุรกิจ/ประชุมสัมมนา จำนวน 37 คน 4) เยี่ยมญาติ จำนวน 58 คน และ 5) อื่น ๆ จำนวน 3 คน

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของพฤติกรรมการท่องเที่ยวและการบริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง

วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
พักผ่อน	262	65.5
การศึกษา	40	10
ธุรกิจ / ประชุมสัมมนา	37	9.25
เยี่ยมญาติ	58	14.5
อื่นๆ	3	0.75
รวม	400	100

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ด้านการเงิน และ 2) ด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวด้านการเงิน โดยผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัยด้านการเงิน

ปัจจัยด้านการเงิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ราคาค่าบริการมีความคุ้มค่ากับเงินที่ใช้จ่ายไป หรือเสียไปกับการท่องเที่ยว	3.93	0.73	เห็นด้วยปานกลาง
2. ราคาค่าบริการของแหล่งท่องเที่ยวมีความสมเหตุสมผล และราคาไม่แพง	3.94	0.76	เห็นด้วยปานกลาง
3. ราคาค่าบริการเป็นไปตามสถานะของเศรษฐกิจในปัจจุบัน การท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม	3.80	0.74	เห็นด้วยปานกลาง
4. ราคาค่าบริการต่าง ๆ และราคาสินค้า มีความยุติธรรมเหมาะสมกับสิ่งที่ได้รับ	3.88	0.77	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	3.89	0.24	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับการรับรู้คุณค่าด้านการเงินของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 โดยจำแนกได้ว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วย อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ราคาค่าบริการมีความคุ้มค่ากับเงินที่ใช้จ่ายไป หรือเสีย

ไปกับการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 2) ราคาค่าบริการของแหล่งท่องเที่ยวมีความสมเหตุสมผล และราคาไม่แพง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 3) ราคาค่าบริการเป็นไปตามสภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบัน การท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และ 4) ราคาค่าบริการต่าง ๆ และราคาสินค้า มีความยุติธรรมเหมาะสมกับสิ่งที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยวมีประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมที่ดึงดูด คนในท้องถิ่นมีความเป็นมิตร มีบรรยากาศที่เงียบสงบคู่ควรแก่การพักผ่อน	4.36	0.66	เห็นด้วยมาก
2. แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีคุณค่า มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคู่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้	4.29	0.66	เห็นด้วยมาก
3. แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่แปลกใหม่ และมีความหลากหลายของสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานมีคุณภาพดี (สาธารณูปโภค)	4.11	0.73	เห็นด้วยมาก
4. คนในท้องถิ่นมีความเป็นมิตร มีบรรยากาศที่เงียบสงบคู่ควรแก่การพักผ่อน	4.15	0.73	เห็นด้วยมาก
รวม	4.23	0.21	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับการรับรู้คุณค่าด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 โดยจำแนกได้ว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวมีประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมที่ดึงดูด คนในท้องถิ่นมีความเป็นมิตร มีบรรยากาศที่เงียบสงบคู่ควรแก่การพักผ่อน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 2) แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีคุณค่า มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคู่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 3) แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่แปลกใหม่ และมีความหลากหลายของสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานมีคุณภาพดี (สาธารณูปโภค) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 4) คนในท้องถิ่นมีความเป็นมิตร มีบรรยากาศที่เงียบสงบคู่ควรแก่การพักผ่อน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ทั้ง 2 ด้าน

การรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ปัจจัยด้านการเงิน	3.89	เห็นด้วยปานกลาง
2. ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	4.23	เห็นด้วยมาก
รวม	4.06	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5 พบว่าระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 โดย 1) ระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัย

ด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และ 2) ระดับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในส่วนปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวซึ่งจำแนกตามออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2. อาหาร 3. สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม 4. สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ และ 5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังที่ปรากฏตามตารางที่ 4 และแผนภูมิภาพที่ 3

ตารางที่ 6 ตารางแสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย

ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว	4.08	0.68	พอใจมาก
อาหาร	4.11	0.70	พอใจมาก
สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม	4.18	0.71	พอใจมาก
สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ	4.19	0.73	พอใจมาก
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.96	0.78	พอใจปานกลาง
รวม	4.10	0.04	พอใจมาก

จากตารางที่ 6 พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จำแนกโดยรวมในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับพอใจมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.10 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบเฉพาะแต่ละด้านแล้ว ด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 3.96 ส่วนด้านที่มากที่สุด คือ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 4.19 รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 4.18 ส่วนด้านอื่น ๆ คือ อาหาร และคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.11 และ 4.08 ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอในการปรับปรุงปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย

5.1 จากผลการวิเคราะห์พบว่าระดับการรับรู้คุณค่าด้านการเงินของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 โดยผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าราคาที่กำหนดราคาค่าบริการเป็นไปตามสภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบัน หรือการท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ซึ่งเป็นระดับต่ำที่สุด มีผลถึงความคาดหวังและความประทับใจที่เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยว จึงควรปรับระดับราคาค่าบริการให้เป็นไปตามบริบททางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดการบอกต่อแบบปากต่อปากในอนาคต

5.2 จากการวิเคราะห์พบว่าระดับการรับรู้คุณค่าด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 โดยผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่แปลกใหม่ และมีความหลากหลายของสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานมีคุณภาพดี

(สาธารณูปโภค) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุด มีผลต่อความคาดหวังและความประทับใจที่เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยว ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับบุคคลทุกประเภท โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ การรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจในด้านการเงินและภาพลักษณ์ของประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มเป้าหมายมีความประทับใจเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พบว่ามีความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินและความประทับใจแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติในจังหวัดสุโขทัยมากที่สุด ซึ่งมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 4.19 สอดคล้องกับการศึกษาของ พรประภา ไชยอนุกุล (2557) ที่กล่าวถึงคุณภาพการให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งลำดับรองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นประเภทที่ผู้สูงอายุชื่นชอบมากที่สุด โดยประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มเป้าหมายมีความประทับใจน้อยที่สุดคือแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจในด้านการเงินที่ใช้จ่ายสำหรับประเภทสินค้าและของที่ระลึกที่กลุ่มเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามมีการใช้จ่ายมากที่สุด เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศและอายุ คือของบริโภค เช่น อาหาร และขนม รองลงมาคือ ของที่ระลึก/หัตถกรรมพื้นบ้าน และเครื่องตกแต่งบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, ภาพิมล ปิ่นแก้ว, ปาณินี สุกุลตั้งมณีรัตน์ (2556) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดนัดศรีลาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยที่สัดส่วนในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันเล็กน้อยและมีความชื่นชอบคล้ายคลึงกันทั้งเพศชายและหญิง นอกจากนี้ผู้ที่มีอายุมากขึ้นไม่นิยมเลือกซื้อสินค้าประเภทของที่ระลึก/หัตถกรรมพื้นบ้าน

3. จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจในด้านภาพลักษณ์ของการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า การได้รับข้อมูลในแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่ได้รับจาก เพื่อน/ครอบครัว/คนรู้จักมากที่สุด รองลงมาคือ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย ส่วนหนังสือพิมพ์/นิตยสารและใบปลิว/แผ่นพับ ซึ่งผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ไม่นิยมการรับข้อมูลจาก หนังสือพิมพ์/นิตยสารและใบปลิว/แผ่นพับ ส่วนในทางกลับกันผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนมากมีแนวโน้มที่จะได้รับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์/นิตยสารมากกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับ Hughes, K. (1991). ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับข้อมูลในบทความวิจัยชื่อว่า Tourist satisfaction: A guided cultural tour in North Queensland. นิตยสาร Australian Psychologist, ฉบับที่ 26.

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปตามวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นข้อเสนอในการปรับปรุงปัจจัย การรับรู้คุณค่าด้านการเงินและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งผลต่อความพึงพอใจด้านพฤติกรรม และการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การพัฒนาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการข้อมูล ด้านการท่องเที่ยวที่ครบถ้วน ชัดเจน ถูกต้อง และเกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ต้องมีความน่าสนใจ เข้าใจได้ง่าย ในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยี เช่น คิวอาร์โค้ด โดยใส่รายละเอียดเพื่อบรรยายข้อมูล ของสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่ใกล้เคียง หรือร้านอาหารใกล้เคียงที่น่าสนใจ ในแต่ละสถานที่ สามารถทำให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน ซึ่งสามารถทำเป็นทางเลือกด้วยการสแกนผ่านเว็บไซต์ ก่อนเดินทางท่องเที่ยว หรือ สแกน ณ สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างเดินทางอาจจะทำให้นักท่องเที่ยว รู้สึกสะดวกสบาย และมีตัวเลือกในการตัดสินใจได้หลากหลาย นอกจากนี้ ยังสามารถเก็บข้อมูล ไว้กับตัวได้ทุกที่ไม่สูญหาย ถือเป็นยกระดับการท่องเที่ยวที่ทันสมัยและเกิดความแพร่หลาย ได้มากขึ้น โดยในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการแก้ไข และอัปเดตข้อมูล อีกทั้งยังลดการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลือง และง่ายต่อการค้นหา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวรู้สึกไม่คุ้มค่ากับราคาของสินค้าและบริการ ทำให้เกิดความไม่พอใจไปถึงตัวสถานที่ท่องเที่ยวและความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ดังนั้น ในอนาคตสามารถพัฒนางานวิจัยที่ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ ครบวงจร นำเสนอในราคาที่คุ้มค่า รวมไปถึงครอบคลุมทั้งด้านอาหาร ที่พัก และแหล่งสถานที่ ที่หลากหลาย นอกจากนี้ จำเป็นต้องพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมบุคลากรนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ในสถานที่ท่องเที่ยวจุดต่าง ๆ เพื่อให้มีตัวเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจองค์ความรู้ จากสถานที่ท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น การเจาะจงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ หรืออาหารพื้นถิ่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรพรรณ ใจแก้ว. (2559). **ปัจจัยคุณภาพการเดินทางพักผ่อนและภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ.** (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560-2564.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=66&filename=index สืบค้นเมื่อวันที่ 28/11/2562.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **สถิตินักท่องเที่ยวปี 2562.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=525&filename=index สืบค้นเมื่อวันที่ 1/12/2562.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **สถานการณ์ท่องเที่ยว เดือนธันวาคม 2562.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา https://www.mots.go.th/images/InfographicStatistic/INFO_Dec62.jpg สืบค้นเมื่อวันที่ 9/2/2563.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). **ทิศทางท่องเที่ยวไทยในปี 2562.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-thailand-2562/> สืบค้นเมื่อวันที่ 10/12/2562.
- ถิธรัตน์ พิมพากรณ์. (2562). **การพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับผู้ให้บริการในธุรกิจโรงแรมและท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: ท้อป.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2559). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว.** นนทบุรี: เพ็رينซ์ฮาลอง พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). **‘สุโขทัย’ ต้นแบบท่องเที่ยวเชิงอาหาร หนุน ‘อาหารท้องถิ่น’ ปั่นรายได้ชุมชน.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา <https://www.prachachat.net/tourism/news-348739> สืบค้นเมื่อวันที่ 27/2/2563.
- พรประภา ไชยอนุกุล. (2557). **คุณภาพการให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.** (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- โพสต์ทูเดย์. (2562). **อพท.ดันสุโขทัยเมืองมรดกโลกเป็นแหล่งท่องเที่ยว “Low Carbon”.** (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา <https://www.posttoday.com/pr/599042>. สืบค้นเมื่อวันที่ 28/2/2563.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, ภาพิมล ปิ่นแก้ว และปาลินี สกกุลตั้งมณีรัตน์. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดค้าปลีกในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.** *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ศิลปากร*, 6(1), 648-660.
- อติธยา บัวศรี และสุพาดา สิริกุตตา. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีโดยใช้ข้อมูลภายใน.** *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(1), 114-123.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2562). **ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Aliman, N.K., Hashim, S.M., Wahid, S.D.M., & Harudin, S. (2014). **The effects of destination image on trip behavior: Evidences from Langkawi Island, Malaysia.** *European Journal of Business and Social Sciences*, 3(3), 279-291.
- Baloglu, S., & McCleary, K. W. (1999). **A model of destination image formation.** *Annals of Tourism Research*, 26(4), 868-897.
- Cooper, C., & Boniface, B. G. (1998). **Geography of travel and tourism.** UK: Butterworth Heinemann.

- Goodwin, C., and Ross, I. (1989). **Salient dimensions of perceived fairness in resolution of service complaints.** *Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior*, 2, 87-92.
- Hughes, K. (1991). **Tourist satisfaction: A guided cultural tour in North Queensland.** *Australian Psychologist*, 26(3), 166-171.
- Irena, P.B. (2015). **Defining Target Market Based on Tourists' Perception: The Example of Tourist Destination Dubrovnik.** *Journal of Economics, Business and Management*, 4(5), 378-383.
- Naumann, E., & Giel, K. (1995). **Customer satisfaction measurement and management.** Chmccimmati, OH: Thomson Executive Press. Research, (June), 23-24.
- Ojha, J. M. (1982). **Selling benign tourism: Case reference from Indian scene.** *Tourism Recreation*.
- Oliver, Richard L. (2010). **Satisfaction: a Behavioral Perspective on the Consumer. 2th Edition.** New York: M. E. Sharpe.
- Ramseook-Munhurrana, P., Seebalucka, V.N., & Naidooa, P. (2015). **Examining the structural relationships of destination image, perceived value, tourist satisfaction and loyalty: case of Mauritius.** *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 175(1), 252–259.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Berry, L. L. (1990). **Delivering quality service: balancing customer perceptions and expectations.** New York: The Free Press.
- Zeithaml, V. A., & Bithner, M. J., Gremler, D. D. (2009). **Service Marketing: Integrating Cu.**

แนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้
ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
The Participatory Administration Guidelines for Knowledge Management
of Schools in Samoeng District, Chiang Mai Province

ดวงฤทัย โพธิกุล^{1*} และสายฝน แสนใจพรหม²

(Duangruethai Phothikoon^{1*} and Saiphon Sanjaiprom²)

^{1,2}สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมลผู้แต่งหลัก : Duangruethaifai@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ : 08 1993 5396

วันที่รับบทความ 4 สิงหาคม 2563

Received: Aug. 4, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 14 ตุลาคม 2563

Revised: Oct. 14, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 16 ตุลาคม 2563

Accepted: Oct. 16, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีเครื่องมือที่ใช้ศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่ม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ จำนวน 391 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชี และมอร์แกน จำนวน 207 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.35) (2) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการจัดประชุมทำแผนปฏิบัติการ กำหนดปฏิทินสนับสนุนให้ครูสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เชิญวิทยากรด้าน ICT มาอบรมการจัดการความรู้ให้เป็นระบบแก่ครู สนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ จัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการเข้าถึงความรู้สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) กระตุ้นให้ทุกคนร่วมกิจกรรมแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารงาน; การจัดการความรู้; การมีส่วนร่วม; แนวทาง

Abstract

The objective of this research were 1. To Investigate the participatory administration contexts in Knowledge Management, 2. To Study guidelines for knowledge management of schools in Samoeng district. The research applied a mixed-medtod approach. The research instruments were composed of a questionnaire, an interview, and a focus group discussion

record. The population involved in this study consisted of 391 school administrators, teachers, basic education school board committee, and educational supervisors. The samples of 207 school administrators, teachers, basic education school board committee, and educational supervisors were selected through the table of Krejcie & Morgan. The research results were summarized as follows. 1. The participatory administration contexts for knowledge management of the schools were found to be at a moderate level. (\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.35). 2. The participatory administration guidelines were as follows. School administrators should be a leader to make a operation plan of knowledge management. Planning a calendar to support teachers to construct and seek new knowledge. Inviting ICT specialists to train teachers on systematic knowledge management. Encourage them to apply technological media to process and screen knowledge. They should provide adequate resources for knowledge access. Create a professional learning community by encouraging everyone to participate in the knowledge sharing activities and the establishment of a learning organization.

Keywords: Administration; Knowledge Management; Participatory; guidelines

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบันที่รวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นยุคแห่งการสื่อสาร สังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นสังคมที่ ความรู้จัดเป็นทรัพยากรที่มีค่า สามารถเปลี่ยนแปลง สร้างขึ้นได้ใหม่ตลอดเวลา การศึกษาเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการเมือง เป็นการเตรียมพร้อมคนในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, น.14)

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเป็นนวัตกรรมที่สถานศึกษาควรบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งในองค์กรและต่างองค์กร กระบวนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ รพีพร รักเดช (2558) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นกระบวนการที่มีการออกแบบให้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์หมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ โสภิตา คล้ายหนองสรวง (2558) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้

ช่วยทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ดีขึ้น สถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอจึงส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษามีมากขึ้น

ในปัจจุบันพบว่า สถานศึกษาในกลุ่มอำเภอสะเมิง มีความโดดเด่นในการจัดการศึกษาหลายด้านและได้รับรางวัลทางวิชาการ เช่น โรงเรียนในฝัน โรงเรียนดีศรีตำบล โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนต้นแบบประจักษ์ เป็นต้น แต่ยังมีอีกหลายโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพตนเองที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะขาดการจัดการความรู้ที่ดียังขาดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และในการประชุมผู้บริหารประจำเดือน มีเพียงชี้แจงนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายแต่ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งไม่เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ขาดการนำเสนอจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของแต่ละสถานศึกษา (รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2561 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2, 2561) จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพ โดยการนำกระบวนการจัดการความรู้ที่เป็นการสกัดความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล และความรู้ที่ชัดแจ้งภายนอก ถ่ายทอดให้กับสถานศึกษาของตน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้ระหว่างองค์กรเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ และความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มานั้นไปใช้เป็นแนวในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ ของสถานศึกษา อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ร่วมกันและมีการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

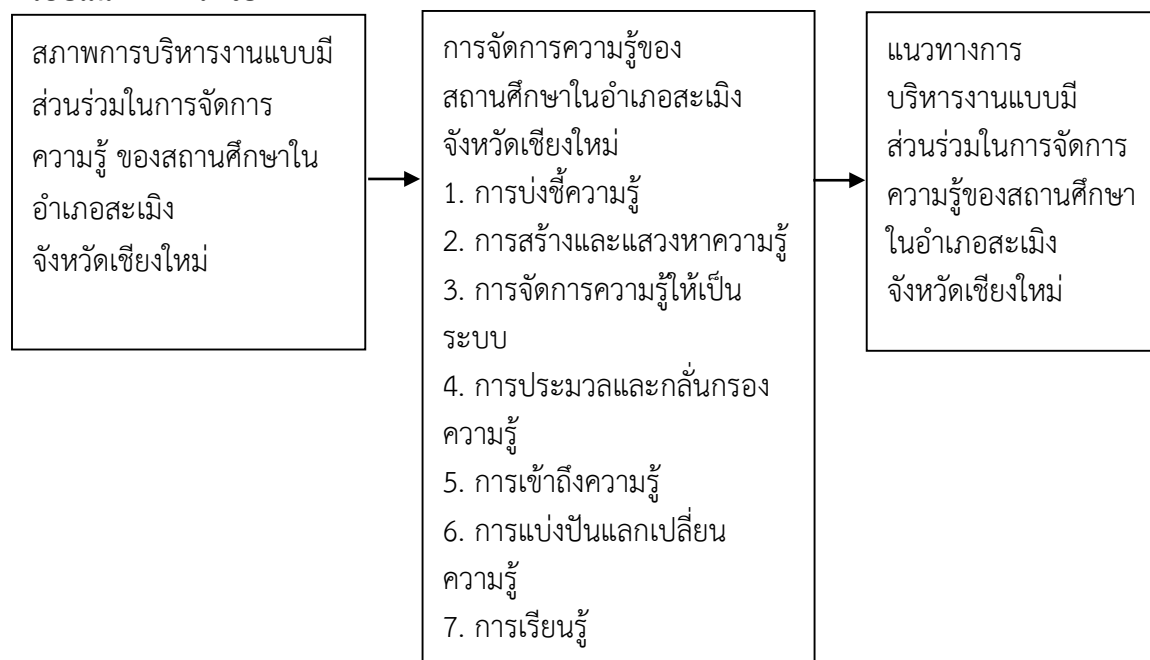
ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาอยู่ 7 ด้าน ได้แก่

1. การบ่งชี้ความรู้
2. การสร้างและแสวงหาความรู้
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้
5. การเข้าถึงความรู้
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
7. การเรียนรู้

ขอบเขตด้านพื้นที่ สถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 โรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 12 โรงเรียน และขนาดกลาง 10 โรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน ครู จำนวน 214 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 154 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน รวมเป็นจำนวน 391 คน **กลุ่มตัวอย่าง** กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน ครู จำนวน 107 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 77 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน รวมเป็นจำนวน 207 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากแบบสอบถาม และส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

2. ศึกษาหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน โดยวิธีการเจาะจงในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดประชุมกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาค้นคว้า รายงาน วิจัย เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ร่างคำถามเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้แล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 นำแบบสอบถามกลับมาปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้ว นำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาค้นคว้า รายงาน วิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องให้ครอบคลุมเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน โดยวิธีการเจาะจงในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่โดยทำการศึกษาค้นคว้า รายงาน วิจัย เกี่ยวกับ กรอบเนื้อหา เกี่ยวกับแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สร้างแบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่มนำแบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่ม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วเตรียมประเด็นในการประชุมกลุ่ม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ย (mean : \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และอันดับของสภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการปฏิบัติ		การแปลความหมาย	อันดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. การสร้างและแสวงหาความรู้	2.35	0.38	น้อย	1
2. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	2.63	0.17	ปานกลาง	2
3. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	2.66	0.41	ปานกลาง	3
4. การเข้าถึงความรู้	2.68	0.54	ปานกลาง	4
5. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	2.80	0.24	ปานกลาง	5
6. การเรียนรู้	3.10	0.42	ปานกลาง	6
7. การบ่งชี้ความรู้	3.36	0.28	ปานกลาง	7
โดยรวม	2.80	0.35	ปานกลาง	

1.1 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการบ่งชี้ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.36$, S.D. = 0.258) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}= 3.26$, S.D. = 0.56) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ปัญหาที่พบ คือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และให้ความสำคัญของการจัดการความรู้ในสถานศึกษาน้อย

1.2 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}= 2.35$, S.D. = 0.38) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}= 2.17$, S.D. = 0.38) ได้แก่ มีความสามารถสร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

ปัญหาที่พบคือ ขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการเดินทางด้วยระยะทางที่ไกลเพื่อไปเข้าร่วมอบรม สัมมนา สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ ครูขาดความกระตือรือร้น

1.3 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.24) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.59, S.D. = 0.56) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจำแนกข้อมูลความรู้อย่างเป็นระบบ ปัญหาที่พบคือ การมีส่วนร่วมในการจำแนกข้อมูลความรู้อย่างเป็นระบบทำได้ยากและเป็นอุปสรรค ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต

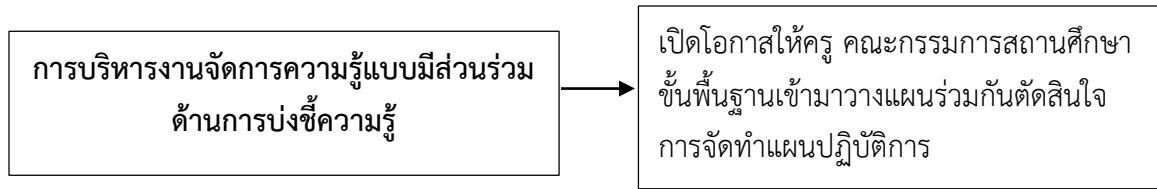
1.4 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.66, S.D. = 0.41) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.58, S.D. = 0.61) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การวางแผน ปฏิบัติงาน ปัญหาที่พบคือ ขาดการมีส่วนร่วมในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เนื่องจากจะให้เห็นที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นเป็นคนกลั่นกรองความรู้เอง ขาดการเสนอแนะความคิดเห็นจากคนอื่น ๆ

1.5 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.68, S.D. = 0.54) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.56, S.D. = 0.69) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ใหม่โดยวิธีการที่หลากหลาย ปัญหาที่พบคือ ขาดแคลนทรัพยากรคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตล่าช้าขาดความรู้ความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้

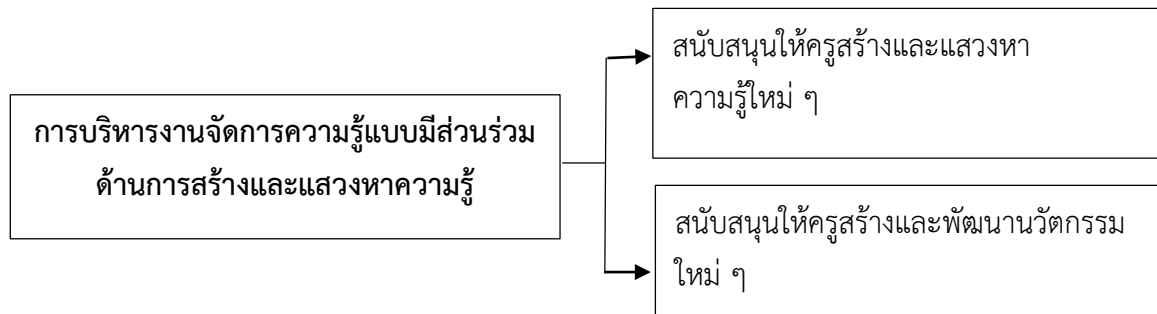
1.6 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.63, S.D. = 0.17) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.44, S.D. = 0.50) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้หลังจากที่ เข้าร่วม สัมมนา อบรม เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้บุคคลอื่น ปัญหาที่พบคือขาดการแบ่งปันความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ภาระงานอื่นมีเยอะทำให้ไม่มีเวลาในการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้

1.7 สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.10, S.D. = 0.42) พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.92, S.D. = 0.47) ได้แก่ การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบคือ ขาดความรู้ ขาดทักษะการจัดการความรู้ในการสร้างนวัตกรรม ขาดแคลนทุน งบประมาณ ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

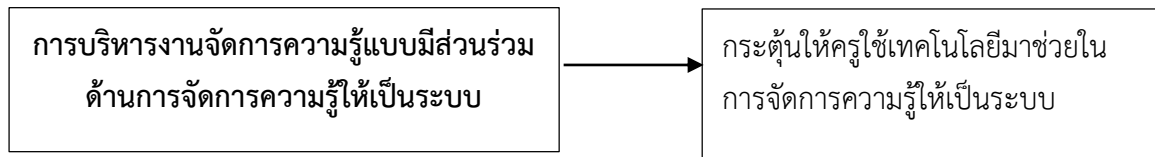
2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ร่วมเสนอแนะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้จากการประชุมกลุ่มได้ดังนี้

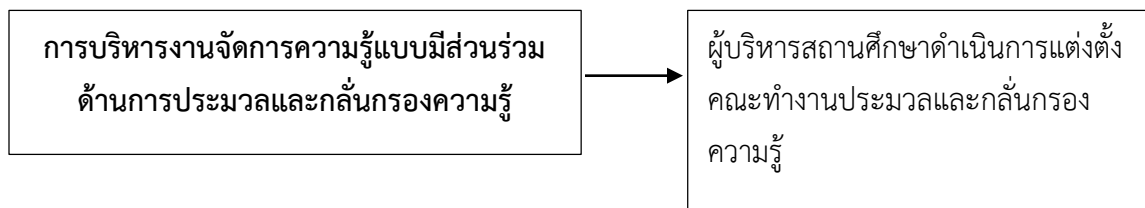
ภาพที่ 2 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการบ่งชี้ความรู้

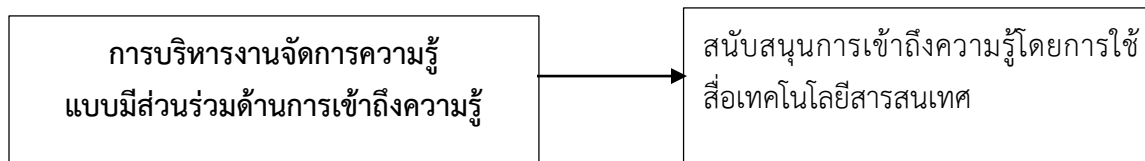
ภาพที่ 3 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างและแสวงหาความรู้

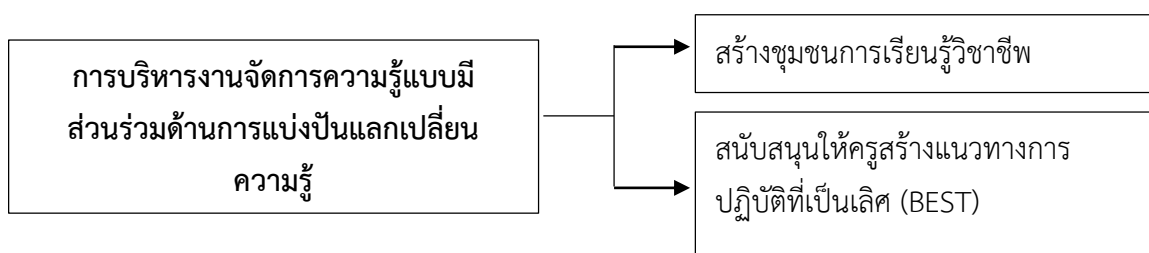
ภาพที่ 4 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

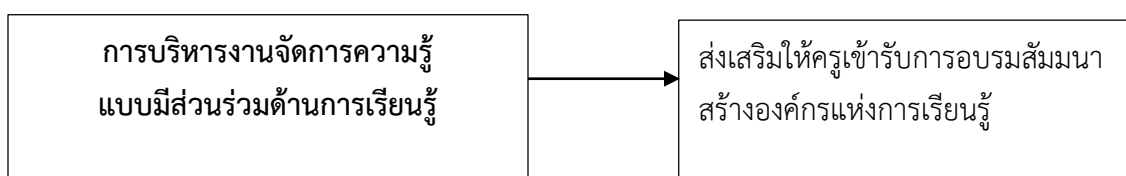
ภาพที่ 5 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้

ภาพที่ 6 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการเข้าถึงความรู้

ภาพที่ 7 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

ภาพที่ 8 แนวทางการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา สภาพการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า สภาพการบริหารงานจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการบ่งชี้ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.36$, S.D. = 0.258) ปัญหาที่พบคือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างและแสวงหาความรู้โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}= 2.35$, S.D. = 0.38) ปัญหาที่พบคือ ขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.80$, S.D. = 0.24) ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนทรัพยากร อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.66$, S.D. = 0.41) ปัญหาที่พบคือ ขาดการมีส่วนร่วมในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการเข้าถึงความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.68$, S.D. = 0.54) ปัญหาที่พบคือ ระบบอินเทอร์เน็ตล่าช้าขาดความรู้ความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.63$, S.D. = 0.17) ปัญหาที่พบคือขาดการแบ่งปันความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร สภาพการบริหารจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.10$, S.D. = 0.42) ปัญหาที่พบคือ ขาดความรู้ขาดทักษะการจัดการความรู้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

2. ผลการศึกษา หาแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ร่วมเสนอแนะแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามาวางแผนร่วมกันตัดสินใจการจัดทำแผนปฏิบัติการ สนับสนุนให้ครูสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สร้างและพัฒนานวัตกรรมใหม่ กระตุ้นให้ครูใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ แต่งตั้งคณะทำงานประมวลและกลั่นกรองความรู้ สนับสนุนการเข้าถึงความรู้โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ สนับสนุนให้ครูสร้างแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (BEST) ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนา สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ตามกระบวนการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้เนื่องจาก การให้ความสำคัญในการจัดการความรู้ในสถานศึกษามีน้อย ขาดแคลนคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญาดา ยูพานวิทย์ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่พบว่า การจัดหาหรือสร้างความรู้ สถานศึกษาต้องมีการวางแผน หรือจัดทำเป็นโครงการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ งอกงาม (2558) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานไม่มีรูปแบบเอกสารเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อการประมวลและกลั่นกรองความรู้ บุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้ภาระงานเพิ่มมากขึ้น

2. ผลการศึกษาหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ ของสถานศึกษา อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังต่อไปนี้ 1. ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการจัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้ 2. ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูสร้างและแสวงหาความรู้ 3. ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. ผู้บริหารสนับสนุนใช้สื่อเข้ามาช่วยในการประมวลและกลั่นกรอง 5. ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้สื่อในการเข้าถึงความรู้ 6. ผู้บริหารสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภัสนันท์ จิตรภักดี (2560) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาต้องร่วมคิดและวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ในการบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำความรู้ไปใช้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาควรระดมทุนและทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของ หน่วยงานภายนอกสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำมาจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา
2. ผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูสร้างความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำคู่มือแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
2. ควรมีการพัฒนา รูปแบบของการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษาโดยใช้สื่อเทคโนโลยี เข้ามาจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน

เอกสารอ้างอิง

- ญาติดา ยูพานวิทย์. (2558). การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นภัสนันท์ จิตรภักดี. (2560). รูปแบบการมีส่วนร่วมของครูในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- รพีพร รักเดช. (2558). การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- วีรวัฒน์ คำมะยอม. (2558). การจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริวรรณ งอกงาม. (2558). การจัดการความรู้ในโรงเรียนศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไศภิดา คล้ายหนองสรวง. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). หลักการจัดการศึกษายุคใหม่. (ม.ป.ท.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. (2561). รายงานระบบสารสนเทศเพื่อ
การบริหาร EMIS ข้อมูลโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ปีการศึกษา 2561. (ระบอบออนไลน์), แหล่งที่มา
http://emis.cme2.go.th/report_hr, เข้าดูเมื่อวันที่ 15/1/2562.

กิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว
ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม
ผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Community-Participatory Local Activities of Ban Mai Lao Yao
Community, Wichet Nakorn Sub-district, Chae Hom District,
Lampang Province, in Cultural Preservation and
Inheritance through Creative Tourism

นภาพวรรณ เนตรประดิษฐ์^{1*}, บุญทาวรรณ วิงวอน² และหัตสยาพร อินทยศ³
(Napawan Netpradit^{1*}, Boontawan Wingwon² and Hutsayaporn Intayos³)

^{1*2,3} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อีเมลผู้แต่งหลัก : nok_napawan@hotmail.com เบอร์โทร : 08 9997 9784

วันที่รับบทความ 3 พฤศจิกายน 2563
Received: Nov. 3, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2564
Revised: Feb. 15, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2564
Accepted: Feb. 16, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ภูมิปัญญาพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง 2) จำแนกภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง และ 3) เชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และคนในชุมชน จำนวน 35 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ข้อมูลที่นำมาศึกษาครั้งนี้ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เป็นสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนได้คิดแล้วนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต จนสะสมเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

ในชุมชน จำแนกเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะ ภูมิปัญญางานหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญา การแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม และรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กิจกรรมท่องเที่ยววัด และโบราณสถานที่สำคัญของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมตามปฏิทินประเพณี 12 เดือนของชุมชน และกิจกรรมฐานการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญา

คำสำคัญ: กิจกรรมพื้นบ้าน; การมีส่วนร่วม; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research aimed to 1) analyze the local wisdom with participation of Ban Mai Lao Yao community, Wichet Nakorn Sub-district, Chae Hom District, Lampang Province 2) classify local wisdom through community-participatory activities of Ban Mai Lao Yao community, Wichet Nakorn Sub-district, Chae Hom District, Lampang Province, and 3) link the participatory local activities of Ban Mai Lao Yao community, Wichet Nakorn Sub-district, Chae Hom District, Lampang Province in cultural preservation and inheritance through creative tourism. The samples used in the research consisted of 35 local scholars, the elderly and community members, through specific random method. The research data was derived from observation in-depth interviews and group discussion by using participatory action research (PAR).

The research found that the local wisdom of members of Ban Mai Lam Yao community, Wichet Nakhon, Chaehom district, Lampang province was practiced for the purposes of their daily lives, problem solving, and including building morale and encouragement, becoming knowledge owned by the community members. This knowledge was classified as wisdom of art, wisdom of craft, wisdom of herbs, wisdom of traditional medicines, wisdom of food, wisdom of traditional dances, music and local performances, and participatory-community activities for the purposes of cultural preservation and inheritance through creative tourism. This creative tourism insisted of tour of temples and historic sites of the community, participation in the community's 12-month traditional calendar activities, and learning-base activities from scholars of the community.

Keywords: local activities; participation; creative tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ร่วมกัน ก่อให้เกิดความจดจำ ความประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับรสนิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ไม่เพียงแต่ต้องการ “มองดู” สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน แต่มีความประสงค์ที่จะ “ลงมือทำ” เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง พร้อมกับพัฒนาศักยภาพของตนผ่านการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และเพื่อที่จะได้รับแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ภายหลังจากกลับไปดำเนินชีวิตปกติหลังการพักผ่อน (สุคแดน วิสุทธีลักษณ์ และคณะ, 2556)

บ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เดิมชื่อ “บ้านป่าเปาเปียง” เนื่องจากบริเวณนี้มีต้นเปาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านในระยะแรก ต่อมาชาวบ้าน

เรียกกันว่า “บ้านห้วยคำขวาง” ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความสับสนในการเรียกชื่อหมู่บ้าน ทำให้ทางอำเภอแจ้ห่มจัดประชุมเพื่อกำหนดชื่อหมู่บ้าน จึงได้ชื่อหมู่บ้านที่เป็นทางการว่า “บ้านใหม่เหนือ” หลังจากนั้นชื่อหมู่บ้านก็ถูกเปลี่ยนอีกเป็นชื่อ “บ้านใหม่เหล่ายาว หมู่ที่ 13 ตำบลแจ้ห่มเหนือ” ต่อมาทางราชการได้รวมตำบลแจ้ห่มเหนือเป็นตำบลแจ้ห่ม และได้เปลี่ยนบ้านใหม่เหล่ายาวจากหมู่ที่ 13 เป็นหมู่ที่ 8 จนถึงปัจจุบัน บ้านใหม่เหล่ายาว เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มาศึกษาหาความรู้ และมาพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ มีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่หลากหลาย เช่น ความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณสมุนไพรเพื่อรักษาโรค งานประดิษฐ์ใบตอง การเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น แต่ไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดลำปางมีอยู่ ซึ่งภูมิปัญญาพื้นบ้านเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะใช้มากเท่าไรก็ไม่หมดไปเหมือนทรัพยากรอื่น ๆ แต่กลับเป็นผลดีที่ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เหล่านี้ โดยผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Wurzbarger, 2010) ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการมอบโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรคของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ศิลปหัตถกรรม อาหาร การแสดงและงานสร้างสรรค์ที่ต่างเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์วิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการสร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูง พัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งวิถีชีวิตชาวล้านนา มุ่งเน้นความได้เปรียบด้วยการสร้างคุณค่า (Value Creation)

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลในการเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน รวมถึงเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
2. เพื่อจำแนกภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิถีการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่บ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง จำนวน 1,018 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่บ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง จำนวน 35 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ประชาชนชาวบ้าน ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญา จำนวน 5 คน 2) ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน และ 3) คนในชุมชน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 15 คน

ขอบเขตเนื้อหา

มุ่งศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน กิจกรรมพื้นบ้าน การมีส่วนร่วม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ขอบเขตพื้นที่

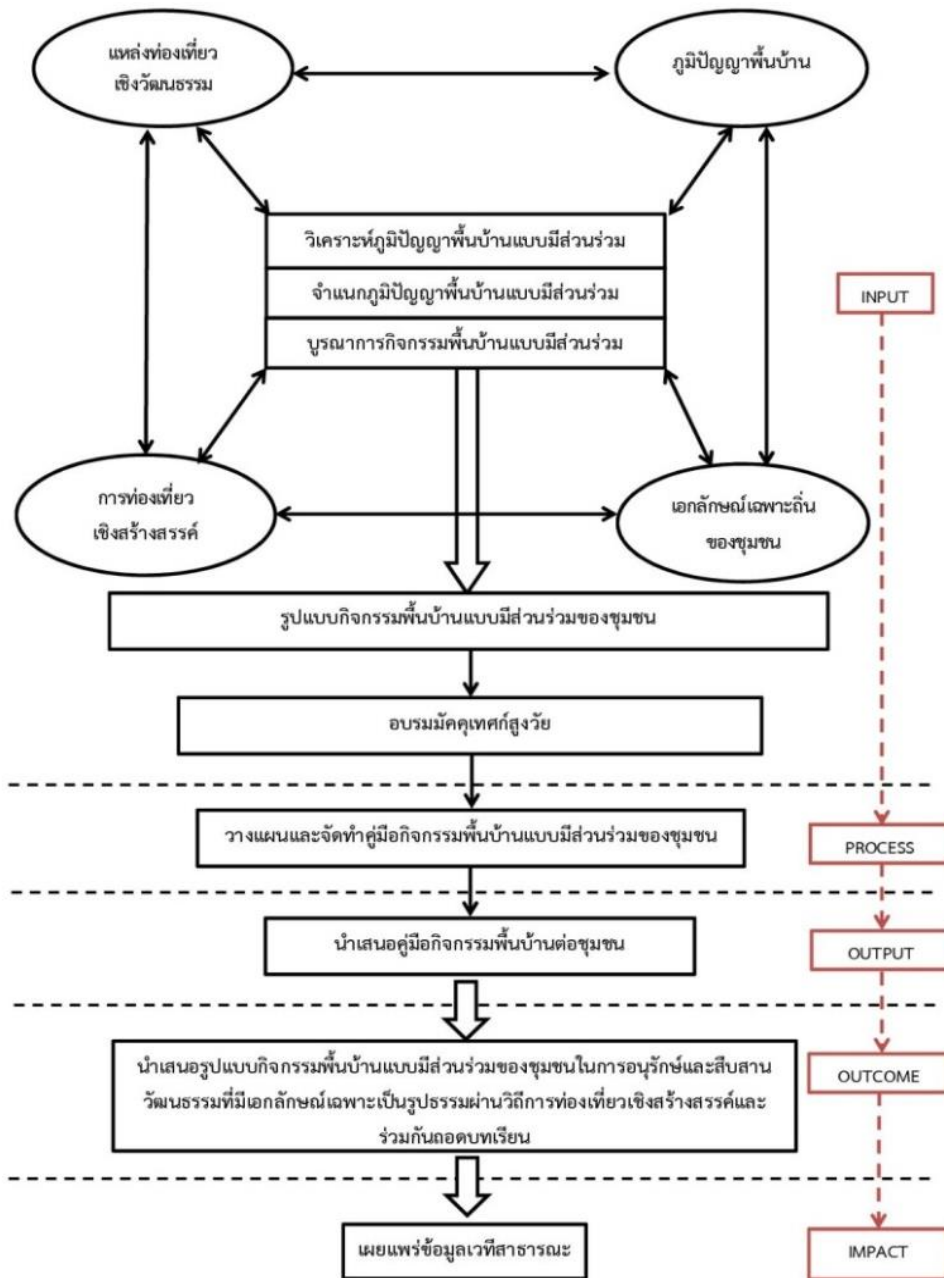
พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่หมู่ 8 บ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ศึกษาตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2561 ถึง กันยายน 2562

กรอบกระบวนการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาวเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นไปตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการทัศน์การวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) (Crane & O'Regan, 2010) ประกอบด้วย

1. การสังเกต ผู้วิจัยศึกษาบริบท และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จากเอกสารและลงพื้นที่สำรวจ โดยการสังเกตวิถีชีวิตและสถานที่ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมในชุมชน
2. การสะท้อนคิดจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและจากการสังเกตมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุของชุมชน จำนวน 20 คน

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สรุปประเด็นในมุมมองต่าง ๆ และการตีความที่ต่างกัน

2.3 การสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้สูงอายุของชุมชน จำนวน 15 คน มีการระดมสมอง โดยการพูดคุยกันร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รวมถึงการเปรียบเทียบสิ่งที่ได้จากการสังเกตเห็นกับสิ่งที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ และการนำข้อมูลมาร้อยต่อกันให้เป็นระบบ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

2.4 นำผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มาร่วมสนทนากลุ่มกับตัวแทนชุมชน จำนวน 15 คน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดกับสิ่งที่ค้นพบต่าง ๆ จากการสนทนากลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุของชุมชน เพื่อจำแนกภูมิปัญญาของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

3. การวางแผน ทำการสนทนากลุ่มกับกับปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ และคนในชุมชน จำนวน 35 คน เพื่อร่วมกันวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวจากกิจกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

4. การลงมือปฏิบัติ คนในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวการทำตามแผนที่วางไว้ โดยมีการสื่อสารกับตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนครในการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้วิจัยติดตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวของชุดแผนงานวิจัย

5. การแลกเปลี่ยน ทำการรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อคืนข้อมูลให้กับชุมชน โดยนำสิ่งที่ยังมีคำตอบไม่แน่นอนมาแลกเปลี่ยนในกลุ่ม รวมทั้งเชิญชวนคนในชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ให้สะท้อนความคิดเพื่อใช้ในการวางแผนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

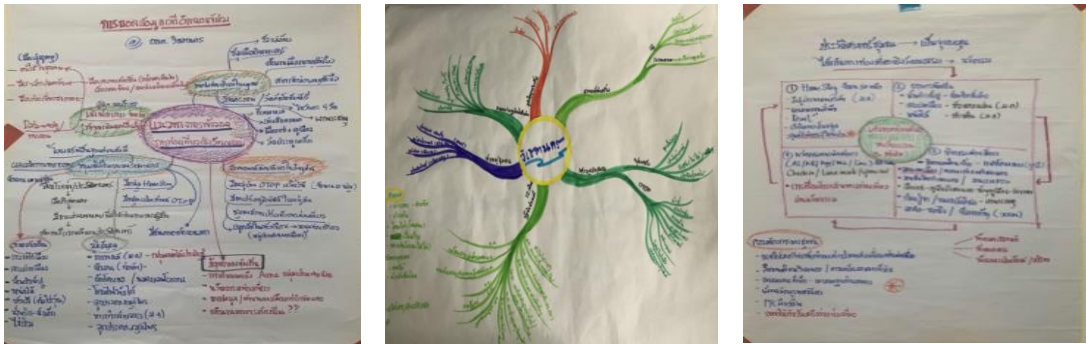
ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้หลากหลายวิธีการประกอบกันใช้ทั้งการสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งทำการตรวจสอบจากข้อมูลที่มาจากหลายแหล่ง ได้แก่ แหล่งปฐมภูมิหรือแหล่งบุคคล แหล่งทุติยภูมิหรือแหล่งเอกสาร และทำการตรวจสอบโดยการสอบถามข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลทุกระยะ โดยการใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) ช่วยในการจัดเก็บประเด็นต่าง ๆ และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลมาแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูลตามโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แยกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์

ของการวิจัย และขอบเขตที่ศึกษา จากนั้นประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประกอบในการตีความ สังเคราะห์เป็นภาพรวมแล้วนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และสรุปอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนผู้สูงอายุของชุมชน จำนวน 20 คน ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลพบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 15 คน เพศชาย 5 คน อายุระหว่าง 69 - 89 ปี อาชีพเป็นเกษตรกร

ผลจากการสัมภาษณ์สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม ประกอบด้วย วัด โบราณสถานที่มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็นรวมทั้งงานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของท้องถิ่น สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ วัดอักษิณชัยคีรี วัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนแจ้ห่ม วัดพระพุทธบาทสุรวาท หรือวัดพระบาทปูผาแดง หรืออีกชื่อที่ชาวบ้านนิยมเรียกกัน คือ ดอยปู่ยักษ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยว “Unseen Thailand” อนุสาวรีย์พญาค่า ลือ เจ้าพ่อพญาลือผู้ทรงเป็นวีรกษัตริย์แห่งล้านนาผู้ครองเมืองวิเชตนคร วัดประตู่เหล็ก วัดประจำหมู่บ้านศูนย์รวมจิตใจชุมชนคนบ้านใหม่เหล่ายาว

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 “วิเคราะห์ภูมิปัญญาพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง”

ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุของชุมชน จำนวน 15 คน ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลพบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 11 คน เพศชาย 4 คน อายุระหว่าง 69 - 73 ปี อาชีพเกษตรกร

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว เป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้คิดแล้วนำมาใช้จนสิ่งสมเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านในชุมชน เกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การทำไม้กวาดดอกหญ้า และไม้กวาดทางมะพร้าว งานถักโครเชต์ งานผ้าเย็บมือ การแปรรูปอาหารจากเห็ด กล้วย การทำน้ำปู ข้าวแต่น้ำแดงโม การประดิษฐ์ของเล่นโบราณจากไม้ไผ่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ได้แก่ การทำลูกประคบสมุนไพรเพื่อรักษาอาการปวด การใช้เครื่องดนตรีพื้นเมือง เช่น สะล้อ ซอ ซึง เพื่อความบันเทิงรวมถึงใช้ประกอบการฟ้อน การขับซอ คำว่ เจ๊ย การทำอุปกรณ์ใช้ในประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ได้แก่ การทำโคมสาย โคมไฟพับได้

ในประเพณีี่เป็ง รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การฮ้องขวัญ การป่นฝ้าย ใช้ทำสายสายสิญจน์ผูกข้อมือในพิธีต่าง ๆ งานประดิษฐ์ใบตองในการทำบายศรีสู่ขวัญ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “การจำแนกภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง”

ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับตัวแทนคนในชุมชน จำนวน 15 คน ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลพบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 11 คน เพศชาย 4 คน มีอายุระหว่าง 31 - 47 ปี อาชีพค้าขาย

ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว สามารถจำแนกภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละประเด็น ประกอบด้วย

ภูมิปัญญาศิลปะ และวัฒนธรรม ได้แก่ วัดอักษะชัยคีรี วัดพระพุทธรบาทสุธาบาท อนุสาวรีย์พญาคำลือ วัดประตูเหล็ก และงานประเพณีของชุมชน

ภูมิปัญญางานหัตถกรรม ได้แก่ การทำโคมสาย โคมไฟพับได้ การป่นฝ้าย การทำไม้กวาดดอกหญ้าและทางมะพร้าว ประดิษฐ์ของเล่นโบราณจากไม้ไผ่ การทำบายศรี งานประดิษฐ์ใบตองงานโครเชต์ งานผ้าเย็บมือ

ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ได้แก่ การทำลูกประคบสมุนไพร

ภูมิปัญญาด้านอาหาร ได้แก่ การทำน้ำบู การทำข้าวแต่น้ำแตงโม การแปรรูปเห็ดและกล้วย

ภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมือง การขับซอ คำว เจ๊ย จ้อย และการฟ้อนควตาน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 “การเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”

ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ และตัวแทนคนในชุมชน จำนวน 35 คน ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 26 คน เพศชาย 9 คน อายุระหว่าง 31 - 89 ปี อาชีพค้าขาย และเกษตรกร

ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาวเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ภูมิปัญญาศิลปะ และวัฒนธรรมนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ วัดอักษะชัยคีรี วัดพระพุทธรบาทสุธาบาท วัดประตูเหล็ก อนุสาวรีย์พญาคำลือ โดยตัวแทนของชุมชนได้เลือกผู้สูงอายุเป็นมัคคุเทศก์ที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว โดยเรียกว่า “พ่ออ้อย/แม่อ้อยนักสื่อความหมาย” มีหน้าที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถานที่สำคัญของชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน

2. วิถีชีวิต และประเพณีของชุมชนนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยวตามปฏิทินประเพณี โดยตัวแทนของชุมชนได้ร่วมกำหนดประเพณีใน 12 เดือนของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวในแต่ละเดือน ประกอบด้วย

เดือนเจ็ด (เดือนเมษายน) มีประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ เลี้ยงผีปู่ย่า
เดือนแปด (เดือนพฤษภาคม) มีประเพณีวิสาขบูชา ไหว้พระธาตุ
เดือนเก้า (เดือนมิถุนายน) การเลี้ยงผีฝ่าย สักการะเจ้าพ่อตาบเขี้ยว
เดือนสิบ (เดือนกรกฎาคม) มีประเพณีเข้าพรรษา รักษาศีลเป็นเวลา 3 เดือน ทุกวันพระที่วัด
ประตู่เหล็กจะมีการทำวัดเย็น และใส่บาตร

เดือนสิบเอ็ด (สิงหาคม) มีประเพณีตานข้าว

เดือนสิบสองเหนือ (เดือนกันยายน) การตานก๋วยสลาก หรือสลากภัตจากกะข้าว ในวันขึ้น
8 - 15 ค่ำ ถึงเดือน 12 แรม 15 ค่ำ มีการทานอุทิศส่วนกุศลแก่คนตาย ถือว่ายมบาลปล่อยผี
ออกมารับของท่านได้

เดือนเกียงเหนือ โบราณว่าเดือนเจียง (เดือนตุลาคม) มีประเพณีออกพรรษา ตักบาตรเทโว
โรหนะ ณ วัดอักษะชัยคีรี ตานก๋วยสลาก ทอดกฐิน

เดือนยี่เหนือ (เดือนพฤศจิกายน) มีทานกฐินถึงวัน 15 ค่ำ ประเพณียี่เป็ง แห่โคมสาย
ตามประทีป ทอดผ้าป่า ตั้งธรรมหลวงหรือเทศน์มหาชาติ

เดือนอ้าย (เดือนธันวาคม) มีประเพณีเทศน์มหาชาติ อ้องขวัญข้าว

เดือนสี่ (เดือนมกราคม) ในเดือนนี้การเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จ จะมีการทำบุญเรียกว่า
ทานข้าวจี่ข้าวหลาม มีประเพณีทานข้าวใหม่ ทานหัวพระเจ้า

เดือนห้า (เดือนกุมภาพันธ์) บวงสรวงเจ้าพ่อพญาเสือ วันมาฆะบูชา ตั้งخانหลวง

เดือนหก (เดือนมีนาคม) มีประเพณีทำบุญปอยน้อย บวชเณร

3. ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว
สามารถเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาแต่ละท่านเรียกว่า “ฐานการเรียนรู้” ประกอบด้วย แม่ดวงพร
ประมาณ ครูภูมิปัญญาการทำน้ำปู พ่อไฉ ลำดี ครูภูมิปัญญาด้านจักสาน พ่อเสกสิทธิ์ ศรีชัย
ครูภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม การอ้องขวัญ แม่คำ ประพฤติ ครูภูมิปัญญาด้านการขับซอ แม่จันทร์ ลำสูง
ครูภูมิปัญญาด้านการร้องคำว เลาเจี้ย พ่อไฉ ลำดี ครูภูมิปัญญาด้านการประดิษฐ์และเล่นเครื่องดนตรี
พื้นเมือง แม่บุญแถม โสภา ครูภูมิปัญญาด้านสมุนไพร พ่อบุตร รุ่งงาม ครูภูมิปัญญาด้านหมอพื้นบ้าน
และแม่ปทุม ต้อนรับ ครูภูมิปัญญาด้านการทำบายศรี

4. ตัวแทนของคนในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวการจัดการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม
เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน ดังนี้

วันแรก ช่วงเช้า : กิจกรรมแรกเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงตำบลวิเชตนคร พ่ออ้อย/แม่อ้อย
นักสื่อความหมายให้การต้อนรับ และพานักท่องเที่ยวไปที่อนุสาวรีย์พญาคำลือ เพื่อสักการะ
และขอพรจากท่าน จากนั้นนักท่องเที่ยวจะเดินขึ้นวัดอักษะชัยคีรี สักการะพระศากยมุนีศรีอักษะ
ชมเงาพระธาตุ พ่ออ้อย/แม่อ้อย นักสื่อความหมายจะบรรยายให้ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว

ช่วงเที่ยง : พักรับประทานอาหารกลางวันท้องถิ่นของกลุ่มแม่บ้านบ้านใหม่เหล่ายาว
โดยเฉพาะรายการอาหารที่มีส่วนประกอบคือ “น้ำปู” อาหารถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของคนแจ้ห่ม

ช่วงบ่าย : กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวตามฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การทำโคมสาย

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การแต่งหน้าข้าวแต่น้ำแดงโมด้วยธัญพืช น้ำอ้อย น้ำพริกเผา หมูหยอง

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การประดิษฐ์ของเล่นโบราณจากไม้ไผ่

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การทำลูกประคบสมุนไพร เรียนรู้สรรพคุณสมุนไพรท้องถิ่น

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 การฮีตฝ้าย ใช้ทำสายสิญจน์ในพิธีฮ้องขวัญ

ฐานการเรียนรู้ที่ 6 การทำน้ำพริกเห็ดนางฟ้า เรียนรู้การเก็บเห็ด วิธีการเพาะเห็ด

ช่วงเย็น : นักท่องเที่ยวเข้าพักโฮมสเตย์ชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว และเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดล้านนา ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

ช่วงค่ำ : พิธีฮ้องขวัญแบบล้านนา รับประทานอาหารเย็นท้องถิ่นแบบขันโตก พร้อมรับฟังการเล่าเจ๊าะ การขับขอม บรรเลงเพลงล้านนาจากวงสะล้อ ซอ ซึง

วันที่สอง ช่วงเช้า : นำนักท่องเที่ยวไปทำบุญตักบาตรที่บันไดทางขึ้นวัดอักษิณโชชัยคีรี หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวรับประทานอาหารเช้าท้องถิ่น และอุดหนุนสินค้าที่ระลึกของบ้านใหม่เหล่ายาว เช่น โคมไฟพับได้ ลูกประคบสมุนไพร งานโคเชท งานผ้าเย็บมือ ข้าวแต่น้ำแดงโม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดและกล้วย น้ำปู เป็นต้น จากนั้นน่านักท่องเที่ยวเดินทางขึ้นดอยปู่ยักษ์ ไปวัดพระพุทธรบาทสุธาบาท แหล่งท่องเที่ยว “Unseen Thailand” บรรยายโดยพ่ออ้อย/แม่อ้อย นักสื่อความหมาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาวเป็นสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนได้คิดแล้วนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตจนสะสมเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของสามารถ จันทร์สุรย์ (2549) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้สติปัญญา ความเชื่อ และความสามารถทั้งหมดของชาวบ้านธรรมดาในพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านอย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่หรือพื้นที่บ้านแต่ละแห่งและสอดคล้องกับงานวิจัยทรงคุณ จันทจร พิสิษฐ์ บุญไทย และไพรัช ดิษฐ์ผาด (2552) ผลการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคเป็นสิ่งที่มีการสืบสานองค์ความรู้ความสามารถ ความชำนาญต่าง ๆ ถ่ายทอดมายังกลุ่มชนรุ่นหลังที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการดำรงชีวิตวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาวสามารถจำแนกได้ดังนี้ ภูมิปัญญาด้านศิลปะ ภูมิปัญญางานหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรักษ์ จวงทอง และวิลาศ วุ่นแก้ว (2558) ที่ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาของคนในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว ประกอบด้วย ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย สมุนไพร หมอพื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น พิธีกรรม ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและงานฝีมือ ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ภูมิปัญญาด้านการถนอม และทำอาหาร

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมผ่านวิถีการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย รูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และรูปแบบกิจกรรมพื้นบ้านที่มีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ McNulty (2009) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มาจากภูมิปัญญา มรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอันจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2561) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเก่าแก่เป็นเอกลักษณ์ มีโบราณสถานให้เรียนรู้ มีประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยชุมชนได้ร่วมกันนำเอาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เหล่านี้ มาสร้างสรรค์พัฒนาเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสัมผัสกับวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนมากกว่าการไปแค่อะยะมชม รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ (2557) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในลักษณะการให้บริการ โดยพัฒนากิจกรรมการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งมาจากภูมิปัญญาในด้านศิลปะการแสดง ได้ชุดการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ วัฒนธรรม การแต่งกาย และวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงกิจกรรมทำอาหาร ชุดสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อตามปฏิทินประเพณี 12 เดือนยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนไว้ ดังนั้นควรนำสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการนำเรื่องราวที่มามีถ่ายทอดสู่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสืบทอด

2. ประเด็นกิจกรรมพื้นบ้านผ่านวิถีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มาจากภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ซึ่งครูภูมิปัญญาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ชุมชนควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงมีการโอนถ่ายองค์ความรู้ เช่น การถ่ายทอดสู่กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ของชุมชนบ้านใหม่เหล่ายาว ตำบลวิเชตนคร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง รวมทั้งควรมีการศึกษาถึงความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อชุมชนจะได้สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 6 (1), 131-147.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ. (2557). การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ทรงคุณ จันทจร, พิสิษฐ์ บุญไทย และไพรัช ดิษฐ์ผาด. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท่องเที่ยวถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศิริรักษ์ จวงทอง และวิลาศ วุ่นแก้ว. (2558). การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนในตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2549). *องค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย*. โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism). กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- องค์การบริหารส่วนตำบลวิเชตนคร. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา <http://www.wichetnakorn.go.th/> ค้นหาเมื่อวันที่ 12/1/2562.
- Crane, P. & O'Regan, M. (2010). **On PAR Using Participatory Action Research to Improve Early Intervention.** Department of Families, Housing Community Services and Indigenous Affairs, Australian Government.
- McNulty, R. (2009). **Creative Tourism**. [online]. Available <http://www.cturbone.com/4539creative-tourism-conference-defines-news>. access on January 10, 2019.
- Wurzburger, R. (2010). Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide. **International Conference on Creative Tourism in Santa Fe**. New Mexico. USA.

การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Digital Media Literacy of Communication Arts Students,

Lampang Rajabhat University

ปองปรารณ สุนทรเกษม^{1*}

(Pongprad Sunthornpaesat^{1*})

^{1*} สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อีเมลผู้แต่งหลัก : aj.pongprad@gmail.com เบอร์โทร : 0 5423 7345 ต่อ 3627

วันที่รับบทความ 28 พฤษภาคม 2563

Received: May. 28, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 12 ตุลาคม 2563

Revised: Oct. 12, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 12 ตุลาคม 2563

Accepted: Oct. 12, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ และ 2) ระดับการรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยแบ่งองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) การเข้าถึงสื่อ (2) ความเข้าใจ การตีความ และการประเมินเนื้อหาของสื่อ (3) การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บแบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยมีขนาดตัวอย่าง 78 คน ผสมกับการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การรู้ทันสื่อดิจิทัล พบว่านักศึกษาเข้าใจว่าการรู้เท่าทันสื่อคือความสามารถที่จะเข้าใจวิธีการทำงานของสื่อสารมวลชน รู้จักผลกระทบด้านบวกและด้านลบของสื่อ มีวิจารณญาณ รู้จักหลีกเลี่ยง ไม่ใช่สื่อในทางที่ผิด โดยสื่อที่นิยมใช้คือเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ต่าง ๆ มีลักษณะมีการใช้สื่อแบบเข้าไปศึกษา รับรู้ มีความสนใจเรื่องการเมือง แต่ไม่แสดงความคิดเห็นโดยภาพรวม นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในระดับปานกลาง องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อด้านที่รู้เท่าทันมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านการเข้าถึงสื่อ รองลงมาคือองค์ประกอบด้านความเข้าใจ การตีความ ประเมินเนื้อหาของสื่อ และองค์ประกอบด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อตามลำดับ ส่วนลักษณะการใช้การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความบ่อยครั้งในการใช้สื่อดิจิทัลในด้านลบอยู่ในระดับน้อย

ผลการสนทนากลุ่มสรุปว่านักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความหมายว่าการรู้เท่าทันสื่อคือความสามารถที่จะเข้าใจวิธีการทำงานของสื่อสารมวลชน รู้จักผลกระทบด้านบวกและด้านลบของสื่อ มีวิจารณญาณ รู้จักหลีกเลี่ยง ไม่ใช่สื่อในทางที่ผิด แต่ยังไม่เข้าใจว่าการรู้เท่าทันสื่อมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล; การสื่อสารยุคดิจิทัล; องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

This research aims to study 1) the situation of digital media literacy and 2) level of digital media literacy of Communication Arts students studying at Lampang Rajabhat University. The digital media literacy is divided into 3 elements: (1) media accessibility (2) understanding, interpretation and evaluation of media content (3) creative expression and interaction with the media. Survey research methods was used to collect questionnaires from simple random sampling with sample size of 78 students, combined with focus group of 8 students.

The results regarding the situation of digital media literacy are as follow: the students understand that media literacy is the ability to understand how journalism works; know the positive and negative effects of the media; have discretion; avoid using the media in the wrong way. The most popular media used are Facebook and various online news websites. The students use the media to study. They perceive and are interested in politics but do not express opinions. In general Communication Arts students of Lampang Rajabhat University have a medium level of digital media literacy. The most knowledgeable media literacy element is media accessibility, followed by the element of understanding, interpretation, evaluation of media content and the element of creative expression and interaction with the media, respectively. Most students have a low level of frequent use of digital media in negative aspects.

The results of group discussions concludes that most students understand that ‘digital media literacy’ means the ability to understand how mass media worked, to know the positive and negative impacts of media, to have critical judgment, and to avoid using the media in the wrong way. But they still do not understand what the elements of media literacy are.

Keywords: Media literacy; Communication in digital age; Media literacy element

บทนำ

ในปัจจุบันนี้เราสามารถติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลกได้สะดวกมาก แต่กว่าจะมาถึงวันนี้ได้ การสื่อสารได้มีวิวัฒนาการมาหลายยุคหลายสมัย เริ่มจากการสื่อสารยุคโบราณจะกระทำเพื่อตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ใช้ถ่ายทอดข้อมูลที่ไม่มีความสลับซับซ้อน และตัวกลางที่ใช้มักจะมีประสิทธิภาพน้อย และไม่มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร ตัวอย่างการสื่อสารในยุควรรณ เช่น บันทึกประสบการณ์ความรู้ลงบนแผ่นดินเหนียว ส่วนการสื่อสารระยะไกลของมนุษย์ในยุคแรก ๆ น่าจะเป็นการการตีเกราะ เคาะไม้ การส่งเสียงต่อเป็นทอด ๆ และการส่งสัญญาณควัน ต่อมาเมื่อมนุษย์รู้จักวิธีการเขียนหนังสือ ก็มีการคิดวิธีการสื่อสารกันแบบใหม่ เช่น การฝากข้อความไปกับนกพิราบ หรือการส่งข้อความไปกับม้าเร็ว ยุคถัดมาเป็นการสื่อสารยุคอุตสาหกรรม เป็นการสื่อสารที่ยังนิยมใช้ในปัจจุบัน แต่มีแนวโน้มที่จะเลิกใช้ในอนาคต เนื่องจาก

มีเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการสื่อสารใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ ตัวอย่างการสื่อสารในยุคอุตสาหกรรม เช่น โทรสาร โทรศัพท์ จดหมาย พัสดุ ส่วนการสื่อสารในยุคปัจจุบันหรือการสื่อสารยุคโลกไร้สาย เป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นความสะดวกสบายของผู้ใช้และประสิทธิภาพของข้อมูลที่ใช้ในการสื่อสารเป็นหลัก ผู้สื่อสารจะต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี จึงจะสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารในปัจจุบันโลกอินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ทั้งการติดตามข่าวสาร การสืบค้นข้อมูล/การค้นหาข้อมูล การชม หรือซื้อสินค้าออนไลน์ การดาวน์โหลด เกม เพลง ไฟล์ข้อมูล การดูภาพยนตร์ รายการบันเทิงต่าง ๆ ออนไลน์ การเรียนรู้ออนไลน์ (e-Learning) การประชุมทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต (Video Conference) โทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต (VoIP) การอัปโหลดข้อมูล และล่าสุดคงหนีไม่พ้น “Social Network” ที่แพร่หลายเข้ากลุ่มพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของหลายคนภายในเวลารวดเร็ว ทั้ง Facebook twitter Line

ถึงแม้ว่าสื่อเก่าที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคอุตสาหกรรมยังคงใช้ได้อยู่ แต่สื่อใหม่ที่เป็นสื่อดิจิทัลที่มีความหลากหลายของสื่อในตัวเอง มีการหลอมรวม และมีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้ทวีบทบาทและความสำคัญในสังคมปัจจุบัน สื่อดิจิทัล หมายถึง สื่อที่มีการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพ เสียง มาจัดรูปแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์ จัดการสื่อสารทางออนไลน์ หรือตัวกลางที่ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ดังนั้น “สื่อดิจิทัล” กับ “สื่อออนไลน์” จึงมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน เพราะข่าวสาร ข้อมูล และความรู้ปัจจุบันล้วนเข้าไปอยู่ในโลกออนไลน์โดยการเชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นสื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคม (social network) โปรแกรมอำนวยความสะดวกสำเร็จรูปต่าง ๆ (application)

ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์โดยไม่รู้เท่าทันมีหลายประการ เช่น เว็บไซต์บางแห่งอาจเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้มากเกินไป เด็กและเยาวชนใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยขาดวิจารณญาณและอาจเสี่ยงต่อการถูกล่อลวง สื่อออนไลน์ยังเป็นช่องทางในการถูกละเมิดลิขสิทธิ์ และยังสามารถส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตออฟไลน์ด้วย หากใช้งานมากเกินไปอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและต่อการเรียน ทั้งยังทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง สื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์กระแสสังคมเชิงลบและอาจทำให้เกิดข้อพิพาท รวมทั้งอาจเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคง การเผยแพร่เนื้อหาไม่เหมาะสมต่อสถาบัน การรู้เท่าทันสื่อนอกจากจะสร้างความตระหนักและทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ใช้การแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่สื่อส่งมายังสาธารณะ ซึ่งการแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุผลนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่มีวิจารณญาณอีกด้วย

หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กำหนดให้วิชาความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นวิชาเนื้อหาที่นักศึกษาต้องเรียน อย่างไรก็ตาม แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในยุคดิจิทัลยังจำกัดอยู่ที่ความรู้ความเข้าใจเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันในทางที่ไม่ได้ตอบ ยังมีปัญหาการรู้เท่าทันสื่อในมิติของการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสถานการณ์และระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการ

เรียนการสอนรายวิชาการรู้เท่าทันสื่อ อันจะทำให้เกิดการขยายผลสู่การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ และพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาให้รู้เท่าทันสื่อให้ครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
2. เพื่อศึกษาระดับการรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา** ศึกษาสถานการณ์และระดับการรู้ทันสื่อดิจิทัล ของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

2. **ขอบเขตเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรคือ นักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ นักศึกษาที่ทำแบบสอบถามจำนวน 78 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ นักศึกษาที่เข้าร่วมกลุ่มสนทนา จำนวน 8 คน (เพศชาย และหญิง อย่างละ 4 คน)

3. **ขอบเขตเกี่ยวกับเวลา** เก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม 2561 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2562

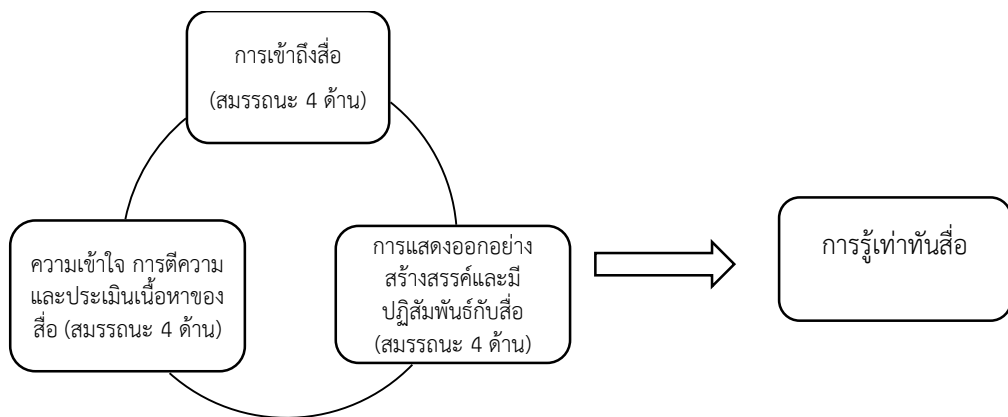
4. **ขอบเขตเกี่ยวกับวิธีการศึกษา**

4.1 ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาสถานการณ์การรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

4.2 การสำรวจเก็บข้อมูลโดยใช้ชุดคำถาม เพื่อวิเคราะห์ระดับการรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบความคิด/สมมติฐานการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการประเมินการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยแบ่งองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลออกเป็น 3 กระบวนการ คือ การเข้าถึงสื่อ (access) ความเข้าใจ การตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ (evaluation) และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ (creation) ตามแนวคิดขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) (UNSECO, 2013) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

จากกรอบแนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการจัดทำเครื่องมือในการวัดความรู้เท่าทันสื่อ (ชุดคำถาม) ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากจากนักศึกษาทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนในภาค 2/2561 (ไม่รวมนักศึกษาที่ออกฝึกงาน) จำนวน 88 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร/ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน อธิรุณี เอกกฤษฎ, 2543) ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 73 คน แจกแบบสอบถามทั้งหมด 80 ชุด ได้กลับคืนมา 78 ชุด ส่วนกลุ่มสนทนา คัดเลือกโดยสอบถามความสมัครใจจากนักศึกษาที่ยินดีเข้าร่วมการสนทนา จำนวน 8 คน และผู้วิจัยประเมินว่าเป็นผู้ที่มีการใช้สื่อดิจิทัลในชีวิตประจำวันจริง มีความสามารถในการสื่อสาร กล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้ากลุ่ม (เพศชาย และหญิง อย่างละ 4 คน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ชุดคำถามการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง และแบบสัมภาษณ์

2.1 ชุดคำถามการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง ผู้วิจัยพัฒนาชุดคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้กรอบแนวคิดของการประเมินการรู้เท่าทันสื่อของ UNESCO โดยแบ่งองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลออกเป็น 3 กระบวนการ คือ การเข้าถึงสื่อ (access) ความเข้าใจ การตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ (evaluation) และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ (creation) ประกอบกับการประยุกต์ใช้คำถามจากงานวิจัยของรองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิโรโสภณและคณะ (2559) สร้างชุดคำถามที่แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ เพื่อให้เห็นภาพ รวมลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเภทและจำนวนของอุปกรณ์สื่อสารที่กลุ่มตัวอย่างมี เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของอุปกรณ์สื่อสาร

ตอนที่ 3 ประกอบด้วยคำถาม 13 ข้อ ถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร เพื่อวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร โดยคำถาม 1 ข้อ มีคำตอบให้เลือก 3 ตัวเลือก และผู้วิจัยได้กำหนดข้อที่ น่าจะเป็นคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อไว้เพียง 1 ตัวเลือก จาก 3 ตัวเลือก

ตอนที่ 4 ประกอบด้วยคำถาม 11 ข้อ ถามเกี่ยวกับสถานการณ์รู้เท่าทันสื่อ/ลักษณะการใช้การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การซื้อขายดาวโหลดสิ่งผิดกฎหมาย การส่งคลิปลามกอนาจาร ในตอนนี้คำถามเป็นแบบเป็นแบบค่าระดับ 1 - 5 เพื่อวิเคราะห์ระดับความบ่อยครั้งโดยค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึงมากที่สุด 3.51 - 4.50 ระดับมาก 2.51 - 3.50 ระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 ระดับน้อย และ 1.00 - 1.50 น้อยที่สุด

การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

ผู้วิจัยนำชุดคำถามไปหาความตรง (validity) และความไวในการวัดของเครื่องมือ (sensitivity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบว่าข้อมูลที่ต้องการบันทึกตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดหรือไม่ แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC จากนั้นเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้

การทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (reliability)

เมื่อปรับคำถามแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปางที่มีได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบค่าความเชื่อถือได้ (reliability) ของเครื่องมือ ตามเกณฑ์ของจัมป์ (Jump, 1978) ผลการทดสอบแบบสอบถามส่วนที่เป็นค่าระดับ (ตอนที่ 4) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.849 จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง ทั้งนี้ไม่ได้ทดสอบข้อคำถามในลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริง (fact) ตอนที่ 1, 2 และข้อคำถามตอนที่ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบความรู้

2.2 คำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม

มีแนวคำถาม 6 ข้อเพื่อการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ดังนี้

(1) ท่านคิดว่าการรู้เท่าทันสื่อหมายความว่าอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง

(2) ท่านคิดว่าเยาวชนไทยมีความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลหรือไม่ ในระดับใด

(3) ท่านคิดว่าตัวเองมีส่วนร่วมกับสื่อโดยการแสดงออกความคิดเห็นการสนทนาเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองสังคม วัฒนธรรม ทางสื่อออนไลน์ เพียงใด

(4) ท่านคิดว่าบทบาทของเยาวชนที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นอย่างไร

(5) ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 หรือไม่ คิดว่าการกระทำใดมีความผิดบ้าง กรุณายกตัวอย่าง

(6) ท่านมีแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยอย่างไร

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสองส่วน คือ วิเคราะห์ชุดคำถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ภาพรวมลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 78 คน เป็นเพศชาย 37 คน (ร้อยละ 47.44) เพศหญิง 41 คน (ร้อยละ 52.56) ศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 22 คน (ร้อยละ 28.20) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 27 คน (ร้อยละ 34.62) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 28 คน (ร้อยละ 35.90) ชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.28) มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปี มากที่สุด ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,000 บาท (ยังไม่หักค่าใช้จ่าย)

และจากแบบสอบถามตอนที่ 2 พบว่าอุปกรณ์สื่อสารที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุดสามอันดับแรกคือ คือสมาร์ทโฟน จำนวน 77 คน (ร้อยละ 98.72) รองลงมาคือคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก จำนวน 52 คน (ร้อยละ 66.67) คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) จำนวน 26 คน (ร้อยละ 33.33) ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์สื่อสารเพียง 1 เครื่องต่อคน (สมาร์ทโฟน 1 เครื่อง ร้อยละ 87.18 โน้ตบุ๊ก 1 เครื่อง ร้อยละ 65.38 คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ 1 เครื่อง ร้อยละ 30.77)

สำหรับผลการศึกษาสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และระดับการรู้ทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นดังนี้

1. สถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อ จากการสนทนากลุ่ม นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความหมายว่าการรู้เท่าทันสื่อคือความสามารถที่จะเข้าใจวิธีการทำงานของสื่อสารมวลชน รู้จักผลกระทบด้านบวกและด้านลบของสื่อ มีวิจารณญาณ รู้จักหลีกเลี่ยง ไม่ใช่สื่อในทางที่ผิด สอดคล้องกับลักษณะการใช้การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลในทางที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ 1) การส่งคลิปหรือข้อความลามกอนาจาร 2) เสนอขายสินค้าหรือสิ่งของใด ๆ ให้ผู้อื่นในลักษณะหลอกลวงหรือฉ้อฉล 3) ถูกหลอกลวง/ชักจูงจากผู้อื่นในสื่อสังคมออนไลน์ 4) ปกปิดตัวตน หรือแปลงอัตลักษณ์ตนเองในสื่อออนไลน์ เพื่อแสดงออกอย่างอิสระเต็มที่ 5) ซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่มีการหลอกลวงโดยไม่รู้เท่าทัน 6) นำข้อมูล รูปภาพ สิ่งสร้างสรรค์ของผู้อื่นมาใช้หรือดัดแปลงโดยไม่ระบุเจ้าของหรือแหล่งที่มา 7) ติดตาม เปิดดูคลิปภาพหรือข้อความลามกอนาจารทางสื่อออนไลน์ 8) แสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างรุนแรง ทั้งทางพฤติกรรม และทางอารมณ์ ความรู้สึก เพราะรู้สึกเป็นพื้นที่อิสระที่จะแสดงออกได้เต็มที่ 9) การซื้อขายดาวโหลดสิ่งทีละเมิดลิขสิทธิ์หรือผิดกฎหมายน้อย 10) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงตัวตนเป็นผู้มีรสนิยมในเรื่องเกี่ยวข้องกับการ์ตูนเหล่า เบียร์ และ 11) การใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อความสนุกสนานบันเทิงหรือสื่อสารกับผู้อื่นเป็นเวลานานจนกระทบต่อการเรียน

จากการสนทนากลุ่ม นักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินว่าระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของเยาวชนไทยยังอยู่ในระดับน้อย เช่น นางสาว A แสดงความเห็นที่ “ถ้าให้หนูประเมิน หนูคิดว่าเยาวชนไทยเรายังรู้เท่าทันสื่อไม่พอ แบบชอบแชร์ข้อมูลส่วนตัวในเฟซ หนูมองว่ามันอาจเป็นอันตรายทำให้คน

ไม่หวังดีเข้าถึงตัวเราได้ง่าย” และมีผู้สนับสนุนว่า “ส่วนตัว หนูไม่ไว้ใจคนแปลกหน้าที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต และจะไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวในโลกออนไลน์ ยกเว้นในกลุ่มเพื่อนสนิท”

นักศึกษาส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อดิจิทัล โดยสื่อที่นิยมใช้คือเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ต่าง ๆ มีลักษณะมีการใช้สื่อแบบเข้าไปศึกษา รับรู้ มีความสนใจเรื่องการเมือง แต่ไม่แสดงความคิดเห็น เช่น นาย B ตอบคำถามเกี่ยวกับ แนวทางการใช้สื่อออนไลน์ที่ปลอดภัยว่า “คือ...ผมพยายามแชร์ข้อมูลที่สร้างสรรค์ ด้านบวก ไม่โพสต์ข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อความ รูปภาพ วิดีโอที่ทำให้คนอื่นเสียหาย” นาย D เสริมว่า “ผมก็ดูข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง แต่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอะไร ผมว่าอ่านเฉย ๆ แคร์รู้ดีกว่า” ส่วนใหญ่จะตอบว่าไม่กล้าโพสต์ความคิดเห็นเรื่องประเด็นทางการเมือง และจะโพสต์เรื่องทั่ว ๆ ไป แสดงความคิดเห็นเฉพาะในกลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตน (กลุ่มที่สนิทกัน) เท่านั้น”

2. ระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร การวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร (จากแบบสอบถามตอนที่ 3) คะแนนที่ตอบคำถามตรงข้อที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ตอบไม่ตรงคำตอบที่กำหนดไว้ว่าน่าจะเป็นคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการตอบตรงและไม่ตรงกับคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่กำหนดไว้

ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร	ผู้ตอบตรง		ผู้ตอบไม่ตรง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. องค์ประกอบด้านการเข้าถึงสื่อ				
1.1 เมื่อต้องการใช้ข้อมูล/สารสนเทศ หรือเนื้อหาจากสื่อ ท่านมีวิธีหาข้อมูล/สารสนเทศอย่างไร	21	26.92	57	73.08
1.2 ในการค้นหาข่าวสารข้อมูลจากบุคคลหรือแหล่งต่าง ๆ ท่านมักพิจารณาข่าวสารข้อมูลนั้นอย่างไร	49	62.82	29	37.18
1.3 ในการสืบค้น คัดเลือกข่าวสารข้อมูล ผู้ให้บริการสารสนเทศจากสื่อดิจิทัลต่าง ๆ (เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือการเชื่อมโยงหลายมิติ) ท่านมักพิจารณาอย่างไร	47	60.26	31	39.74
1.4 ในการเรียกและจัดเก็บสารสนเทศ และเนื้อหาจากอุปกรณ์ต่าง ๆ (เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต) ท่านมักพิจารณาอย่างไร	29	37.18	49	62.82
	เฉลี่ย 46.80		เฉลี่ย 53.20	
2. องค์ประกอบด้านความเข้าใจ การตีความ และประเมินเนื้อหาของสื่อ				
2.1 การนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง และความเห็นของฟรีเซ็นเตอร์ หรือผู้นำเสนอสินค้าในโฆษณาทางสื่อ ท่านคิดว่าสิ่งที่นำเสนอเหล่านี้มาจากข้อมูลข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นจากแหล่งใด	30	38.46	48	61.54
2.2 โฆษณาต่าง ๆ ในสื่อมักมีกลยุทธ์ในการสื่อสารโน้มน้าวใจกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เช่น มีการใช้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักแสดงที่มีชื่อเสียง นักกีฬาตั้ง เป็นผู้นำเสนอ หรือแนะนำสินค้าบริการอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะเหตุใด	33	42.31	45	57.69
2.3 การอ้างอิงแหล่งข่าวหรือแหล่งผู้ให้ข้อมูลของสื่อในการรายงานข่าว ข้อใดที่ท่านคิดว่าเชื่อถือได้มากที่สุด	30	38.46	48	61.54

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการตอบตรงและไม่ตรงกับคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่กำหนดไว้ (ต่อ)

ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการสื่อสาร	ผู้ตอบตรง		ผู้ตอบไม่ตรง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.4 จำนวนยอดขายของหนังสือพิมพ์ ระดับเรตติ้งของรายการโทรทัศน์ รวมทั้งสถิติในการกดไลค์ กดแชร์ทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ มักเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอะไรมากที่สุด	31	39.74	47	60.26
2.5 สื่อที่เสนอข่าวสองด้านอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ที่ เนื้อหา เปิดให้ความเห็นต่างอยู่ในสื่อเดียวกันได้โดยไม่ปิดกั้นหรือกดดัน เสนอแต่ข้อเท็จจริง ไม่มีการสอดแทรกหรือแสดงความคิดเห็นลงไปในช่วงไม้ออนเอียงเข้ากับฝ่ายใดเป็นพิเศษ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนสิ่งทีเรียกว่าอะไร	39	50.00	39	50.00
	เฉลี่ย 41.79		เฉลี่ย 58.21	
3. องค์ประกอบด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ				
3.1 ท่านผลิตข้อความข่าวสาร รูปภาพ คลิปทางสื่อสมัยใหม่ในลักษณะใด	29	37.18	49	62.82
3.2 ท่านเคยแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบการทำหน้าที่ของสื่อดิจิทัลทางสื่อสมัยใหม่ หรือช่องทางต่าง ๆ หรือไม่	11	14.10	67	85.90
3.3 ปกติท่านมักสนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมสังคมหรือกิจกรรมสาธารณะในด้านใดบ้าง	33	42.31	45	57.69
3.4 วิธีใดที่ท่านคิดว่าประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของสื่ออย่างได้ผล	51	65.38	27	34.62
	เฉลี่ย 39.74		เฉลี่ย 60.26	

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อด้านที่ตอบตรงมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านการเข้าถึงสื่อ มีผู้ตอบตรงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 46.80) รองลงมาคือองค์ประกอบด้านความเข้าใจ การตีความ และประเมินเนื้อหาของสื่อ (ค่าเฉลี่ย 41.79) ส่วนองค์ประกอบด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ มีค่าเฉลี่ยตอบตรงน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 39.74)

แต่ข้อที่มีผู้ตอบตรงมากที่สุดคือ ข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นวิธีที่คิดว่าประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของสื่ออย่างได้ผล มีผู้ตอบตรงคิดเป็นร้อยละ 65.38 ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ส่วนข้อที่มีผู้ตอบตรงน้อยที่สุดคือ การแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบการทำหน้าที่ของสื่อดิจิทัลทางสื่อสมัยใหม่ หรือช่องทางต่าง ๆ มีผู้ตอบตรงเพียงร้อยละ 14.10

เมื่อวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยให้ผู้ตอบตรงกับคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่กำหนดได้คะแนน 1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน (คำถาม 13 ข้อ) ใช้เกณฑ์แบ่งเป็นระดับต่ำ (คะแนนระหว่าง 0 - 4) ระดับกลาง (คะแนนระหว่าง 5 - 9) และระดับสูง (คะแนนระหว่าง 10 - 13) ผลแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนและร้อยละกลุ่มของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	จำนวนร้อยละ กลุ่มผู้ตอบตรงการรู้เท่าทันสื่อ		
				กลุ่มต่ำ	กลุ่มกลาง	กลุ่มสูง
10	0	5.55	2.54	32 (41.03)	41 (52.56)	5 (6.41)

จากตารางที่ 2 คะแนนสูงสุดที่นักศึกษาตอบตรงคือ 10 คะแนน มีจำนวน 5 คน (ร้อยละ 6.41) คะแนนต่ำสุดคือ 0 คะแนน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.28) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.55 คะแนน (SD = 2.54) เมื่อกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มผู้ตอบตรงคำตอบที่สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล คือ คะแนนระหว่าง 0 - 4 อยู่ในกลุ่มต่ำ คะแนนระหว่าง 5 - 9 อยู่ในกลุ่มกลาง และคะแนนระหว่าง 10 - 13 อยู่ในกลุ่มสูง พบว่าสามารถจำแนกนักศึกษาออกเป็นกลุ่มที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลต่ำ จำนวน 32 คน (ร้อยละ 41.03) กลุ่มที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลปานกลาง จำนวน 41 คน (ร้อยละ 52.56) และกลุ่มที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสูง จำนวน 5 คน (ร้อยละ 6.41)

อภิปรายผล

ในภาพรวมส่วนใหญ่ นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง มีความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่านักศึกษาเหล่านี้ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับวิชาการสื่อสาร การผลิตสื่อ เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะแขนงต่าง ๆ เรียนรู้การผลิตสื่ออย่างไรให้ผู้รับสารเข้าใจ วิธีการนำเสนอสื่อผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ และวิธีการสร้างสรรค์ผลงานให้น่าสนใจ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลในทางที่ไม่เหมาะสมอยู่บ้าง แต่พบในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50) พฤติกรรมดังกล่าว เช่น 1) ส่งคลิปหรือข้อความลามกอนาจาร (ค่าเฉลี่ย 1.53) 2) การนำข้อมูล รูปภาพ สิ่งสร้างสรรค์ของผู้อื่นมาใช้หรือดัดแปลงโดยไม่ระบุเจ้าของหรือแหล่งที่มา (ค่าเฉลี่ย 1.96) 3) การแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างรุนแรง ทั้งทางพฤติกรรม และทางอารมณ์ความรู้สึก เพราะรู้สึกเป็นพื้นที่อิสระที่จะแสดงออกได้เต็มที่ (ค่าเฉลี่ย 2.18) 4) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงตัวตนเป็นผู้มีรสนิยมในเรื่องเกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าเบียร์ (ค่าเฉลี่ย 2.27) ดังนั้น จึงต้องให้ความรู้กับเยาวชนเพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมการใช้การสื่อสารดิจิทัลในลักษณะเหล่านี้ โดยต้องบรรจุในเนื้อหาของรายวิชารู้เท่าทันสื่อว่ามีพฤติกรรมใดบ้างที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของบุคคล และการละเมิดกฎหมาย นอกจากนี้ในราย วิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชนควรมีเนื้อหาเหล่านี้เช่นกัน

จากการแบ่งองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 3 องค์ประกอบ การศึกษาพบว่านักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง มีความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในองค์ประกอบที่ 1 ด้านการเข้าถึงสื่อมากที่สุด โดยเมื่อถามว่าหากต้องการใช้ข้อมูล/สารสนเทศ หรือเนื้อหาจากสื่อ ท่านมีวิธีหาข้อมูล/สารสนเทศอย่างไร ร้อยละ 62.82 ตอบว่า พิจารณาจากธรรมชาติ บทบาท และขอบเขตของสารสนเทศ รวมถึงเนื้อหาในสื่อ จากแหล่งที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด และในการสืบค้น คัดเลือกข่าวสารข้อมูล ผู้ให้บริการสารสนเทศจากสื่อดิจิทัลต่าง ๆ (เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือการเชื่อมโยงหลายมิติ) ร้อยละ 60.26 มักพิจารณาข่าวสาร ข้อมูลจากบุคคลหรือสื่อ หรือแหล่งสารที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบและประเมินก่อนตัดสินใจเชื่อหรือนำมาใช้ ซึ่งตรงกับสมรรถนะสองข้อที่ UNESCO กำหนดว่าผู้รู้เท่าทันสื่อคือผู้ที่สามารถค้นหาและระบุแหล่งของข้อมูลและเนื้อหาสื่อได้ อีกทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูล เนื้อหาสื่อ และผู้ให้บริการข้อมูล อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ส่วนการเรียกใช้และจัดเก็บเนื้อหาจากสื่อ และสารสนเทศ ควรได้รับพัฒนาให้เข้าใจว่าการเรียกและจัดเก็บสารสนเทศ และเนื้อหาจากอุปกรณ์ต่าง ๆ (เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต) จะต้องใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม สอดคล้องสถานการณ์

หลากหลาย และเลือกวิธีการจัดเก็บข้อมูลที่ยังเป็นความลับ ปลอดภัย และนำกลับมาใช้ได้สะดวก เมื่อต้องการ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านความเข้าใจ การตีความและการประเมินเนื้อหาของสื่อ ควรได้รับพัฒนาให้เข้าใจว่าสิ่งที่นำเสนอ และความเห็นของฟรีเซ็นเตอร์ หรือผู้นำเสนอสินค้าในโฆษณาทางสื่อออนไลน์ มิใช่ข้อเท็จจริงเสมอไป ควรรู้เท่าทันการโฆษณาที่เป็นเท็จและเกินจริง นอกจากนี้ควรได้รับพัฒนาให้สามารถประเมินค่า วิเคราะห์ โฆษณาต่าง ๆ ในสื่อที่มักมีกลยุทธ์ในการสื่อสาร โน้มน้าวใจกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เช่น มีการใช้นักวิชา การ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นผู้นำเสนอ หรือแนะนำสินค้าบริการอยู่เสมอ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจไม่เคยใช้หรือบริโภคสินค้านั้น ๆ มาก่อน แต่รับค่าตัวมาเป็นผู้รับรองความน่าเชื่อถือของสินค้า

สำหรับองค์ประกอบที่ 3 ด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ จะเห็นว่านักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ยังมีการแสดงออกค่อนข้างน้อย มีเพียงร้อยละ 14.10 ที่เคยแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของการทำหน้าที่ทางสื่อ ดิจิทัลหรือสื่อสมัยใหม่ และสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความตระหนักในเรื่องบทบาทหน้าที่ในเชิงทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้แสดงออก ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการศึกษาคความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาของ วัฒนา แซงไพเราะ (2555) ที่พบว่าเยาวชนมีความตื่นตัวทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งงานวิจัยของ ชัยกฤต รัตนกร (2558) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน คือความเข้าใจด้านการเมือง รองลงมาคือสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว ดังนั้น สถาบันศึกษาจึงควรสนับสนุนให้เยาวชนติดตามข่าวสารทางการเมืองทางสื่อใหม่ และกระตุ้นให้เกิดการแสดงออกทางการเมืองในเชิงสร้างสรรค์ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

ผู้วิจัยเห็นว่าอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษานิเทศศาสตร์ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ซึ่งควรได้รับการพัฒนาควบคู่ไปด้วย เพราะนอกจากนักศึกษานิเทศศาสตร์ต้องมีทักษะในการสื่อสาร (communication) แล้ว ยังต้องมีทักษะแห่งโลกยุคใหม่อื่น ๆ อีก เช่น ความร่วมมือและความเป็นผู้นำ (collaboration and leadership) การคิดสร้างสรรค์ (creativity thinking) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรศิณี แสนสำแดง (2557) ที่พบว่าปัจจัยภายในที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน ได้แก่ (1) การคิดวิจาร์ณญาณ (creative thinking) คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองรอบด้านและรู้จักตั้งคำถามข้อสงสัยเกี่ยวกับสื่อ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ (2) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ (media affect awareness) การที่แกนนำเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อทำให้สามารถตัดสินใจว่าผลแบบใดที่ต้องการและผลแบบใดที่ควรหลีกเลี่ยง และ (3) การรู้เท่าทันตนเอง (self-awareness) คือการใช้หลักการเชิงพุทธเข้ามาผสมผสาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ปรับปรุงเนื้อหาวิทยารัฐเท่าทันสื่อ โดยกำหนดคำอธิบายรายวิชาใหม่เป็น “ศึกษา ความสำคัญ หลักการ และแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และสื่อดิจิทัล ครอบคลุมการรู้เท่าทัน 3 ด้าน คือ การเข้าถึงสื่อ (access) ความเข้าใจ การตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ (evaluation) และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ (creation) ประยุกต์ใช้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดความรู้เท่าทันสื่อ ส่งเสริม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม”

1.2 ภาครัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำนิยามการรู้เท่าทันสื่อให้ชัดเจน กำหนดองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อให้เหมือนกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมิน การให้การ ศึกษา และการพัฒนาสมรรถนะของประชาชนในชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผู้สนใจเกี่ยวกับการศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย อาจทำการศึกษาในเชิง เปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาเพศชายและหญิง และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยกฤต รัตนากร. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักเรียนโรงเรียนชลราษฎร อารุงและโรงเรียนชลกันยานุกูล ในการเมืองแบบประชาธิปไตย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- พีระ จิระโสภณ และคณะ. (2559). **ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทร์ศินี แสนสำแดง. (2557). **ทักษะการรู้เท่าทันสื่อมวลชนและสื่อสมัยใหม่ของวัยรุ่น ในจังหวัด สกลนคร**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 6(12), 47-58.
- วัฒนา แซ่โพเราะ. (2555). **ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ.2549-2554**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2013). **Global media and information literacy assessment framework: Country readiness and competencies**. [online], Available HTTP: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/global-media-and-information-literacy-assessment-framework/> Retrieved access on September 2018

การวิเคราะห์สถานะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้
ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ
Debt Analysis and Related Factor to Debt Agriculture
of Cooperative Member in the Northern of Thailand

พลอยปภัส ไชยยานนท์^{1*} และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์²

(Ploypapat Chaiyanon^{1*} and Vijitsri Sanguanwongse²)

^{1*} หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมลผู้แต่งหลัก : iploypapat@hotmail.co.th เบอร์โทร : 09 7923 7716

วันที่รับบทความ 17 พฤศจิกายน 2563

Received: Nov. 18, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 3 มกราคม 2564

Revised: Jan. 3, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 4 มกราคม 2564

Accepted: Jan. 4, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ที่กู้จากสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ จำนวน 404 ราย โดยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติทดสอบไคร้สแควร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตร จำนวน 10,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมาเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินมากกว่า 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.3 เหตุผลอันดับแรก คือ กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ เพื่อใช้ในการเกษตร 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 16 ตัวแปร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล 5 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ 7 ตัวแปร ได้แก่ การรู้จักบริหาร การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง ความเลื่อมใสศรัทธา ในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ มีผลต่อการก่อหนี้ หากรายได้ในอนาคตเพิ่มขึ้น จะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น สินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น การกู้ยืมเงินทำให้ใช้จ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการหรือเอนยามฉุกเฉิน ค่าครองชีพสูงขึ้นสินค้านี้มีราคาแพงมากขึ้นมีผลต่อการก่อหนี้ นโยบายการเมือง/รัฐบาล มีผลต่อการก่อหนี้ และปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค 2 ตัวแปร ได้แก่ ความสะดวกสบายในชีวิต ความต้องการปัจจัยสี่ ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวเพื่อนำไปวางแผนงานและกำหนดนโยบายแก้ไข ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่ โดยการให้ความรู้ในการวางแผนทางการเงิน และทัศนคติในการก่อหนี้ที่ถูกต้อง ให้แก่ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

คำสำคัญ: หนี้สิน; สหกรณ์การเกษตร; สมาชิกสหกรณ์การเกษตร

Abstract

This research aimed to study 1) the debt condition of agricultural cooperative member in the Northern region and 2) the relationship factors to cause of debt agricultural cooperative member in the Northern region. The study used secondary data from National Statistical and the Cooperative Auditing Department, the primary data from the questionnaire of 404 agricultural cooperative members in the Northern region. The data was analyzed by the descriptive statistics method such as frequency value, percentage value, mean value, standard deviation and inferential statistics relationship analysis by Chi-Square.

This research aimed to study 1) Members of agricultural cooperatives owe 10,001 to 50,000 baht or 24.0% owe more than 200,000 baht or 21.3%. The first reason is to borrow from cooperatives for use in agriculture. 2) The relationship factor to cause of debt agricultural cooperative members in the Northern region has shown the sixteen significance factors in statistics consist of five personal factors: gender, age, status, occupation, number of household members. The two economic factors: average household income per month, household expenses per month. The seven attitude factors: Money management planning (receive – pay) makes the debt reduction. Devotion to religion such as building an temple affecting the debt. If an income tends to increases, the current cost will increase. Installments products have more incentive to purchase products. Borrowing money makes shopping easier as needed or in an emergency. The higher the cost of living, the more expensive the debt. Political/ Government Policy Effect on debt formation. And the two factors for consumption necessity: Comfort in life, 4 basic needs. So, the government and relative organization should be emphasized in these factors. Because they will support the plans and policies to solve the agricultural household debt in proper target and the context of area. By providing knowledge of financial planning And attitudes to leverage the correct debt to members of agricultural cooperatives in the Northern.

Keywords: Debt; Agricultural cooperative; Agricultural Cooperative Members

บทนำ

ประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ในระยะหลังที่ประเทศไทยเริ่มมีนโยบายในการเปลี่ยนผ่านจากประเทศเกษตรกรรมพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้หลักจากการทำการเกษตรลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการลงทุนของรัฐในภาคเศรษฐกิจอื่นเพิ่มสูงขึ้น กำลังแรงงานในภาคเกษตรออกไปหางานในอาชีพอื่นมากขึ้น และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้มีการใช้แรงงานน้อยลง ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้หลักจากการทำการเกษตรมีสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และด้วยภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัว

รวมถึงความผันผวนของธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ภายใต้ภาวะหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

โดยเฉลี่ยรายได้ต่อหัวต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรอยู่ที่ 57,032 บาทในปี พ.ศ.2560 โดยประมาณรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 171,096 บาทต่อปี (ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน) และสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ต่อหัวต่อปีอยู่ที่ 1.3 เท่า ทำให้หนี้สินต่อรายได้ต่อหัวต่อปีอยู่ที่ 74,142 บาท ดังนั้น หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรโดยประมาณอยู่ที่ 222,425 บาทต่อปี เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของรายได้และหนี้สินรายครัวเรือน พบว่ามีความเหลื่อมล้ำสูง โดยร้อยละ 70 ของครัวเรือนมีรายได้ไม่ถึงค่าเฉลี่ย และครัวเรือนจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีรายได้สูง โดยรวมครัวเรือนเกษตรกรไทยจำนวนมากยังมีฐานะยากจน (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2561) ภาคเหนือมีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ในปี พ.ศ.2560 จำนวน 226,334 บาท พบว่าจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร โลก และนครสวรรค์ มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้มากที่สุด จำนวน 444,791 386,734 และ 305,810 บาท ตามลำดับ และจังหวัดเชียงราย มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ต่ำที่สุด จำนวน 54,765 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

ที่ผ่านมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พยายามให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในหลายรูปแบบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่การให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นในรูปของการให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้ยืมแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และ สหกรณ์ ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และกองทุนต่าง ๆ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558)

ภาคเหนือมีสหกรณ์การเกษตร จำนวน 657 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 1,024,304 คน มีมูลค่าธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ ทั้งสิ้นสูงถึงประมาณ 21,750 ล้านบาท คิดเป็นสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกประมาณ 21,234 บาทต่อคน (แสดงข้อมูลเฉพาะสหกรณ์การเกษตรทั่วไปที่ให้บริการด้านสินเชื่อและมีการส่งรายงานการเงินประจำปี พ.ศ.2559 – 2560 ให้แก่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560)

สหกรณ์การเกษตร เกิดจากผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ และฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาวิเคราะห์สภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่กู้จากสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด

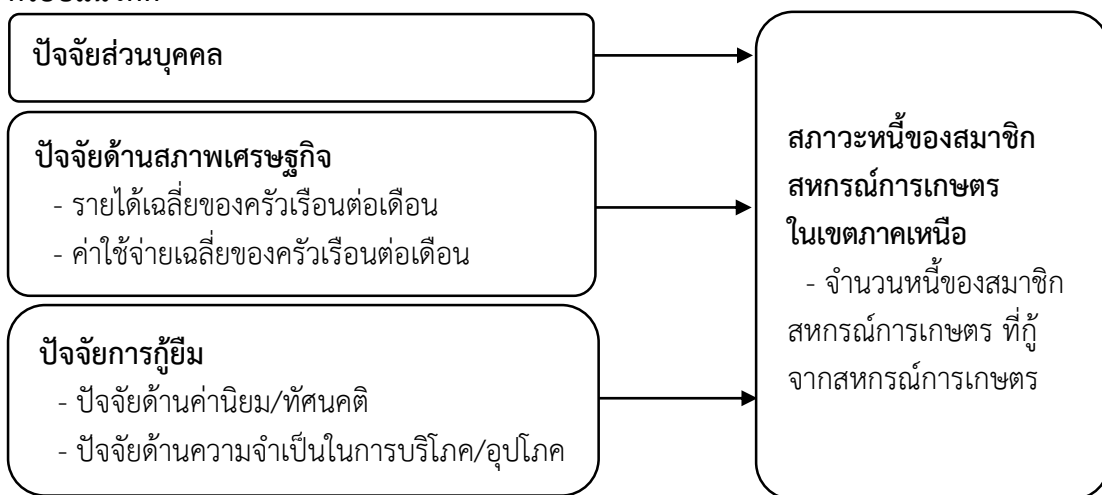
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ที่กู้จากสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ขอบเขต

กลุ่มประชากรที่ใช้การศึกษาคั้งนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก อุทัยธานี นครสวรรค์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร สุโขทัย และพิจิตร โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2562 – ตุลาคม 2562

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ที่สหกรณ์มีการให้สินเชื่อแก่สมาชิก และมีการส่งรายงานทางการเงินประจำปี พ.ศ. 2559 – 2560 ให้แก่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยในเขตภาคเหนือ มีจำนวน 657 สหกรณ์ จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 1,024,304 คน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560)

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) จากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมรับให้เกิดค่าความคาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5.0 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95.0 จะได้ขนาดตัวอย่างในการวิจัยเบื้องต้นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ จำนวน 400 ราย

3. วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi – stage sampling)

ขั้นที่ 1 ระดับจังหวัด สุ่มตัวอย่างจังหวัดในภาคเหนือจากทั้งหมด 17 จังหวัด ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยการจำแนกจังหวัดออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน โดยจัดเรียงจังหวัดตามสินเชื่เฉลี่ยต่อสมาชิกจากน้อยไปหามาก โดยกลุ่มจังหวัด 33% แรกของจังหวัดในเขตภาคเหนือทั้งสิ้น ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีสินเชื่เฉลี่ยต่อสมาชิกระดับต่ำ เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 1 กลุ่มจังหวัด 33% ที่มีสินเชื่เฉลี่ยต่อสมาชิกในลำดับถัดไป เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีสินเชื่เฉลี่ยต่อสมาชิกระดับกลาง และกลุ่มจังหวัด 34% สุดท้าย

ของจังหวัดในเขตภาคเหนือทั้งสิ้น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับสูง เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 3

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มจังหวัดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มออกมากลุ่มละ 1 จังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จะได้จังหวัดที่เป็นจังหวัดตัวอย่าง จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดตาก และจังหวัดพะเยา

ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างระดับสหกรณ์การเกษตรภายในจังหวัดตัวอย่าง (ในขั้นที่ 2) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยการแบ่งสหกรณ์การเกษตรของแต่ละจังหวัดตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน โดยจัดเรียงสหกรณ์การเกษตรตามสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกจากน้อยไปหามาก

ขั้นที่ 4 ทำการสุ่มสหกรณ์การเกษตรตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม (ในขั้นที่ 3) กลุ่มละ 1 สหกรณ์ของแต่ละจังหวัดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จะได้สหกรณ์การเกษตรตัวอย่างจังหวัดละ 3 สหกรณ์ รวมสหกรณ์ตัวอย่างทั้งสิ้น 9 สหกรณ์ ได้แก่ 1. สหกรณ์การเกษตรแม่ทะ จำกัด 2. สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ กว๊าน จำกัด 3. สหกรณ์การเกษตรห้างฉัตร จำกัด 4. สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินวังเจ้า จำกัด 5. สหกรณ์การเกษตรเมืองตาก จำกัด 6. สหกรณ์การเกษตรแม่ระมาด จำกัด 7. สหกรณ์การเกษตรและแปรรูปห้วยลาน จำกัด 8. สหกรณ์การเกษตรจุน จำกัด 9. สหกรณ์การเกษตรเมืองพะเยา จำกัด

ขั้นที่ 5 การสุ่มตัวอย่างระดับสมาชิกในสหกรณ์ ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) สุ่มจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่เป็นหนี้ จากสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง (ในขั้นที่ 4)

ขั้นที่ 6 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จะได้จำนวนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง ในเบื้องต้นตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้ จำนวน 400 ราย เนื่องด้วยการสำรวจได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับสหกรณ์กลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาเดียวกัน และประสานขอความร่วมมือกับสหกรณ์การเกษตร จำนวน 9 สหกรณ์ มอบหมายเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ในการให้สมาชิกที่เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน โดยมีการเผื่อการสูญเสียของแบบสอบถามร้อยละ 20 ของแบบสอบถามทั้งหมด รวมจำนวนตัวอย่างที่ต้องเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 480 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีโครงสร้างคำถามเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1	สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล/ด้านสภาพเศรษฐกิจ	
ตอนที่ 2	สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการกู้ยืมเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ, ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค	
	แต่ละประเด็นคำถามนั้นมีคำตอบอยู่ 5 ระดับ ได้แก่	
1	แทบจะแน่นอนความคิดเห็น	ไม่เห็นด้วย
2	แทบจะแน่นอนความคิดเห็น	เห็นด้วยน้อย
3	แทบจะแน่นอนความคิดเห็น	เห็นด้วยปานกลาง
4	แทบจะแน่นอนความคิดเห็น	เห็นด้วยมาก
5	แทบจะแน่นอนความคิดเห็น	เห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ลงพื้นที่ประสานขอความร่วมมือ จากผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรกลุ่มตัวอย่าง ในการสำรวจข้อมูลจากสมาชิกที่เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตร ให้ตอบแบบสอบถาม โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้จัดการสหกรณ์มอบหมายเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ให้บริการด้านสินเชื่อ และหรือที่เกี่ยวข้อง ให้สมาชิกที่เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรตอบแบบสอบถาม ตามจำนวนแบบสัดส่วนที่ประมาณการไว้รวมจำนวน 480 ราย เมื่อเก็บข้อมูลแล้วเสร็จตามช่วงเวลา ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามและดำเนินการบรรณาธิการ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม พบว่า มีแบบสอบถามที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 404 ราย สำหรับนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) บรรยายให้ทราบถึงลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ ค่าวัดพื้นฐานทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยใช้สถิติทดสอบไคร้สแควร์ (Chi-Square) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสถานะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ที่กู้จากสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 404 ราย เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.9 เพศหญิง ร้อยละ 44.1 โดยร้อยละ 71.3 มีอายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 51.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 63.1 ประกอบอาชีพทำนา เป็นหลัก ร้อยละ 55.9 ประกอบอาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 54.7 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 58.7 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 30.4 และมีรายได้ 15,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 10.9 เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 48.8 รองลงมามีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาท ร้อยละ 29.2 และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 15,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 22.0

สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน 10,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 24.0 รองลงมาเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงินมากกว่า 200,000 บาท ร้อยละ 21.3 เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงิน 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 20.5 เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงิน 150,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 15.1 เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงิน 100,001 – 150,000 บาท ร้อยละ 11.4 และเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงินต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 7.7

สาเหตุหรือเหตุผลที่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรกู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร 3 อันดับแรก คือ กู้ยืมเงินจากสหกรณ์เพื่อใช้ในการเกษตร รองลงมากู้ยืมเงินจากสหกรณ์เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน (ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ) และกู้ยืมเงินจากสหกรณ์เพื่อใช้ในการศึกษา (ค่าเทอมบุตร ฯลฯ)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	Sig.	ความสัมพันธ์
เพศ	9.56	.008	มีความสัมพันธ์
อายุ	35.19	.000	มีความสัมพันธ์
การศึกษา	8.26	.409	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพ	10.24	.037	มีความสัมพันธ์
อาชีพ	11.47	.022	มีความสัมพันธ์
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	15.83	.015	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 1 พบว่า เพศ อายุ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสถานภาพ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพเศรษฐกิจ กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ	χ^2	Sig.	ความสัมพันธ์
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน	9.83	.043	มีความสัมพันธ์
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน	62.01	.000	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยค่านิยม/ทัศนคติ กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์
การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ	χ^2	Sig.	ความสัมพันธ์
สภาพทางสังคมที่ต้องสร้างภาพลักษณ์มีผลต่อการก่อหนี้	10.92	.206	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษามีผลต่อการก่อหนี้	3.42	.905	ไม่มีความสัมพันธ์
การรู้จักบริหาร/การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง	18.45	.018	มีความสัมพันธ์
การเสพสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที สวนสนุก กีฬา ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้	9.99	.265	ไม่มีความสัมพันธ์
ความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้	15.99	.043	มีความสัมพันธ์
หากรายได้ในอนาคตจะเพิ่มขึ้น จะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น	87.44	.000	มีความสัมพันธ์
ผู้ที่มีรายได้สูงมักจะมีเงินออมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย	6.91	.546	ไม่มีความสัมพันธ์
สินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น	72.94	.000	มีความสัมพันธ์
การซื้อ รถยนต์/รถมอเตอร์ไซค์ ส่วนตัว คื้มค่ากว่าการใช้ รถโดยสารณะมีผลกระตุ้นต่อการก่อหนี้	9.29	.318	ไม่มีความสัมพันธ์
การกู้ยืมเงินทำให้จับจ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการ หรือในยามฉุกเฉิน	16.06	.042	มีความสัมพันธ์
ค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น มีผลต่อการก่อหนี้	17.92	.022	มีความสัมพันธ์
นโยบายการเมือง/รัฐบาล	24.78	.002	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ในด้านหากรายได้ในอนาคตเพิ่มขึ้น จะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ด้านสินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ด้านนโยบายการเมือง/รัฐบาล เช่น นโยบายประกันพืชผล นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายพักชำระหนี้ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และในด้านการรู้จักบริหาร/การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง ด้านความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านการกู้ยืมเงินทำให้จับจ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการหรือในยามฉุกเฉิน ด้านค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค	χ^2	Sig.	ความสัมพันธ์
การศึกษาบุตร	3.60	.891	ไม่มีความสัมพันธ์
ความสะดวกสบายในชีวิต	24.47	.002	มีความสัมพันธ์
ค่ารักษาพยาบาล/โรคประจำตัว	14.88	.062	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัญหาภัยพิบัติ(น้ำท่วม/ภัยแล้ง)	8.27	.408	ไม่มีความสัมพันธ์
ความต้องการปัจจัยสี่	21.13	.007	มีความสัมพันธ์
ความต้องการทางด้านเทคโนโลยี (อุปกรณ์)	7.15	.521	ไม่มีความสัมพันธ์
การดื่มสุราและอบายมุข เช่น การพนัน หวย ฯลฯ	5.36	.719	ไม่มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค ความสะดวกสบายในชีวิต ความต้องการปัจจัยสี่ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

1. หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร ในประเทศไทย พ.ศ.2560 มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ จำนวน 239,034 บาท/ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ในปี 2560 ประเทศไทยมีสหกรณ์การเกษตร 2,252 แห่ง มีสมาชิกทั้งสิ้น 2,739,167 คน และมีจำนวนสินเชื่อกู้ยืม 95,053 ล้านบาท คิดเป็นสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิก 34,701 บาทต่อคน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560) จากการศึกษาสถานะหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตร จำนวน 10,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมาเป็นหนี้กับสหกรณ์จำนวนเงินมากกว่า 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.3 และเป็นหนี้กับสหกรณ์จำนวนเงิน 50,001 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.5 จากข้อมูลจะเห็นว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรในจำนวนหนี้สินเฉลี่ยที่ต่ำกว่า มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ซึ่งนอกจากการกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตรแล้ว เกษตรกรอาจตัดสินใจกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น หรือการกู้ยืมเงินนอกระบบ ที่สามารถกู้ยืมได้ และมีเงื่อนไขการกู้ยืมที่ตรงกับความต้องการมากกว่า

2. จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) รายงานเชิงวิเคราะห์ เรื่องหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร พ.ศ.2560 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่มีสถานภาพสมรส มีโอกาสเป็นหนี้มากกว่าสถานภาพอื่น ๆ หัวหน้าครัวเรือนเพศชายมีโอกาเป็นหนี้มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง ครัวเรือนเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน จะมีโอกาสที่จะเป็นหนี้เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้

และความต้องการกู้ของครัวเรือน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตร ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรส การปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสือ

ปัจจัยสภาพเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อนหนี้และความต้องการกู้ของครัวเรือน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตร ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน และสอดคล้องกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558) ศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณหนี้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตร พบว่า รายได้ครัวเรือนเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการกู้ยืมเงินในปริมาณที่เพิ่มขึ้น และความจำเป็นที่ครัวเรือนจะกู้เงินเพิ่มส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ครัวเรือนเกษตรมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น มีภาระที่ต้องดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น

ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ในด้านการรู้จักบริหาร/การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับ สุกานดา กลิ่นขจร และนรรัฐ รื่นทวี (2555) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา อำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ สอดคล้องกับแนวคิดค่านิยม ชญานิศวรร กุศลรัตนมณีพร และคณะ (2555) ได้กล่าวถึงการนับถือและให้ความสำคัญต่อศาสนา เนื่องจากสังคมไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ฉะนั้นศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สิ่งเหล่านี้จึง ถือเป็นค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดค่านิยมนี้ หากมีการใช้จ่ายในการทำบุญที่มากเกินไป อาจทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเป็นผลให้เกิดการก่อหนี้ได้ ด้านหารายได้ในอนาคตเพิ่มขึ้นจะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ด้านสินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ด้านการกู้ยืมเงินทำให้ใช้จ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการหรือในยามฉุกเฉิน ด้านค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ สอดคล้องกับ ปิณภพปวีณ รณรงค์นุรักษ์ (2558) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี วิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้านสาเหตุการก่อหนี้ พบว่า สาเหตุของการก่อหนี้ที่สำคัญ คือ หนี้เพื่อการเช่าซื้อยานพาหนะ หนี้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม หนี้เพื่อการรักษาพยาบาล หนี้เพื่อการซ่อมแซมบ้าน หนี้เพื่อผ่อนซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ด้านนโยบายการเมือง/รัฐบาล เช่น นโยบายประกันพืชผล นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายพักชำระหนี้ ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตร ในเขตภาคเหนือ สอดคล้องกับ วิทยา เจียรพันธุ์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร พบว่า การเข้าร่วมโครงการตามนโยบายรัฐ โครงการพักชำระหนี้

และโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีผลทำให้เกษตรกรมีหนี้สินรวมลดลง เนื่องจากแนวทางการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ฯ รัฐบาลในอดีตใช้วิธีการชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้ให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ฯ ในฐานะลูกหนี้ที่ต้องจ่ายให้แก่ ธ.ก.ส. แทนเกษตรกรทุกราย ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ฯ มีหนี้สินรวมลดน้อยลง และโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับครัวเรือนเกษตรกร และยังช่วยลดภาระหนี้สินของเกษตรกรที่ต้องไปกู้ยืมเงิน เพื่อมาเป็นค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บไข้ได้ป่วย

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค ด้านความสะดวกรสบายในชีวิต ด้านความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้อง สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) รายงานเชิงวิเคราะห์ เรื่องหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร พ.ศ.2560 ศึกษาวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน พบว่าส่วนใหญ่กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน และสอดคล้องกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2558) สำนักงานภาคเหนือ ศึกษากลุ่มครัวเรือนที่มีโอกาสก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นครัวเรือนกลุ่มอาชีพใด พบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีโอกาสก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคสูงมากกว่ากลุ่มอื่น ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในกลุ่มลูกจ้างภาครัฐและภาคเอกชน กลุ่มหนุ่มสาวโรงงานและงานก่อสร้าง กลุ่มลูกจ้างทำงานเกษตร และกลุ่มผู้จัดการและนักวิชาการ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สหกรณ์การเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้ความรู้การบริการจัดการ และการวางแผนจัดการเงิน โดยการให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือน ให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ในด้านการรู้จักบริหาร/การวางแผนจัดการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง มีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

2. สหกรณ์การเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ เพื่อปรับค่านิยมและทัศนคติของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ในด้านหากรายได้ในอนาคตเพิ่มขึ้นจะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้น สินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ เป็นหนี้กับสหกรณ์การเกษตรในจำนวนหนี้สินเฉลี่ยที่ต่ำกว่า มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ดังนั้น ควรมีการศึกษาถึงข้อมูลการตัดสินใจในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น และการกู้ยืมเงินนอกระบบ เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดนโยบาย และเงื่อนไขการกู้ยืมเงิน ให้ตรงตามความต้องการของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาเป็นอย่างสูง ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ อันเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา รวมถึงขอขอบคุณผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ สหกรณ์การเกษตรพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2560). **ผลการดำเนินงานสหกรณ์ ประจำปี 2560**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/statistic/download/sahakorn_60/Data60/in60/in_1_60.xlsx. สืบค้นเมื่อวันที่ 20/8/2562.
- ชญาสินีศวร์ กุศลตันมณีพร และคณะ (2555). **การเสริมสร้างค่านิยม: การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยมไทยในอนาคต**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://research.culture.go.th/medias/sp108.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 30/1/2564.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). **หนี้ครัวเรือนภาคเหนือ : ทางออกด้วยการให้ความรู้ทางการเงิน**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Northern/DocLib_Article/หนี้สินครัวเรือนภาคเหนือ.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 20/7/2563
- ปิ่นภักวีณ ธรรงค์นุรักษ์. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). **โครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกร และแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2019/05/ภาวะหนี้สินเกษตรกรFinal-Report.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 8/4/2563.
- วิทยา เจียรพันธุ์. (2553). **หนี้สินเกษตรกรไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2561). **จุลทรรศน์ภาคเกษตรไทยผ่านข้อมูลทะเบียนเกษตรกรและสำมะโนเกษตร**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.pier.or.th/wp-content/uploads/2018/05/aBRIDGEd_2018_009.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 20/8/2562.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่ายการออมหนี้สิน ปัจจัยที่ กำหนดการตัดสินใจก่อนนี้และความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตรกร**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.oae.go.th/view/1/การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล/TH-TH>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20/8/2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). **หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร พ.ศ.2560**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/House_debt_2560/files/assets/basic-html/index.html#1. สืบค้นเมื่อวันที่ 8/4/2563.

- สุกานดา กลิ่นขจร และนรรัฐ รื่นกวี. (2555). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง. นครราชสีมา: ศูนย์กลางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.**
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

**การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพ
ทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ : กรณีศึกษาดำบลบ้านดำนานาขาม**
**The development of a system and mechanism for driving the quality
standard control of durian Long Lab Lae and Lin Lab Lae varieties**

in Uttaradit province: A case study of Ban Dan Na Kham

ภาศิริ เขตปิยรัตน์^{1*}, ธนกร สิริสุคนธา², สีนีนาท วิกรมประสิทธิ์³, สุกัญญา สุจาคำ⁴,

วิสุทธิ์ สุขบำรุง⁵, กมลวรรณ มั่งคั่ง⁶ และปิยพงศ์ เขตปิยรัตน์⁷

(Pasiri Khetpiyarat^{1*}, Thanakorn Sirisugandha², Sineenat Vikromprasit³,

Sukanya Suchakam⁴, Wisoot Sookbumroong⁵, Kamonwan MangKang⁶

and Piyapong Katpiyarat⁷)

^{1*,3,4,5,6}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง,

⁷คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

อีเมลผู้แต่งหลัก : uttcom01@gmail.com เบอร์โทร : 06 5005 4745

วันที่รับบทความ 2 สิงหาคม 2563

Received: Aug. 2, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 15 พฤศจิกายน 2563

Revised: Nov. 15, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 18 พฤศจิกายน 2563

Accepted: Nov. 18, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาห่วงโซ่อุปทานของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) การสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 3) การขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล ไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีประชากร คือ สมาชิกชมรมคนรักทุเรียน และ ผู้ลงทะเบียนขายสินค้าตลาดริมทางถนนสาย 11 จำนวน 60 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ห่วงโซ่อุปทานของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล บ้านดำนานาขาม ประกอบด้วย การดำเนินงานของเกษตรกรใน 2 รูปแบบ คือ เกษตรกรรายเดี่ยวและรายกลุ่ม มีกระบวนการในการจัดการมาตรฐานทุเรียน โดยเน้นการผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อนำเสนอทุเรียนคุณภาพจนถึงลูกค้าคนสุดท้าย โดยการสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการออกแบบกระบวนการของระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล ได้แก่ 1) การวางแผนการดำเนินงาน และการสร้างระบบเพื่อให้แผนที่วางไว้บรรลุวัตถุประสงค์ 2) กระบวนการทำงาน คือ การร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการควบคุมคุณภาพทุเรียน การประเมินผลและการติดตามผลการปฏิบัติงาน 3) ได้ระบบและกลไกการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล 4) นำต้นแบบการมีส่วนร่วมในการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียนไปดำเนินการ 5) ผลกระทบที่เกิดขึ้น สามารถช่วยลดจำนวนข้อร้องเรียนจากลูกค้า

อีกทั้ง รายได้เกษตรกร และผู้ขายทุเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

คำสำคัญ: ระบบและกลไก; การจัดการ; มาตรฐานคุณภาพ; ทุเรียนหลง - หลินลับแล

Abstract

This is the research aims 1) To study the supply chain of quality management of Long Lab Lae and Lin Lab Lae. 2) To develop the standard of Long Lab Lae and Lin Lab Lae in Ban Dan Na Kham. 3) To drive and develop quality management system. The population was Konrakdurian's members and registrants to be entrepreneurs totaling 60 people. The instrument for collecting data was an interview guide. The data collected in this research was focus on documents and research, which were In-depth interviews, action research (AR), focus group discussions and Content analysis.

The research findings were as follows:

1) The supply chain of quality management of Long Lab Lae and Lin Lab Lae in Ban Dan Na Kham consists of the appearance of farmers, which had 2 types: single and group farmers. The processes of produce standardizing durian that presents good quality durian from the first to the final customer.

2) By establishing a standardized management guidelines divided into 5 steps
1) The design of the durian quality management system and operation-planning
2) The working procedure that is to cooperate with the relevant parties in setting the guidelines for quality control of durian including evaluation and follow up result.
3) The system and mechanisms to control durian quality standards.
4) The prototype user who participated in quality control of Durian guideline.
5) The impact that can help to reduce number of complaints from customers as well as farm income.

The result of the development of a system and mechanism for driving the quality standard of durian can be applied to all stakeholders; farmers, sellers and buyers in Uttaradit province.

Keywords: System and Mechanism; Management; Quality Standards; Long Lab Lae and Lin Lab Lae

บทนำ

ธุรกิจเกษตรของประเทศไทยได้ดำเนินการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะกระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี และความท้าทายของการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกับนานาประเทศได้ สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–

2564) ที่ประเทศไทยจะยังคงต้องประสบกับภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเสรีเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ คือ (1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ (4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่รวมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์)

ดังนั้น เพื่อให้การประกอบธุรกิจการเกษตรของประเทศมีประสิทธิภาพ จึงควรมุ่งเน้นการเกษตรแบบยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขาย และการส่งมอบสินค้าและบริการที่จะทำให้การประกอบการเกิดความอย่างยั่งยืนและเติบโตในระยะยาว ด้วยการพิจารณาธุรกิจเกษตรทั้งระบบหรือแบบองค์รวม มากกว่าการมุ่งเน้นผลกำไรในระยะสั้น ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดการศึกษาเทคนิคหรือวิธีการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น ความพร้อมของเกษตรกร วิธีการจัดการ รวมถึงตลอดถึงช่องทางการเข้าสู่ตลาดผู้บริโภค เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า (Janvier-James, 2012:194) และจากผลการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าผลการดำเนินงานการพัฒนาาระบบและกลไกการตลาดโดยใช้แนวคิดการค้าที่เป็นธรรม เพื่อลดความเสียหายเปรียบในห่วงโซ่อุปทานของทุเรียนหลงลับแล ซึ่งเป็นผลไม้เศรษฐกิจของจังหวัด ที่มีชื่อเสียงและปลูกมาที่สุดในอำเภอลับแล ด้วยลักษณะเด่นด้านรสชาติและเนื้อสัมผัสของทุเรียนทำให้มีราคาแพงเมื่อเทียบกับทุเรียนพันธุ์อื่น จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการกำหนดราคาที่ไม่จริงและหลอกลวงลูกค้า (ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ, 2560: 515) อีกทั้ง ยังพบว่าผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ต้องลุยตรวจร้านขายทุเรียนเนื่องจากพบว่ามีกรรงเรียนเกี่ยวกับทุเรียนหลงลับแล ทำให้ทางจังหวัดเร่งหามาตรการแก้ไขและป้องกันเรื่องทุเรียนอ่อนและด้อยคุณภาพที่ส่งผลต่อชื่อเสียงของทุเรียน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการสวมสิทธิ์หรือแอบอ้างว่าเป็นทุเรียนหลงลับแลและหลอกลวงผู้บริโภค (เวิร์คพ้อยท์ทูเดย์, ออนไลน์: 2561) จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้เห็นถึงประเด็นจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลคือประเด็นด้านมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต การสร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องสาเหตุเพราะการปลูกทุเรียนในจังหวัดอุตรดิตถ์นั้น ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงทุเรียนจากสายพันธุ์พื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง จนกลายมาเป็นทุเรียนพันธุ์หลง-หลินลับแลในปัจจุบัน ทั้งนี้ พื้นที่การปลูกจะกระจายอยู่ตามบริเวณไหล่เขาแถบตำบลแม่พูล ฝายหลวง และน่านกกก อำเภอลับแล รวมถึงตำบลด่านนาขาม อำเภอเมือง ซึ่งส่งผลให้การดูแลรักษาและการขนส่งเป็นไปอย่างยากลำบาก แต่ด้วยคุณลักษณะเด่น ด้านของรสชาติของทุเรียนที่มีความหวานมัน กลิ่นอ่อนเฉพาะตัว

และมีสี่เหลี่ยมทองชวกรับประทาน ทำให้ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเป็นจำนวนมากทั้งในและต่างจังหวัด อีกทั้ง ด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละปีมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอกับความต้องการจึงส่งผลให้ราคาทุเรียนสูงมากเมื่อเทียบกับทุเรียนพันธุ์อื่น ๆ อีกทั้ง ยังพบว่าปัญหาคุณภาพของทุเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดตลอดจนกระบวนการผลิตที่ยังไม่มีมาตรฐาน

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อขับเคลื่อนด้านการบริหารจัดการมาตรฐานคุณภาพของทุเรียนหลง-หลินลับแล สำหรับเป็นแนวทางให้เกษตรกร คนกลางทางการตลาด ผู้บริโภค ภาครัฐและภาคเอกชน ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนารุรกิจเกษตรของจังหวัดให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. การสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
3. การขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล ไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีขอบเขต 4 ด้าน คือ 1) เนื้อหา เน้นประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล 2) ระยะเวลาวิจัย จำนวน 1 ปี ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2560 ถึง มิถุนายน 2561 3) พื้นที่ในการวิจัยคือ ตำบลบ้านด่านนาขาม จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 4) ประชากร คือ ผู้เกษตรกรชมรมคนรักทุเรียน และผู้ลงทะเบียนขายสินค้าตลาดริมทางถนนสาย 11 จำนวน 60 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาห่วงโซ่อุปทานของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้วยการจัดเวทีเสวนาระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหลงลับแล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผู้ประกอบการขายทุเรียนตลาดริมทาง และภาคีเครือข่ายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อค้นหาเกณฑ์ที่จะใช้สำหรับเป็นตัววัดคุณภาพมาตรฐานของทุเรียนหลงลับแล ตำบลบ้านด่านนาขาม โดยเทียบเคียงกับมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 2556 แล้วกำหนดเป็นมาตรฐานกลางสำหรับให้หน่วยงานภาครัฐใช้ในการเข้าตรวจสอบทุเรียนที่วางขายบริเวณถนนสาย 11 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม มีดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหาการขายทุเรียนตลาดริมทาง การออกแบบเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตรวจสอบคุณภาพทุเรียน 2) การจัดเวที

เสวนาระหว่างภาคีเครือข่าย และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ห่วงโซ่การจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง – หลิน ลับแล รวมถึงการบริหารจัดการคุณภาพทุเรียน

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถพัฒนามาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลบ้านด่านนาขาม 2) การสร้างระบบผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง 3) หาแนวทางการควบคุมการดำเนินงานด้านมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลนั้น ภายหลังจากได้มาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลที่เกิดจากผลการเทียบเคียงกับมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3 – 2556 (มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3-2556, 2561: ออนไลน์)

ระยะที่ 3 การขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล ไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล จึงได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานโดยนำเอาแนวคิดด้านการบริหารจัดการไปใช้กับชมรมคนรักทุเรียนในพื้นที่บ้านด่านนาขาม เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ทำการตรวจสอบเครื่องมือจากนั้นปรับแก้ และนำไปซักถามในเวทีเสวนา ในกลุ่มทั้ง 2 ประเภท กลุ่มละ 8 – 10 คน ตลอดจนสัมภาษณ์ส่วนราชการที่ได้รับเชิญเข้าร่วมและให้สัมภาษณ์ในเวทีประชุม โดยศึกษาในประเด็นการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพทุเรียนก่อนขาย และเงื่อนไขการขายทุเรียนคุณภาพและการรับประกันคุณภาพทุเรียนและการขาย ทั้งนี้ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง – หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยคณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้าประกอบด้วยข้อมูลทั้งในเอกสารและผลลัพธ์ของการสัมภาษณ์ที่บันทึกรวบรวมได้จากแหล่งที่แตกต่างกัน 1) ด้านเวลา คือ ช่วงเวลาของการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่มตามเวลาที่นัดหมาย 2) ด้านสถานที่ เป็นพื้นที่ศูนย์รวมการขายทุเรียน หรือ ล้ง และบ้านประธานชมรมคนรักทุเรียน 3) ด้านบุคคล คือ ผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปรวบรวมและเปรียบเทียบความสอดคล้องของเนื้อหาให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ดังนี้

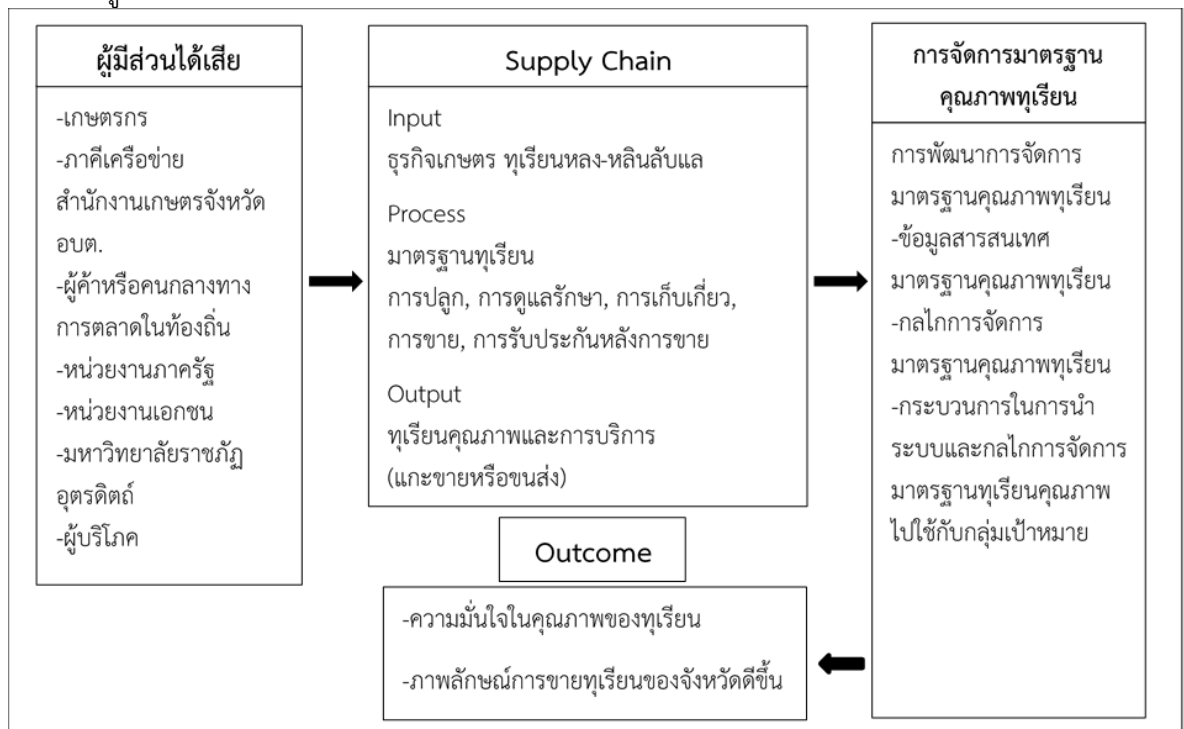
ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงดำเนินการประสานสมาชิกชมรมคนรักทุเรียน จำนวน 15 ราย ซึ่งดำเนินการด้านการผลิต เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพทุเรียนตลอดห่วงโซ่คุณค่า

ระยะที่ 2 เพื่อการสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนจึงจัดเวทีเสวนาระหว่างสมาชิกชมรมคนรักทุเรียน จำนวน 15 ราย ผู้ขายทุเรียนตลาดริมทาง จำนวน 45 ราย รวม 60 ราย และเชิญภาคีเครือข่าย ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด่านนาขาม จำนวน 5 ราย เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาการขายทุเรียนตลาดริมทาง การออกแบบเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตรวจสอบคุณภาพทุเรียน การสร้างความเข้าใจร่วมกันในแนวทางการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล เพื่อประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนตลอดห่วงโซ่ และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้มาตรฐานคุณภาพทุเรียนที่จะใช้เป็นตัววัดคุณภาพของทุเรียนก่อนส่งถึงมือผู้บริโภค

ระยะที่ 3 เพื่อการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแลไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ สมาชิกชมรมคนรักทุเรียน ผู้ขายทุเรียนตลาดริมทาง และภาคีเครือข่าย มีการนำเอากระบวนการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแลไปใช้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

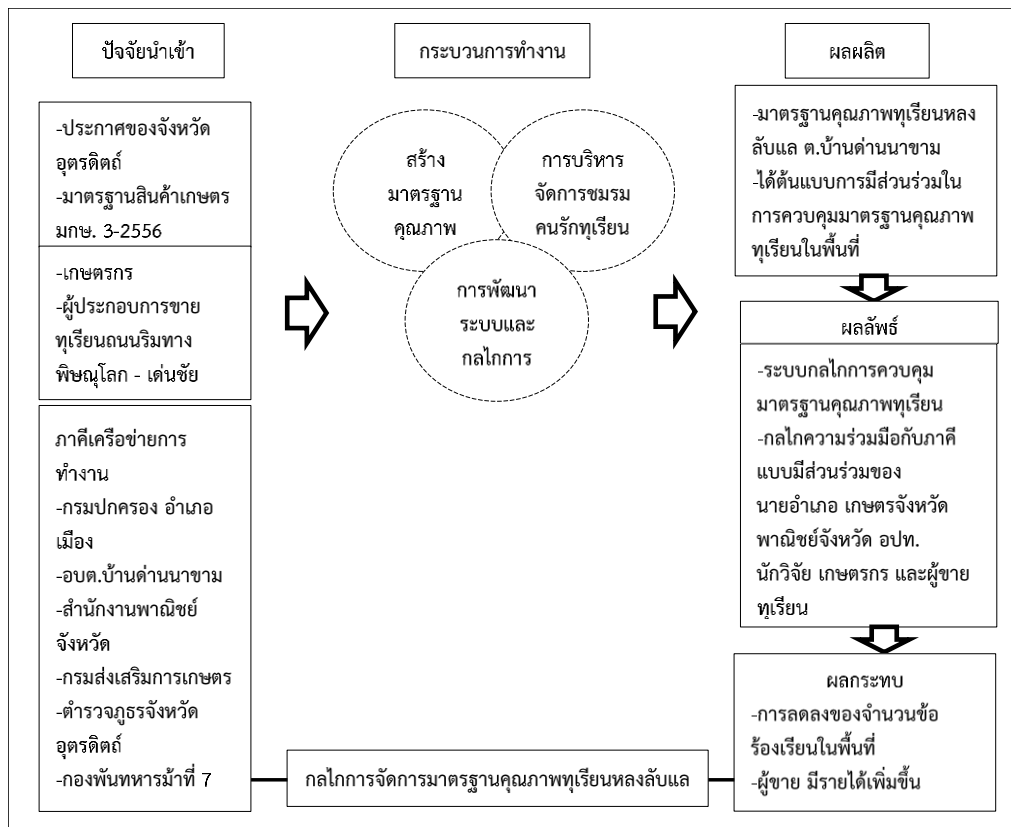
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาห่วงโซ่อุปทานของการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล แบ่งได้เป็น 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เกษตรกรที่ประกอบธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล 2) กระบวนการ ได้แก่ วิธีการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียน ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขาย

และการรับประกันหลังการขาย ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การบริหารจัดการคุณภาพทุเรียนรายบุคคลหรือเกษตรกรเจ้าของสวน ทั้งนี้ ในเรื่องการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม จะเป็นการดำเนินงานด้วยตัวเจ้าของสวนคนเดียวทั้งหมด ตั้งแต่การปลูก ซึ่งเกษตรกรบางรายไม่มีความรู้ในการปลูกมากนักจึงปลูกแบบเหวตาเลี้ยง (เป็นลักษณะการปลูกแบบตามมีตามเกิด คือ ไม่มีการจัดการระบบน้ำหรือการดูแลต้นทุเรียน) ทำให้การดูแลรักษา ส่วนใหญ่จะใช้สารเคมีช่วยในการป้องกันและปราบปรามศัตรูพืช หรือโรคของทุเรียน และการเก็บเกี่ยว ที่ใช้วิธีการตัดด้วยตนเอง แต่เกษตรกรบางรายที่ไม่สามารถเก็บเกี่ยวด้วยตนเองได้จะทำการจ้างคนตัดทุเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาการตัดทุเรียนอ่อน หรือทุเรียนไม่มีคุณภาพ (2) การบริหารจัดการคุณภาพทุเรียนผ่านระบบกลุ่ม (ชมรมคนรักทุเรียน) โดยจะเน้นการรวมกลุ่มแบบ "ร่วมกันทำ" เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละคนมากกว่า เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มในทางการค้า โดยลักษณะของการรวมกลุ่มของเกษตรกรจะเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มแบบร่วมมือร่วมแรงกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบด้านการผลิตทุเรียนหลงลับแล 3) ส่วนปัจจัยนำออก ได้แก่ ทุเรียนที่มีคุณภาพและพร้อมขาย รวมถึงการบริการแก่ลูกค้าไม่ว่าจะเป็น การบริการแกะทุเรียน หรือการขนส่งทุเรียนให้กับลูกค้ายังพื้นที่ต่าง ๆ

2. แนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง – หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์เพื่อให้เกิดการสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง – หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์จึงดำเนินการดังต่อไปนี้

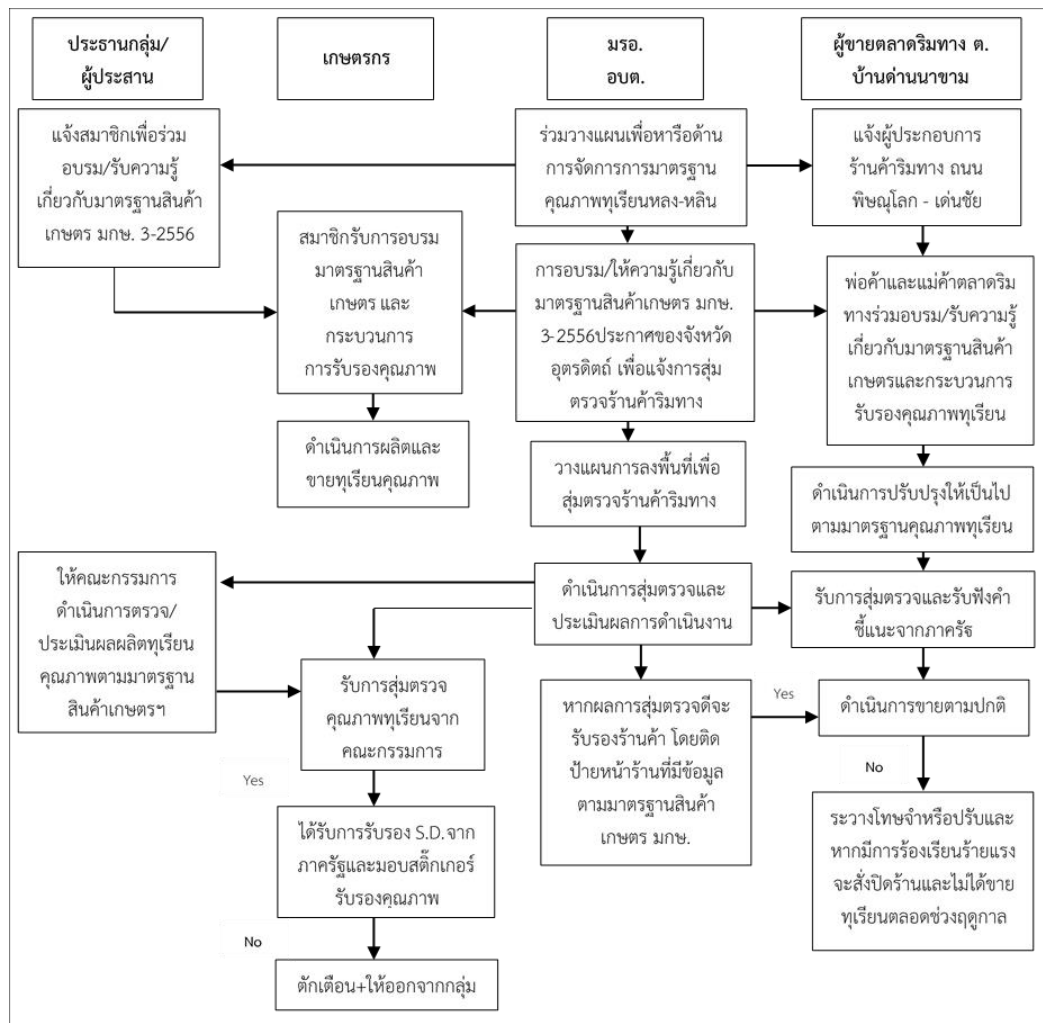

ภาพที่ 2 การสร้างระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล

ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1) การวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเกษตรกร ผู้ขาย และภาคีเครือข่าย เพื่อให้สามารถสร้างมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม จึงทำศึกษาข้อมูลมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3 – 2556 ที่กล่าวถึงการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรโดยเฉพาะทุเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาสร้างระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลของพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดต่อประกาศของทางจังหวัดเกี่ยวกับการป้องปรามการขายทุเรียนที่ไม่มีคุณภาพและ (2) การสร้างระบบเพื่อให้แผนที่วางไว้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นลักษณะการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมจึงประสานภาคีที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการร้านค้าริมทางถนนสาย 11 พร้อมทั้งหน่วยงานราชการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เข้าร่วมดำเนินการสร้างระบบจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล ด้านกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนร่วมกันกับภาคีเครือข่าย ภายใต้นโยบายของจังหวัดเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียน โดยดำเนินการดังนี้ (1) การสร้างมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลร่วมกับเกษตรกร และ อบต. บ้านดำนานาขาม เพื่อให้ได้มาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล (2) การพัฒนาระบบและกลไกการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล พื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม รวมถึงแนวทางในการรับรองคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าและลดปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรม (3) การบริหารจัดการกลุ่มของชมรมคนรักทุเรียน เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียน ด้านผลผลิต ได้มาตรฐานคุณภาพ

ทุเรียนหลงลับแลและต้นแบบการมีส่วนร่วมในการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียนในพื้นที่ของชมรมที่เกิดจากผลการเทียบเคียงกับมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3 – 2556 **ด้านผลลัพธ์** ได้ระบบกลไกการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียน และกลไกความร่วมมือกับภาคีแบบมีส่วนร่วม ด้านผลกระทบทำให้เกิดการลดลงของจำนวนข้อร้องเรียนคุณภาพทุเรียนในพื้นที่ และผู้ขายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายทุเรียนคุณภาพ รวมถึงสามารถรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงของทุเรียนหลงลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์

3. เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแลไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้งนี้ ได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานโดยนำเอาแนวคิดด้านการบริหารจัดการไปใช้กับชมรมคนรักทุเรียนในพื้นที่บ้านด่านนาขาม เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล ซึ่งภายหลังการสร้างระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล จึงเป็นขั้นตอนของการนำไปใช้ ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ ขั้นการวางแผนการดำเนินงานดำเนินการโดย (1) ศึกษาทบทวนเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3 – 2556 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลในพื้นที่ โดยประธานกลุ่มจะเป็นผู้แจ้งเงื่อนไขในการเข้าเป็นสมาชิกและการฟื้นฟูสภาพการเป็นสมาชิก (2) การสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกรและผู้ขายทุเรียนตลาดริมทางเกี่ยวกับประกาศของจังหวัดอุตรดิตถ์ที่จะเอาผิดกับผู้ประกอบการที่ขายทุเรียนไม่มีคุณภาพ และการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าที่เป็นธรรมที่ต้องผ่านการอบรมและการสุ่มตรวจจากภาครัฐ ซึ่งหากไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงจะถูกระวางโทษจำหรือปรับได้ตามแต่กรณี ซึ่งโทษสูงสุดคือการไม่ได้รับอนุญาตให้ขายทุเรียนตลอดช่วงฤดูกาล และ (3) ในส่วนของเกษตรกร โดยเฉพาะสมาชิกชมรมคนรักทุเรียน ที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจในการสร้างมาตรฐานคุณภาพร่วมกับ อบต. และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ในการสร้างและปฏิบัติตามมาตรฐานกลางสำหรับใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของทุเรียน ส่วนผู้ขายทุเรียนตลาดริมทางจะต้องผ่านการเข้าร่วมโครงการและทำความเข้าใจในข้อตกลง ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะได้รับการรับประกันจากภาครัฐในรูปแบบของสติ๊กเกอร์หรือป้ายหน้าร้านเพื่อแสดงถึงการได้รับรองคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการประกอบการค้าที่เป็นธรรมแก่ลูกค้า ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุดรดิตต์ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง - หลินลับแล เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพก่อนออกสู่ตลาดนั้นคือ เกษตรกรจะต้องจัดการคุณภาพทุเรียนอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน คือ ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขาย การส่งมอบทุเรียนคุณภาพ และการรับประกันหลังการขาย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของทุเรียนและลดจำนวนข้อร้องเรียนในพื้นที่ได้ สอดคล้องกับ ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ (2560 : 510) กล่าวว่า การบริหารห่วงโซ่อุปทาน เป็นลักษณะการวางแผนเพื่อการจัดเตรียมสินค้าเพื่อจำหน่าย การจัดการเพื่อดำเนินการคัดเลือกวัตถุดิบให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสม อีกทั้ง มีการส่งมอบสินค้าและการจัดการสินค้าคงคลังอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในการซื้อทุเรียนซึ่งคุณภาพของทุเรียนจะสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า อีกทั้ง Didonet, and Diaz (2012) กล่าวว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานถือเป็นลักษณะการดำเนินงานระหว่างองค์กรและกิจกรรมต่าง ๆ โดยการร่วมมือ

ของแต่ละองค์กรซึ่งมีกระบวนการทางธุรกิจที่ใช้ร่วมกันอยู่และมีการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในระดับที่มาก เพื่อสร้างระบบปฏิบัติการที่มีคุณค่า อันจะทำให้ทุกองค์การที่เกี่ยวข้องมีความได้เปรียบในการแข่งขันแบบยั่งยืน นอกจากนี้ อาร์เรีย แพ้วสกุคพันธ์ (2553 : 58) ได้กล่าวถึงการจัดการห่วงโซ่อุปทานว่าเป็นรูปแบบของกระบวนการในการจัดการอย่างหนึ่งในองค์การที่เป็นระบบและต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการงานได้

การสร้างแนวทางการบริหารจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกระบวนการของระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล ที่เกิดจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความร่วมมือในการดำเนินงานตลอดห่วงโซ่อุปทานไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการดำเนินงานตามนโยบายของจังหวัดเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานคุณภาพทุเรียน การตรวจสอบทุเรียนก่อนจำหน่าย การประเมินผลและติดตามผลร่วมระหว่างสมาชิกชมรมคนรักทุเรียนและภาครัฐ ผ่านการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการผลิตและการจัดการมาตรฐานคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ต้นแบบการบริหารจัดการคุณภาพทุเรียนแบบมีส่วนร่วม ภายใต้การควบคุมของระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแลในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร หรือ TQM ในด้านขั้นตอนการดำเนินการ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2560 : 259) ที่ระบุว่า การนำ TQM มาใช้ในการบริหารจัดการจะเพื่อเพิ่มผลผลิตในองค์กร และสามารถสร้างความมั่นใจในคุณภาพสินค้าและบริการให้แก่ลูกค้าผ่านกระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบขององค์กร นอกจากนี้ เทพ เพียมะลัง (2554 : 79 - 80) ยังได้กล่าวถึงการหาแนวทางการบริหารจัดการระบบเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับการจัดการระบบดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการจัดกระบวนการผลิตให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพ และด้านการจัดบันทึก ทั้งนี้ จะทำให้กลุ่มมองเห็นทิศทางการพัฒนาที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตัวเอง คิดแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง จึงก่อให้เกิดความมั่นใจและส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการที่ดีทั่วทั้งองค์กร

สำหรับการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง - หลินลับแล ไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเกษตรทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ คณะผู้วิจัยและภาคีเครือข่ายในระบบการจัดการมาตรฐานทุเรียนหลง- หลินลับแล ดำเนินการ 4 ขั้นตอนหลัก คือ

- 1) ขั้นการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างระบบรับรองมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล
- 2) ขั้นดำเนินการเมื่อได้ระบบการรับรองจึงมีการนำไปใช้กับชมรมคนรักทุเรียน
- 3) การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐเพื่อการันตีคุณภาพทุเรียน และ
- 4) การดำเนินงานให้เหมาะสม เพื่อเป็นการขับเคลื่อนระบบการรับรองด้วยต้นแบบการควบคุมมาตรฐานทุเรียนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวงจรคุณภาพ ของ Deming (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2560 : 3-4) ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน ขั้นตอนการวางแผนถือเป็นขั้นตอนที่จะต้องมีการกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไข การเลือกทางเลือกและวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหา 2) การปฏิบัติ โดยการนำทางเลือกที่ตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ 3) การตรวจสอบการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 4) การปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคต อีกทั้ง นพวรรณ บุญธรรม และคณะ (2559 : 72) กล่าวว่า การพัฒนาระบบและกลไก

การบริหารจัดการระดับชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ให้กับชุมชน โดยความร่วมมือกับสถานศึกษาผ่านเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากจะทำให้ชุมชนสามารถจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมประชุมเวทีเสวนา การศึกษาคุณภาพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะทำให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจกระบวนการและยอมรับในที่เกิดขึ้นได้

ดังนั้น มุมมองการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนเกิดจากแนวคิดที่ต้องการลดความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดห่วงโซ่ โดยเริ่มจากเกษตรกรมีความตระหนักและใส่ใจต่อการผลิตทุเรียนคุณภาพ จากนั้นจึงส่งมอบผลผลิตต่อไปยังผู้ขายจนถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้ายผ่านการรับรองคุณภาพหรือระบบ Traceability ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจ (Trust) ในการซื้อ ดังนั้น ผลจากการขับเคลื่อนระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียน จึงถือเป็นลักษณะของการดำเนินงานที่เรียกว่า “Local Quality” ที่เกิดจากการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ต้นแบบจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงหลินลับแลให้เกิดขึ้นและสามารถใช้ได้จริงจากการร่วมกันสร้างระบบการรับรองคุณภาพทุเรียนในพื้นที่ที่เกิดจากการรับรองกันเองระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะของ “Local Standard” ทั้งนี้ เพื่อต่อยอดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในการซื้อทุเรียนคุณภาพของจังหวัดอุตรดิตถ์ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการหนุนเสริมให้เกิดการประยุกต์ใช้ระบบและกลไกการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล อย่างต่อเนื่อง โดยใช้โมเดลระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลงลับแล เพื่อเป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความสำเร็จในการรักษาคุณภาพมาตรฐานทุเรียนหลง-หลินลับแล
2. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ และอบต. บ้านดำนานาขาม จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถนำผลลัพธ์ของงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ สำหรับขับเคลื่อนกลุ่มผู้ผลิตและผู้ขายทุเรียนหลง-หลินลับแล ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่
3. ผู้ผลิตและผู้ขายทุเรียนหลง-หลินลับแล สามารถนำวิธีการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนไปปรับใช้กับการเตรียมความพร้อมด้านผลผลิตก่อนออกจำหน่าย กับการดำเนินธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแลในพื้นที่อื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินการตามระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. การศึกษาปัจจัยความสำเร็จจากการดำเนินงานของระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
3. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการกำหนดมาตรการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อทุเรียนจากจังหวัดอุตรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- เทพ เพี้ยมะลิ้ง. (2554). **แนวทางบริหารจัดการสวนมะขามหวาน ตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์”
- นพวรรณ บุญธรรม, สุรพล ดำรงกิตติกุล และไกรสิทธิ์ พิธิษฐ์กุล. (2559). การพัฒนาระบบและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคของชุมชนรอบพื้นที่โรงงานไฟฟ้าแม่เมาะ. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**. 4(1), 60 – 74.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2560). **การจัดการสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ทริบพีล.
- ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ. (2560). **การศึกษาช่องทางการจัดหน่ายของธุรกิจเกษตรทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์**. การประชุมวิชาการระดับชาตินานาชาติด้านบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ "The 5th National & International Conference Business Administration 2017. “Digital Economy Thailand 4.0” วันที่9 - 10 มีนาคม 2560. ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส เชียงใหม่. 504-514.
- มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3-2556**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.acfs.go.th/standard/download/DURIAN_new.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 25/3/2561.
- เวิร์คพ้อยท์ทูเดย์. (2561). **ผู้ว่าฯ อุตรดิตถ์ลุยตรวจร้านทุเรียนสั่งตัดป้ายชัดเจน ต้องตรวจสอบได้**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://workpointtoday.com/> สืบค้นเมื่อวันที่ 25/3/2561.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.nesdc.go.th/download/plan12/> สืบค้นเมื่อวันที่ 25/3/2561.
- อารีย์ แก้วสกุลพันธ์. (2553). **องค์การและการบริหาร**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- Didonet, S. R. and Diaz, G. (2012). Supply Chain Management Practices as a Support to Innovation in SMEs. **Journal of Technology management and Innovation**. 7(3), p. 91 – 108.
- Janvier-James, A. M. (2012). **A New Introduction to Supply Chains and Supply Chain Management: Definitions and Theories Perspective**. International Business Research. 5(1), p. 194-207.

แนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียน
คลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
Geraldine for the Development of Information System and Network
Administration in Khlongnamlai School Group Under the Office
of Kamphaeng Phet Primary Education Area 2

มานพ จันทร์ศรี^{1*} และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค²

(Manop Jansri^{1*} and Phoomphiphat Rakphormmongkhon²)

^{1*,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

อีเมลผู้แต่งหลัก : manop20142014@gmail.com เบอร์โทร : 08 1038 6295

วันที่รับบทความ 2 สิงหาคม 2563

Received: Aug. 2, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 12 มกราคม 2564

Revised: Jan. 12, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 14 มกราคม 2564

Accepted: Jan. 14, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียน 10 คน ครูผู้สอน 118 คน และผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ μ , σ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ร้อยละ 63.40 คือ การนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ ส่วนด้านการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ร้อยละ 39.42

2. ผลจากการศึกษาปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\mu = 3.38$ ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด $\mu = 3.70$ คือ การสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

3. แนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ คือ ควรส่งเสริมให้มีระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน การจัดการเรียนการสอน และใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; การบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ; กลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล

Abstract

Objective 1) To study the condition and problems of system administration and information network of educational institutions in the Klong Nam Lai School group under the Primary Education District Office, Kamphaeng Phet Area 2 2) to find ways to develop system administration and information network of Schools in Klong Nam Lai School Group Under the primary education district office, Kamphaeng Phet Area 2, the population used in this study was 10 school administrators, 118 teachers and 17 experts were used. The instrument used a 5-level estimation scale questionnaire and a semi-structured interview. The data were analyzed with μ , σ percent statistics and content analysis.

The research results were found that

1. Results of the study of the management of the educational system and information network of educational institutions. The side with a high average is 49.53 Presentation and side part dissemination of information and information network survey with the least mean 30.79

2. Results from the study of problems of overall information system administration and network. There is a Maximum average $\mu = 3.38$. The side with a higher average $\mu = 3.70$ is Information network system survey

3. Guidelines for developing information system and network management is to encourage. Information systems and networks for use in education management. Covering all 4 aspects of teaching and learning management And used as a medium for learning management for students.

Keywords: Development approach; System administration and information network; Klong Nam Lai School Group

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้น มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ได้กล่าวถึง เทคโนโลยีทางการศึกษาไว้ในหมวดที่ 9 มาตราที่ 63 - 69 ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวไว้ว่ารัฐจะต้องจัดสรรคลื่นความถี่ จัดหาสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น

ในการสื่อสารสำหรับการศึกษา ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา พัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และให้ผู้เรียนได้รับสิทธิในการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง (นิทัศน์ กลัดแก้ว, 2559)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานด้านระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล ซึ่งมีผลทำให้การพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล ประสบกับสภาพและปัญหาในด้าน การสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ส่งผลให้โรงเรียนได้รับผลกระทบจากปัญหาการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ยังไม่ครอบคลุม ทำให้การนำเอาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน

จากความเป็นมา และความสำคัญของแนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ในปัจจุบันว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับใด มีสภาพและปัญหา มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลจากการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลเพื่อเสนอแนะโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลด้านคุณภาพการศึกษามากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ขอบเขต

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรสนับสนุนการสอนของกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและปฏิบัติหน้าที่ด้านระบบและสารเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 9 แห่ง รวมทั้งสิ้น 128 คน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับแนวทางการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 17 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย สสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติการกิจ จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง จัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการ การประชาสัมพันธ์ ประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ ๆ

ขอบเขตระยะเวลา

มกราคม – กรกฎาคม พ.ศ.2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) แบบสอบถามปลายปิด คือ แบบกำหนดคำตอบได้มากกว่า 1 โดยเลือกคำตอบจากคำตอบที่กำหนดให้หลายคำตอบ (Multiple Response) และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

สภาพและปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

แนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนโดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. นำมาเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดขอบเขตแนวทางในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3. การสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

4. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสอบถามจำนวน 5 ท่าน

5. นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับคือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่สอดคล้อง = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขข้อความตามข้อเสนอนั้นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาอีกครั้ง ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือวิจัยได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่กลุ่มทดลองสวนหมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติการด้านการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีความรอบรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการบริหารระบบและข้อมูลสารสนเทศ อย่างน้อย 5 ปี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามตอนที่ 2

7. ทำการวิเคราะห์เครื่องมือหรือแบบสอบถาม เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือด้านสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยใช้การกำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.987

8. นำแบบสอบถามที่ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขอรับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เป็นประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือส่งให้กับกลุ่มประชากรผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในกลุ่มคลองน้ำไหล โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำแบบสอบถามไปส่งให้กับผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในกลุ่มคลองน้ำไหลโดยตรง โดยผู้วิจัยเดินทางไปรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองที่โรงเรียนภายในกลุ่มคลองน้ำไหล

3. นำแบบสอบถามจำนวน 128 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ที่ได้มาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ และความถูกต้อง

4. นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

ตอนที่ 2 การศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

1. ศึกษากรอบแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำผลการศึกษาสภาพที่หาค่าร้อยละแล้วมีค่าที่น้อย และปัญหาการบริหารระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ที่มีค่าเฉลี่ยมาก จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนว พัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

3. จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา ความเหมาะสมของภาษา และความครอบคลุมของประเด็นคำถาม

4. ปรับปรุงแก้ไขร่างแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะของกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์

5. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ให้เสร็จสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการนัดหมาย สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนัดหมายกับผู้เชี่ยวชาญทางโทรศัพท์, E-mail, Line

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ และเขียนรายงานต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 63.40 ส่วนอันดับสุดท้าย คือ สสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 39.42

2. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายโดยรวมและรายด้าน เรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.38 ด้านที่มีการดำเนินการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 และด้านที่มีการดำเนินการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.04 ตามลำดับ

3. ผลจากการหาแนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร 2 สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้มีระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การใช้โปรแกรมที่มีลิขสิทธิ์ 2) ด้านการจัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการกำหนดนโยบายการสนับสนุนการจัดทำทะเบียนระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน และครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารการเงินและพัสดุ และด้านงานบริหารงานทั่วไป โดยเน้นงานวิชาการ 3) ด้านการจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดหางบประมาณในการจัดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา ในการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่อพ่วง ให้กับสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา 5) ด้านการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดหางบประมาณในการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมทั้งด้านวัสดุครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ (Hardware) โปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Software) 6) ด้านการจัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการทำบัตรประจำตัวนักเรียนอย่างเหมาะสม มีความทันสมัยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำข้อมูล 7) ด้านการนำเสนอ

และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร สนับสนุนในการดำเนินงาน ควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม 8) ด้านการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนงบประมาณการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่อพ่วง ซ่อมแซมให้กับสถานศึกษา อย่างเพียงพอและเหมาะสม

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร 2 พบว่าการบริหารงานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศทั้ง 8 ด้าน ดังนี้ สถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายสนับสนุนการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา เพื่อนำไปวางแผนการจัดทำทะเบียนระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา โดยมีโครงการพัฒนาบุคลากร ผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีนโยบายในการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่นที่ชัดเจน การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการจัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน การวางแผนในการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ ๆ ในการพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการที่สำคัญในการบริหารระบบและเครือข่ายที่ใช้เป็นขอบเขตเนื้อหา ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าว ได้ผ่านกระบวนการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) พรนับพัน ھرรษา (2560) 2) นิทัศน์ กลัดแก้ว (2559) 3) สุวัฒน์ ดอนทอง (2558) 4) พิศดา มาลาม (2560)

2. จากการศึกษา ปัญหาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร 2 ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่สถานศึกษายังนำเอาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา มาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาไม่จริงจัง คือ งานวิชาการ การเงิน และพัสดุ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป การปรับปรุงแก้ไข การจัดทำทะเบียนระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา ด้านวิชาการที่สนองนโยบายของสถานศึกษา ยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ งบประมาณสนับสนุนการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง ไม่เพียงพอ รวมทั้งการดำเนินการจัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน ยังมีข้อมูลสารสนเทศที่ยังไม่ความชัดเจน การสนับสนุนงบประมาณการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ

ในการพัฒนาระบบสารสนเทศในสถานศึกษา และมีการปรับปรุง แก้ไข การประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ที่ยังไม่ต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน จึงทำให้สถานศึกษา มีการพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ที่ยังไม่ชัดเจน ครบถ้วน ทั้งนี้ เป็นเพราะได้ผ่านกระบวนการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ (2562) 2) สมจิตร ขวัญแดง (2560) 3) เสน่ห์ อัมมอระ (2558) 4) อมรรัตน์จินดา (2558) 5) สุวัฒน์ ดอนทอง (2558)

3. ผลจากการหาแนวทางพัฒนาการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต2 โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ทั้ง 17 ท่าน โดยจัดลำดับความสำคัญ ดังนี้

ด้านการสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษา การจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการกำหนดนโยบายการสนับสนุนการจัดทำทะเบียนระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน และครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน (งานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล การเงินและพัสดุ งานบริหารงานทั่วไป)

ด้านการจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดหางบประมาณในการจัดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา ควรสนับสนุนจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่อพ่วงให้กับสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นเตือน ปลูกจิตสำนึกบริหารให้นำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมทั้งด้านวัสดุครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์ (Hardware) โปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Software)

ด้านการจัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน อย่างความเหมาะสม นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำข้อมูล

ด้านการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหาร การบริการ และการประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์

ด้านการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ ๆ สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนงบประมาณการประเมินและประสานงานระบบ

เครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ให้สถานศึกษาสามารถกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะของครุภัณฑ์ และมีการส่งเสริมให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเครือข่ายให้มีความเสถียรมั่นคงและเร็วขึ้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานอาจจะยังขาดความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ หรืออาจยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง มีนโยบายและการวางแผนในการสนับสนุนการจัดทำทะเบียนระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศยังไม่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณในดำเนินงานในการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่อพ่วงมีไม่ การวางแผนการใช้งบประมาณในการพัฒนางานด้านการนำเสนอ และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารนั้น ยังไม่ครอบคลุมหรือมีงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ และการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนา ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการ หรือขาดการติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างไม่จริงจังและเป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการจัดทำระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ในการศึกษาและการบริหารจัดการที่ทันสมัย และไม่ซ้ำซ้อน ให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

2. ควรส่งเสริมและพัฒนากระบวนการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศ ระบบ การรายงานผล ของฐานข้อมูลโดยเชื่อมโยงข้อมูลการศึกษาทุกระดับ/ประเภท การศึกษา ให้เป็นเอกภาพ เป็นปัจจุบัน และมีมาตรฐานเดียวกัน

3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบ ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดทำระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร 2

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาของการบริหารระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี.

กลัดแก้ว. (2559). **การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอ่างทอง**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปทุมธานี.

- พิรดา มาลาม. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- พรนับพัน ธรรมชาติ. (2560). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในเขต
เทศบาลตำบลบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
(สาขาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- สุวัฒน์ ดอนทอง. (2558). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของ
โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. ค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตร์
มหาบัณฑิต(สาขาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สมจิตร ชวัญแดง. (2560). สภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (สาขาการ
บริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- เสน่ห์ อิมอูระ. (2558). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต
(สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. นครสวรรค์.
- อมรรัตน์ จินดา. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสาร เพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครปฐม เขต 2. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
(สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. กรุงเทพฯ.

แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
Guidelines for School-Based Management Development In The Khlong
Nam Lai Group Under The Kamphaengphet Primary Educational Service
Area Office 2

วิชิต อ่อนจันทร์^{1*} และภุมิพิพัฒน์ รักพรมงค²

(Vichit Onjan^{1*} and Phumpipat Rakpornmongkol²)

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

อีเมลผู้แต่งหลัก : onjan1715@gmail.com เบอร์โทร : 08 1785 9446

วันที่รับบทความ 9 สิงหาคม 2563

Received: Aug. 9, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2564

Revised: Feb. 23, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2564

Accepted: Feb. 25, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มคลองน้ำไหล จำนวน 128 คน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบริหารการศึกษาในสถานศึกษาจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ร้อยละ 96.87 2) ด้านหลักการบริหารตนเอง ร้อยละ 96.87 3) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ร้อยละ 95.31 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ร้อยละ 95.31 และ 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ร้อยละ 95.31

2. ปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ค่าเฉลี่ย 2.98 2) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ค่าเฉลี่ย 2.78 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ค่าเฉลี่ย 2.73 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง ค่าเฉลี่ย 2.71 และ 5) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ย 2.68

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรให้มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ควรประชุมชี้แจงการดำเนินงานของโรงเรียน การวางแผนการดำเนินงาน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ผู้บริหารต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีภาวะความเป็นผู้นำ บริหารแบบมีอาชีพ 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง สถานศึกษาควรมีมาตรฐานการพิจารณาความดีความชอบตามกฎ ก.ค.ศ. 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล สถานศึกษาควรสะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา 3 มาตรฐาน ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: แนวทาง; การพัฒนา; การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the conditions, and the problems for school-based management (SBM) in Khlong Nam Lai Cluster under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Office 2, 2) to find the development guidelines for school-based management (SBM) in Khlong Nam Lai Cluster under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Office 2. The population consisted of 128 persons of school administrator and teachers in Khlong Nam Lai Cluster and 17 experts in educational administration in schools. The research instruments were a questionnaire and an interview. The data were analyzed using percentage, means (μ) standard deviation (σ) and content analysis

The research findings were as follows:

1. School-based school management (SBM) in the Nam Lai Canal group. Under the Office of the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 2, in general, it was at a high level. In order as follows 1) the principle of returning power to provide education to the people 96.87% , 2) the self-administration principle 96.87, 3) the principle of decentralization 95.31%, 4) the principle of participation 95.31% and 5) the principles of checks and balances 95.31 percent

2. Problems for the development of school-based administration (SBM) in the Klong Nam Lai group. Under the Office of Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 2, overall, it was at the moderate level as follows: 1) the principle of decentralization, the average value of 2.98 2) the principle of checks and balances, average 2.78 3) the principle of returning the power of education to the people, the average 2.73 4) Self-management principles mean 2.71 and 5) participatory principles mean 2.68

3. Guidelines for the development of school-based administration (SBM) in the Klong Nam Lai group Under the Office of the Primary Educational Service Area Kamphaeng Phet District 2, the results of this research 1) the principles of decentralization. Procurement information should be disclosed. 2) Principles of participation. Should meet

to clarify the operations of the school. Operational planning Based on the principle of participation 3) Principles for returning the power to provide education to the people Management must have good governance principles. Have leadership Professional management 4) self-management principles Educational institutions should have a standard for assessing merit according to the rule of GTEPC 5) principles of checks and balances. Educational institutions should reflect the results of the quality improvement of the school in 3 standards: the quality of the learners. The administrative and management processes of the school administrators and the learner-centered teaching and learning process.

Keywords: Guidelines; Development; School-Based Management (SBM)

บทนำ

แผนการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เน้นการทำงานแบบบูรณาการ มีเครือข่ายการบริหารจัดการ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ และหน่วยงานทุกระดับ เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่หน่วยงานด้านการศึกษา ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบงบประมาณและการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็ง และการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาตามบริบทของพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบ 182 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ป.1 - ป.6 และ ม.1 - ม.3 การบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดยได้พัฒนาผู้บริหาร/รองผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ ให้มีความรู้และได้รับการรับรองจากกรณีศึกษาติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งยังได้พัฒนาทักษะการบริหารงานให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาอยู่เสมอ เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2562)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสงสัยว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลไกสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องมุ่งมั่น เพียรพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกส่วนเข้าสู่ยุคใหม่ในการปฏิรูปการศึกษา

เพื่อนำครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องให้ก้าวไปข้างหน้า พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของกลุ่มคลองน้ำไหล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ด้วยหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) 5 ประการ คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) 4) หลักการบริหารตนเอง (Self-managing) และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and balance) (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, หน้า 5) เพื่อเป็นสารสนเทศ การเสริมสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

กรอบแนวคิด

ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ด้วยหลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) คือ

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement)
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)
4. หลักการบริหารตนเอง (Self-managing)
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and balance) (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, หน้า 5)

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบได้มากกว่า 1 โดยเลือกคำตอบจากคำตอบที่กำหนดให้หลายคำตอบ (Multiple Response)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีค่าคะแนนดังนี้

5	หมายถึง	ระดับปัญหาการดำเนินงานมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับปัญหาการดำเนินงานมาก
3	หมายถึง	ระดับปัญหาการดำเนินงานปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับปัญหาการดำเนินงานน้อย
1	หมายถึง	ระดับปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์ตามขั้นตอน โดยใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละและความถี่
2. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละและความถี่
3. ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 120-127) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดลำดับสภาพที่มีการดำเนินการน้อยและปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูง มากำหนดเป็นข้อคำถามเพื่อเก็บข้อมูลด้านแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) สำหรับโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล

ด้านที่	สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)	จำนวน (N)	ร้อยละ
1	ด้านหลักการกระจายอำนาจ	122	95.31
2	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	122	95.31
3	ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน	124	96.87
4	ด้านหลักการบริหารตนเอง	124	96.87
5	ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	122	95.31

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของประชากรทั้งหมด 128 คน โดยรวมสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 95.31 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 95.31 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 96.87 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 96.87 และ 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 95.31

2. ปัญหาการศึกษาปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล

ด้านที่	ปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	μ	σ	ระดับ
1	ด้านหลักการกระจายอำนาจ	2.98	.45	ปานกลาง
2	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	2.68	.63	ปานกลาง
3	ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน	2.73	.86	ปานกลาง
4	ด้านหลักการบริหารตนเอง	2.71	.65	ปานกลาง
5	ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	2.78	.65	ปานกลาง
เฉลี่ย		2.78	.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล เฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\mu=2.78$, $\sigma=.52$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับ 1 ด้านหลักการกระจายอำนาจ ($\mu=2.98$, $\sigma=.45$) อันดับ 2 ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

($\mu=2.78$, $\sigma=.65$) อันดับ 3 ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ($\mu=2.73$, $\sigma=.86$) อันดับ 4 ด้านหลักการบริหารตนเอง ($\mu=2.71$, $\sigma=.65$) และอันดับ 5 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\mu=2.68$, $\sigma=.63$)

แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(SBM) สำหรับโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล มีดังนี้
1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรประชุมวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ผู้บริหารควรมีหลักธรรมาภิบาล 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง ควรมีมาตรฐานการพิจารณาความดี ความชอบของครู และ 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ควรรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ ของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน

อภิปรายผล

จากผลวิจัย ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียน ในกลุ่มคลองน้ำไหล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนที่มีผลการปฏิบัติการที่อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องหลักการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค (2561, หน้า 535) ว่าความสัมพันธ์โดยตรงถึงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ตามหลักการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพของฟาโยล์ 14 ข้อ คือ 1) หลักของการแบ่งงานกันทำ 2) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่ความรับผิดชอบ 3) หลักของความมีระเบียบวินัย 4) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว 5) หลักของการมีเป้าหมายเดียวกัน 6) หลักของผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่า ผลประโยชน์ขององค์กร 7) หลักของการกำหนดค่าตอบแทนและวิธีการจ่ายค่าตอบแทน 8) หลักของการรวมอำนาจ 9) หลักการจัดสายการบังคับบัญชา 10) หลักของความเป็นระเบียบเรียบร้อย 11) หลักของความเสมอภาค 12) หลักของความมั่นคงในงาน 13) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 14) หลักของความสามัคคี ฉะนั้นการบริหารจัดการต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกันโดยอาศัย กระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผลการวิจัยปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะ หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจให้กับผู้บริหารแบบครอบงำด้วยนโยบาย หลักการบริหาร ที่มาจากส่วนกลาง สถานศึกษาทำตามนโยบาย การปฏิรูปการศึกษาจึงยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรรัตน์ สีหาทัพ (2561, หน้า 100) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาควรมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคคล ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมของการทำงานที่ประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน การแต่งตั้งคณะกรรมการการปฏิบัติงานฝ่ายต่าง ๆ ภายในองค์กรครอบคลุมทั้งงานวิชาการ

งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารงานทั่วไป ตามความรู้ความสามารถและความสนใจ โดยให้ครูและบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียนในกลุ่มคลองน้ำไหล ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรให้มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรประชุมวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ผู้บริหารควรมีหลักธรรมาภิบาล 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง ควรมีมาตรฐานการพิจารณาความดีความชอบของครู และ 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ควรรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาไม่ได้สะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาใน 3 มาตรฐาน คือ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ระบุแนวทางการพัฒนา เพื่อนำเสนอรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาให้ต้นสังกัดและสาธารณชนได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสฎากร เกตุมาลา (2560, หน้า 56) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การรายงานคุณภาพการศึกษา รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ รายงานความสำเร็จของการดำเนินงานจัดการศึกษาตามเป้าหมายในแผนปฏิบัติการสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ดังนั้นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพ จึงควรรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาให้ต้นสังกัดและสาธารณชนได้รับทราบถึงประสิทธิผลในการดำเนินงานนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาการพัฒนาด้านนโยบาย ด้านองค์กร และด้านบุคลากร ของสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้เกิดแนวทางที่หลากหลายซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579*. กรุงเทพฯ:

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

_____. (2561). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- เพชรรัตน์ สีหาทพ. (2561). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค. (2561). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา. กำแพงเพชร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562. กำแพงเพชร: สพป.กำแพงเพชร เขต 2.
- อัษฎากร เกตมาลา. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
Practice of information searching performed by students at
Rajamangala University of Technology Isan in KhonKaen campus During
the COVID-19 Pandemic Situation Period

ศราววุฒิ ด้วงเบา^{1*}

(Sarawut Duangbao^{1*})

^{1*} สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อีเมลผู้แต่งหลัก : daniel852_6@hotmail.com เบอร์โทร : 08 8573 1194

วันที่รับบทความ 16 กรกฎาคม 2563

Received: Jul. 16, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 15 พฤศจิกายน 2563

Revised: Nov. 15, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 16 พฤศจิกายน 2563

Accepted: Nov. 16, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนฤดูร้อน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 323 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาเกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลประกอบการทำรายงานในรายวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาทางด้านครุศาสตร์ ในเรื่องของ การจัดการเรียนการสอน ความเป็นครู มากที่สุด นักศึกษาประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศโดยการพิจารณาจากการอ้างอิงของวารสารวิชาการ นักศึกษาแสวงหาสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ และได้จากแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตในระดับมาก เนื้อหาที่ได้เป็นภาษาไทยในระดับมาก เช่นเดียวกัน 2) นักศึกษาส่วนมากมีปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษามีปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่จำกัดการเข้าถึงมากที่สุด ด้านแหล่งสารสนเทศในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ปิดให้บริการ และด้านการอำนวยความสะดวกจากมหาวิทยาลัยที่ไม่มีการสอนเกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศ ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ; ไวรัสโคโรนา 2019; การบริการสารสนเทศ
ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research was aimed to 1) determine Practice of information searching performed and 2) survey the problems and obstacles information searching performed by students at Rajamangala University of Technology Isan in Khon kaen campus During the COVID-19 Pandemic Situation Period. The sample group used in this research was 323 students from Rajamangala University of Technology Isan Khon kaen Campus who enrolled in the summer semester of the academic year 2019. The tool applied in this research was the questionnaire of information seeking behaviors of Rajamangala University of Technology Isan Khon kaen Campus students during the Corona virus situation 2019. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation.

According to the research results, it was found that: 1) Practice of information searching performed; most of the students searching information in order to find information in support of making reports on subjects. With an educational content such as research, teaching and learning management, being a teacher high level. Access the credibility of information by considering the credibility of journal references. Most of students searching electronic information at a high level. From information source on the Internet at a high level. With content in Thai at a high level. 2) Most of the students had problems and obstacles in acquiring information at a moderate level. In descending order from mean; students were found to have the greatest problem with information resources electronics limit access, Information sources are closed during the COVID-19 pandemic situation period and the facilities from the university no teaching for information searching respectively.

Keywords: The information seeking behaviors; Corona virus 2019; Information service during the COVID-19 pandemic situation period.

บทนำ

ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ก่อให้เกิดอาการป่วยแบบธรรมดาจนถึงระดับที่มีความรุนแรงมาก และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยในวันที่ 13 มกราคม 2563 กระทรวงสาธารณสุขของไทยพบผู้ติดเชื้อรายแรกในไทยและเป็นรายแรกที่พบนอกประเทศจีน และเริ่มมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยและสร้างผลกระทบต่อทุกภาคส่วนอย่างมาก (แพทยสภา, 2563)

การศึกษาของไทยเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างยิ่งจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 การปิดสถานศึกษาเป็นแนวทางในการป้องกันไวรัสที่กำลังแพร่ระบาดแม้ใกล้ช่วงเปิดเทอม มหาวิทยาลัยหลายแห่งปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนไปเป็นรูปแบบออนไลน์ เพื่อไม่ต้องให้นักศึกษาเดินทางมาเรียนภายในสถานศึกษา (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น ที่ประกาศหยุดการเรียนการสอนและจัดให้มีการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์

โดยต้องคำนึงถึงการดำเนินการที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น, 2563)

ในช่วงสถานการณ์ปกติ นักศึกษาจะเดินทางเข้ามาภายในวิทยาเขตขอนแก่น เพื่อใช้ห้องสมุด รวมถึงพื้นที่ต่าง ๆ ในจุดบริการอ่านหนังสือ สำหรับนั่งทำรายงาน การบ้าน โครงการวิจัย รวมถึงการ ทบทวนบทเรียนและรวมกลุ่มทำงานต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าวันละ 280 คน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อีสาน วิทยาเขตขอนแก่น, 2562) แต่เมื่อมีสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้น นักศึกษาต่างประสบ ปัญหาการแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ในการเรียน เช่น การใช้ห้องสมุดหรือแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ การเข้าถึงสารสนเทศผ่านระบบเครือข่าย การใช้แหล่งสารสนเทศเพื่อหาสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ในช่วงการเรียนภาคฤดูร้อนที่มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียนกว่า 1,700 คน อีกทั้งนักศึกษาส่วนมาก ไม่มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนแต่ยังสามารถใช้สมาร์ตโฟนแทนได้ แต่ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเท่ากับคอมพิวเตอร์ และการแสวงหาสารสนเทศเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสำคัญ ต่อการเรียน จากที่เคยปรึกษา ขอคำแนะนำ และเรียนรู้เทคนิควิธีการแสวงหาสารสนเทศจากบรรณารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถทำได้ในช่วงดังกล่าวเช่นกัน

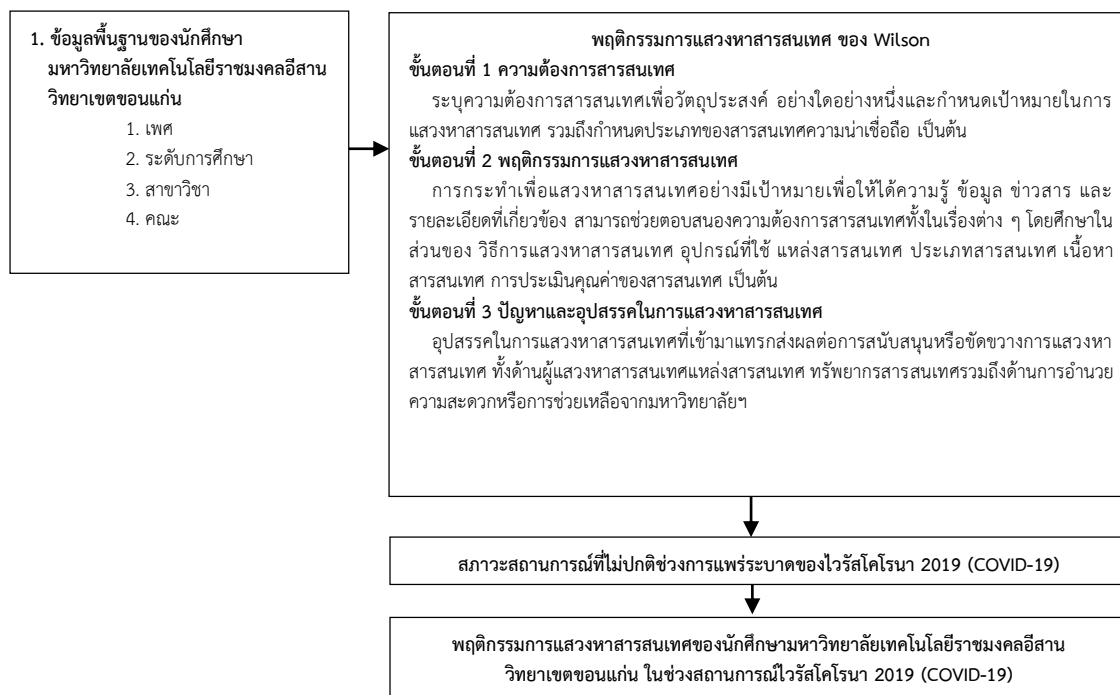
ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา ปรับปรุง การตอบสนองความต้องการเข้าถึงสารสนเทศ เพื่อการศึกษาทั้งเรื่องของการจัดหาสารสนเทศ การสนับสนุนแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้บริการนักศึกษา อย่างหลากหลายและเข้าถึงได้มากขึ้น รวมไปถึงประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในด้านที่เกี่ยวข้องต่อไป ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำตัวแบบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของ Wilson (Wilson's Model of Information-Seeking Behavior) ซึ่งปรับมาจากแบบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของ Ellis และคณะ (Ellis, et al., 1993) โดยอธิบายไว้ว่ามนุษย์มีความต้องการสารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งบริบทเหล่านี้ จะส่งผลต่อกันและกัน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศโดยมีอุปสรรคด้านต่าง ๆ มาขัดขวางทำให้เกิดปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ ประกอบกับการแสวงหาสารสนเทศ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนฤดูร้อน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,723 คน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1967) และกำหนดความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 323 คน จากนั้นได้คำนวณหาสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างแต่ละคณะเป็นคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจำนวน 119 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์จำนวน 150 คน และคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 54 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์แสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมการณ์แสวงหาสารสนเทศ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสารสนเทศ และการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบที่สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวน 20 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และภาษาสารสนเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ เกี่ยวกับข้อคำถามที่เกิดจากตัวนักศึกษาเอง แหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศ และการอำนวยความสะดวกจากมหาวิทยาลัย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดบริการรองรับความต้องการของนักศึกษาในการแสวงหาสารสนเทศ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเนื้อหาในแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทดลองกับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาช (Cronbach, 1990 อ้างถึงใน พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งชุดที่ระดับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานกับคณาจารย์สาขาวิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคม ถึง 4 มิถุนายน 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสารสนเทศ และการประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และภาษาสารสนเทศ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าหญิง โดยเป็นนักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์มากที่สุด รองลงมา คือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ
1. วัตถุประสงค์ของการแสวงหาสารสนเทศ	
1.1 เพื่อค้นหาข้อมูลประกอบการทำวิจัย/โปรเจค	11.3
1.2 เพื่อค้นหาข้อมูลประกอบการทำรายงานในรายวิชาต่าง ๆ	15.9
1.3 เพื่อค้นหาข้อมูลประกอบการทำภาคนิพนธ์/วิทยานิพนธ์	13.9
1.4 เพื่อค้นหาเนื้อหาของบทเรียนในรายวิชานั้น ๆ	15.5
1.5 เพื่อติดตามข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ	15.7
1.6 เพื่อการศึกษาอิสระทั่วไป	14.5
1.7 เพื่อใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ	13.2
2. เนื้อหาของสารสนเทศ	
2.1 ด้านวิศวกรรมศาสตร์/ช่างฝีมือ เช่น เครื่องกล ไฟฟ้า ฯลฯ	8.5
2.2 ด้านพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา ฯลฯ	11.0
2.3 ด้านพื้นฐานคณิตศาสตร์ เช่น แคลคูลัส สถิติ ตรรกศาสตร์ ฯลฯ	11.1
2.4 ทางด้านครุศาสตร์ เช่น การวิจัย ความเป็นครู ฯลฯ	11.5
2.5 ด้านช่างอุตสาหกรรม เช่น การเขียนแบบ มาตรฐานวัดวิทยา ฯลฯ	10.1
2.6 ด้านพื้นฐานการบริหารธุรกิจ เช่น การบัญชี การเงิน ฯลฯ	9.2
2.7 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น โปรแกรม คอมพิวเตอร์ ฯลฯ	9.8
2.8 ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น ออกกำลังกาย แพทย์ พยาบาล ฯลฯ	9.5
2.9 ด้านสังคมศาสตร์ เช่น ห้องสมุดและการใช้ห้องสมุด จิตวิทยา ฯลฯ	9.4
2.10 ด้านภาษาศาสตร์ เช่น ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น	9.9
3. การประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ	
3.1 ความถูกต้องของสารสนเทศ	31.8
3.2 ความน่าเชื่อถือของผู้ผลิตสารสนเทศ (เช่น ผู้แต่ง หน่วยงานที่จัดทำ เป็นต้น)	31.3
3.3 ความน่าเชื่อถือในการอ้างอิงจากวารสารวิชาการ	36.9

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาส่วนมากแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ค้นหาข้อมูลประกอบการทำรายงานในรายวิชาต่าง ๆ (ร้อยละ 15.9) ที่มีเนื้อหาทางด้านครุศาสตร์ ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ความเป็นครู (ร้อยละ 11.5) และประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศโดยการพิจารณาความน่าเชื่อถือในการอ้างอิงจากวารสารวิชาการ (ร้อยละ 36.9)

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และภาษาของสารสนเทศ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และภาษาของสารสนเทศ

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ	3.37	0.86	ปานกลาง
1.1 วัสดุประเภทสิ่งตีพิมพ์	3.32	0.91	ปานกลาง
1.2 วัสดุประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.27	1.05	ปานกลาง
1.3 สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์	3.51	0.98	มาก
2. แหล่งสารสนเทศ	3.33	0.86	ปานกลาง
2.1 แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล	3.40	0.85	ปานกลาง
2.2 แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบัน	3.16	1.05	ปานกลาง
2.3 แหล่งสารสนเทศที่เป็นสื่อมวลชน	3.22	0.96	ปานกลาง
2.4 แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต	3.55	0.96	มาก
3. ภาษาของสารสนเทศ	3.62	0.74	ปานกลาง
3.1 ภาษาไทย	4.23	1.01	มาก
3.2 ภาษาอังกฤษ	3.69	0.97	มาก
3.3 ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ	2.95	1.26	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาส่วนมากแสวงหาสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.98) จากแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.96) ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาไทยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 1.01)

3. ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศโดยรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศโดยรวม

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
1. ด้านตัวของตัวเอง (ผู้แสวงหาสารสนเทศ)	3.23	0.94	ปานกลาง
2. ด้านแหล่งสารสนเทศ	3.35	0.89	ปานกลาง
3. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.39	0.90	ปานกลาง
4. ด้านการอำนวยความสะดวกจากมหาวิทยาลัยฯ	3.25	0.96	ปานกลาง
รวม	3.31	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.83) เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษามีปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศมากที่สุด ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.90) รองลงมาเป็นด้านแหล่งสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.89) และด้านการอำนวยความสะดวกจากมหาวิทยาลัยฯ ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.96) ตามลำดับ

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดบริการรองรับความต้องการของนักศึกษาในการแสวงหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

4.1 มหาวิทยาลัยฯ ควรมีคลังข้อมูลสถาบันที่รวบรวมเนื้อหาในแต่ละรายวิชาให้กับนักศึกษาเอาไปศึกษาเพิ่มเติม

4.2 มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการส่งเสริมการสืบค้นสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหากจัดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนจะดีมาก

4.3 ห้องสมุดควรเปิดให้บริการแต่ต้องมีการคัดกรองผู้ใช้บริการและจัดมุมให้บริการโดยเว้นระยะห่างตามหลัก Social Distancing

4.4 มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการสนับสนุนอุปกรณ์การเข้าถึงสารสนเทศให้กับนักศึกษาที่เดือดร้อนจริง

อภิปรายผล

จากศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยได้นำเอาข้อค้นพบที่เด่น ๆ มาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์การแสวงหาสารสนเทศ นักศึกษาส่วนมากแสวงหาสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลประกอบการทำรายงานในรายวิชาต่าง ๆ มากที่สุด เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัยประกาศมาตรการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสอดคล้องกับประกาศของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ที่กำหนดให้จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ซึ่งในลักษณะการเรียนดังกล่าวไม่เหมาะสำหรับการบรรยายในเวลานาน ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจึงต้องมอบหมายงานประกอบการทำรายงาน เพื่อเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา อันเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อประกอบการเรียนการสอนในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของอุษา สังวาลย์ มาลี ถ้ำสกุล และอมรรัตน์ ภิญญอนันตพงษ์ (2562, หน้า 32) ที่พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ใช้สารสนเทศเพื่อการเรียนภาคทฤษฎี ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและทำรายงาน ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบด้วยว่า นักศึกษาส่วนมากแสวงหาสารสนเทศเพื่อติดตามข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นลำดับถัดมา เนื่องด้วยช่วงนั้นเป็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เป็นประจำทุกวัน ในหลายช่องทาง ซึ่งโรคนี้เป็นโรคอุบัติใหม่ที่สามารถแพร่เชื้อและติดต่อได้ ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงให้ความสนใจในเนื้อหาเหตุการณ์ทั่วไปเพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น อันจะสามารถป้องกันตนเองและคนในครอบครัวจากการติดเชื้อได้

1.2 เนื้อหาสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาแสวงหาสารสนเทศที่มีเนื้อหาด้านครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ เช่น การวิจัย ความเป็นครู เป็นต้น มากที่สุด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนมากร้อยละ 46.40 เป็นนักศึกษาในกลุ่มวิศวกรรมศาสตร์ซึ่งกำลังเรียนในรายวิชาการวิจัยและการทำโครงการในช่วงภาคเรียนดังกล่าว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของประภาวดี สืบสนธิ์ (2539) ที่กล่าวว่า การแสวงหาสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบุคคลนั้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของซ็วาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2537) ที่กล่าวว่าผู้ใช้สารสนเทศมีความต้องการแสวงหาสารสนเทศที่เกิดจากความจำเป็นในการศึกษาหาความรู้ของแต่ละบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กับภาระหน้าที่และอาชีพของตนเอง

1.3 การประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือ พบว่า นักศึกษาส่วนมากประเมินความน่าเชื่อถือ ของสารสนเทศจากการอ้างอิงของวารสารวิชาการ เนื่องจากในการผลิตผลงานวิชาการทุกประเภทรวมถึงวารสารนั้น การเขียนอ้างอิงเป็นส่วนที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถืออย่างน้อยเพียงใด ดังนั้น หากผลงานวิชาการใดที่มีการค้นคว้า วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลก่อนการนำเสนอ จะปรากฏในส่วนการอ้างอิงของเอกสารวิชาการทุกชิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ สมาน ลอยฟ้า และ เพ็ญพันธ์ เพชรตร (2556) ที่แสดงให้เห็นว่าการสืบค้นสารสนเทศส่วนใหญ่ของนักศึกษาจะได้สารสนเทศหนึ่งมาจากบทความวิชาการ ซึ่งบทความวิชาการมีการระบุผู้เขียนอย่างชัดเจน อีกทั้งมีบรรณานุกรมประกอบสร้างความน่าเชื่อถือในการประเมินสารสนเทศในขั้นต้น

1.4 ประเภทของแหล่งสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาส่วนมากแสวงหาสารสนเทศที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับมาก ทั้งที่เป็นหนังสือ/ตำราเรียน ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และวารสารวิชาการ ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ และนักศึกษายังใช้สารสนเทศที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต ในระดับมากด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการค้นจาก Wikipedia เว็บไซต์ค้นต่าง ๆ และฐานข้อมูล Thailis ที่เป็นเช่นนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวมหาวิทยาลัยประกาศให้หยุดการเรียนการสอน การปฏิบัติงานในทุกพื้นที่ของมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น, 2563) รวมถึงห้องสมุดที่ปิดการให้บริการด้วย ขณะที่นักศึกษาและอาจารย์ยังคงมีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และการค้นคว้าทำรายงานตามที่อาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาทำระหว่างเรียนออนไลน์เช่นการเรียนแบบเดิม เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และสอดคล้องกับข้อค้นพบของอัญญา นิซดา รุ่งวิชานีวัฒน์ และฤทัยชนนี สิทธิชัย (2556) ที่ว่านักศึกษาจึงแสวงหาสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ เพราะสะดวก ง่ายต่อการค้นหาได้จากทุกมุมโลก และเข้าถึงได้ตลอดเวลา

1.5 ภาษาของสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาใช้สารสนเทศที่เป็นภาษาไทยในระดับมาก เนื่องจากนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นคนไทยทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประภาวดี สืบสนธิ์ (2539) ที่ว่า ผู้ใช้สารสนเทศมักต้องการและใช้สารสนเทศที่เป็นภาษาของตนเองซึ่งเป็นภาษาที่คุ้นเคย เพราะเข้าใจเนื้อหาสาระง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้ และสารสนเทศที่ได้รับสามารถนำไปใช้งานได้ทันทีโดยไม่ต้องแปลหรือตีความ ดังนั้นนักศึกษาจึงแสวงหาสารสนเทศที่เป็นภาษาไทยเพื่อให้สามารถนำไปใช้งานได้โดยง่ายและรวดเร็ว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประติณษ์ รัศมีโรจน์ และศักดา จันทร์ประเสริฐ (2560) ที่พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นส่วนใหญ่สืบค้นสารสนเทศเป็นภาษาไทยและได้ทรัพยากรสารสนเทศเป็นภาษาไทยมากที่สุด เพราะนักศึกษาส่วนมากเป็นคนไทยและใช้ภาษาไทยในการเรียนรู้มากกว่าภาษาอื่น ๆ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนมากประสบปัญหาในด้านทรัพยากรสารสนเทศมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นทรัพยากรสารสนเทศรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่จำกัดการเข้าถึงมากเกินไปจนทำให้สารสนเทศที่ต้องการเฉพาะสาขามีจำนวนน้อย ที่เป็นเช่นนี้เพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ไม่มีทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้บริการ ดังนั้นเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่นักศึกษาทุกคนไม่สามารถมาเรียนที่มหาวิทยาลัยได้ และอาจารย์ยังคงมอบหมายงานและรายงานทำให้นักศึกษาต้องค้นหาข้อมูลประกอบการเรียนออนไลน์นั้น จึงทำให้การเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการเป็นด้วยความลำบาก และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของอุษา สังวาลย์ มาลี ล้ำสกุล และอมรรัตน์ ภิญญอนันตพงษ์ (2562, หน้า 32) ที่พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์เห็นว่าทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการไม่เพียงพอ และไม่ทันสมัยในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 มหาวิทยาลัยฯ และห้องสมุด ควรมีทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บริการกับผู้ใช้บริการอย่างเพียงพอ เช่น การจัดทำคลังสถาบัน เป็นต้น

1.2 มหาวิทยาลัยฯ และห้องสมุด ต้องเตรียมความพร้อมเรื่องเครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศที่สนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนและการสนับสนุนการเรียน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีช่องทางสามารถแนะนำแหล่งสารสนเทศ เพื่อเติมให้กับนักศึกษาได้หากเกิดสถานการณ์ไม่ปกติเช่นนี้ขึ้นอีก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการใช้การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ เช่น การเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ บุคลากร ตลอดจนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณ ผศ.ประอรนุช หงษ์ทอง และคณาจารย์สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทุกท่านที่ช่วยเหลือและสนับสนุนการเขียนบทความงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2563). “อว. ออกประกาศ มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (ฉบับที่ 1 - 5)”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mhesi.go.th/home/index.php/pr/news/1142-2019-19-1-5> สืบค้นเมื่อวันที่ 2/5/2563.

- กรุงเทพฯธุรกิจ. (2563). “**สั่งปิดมหาวิทยาลัย-งดสอนในชั้น สอน-ส่งงานออนไลน์ป้องกันโควิด-19**”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/871014>
สืบค้นเมื่อวันที่ 20/4/2563.
- ซัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2537). **บริการสารนิเทศ**. กรุงเทพฯ: สาขาสารนิเทศ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ, สมาน ลอยฟ้า และเพ็ญพันธ์ เพชรศร. (2556). พฤติกรรมสารสนเทศของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**,
30(3), 158-196.
- ประติณันท์ รัศมีโรจน์ และศักดิ์ดา จันทร์ประเสริฐ. (2560). การสืบค้นสารสนเทศโดยใช้โปรแกรม
ค้นหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. **วารสารวิจัย มข.**, 17(1). 105-113.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2532). **พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- _____. (2539). ความต้องการใช้สารนิเทศ. ในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ หน่วยที่ 1-8.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **การสร้างและพัฒนาและทดสอบผลสัมฤทธิ์**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบ
ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- แพทยสภา. (2563). “**ไวรัสโคโรนา : ที่มา อาการ การรักษา และการป้องกันโรคโควิด-19**”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://tmc.or.th/covid19/covid19_for_people.php
สืบค้นเมื่อวันที่ 24/4/2563.
- พงศ์ศักดิ์ วนิชานันท์. (2563). “**การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร?**”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/> สืบค้นเมื่อวันที่ 24/04/2563.
- ภคพร อำนวยมณี ชุมอินทรจักร์. (2558). รายงานผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการรู้สารสนเทศเพื่อ
การศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 60-75.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น. (2562). **รายงานประจำปี 2561
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น**. ขอนแก่น:
โรงพิมพ์คลังนานาธรรม.
- _____. (2563). “**ประกาศมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น**”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.kkc.rmuti.ac.th/2017/?p=18826>
สืบค้นเมื่อวันที่ 24/4/2563.
- ศุภนิจ ศรีรักษ์. (2555). รายงานการวิจัยพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการทำวิทยานิพนธ์
ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัญญาธิตา รุ่งวิชานีวัฒน์ และฤทัยชนนี สิทธิชัย. (2556). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของ
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์**, 9(1). 85-118.

อุษา สัจจวัลย์, มาลี ลำสกุล และอมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์. (2562, มกราคม-มิถุนายน). การใช้สารสนเทศเพื่อการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. **รังสิตสารสนเทศ**, 25(1). 24-42.

Ellis, David., Cox, Deborah and Hall, Katherine. (1993). A Comparison of the Information Seeking Patterns of Researchers in the Physical and Social Sciences. **Journal of Documentation**, 24(4), 56-369.

IFLA. (2020). **COVID-19 and the Global Library Field: Library closures around the world**. [online]. Available: <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries#closures> access on June 16, 2020.

Yamane, Taro. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**. 2nd Ed., New York: Harper and Row

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชน ในเขตจังหวัดลำปาง

Factors Affecting the Public's Decision to Purchase a Health Insurance in Lampang

ศิริขวัญ วาวแหว^{1*} และนภาพรรณ เนตรประดิษฐ์²

(Sirikwaun Wawwaew^{1*} and Napawan Netpradit²)

^{1*}หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

²สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อีเมลผู้แต่งหลัก : siri_2233@hotmail.com เบอร์โทร : 08 9431 9501

วันที่รับบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2564

Received: Feb. 11, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2564

Revised: May. 7, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 9 มีนาคม 2564

Accepted: May. 9, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์การ และการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์การที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในจังหวัดลำปางที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และยังไม่มีการซื้อประกันสุขภาพ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter

ผลศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์องค์การ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์องค์การส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาดบริการ; ความไว้วางใจ; ภาพลักษณ์องค์การ; การตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

Abstract

The research aimed to (1) study the importance of the service marketing mix, trust, organization's image and a decision to purchase a health insurance in Lampang province and (2) study factors relating to the service marketing mix, trust, organization's image which led to the decision to purchase a health insurance in Lampang province. The research participants are 385 people who were 20 years old and didn't buy any

health insurance. The research tool was an on-line questionnaire. The data was analyzed by means of descriptive statistics through frequency, percentage, mean and standard deviation and by means of inferential statistics through multiple regression analysis using the Enter method.

The findings showed that (1) the factor regarding the decision to purchase a health insurance was at the highest level while the factors regarding the service marketing mix, trust and organization's image were at the high level. (2) The results of multiple regression analysis using the Enter method showed that the service marketing mix, trust and organization's images had contributed to the public decision to purchase a health insurance at the statistical significance level of 0.01.

Keywords: service marketing mix; trust; organization's image; the decision buy health insurance

บทนำ

พฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันยังได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 หรือเรียกว่า โรคโควิด-19 (Covid-19) ซึ่งย่อมาจาก Coronavirus Disease Starting in 2019 (กรมควบคุมโรค, 2563) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและธุรกิจหลายประเภทรวมทั้งธุรกิจประกันภัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 จากรายงานของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ระบุว่าธุรกิจประกันภัยได้รับผลกระทบติดลบ ร้อยละ 3.6 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี พ.ศ.2562 และคาดว่าแนวโน้มในปี พ.ศ.2563 จะลดลงอีก ในทางกลับกันแนวโน้มธุรกิจประกันสุขภาพมีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนบางกลุ่มเริ่มตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการทำประกันสุขภาพมากขึ้น บริษัทประกันภัยมีการปรับตัว กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด แบบต่าง ๆ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับสถานการณ์ ออกแบบประกันสุขภาพรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

ประกันสุขภาพ เป็นการซื้อประกันสำหรับการจ่ายเงินชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของผู้เอาประกันตามวงเงินและความคุ้มครองที่ผู้ทำประกันได้ซื้อไว้ เบี้ยประกันสุขภาพที่จ่ายแต่ละปีจะมีผลคุ้มครองในช่วงระยะเวลาปีต่อปีเท่านั้นหากไม่ได้มีการเจ็บป่วยตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ที่ซื้อไปเมื่อครบปีจะถือว่าสิ้นสุดการคุ้มครอง แม้ว่าการทำประกันสุขภาพช่วยแบ่งเบาและลดค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาลในกรณีเกิดความเจ็บป่วย จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) พบว่าคนไทยที่ทำประกันสุขภาพมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 7 ของจำนวนคนไทยทั้งหมดเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2563) ด้วยตัวผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพเป็นลักษณะการซื้อเบี้ยเป็นรายปี เมื่อครบปีเบี้ยจะหมดความคุ้มครองทันทีหากไม่ได้เจ็บป่วยเงินที่ซื้อเบี้ยประกันก็จะสูญไป (วิไล อักขระสมชีพ, 2563) นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่น อาทิ การฉ้อฉลประกันภัย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2563) ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของบริษัท

ประกันไม่น่าเชื่อถือถูกมองในแง่ลบ การกระทำของตัวแทน/นายหน้าไม่มีความโปร่งใส ไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยขาดความไว้วางใจต่อบริษัทประกัน กระบวนการเบิกค่าชดเชยจากการใช้จ่ายรักษาของบริษัทประกันมีความยุ่งยาก บางกรณีบริษัทประกันไม่ยินยอมให้เบิกค่าสินไหม ทำให้ผู้เอาประกันรู้สึกถูกเอาเปรียบหรือบางกรณีการเบิกค่าใช้จ่ายหรือค่าสินไหมที่สูงทำให้บริษัทประกันไม่ยินยอมต่ออายุกรมธรรม์ให้ ซึ่งทำให้ผู้เอาประกันสุขภาพไม่สามารถซื้อเบี้ยประกันในปีต่อไปได้ (วิไล อักขระสมชีพ, 2563) จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง ว่าระดับความสำคัญของตัวแปรใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ และปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร และการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร และการตัดสินใจ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชาชนในจังหวัดลำปางที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและยังไม่มีกรมธรรม์ประกันสุขภาพ

3. ขอบเขตด้านเวลา

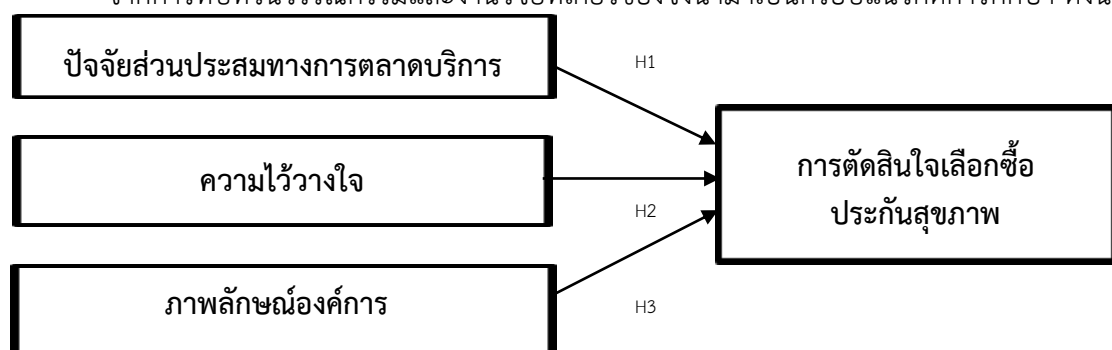
ระยะเวลาในการศึกษาและเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน มิถุนายน – พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

H₁ : ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

H₂ : ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

H₃ : ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

วิธีดำเนินการศึกษาและระเบียบการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชาชนจังหวัดลำปางที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและยังไม่มีกรมธรรม์ประกันสุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชาชนจังหวัดลำปางที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและยังไม่มีกรมธรรม์ประกันสุขภาพ จำนวน 385 คน ตามสูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรของ Cochran (กัลยา วาณิชย์ปัญญา, 2549, หน้า 74) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามออนไลน์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list)

ส่วนที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร และการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง โดยลักษณะของคำถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดระดับความสำคัญไว้ 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพ โดยมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ค่า IOC (Item Objective Congruence) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.977 ตามที่นันทนอลส์ได้เสนอแนะไว้คือมีค่า 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978, pp. 245-246) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ มีค่าระหว่าง 0.372 - 0.858 ตามเกณฑ์ของเบรนนัน (Brennan, 1972, pp. 289-303) ซึ่งควรมีค่า 0.20 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามออนไลน์แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 385 คน

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาคั้งนี้ อยู่ระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน 2563

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สิทธิในการรักษาพยาบาล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กรและการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยคะแนนที่ได้รับจะนำมาวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด บริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กรและการตัดสินใจ โดยยึดหลักเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 82 - 83) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร ที่ส่งต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง โดยใช้สถิติอนุมาน (Interferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 63.40 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 การศึกษาระดับปริญญาตรี 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 สถานภาพสมรส จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 49.10 ส่วนใหญ่ใช้สิทธิประกันสังคม จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 สนใจทำประกันกับบริษัท เอไอเอ จำกัด จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 43.64 มีความสนใจเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันสุขภาพแบบพ่วงกับประกันชีวิต จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 69.61 เลือกวิธีการชำระเบี้ยประกันสุขภาพด้วยตนเองที่สำนักงานสาขา จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 43.81 มีความสนใจเลือกทำประกันสุขภาพจำนวนเงินจ่ายเบี้ยประกันและความคุ้มครอง เบี้ยประกันไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี/ความคุ้มครองที่ได้รับไม่เกิน 2 ล้านบาท จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 67.30 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร และการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์องค์กร และการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ	3.80	0.74	มาก
ด้านความไว้วางใจ	3.80	0.79	มาก
ด้านภาพลักษณ์องค์กร	3.71	0.77	มาก
ด้านการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ	4.57	0.75	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ส่วนปัจจัยทั้ง 3 ด้าน มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 ด้านความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.79 และด้านภาพลักษณ์องค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชน ในเขตจังหวัดลำปาง

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรอิสระ	การตัดสินใจ			t	P - value	VIF
	B	S.E.	Beta			
ค่าคงที่ (a)	0.668	0.172		3.892	0.000	
ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ	0.475	0.062	0.469	7.675**	0.000	2.204
ด้านความไว้วางใจ	0.206	0.069	0.219	2.980**	0.003	3.196
ด้านภาพลักษณ์องค์กร	0.200	0.072	0.205	2.784**	0.006	3.195

$F = 130.219$ $P\text{-value} = 0.000$ $R^2 = 0.663$ $AdjR^2 = 0.557$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์องค์กร โดยมีการตัดสินใจเป็นตัวแปรตามและมีการทดสอบ โดยใช้ค่า VIF ปรากฏว่า ค่า VIF ของตัวแปรทั้ง 3 มีค่าเท่ากับ 2.204, 3.196 และ 3.195 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน สามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้ (Lee, John and Alice, 2000, p.704)

ผลการทดสอบการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.475 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมาความไว้วางใจในการเลือกซื้อประกันสุขภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชน ในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.206 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.200 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตัวแปรทั้ง 3 ตัว ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์องค์กร สามารถทำนายการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปางได้ร้อยละ 66.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	t	P-Value	สรุปผล
H1 : ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจ	7.675**	0.000	สนับสนุน
H2 : ด้านความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจ	2.980**	0.003	สนับสนุน
H3 : ด้านภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจ	2.784**	0.006	สนับสนุน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

H1 : ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่า t เท่ากับ 7.675 และค่า p-value เท่ากับ 0.000 สนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

H2 : ด้านความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ความไว้วางใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชน ในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่า t เท่ากับ 2.980 และค่า p-value เท่ากับ 0.003 สนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

H3 : ด้านภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ภาพลักษณ์องค์กร ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชน ในเขตจังหวัดลำปาง โดยมีค่า t เท่ากับ 2.784 และค่า P-value เท่ากับ 0.006 สนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ บริษัทมีสาขาหรือสำนักงานตัวแทนอยู่ทั่วประเทศสามารถติดต่อได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ที่กล่าวว่าส่วนประสมทางการตลาดบริการ หมายถึงตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) บุคคลหรือพนักงาน 6) การสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และ 7) กระบวนการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศยาภรณ์ กุลอภิสิทธิ์เดชา (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจทำธุรกรรมประกันสุขภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทาง

การจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาด มีระดับความสำคัญของปัจจัยเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก

ระดับความสำคัญของความไว้วางใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ เชื่อว่าจะได้รับความคุ้มครองจากการซื้อประกันสุขภาพเป็นไปตามข้อกำหนดเงื่อนไขในกรมธรรม์ สอดคล้องกับแนวความคิดของพสุ เดชะรินทร์ (2547) ที่กล่าวว่าความไว้วางใจ หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีให้กับบุคคลอื่น และเชื่อว่าบุคคลนั้นจะซื่อสัตย์ไม่ทำร้ายหรือเอาเปรียบเขา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เกิดความตั้งใจที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้กัน ด้วยใจจริงและเกิดความภักดีต่อกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภูมิสร ศรีเพชร (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างความไว้วางใจของลูกค้าในธุรกิจประกันชีวิตต้องเน้นในด้านความโปร่งใสชัดเจน ปฏิบัติตามสัญญาการจ่ายสินไหมทดแทนตามเงื่อนไขการพัฒนาตัวแทนให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า การใช้กลยุทธ์สร้างความพึงพอใจให้เกิดบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและต้องมีความรับผิดชอบต่อลูกค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม

ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์องค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ บริษัทสามารถจ่ายผลประโยชน์ตรงตามข้อกำหนดเงื่อนไขของกรมธรรม์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของจิราภรณ์ สีขาว (2560) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพรวมทั้งหมดขององค์กรที่บุคคลรับรู้จากประสบการณ์หรือมีความรู้สึกประทับใจ ตลอดจนความรู้สึกที่มีต่อหน่วยงานหรือสถาบันโดยการกระทำหรือพฤติกรรมองค์กร การบริหารผลิตภัณฑ์และการประชาสัมพันธ์เข้ามามีบทบาทต่อภาพลักษณ์องค์กร มีความสำคัญสามารถทำให้สถาบันหน่วยงานมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือศรัทธาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและทำให้องค์กรหน่วยงานสถาบันนั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้าได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อภาพรวมของภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาพลักษณ์อยู่ในระดับเห็นด้วย ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันชีวิตของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือด้านเทคนิค รองลงมาคือด้านความพร้อมของจิตใจและปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการรับรู้ภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันชีวิตของผู้บริโภคในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ระดับความสำคัญของการตัดสินใจเลือกซื้อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ความคุ้มครองรวมทั้งการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการรักษาพยาบาล สอดคล้องกับแนวความคิดของสมคิด บางโม (2548) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทางไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ การตัดสินใจอาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อความสำเร็จตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในทางปฏิบัติการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนและมีวิธีการแก้ปัญหาให้วินิจฉัยมากกว่าหนึ่งทางเสมอ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้วินิจฉัยปัญหาว่าจะเลือกสั่งการปฏิบัติโดยวิธีใดจึงจะบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์ธร รุ่งศุภกิจ (2558) ที่ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการเลือกซื้อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต AIA ผ่านระบบ

iPos+ในเขตกรุงเทพมหานคร และปัจจัยการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต AIA ผ่านระบบ iPos+ ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า สมมติฐานที่ 1 ส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร วิไลเลิศ และอิทธิกร ข้าเดช (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ และด้านความไว้วางใจในตราสินค้ามีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 ความไว้วางใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณัญญ์ นรทีทาน (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตผ่านธนาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตผ่านธนาคารพาณิชย์มากที่สุด รองลงมาคุณค่าตราสินค้าด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านการรู้จักต่อตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ภาพลักษณ์องค์การส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในเขตจังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนาภรณ์ บุญเกิด (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภาพลักษณ์องค์การและส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต โดยให้ความสำคัญภาพลักษณ์องค์การด้านการดำเนินธุรกิจมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า หากธุรกิจดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์ เคารพกฎหมายจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่า ระดับการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสนใจในการทำประกันสุขภาพ ดังนั้น บริษัทประกันภัยควรเน้นในเรื่องการพัฒนารูปแบบกรรมธรรม์ของบริษัท ให้มีความหลากหลายตอบโจทย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค พัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการซื้อประกันสุขภาพ

2. ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ การที่บริษัทประกันภัยมีสาขาหรือสำนักงานตัวแทนอยู่ทั่วประเทศสามารถติดต่อได้สะดวก ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพ ดังนั้น บริษัทประกันภัยควรสร้างช่องทางการติดต่อที่สะดวกโดยผ่านช่องทางออนไลน์ให้มีความน่าเชื่อถือ มีความปลอดภัยเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจไว้วางใจที่จะใช้บริการบริษัทประกันภัยมากขึ้น

3. ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญด้านภาพลักษณ์องค์การ และความไว้วางใจ ผู้บริโภคเชื่อว่าจะได้รับความคุ้มครองจากการซื้อประกันสุขภาพเป็นไปตามข้อกำหนดเงื่อนไขในกรรมธรรม์ และเชื่อว่าบริษัทประกันภัยสามารถจ่ายผลประโยชน์ตรงตามข้อกำหนดเงื่อนไข

ของกรมธรรม์ ดังนั้น บริษัทประกันภัยควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ควรมีการให้บริการลูกค้า หลังการขาย รวมไปถึงปรับปรุงภาพลักษณ์ขององค์กร ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จัดอบรมให้ พนักงานมีความเข้าใจในผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนแก่ผู้บริโภค รวมทั้งการ บริการที่รวดเร็วในเรื่องต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาในการจัดการปัญหา กระบวนการในการเบิกค่า สิ้นไหมทดแทนที่รวดเร็วมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงรูปแบบการประกันในแบบอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น รูปแบบของกรมธรรม์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ เป็นต้น
2. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลเฉพาะประชาชนที่อยู่ในเขตจังหวัดลำปาง เท่านั้น ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาออกไปพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น
3. ควรจะมีการศึกษาเชิงคุณภาพ ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบริษัท ประกันภัยใช้เป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). **สถานการณ์ภาพรวมทั่วโลก**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20/4/2563.
- กรณีภูษิ์ นรทีทาน. (2559). **การศึกษาคุณค่าตราสินค้าและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตผ่านธนาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กาญจนานภรณ์ บุญเกิด. (2558). **การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร (ด้านการดำเนินธุรกิจ ด้านผู้บริหาร ด้านพนักงานและด้านความรับผิดชอบต่อสังคม) และส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต กรณีศึกษา บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิราภรณ์ สีขาว. (2560). **ภาพลักษณ์องค์กร**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaihotelbusiness.com/articles>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12/3/2563.
- ณัฐภูษิ์ ศรีเพชร. (2558). **แนวทางการสร้างความไว้วางใจของลูกค้าในธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2562). **การรับรู้ภาพลักษณ์ธุรกิจประกันชีวิตของผู้บริโภคในประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พงศ์ธร รุ่งศุกิจ. (2558). **การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการเลือกซื้อ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต AIA ผ่านระบบ iPos+ ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พสุ เดชะรินทร์. (2547). **Balanced Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราพร วิไลเลิศ และอิทธิกร ขำเดช. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร**. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

วิไล อักษรสมชีพ. (2563). **ส่องเทรนด์ประกันสุขภาพ โอกาสของคนไทยเข้าถึงการรักษาดีขึ้น**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.businesstoday.co/money-to-know>. สืบค้นเมื่อวันที่ 5/3/2563.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). **เบี้ยรับใหม่ปี พ.ศ.2563 หดตัวธุรกิจประกันเร่งปรับลดทุนประกันแผนหลักเพิ่มทุนประกันสุขภาพ**. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.efinancethai.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15/5/2563.

สมคิด บางโม. (2558). **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (2563).

ความรู้เกี่ยวกับการประกันภัย. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา:

<http://www.oic.or.th/en/education/insurance/about/history>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 10/2/2563.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (2563).

คปภ. เดินหน้ามาตรการฉ้อฉลประกันภัย. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา:

<https://www.prachachat.net/breaking-news/news-507927>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 10/2/2563.

อิสยาภรณ์ กุลอภิสิทธิ์เดชา. (2561). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำประกันสุขภาพตามหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

Brenan, R. L., (1972). A generalized upper – lower item discrimination index.

Education and Psychological Measurement, pp. 289-303.

Lee, Chang F., John C. Lee and Alice C. (2000). **Statistics for Business and Financial Economics**. (2nd ed). Singapore: World Scientific, pp.704.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory** (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

**การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ
และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร
Environmental Arrangement for Fall Prevention, Adaptation, Media
Literacy and Quality of Life of the Elderly at Dindaeng Community
Housing, Bangkok Metropolitan**

ศุภณัฐ พงศ์ฤทธิ์ไกรเลิศ^{1*}, เฉลิมขวัญ สิงห์วี² และบัวทอง สว่างโสภาคกุล³
(Supanut Ponglithkailert^{1*}, Chalermkwan Singwee² and Buathong Sawangsopakul³)

^{1,2,3}สาขาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมลผู้แต่งหลัก : supanut.plkl@gmail.com เบอร์โทร : 08 3915 2982

วันที่รับบทความ 12 สิงหาคม 2563
Received: Aug. 12, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 7 ธันวาคม 2563
Revised: Dec. 7, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 9 ธันวาคม 2563
Accepted: Dec. 9, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ กับคุณภาพชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 343 คน ทำการสุ่มตัวอย่างกระจายแบบง่ายโดยใช้วิธีการจับฉลากตามรายชื่อของผู้สูงอายุ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับสูง และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม; การปรับตัว; การรู้เท่าทันสื่อ; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) level of environmental arrangement for fall prevention, adaptation, media literacy and quality of life from the elderly at Dindaeng Community Housing, Bangkok metropolitan 2) Relationship between environmental arrangement for fall prevention, adaptation, media literacy and quality of life. The sample were 343 elderly from Dindaeng Housing Community in Bangkok selected by random name picking of elderly. The data were analyzed by a computer package statistical program. Statistical methods for data analysis were

percentage, mean, standard deviation and Pearson product moment correlation coefficient.

The results of this research were: 1) Environmental arrangement for fall prevention, adaptation, media literacy were at the high level and quality of life at the high level. 2) Environmental arrangement for fall prevention, adaptation and media literacy were positively related to quality of life with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Environmental arrangement for fall prevention; Adaptation; Media Literacy; Quality of Life; Elderly

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2564 โดยคิดจาก มีอัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ.2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างเต็มที่ เมื่ออัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุมีถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2560) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติ และระดับโลก เพราะสถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) การออมและการลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและคุณภาพของแรงงาน จนไปถึงระดับจุลภาค ได้แก่ ตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556)

ชุมชนการเคหะดินแดง แบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน โดยส่วนหนึ่งเป็นที่ทิ้งขยะอีกส่วนเป็นทุ่งนา ต่อมากรมประชาสงเคราะห์มีโครงการเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อย โดยการสร้างอาคารสงเคราะห์ ขึ้นที่ถนนดินแดงในปี พ.ศ.2494 ซึ่งเป็นแบบบ้านไม้ใต้ถุนสูง ต่อมาบ้านไม้มีสภาพทรุดโทรมลง ทางคณะกรรมการสำนักงานอาคารสงเคราะห์ จึงได้จัดทำโครงการเคหะสงเคราะห์อาคารแบบแฟลต โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2506 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันอาคารมีสภาพทรุดโทรมลง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551) การเคหะแห่งชาติถึงได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูเมือง ดินแดงเกิดขึ้น โดยทำการรื้อถอนอาคารเดิมและสร้างอาคารชุดใหม่ ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2563 และคาดว่าจะเสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ.2564 (สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร, 2563) เคหะชุมชนดินแดงจึงเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ ผู้พักอาศัยซึ่งแต่เดิมมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย แต่เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นผู้สูงอายุจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะฉะนั้นแล้ว ผู้สูงอายุจึงจะต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานที่แห่งนี้

จากความสำคัญของคุณภาพชีวิตจะขึ้นอยู่กับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ ในแต่ละคนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นจะให้ความสำคัญในเรื่องของสุขอนามัย การศึกษา การทำงานภายหลังจากการเกษียณ การป้องกันและรักษา

สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่รอบตัว รวมถึงชีวิตในครอบครัว (United Nation, 1995) ทุกสิ่งที่กล่าวมาล้วนมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งสิ้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจถึงผลกระทบเหล่านั้นและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึงการที่ครอบครัวจำเป็นต้องจะต้องดูแลเอาใจใส่และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (ชลกร ศิริวรรณะ, 2556) ประกอบกับในปัจจุบันการเรียนรู้เกี่ยวกับทางด้านเทคโนโลยีถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นได้ (พรณราย ชันธกิจ และคณะ, 2559)

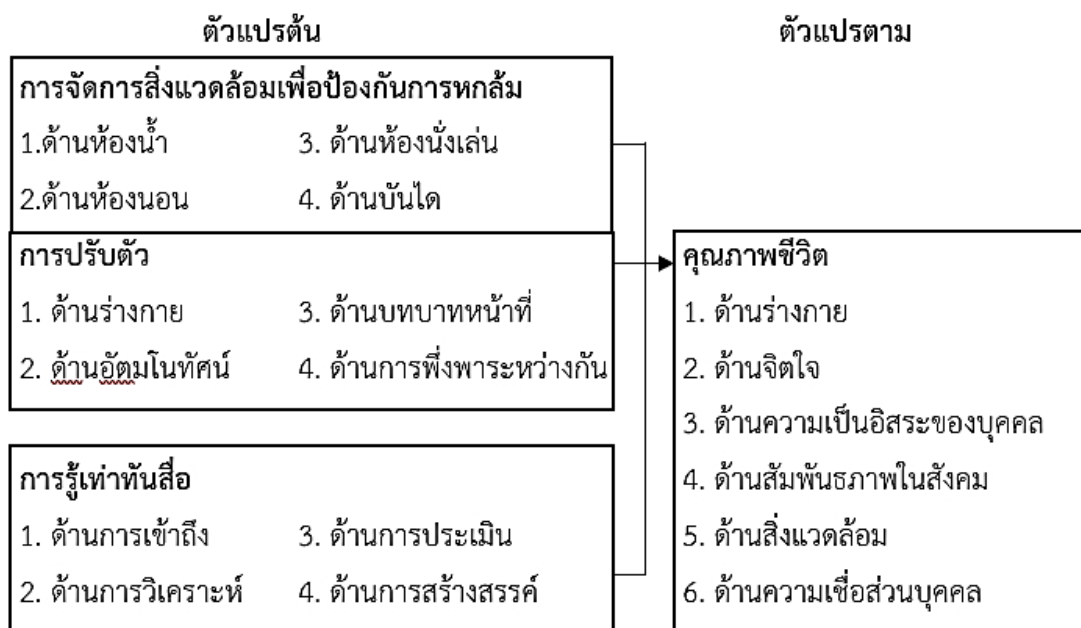
จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเคหะชุมชนดินแดง ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,421 คน (ศูนย์บริการสาธารณสุข 4 เขตดินแดง, 2562) โดยผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 343 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างกระจายแบบง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้ได้จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาและนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
2. ทำหนังสือเพื่อใช้ในการดำเนินการเก็บข้อมูลจากภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร
3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ผลรวมในแต่ละตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.85 – 0.90 ซึ่งสามารถนำแบบสอบถามมาใช้เก็บข้อมูลจริงได้
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแล้วไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งมีการอธิบายคำชี้แจง แนะนำวิธีการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนก่อนตอบแบบสอบถามและส่งคืนแก่ผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ หากตรวจพบข้อผิดพลาดหรือกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามไม่ครบ ผู้วิจัยจะให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามใหม่และรอรับแบบสอบถามพร้อมกับตรวจสอบใหม่อีกครั้ง
5. เก็บรวบรวมแบบสอบถามและนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
6. นำแบบสอบถามที่ตรวจให้คะแนนแล้วมาบันทึกคะแนนโดยการลงรหัสและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านห้องน้ำ ด้านห้องนอน ด้านห้องนั่งเล่น และด้านบันได มีทั้งหมด 16 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัว ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน มีทั้งหมด 16 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึง ด้านการวิเคราะห์ ด้านการประเมินและด้านการสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 16 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระของบุคคล ด้านสัมพันธภาพในสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อ ส่วนบุคคล มีทั้งหมด 24 ข้อ

ระดับคะแนน

ระดับคะแนนที่ใช้ในการวิจัย กำหนดโดยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของตัวแปร แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับคะแนนสำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน

ตัวแปร	ระดับ		
	ต่ำ	กลาง	สูง
การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกัน การทกล้มในแต่ละด้าน	4.00 – 9.33	9.34 – 14.66	14.67 – 20.00
การปรับตัวในแต่ละด้าน	4.00 – 9.33	9.34 – 14.66	14.67 – 20.00
การรู้เท่าทันสื่อในแต่ละด้าน	4.00 – 9.33	9.34 – 14.66	14.67 – 20.00
ตัวแปรโดยรวมทุกด้าน	16.00 – 37.33	37.34 – 58.66	58.67 – 80.00

ตารางที่ 2 ระดับคะแนนสำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปร ที่มีองค์ประกอบ 6 ด้าน

ตัวแปร	ระดับ		
	ต่ำ	กลาง	สูง
คุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	4.00 – 9.33	9.34 – 14.66	14.67 – 20.00
คุณภาพชีวิตโดยรวม	24.00 – 56.00	56.01 – 88.00	88.01 – 120.00

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อบอกลักษณะและการกระจายของข้อมูล

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการทกล้ม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการทกล้ม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านห้องน้ำ	15.93	2.24	สูง
ด้านห้องนอน	15.65	2.13	สูง
ด้านห้องนั่งเล่น	15.44	2.45	สูง
ด้านบันได	15.71	2.47	สูง
การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการทกล้มโดยรวม	62.73	5.52	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการทกล้มโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 62.73) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ ด้านห้องน้ำ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.93) รองลงมาคือด้านบันได (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.71) ด้านห้องนอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.65) และด้านห้องนั่งเล่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.44) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ระดับการปรับตัว

การปรับตัว	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านร่างกาย	16.31	2.61	สูง
ด้านอัตมโนทัศน์	15.66	2.77	สูง
ด้านบทบาทหน้าที่	15.90	2.37	สูง
ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	16.07	2.51	สูง
การปรับตัวโดยรวม	63.94	6.93	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการปรับตัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 63.94) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ ด้านร่างกาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.31) รองลงมาคือด้านการพึ่งพาระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.07) ด้านบทบาทหน้าที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.90) และด้านอัตมโนทัศน์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.66) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ระดับการรู้เท่าทันสื่อ

การรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านการเข้าถึง	15.63	2.55	สูง
ด้านการวิเคราะห์	15.74	2.14	สูง
ด้านการประเมิน	15.51	2.45	สูง
ด้านการสร้างสรรค์	16.67	2.59	สูง
การรู้เท่าทันสื่อโดยรวม	63.54	6.78	สูง

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกรู้อู่เท่ทั้นสื่อโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 63.54) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ ด้านการสร้างสรรค์ (16.67) รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.74) ด้านการเข้าถึง (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.63) และด้านการประเมิน (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.51) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ระดับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านร่างกาย	15.24	2.24	สูง
ด้านจิตใจ	14.92	2.02	สูง
ด้านความเป็นอิสระของบุคคล	15.30	2.18	สูง
ด้านสัมพันธภาพในสังคม	15.82	2.52	สูง
ด้านสิ่งแวดล้อม	15.65	2.05	สูง
ด้านความเชื่อส่วนบุคคล	15.91	2.19	สูง
คุณภาพชีวิตโดยรวม	92.84	7.83	สูง

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 92.84) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะมีค่าเฉลี่ยตามลำดับ ดังนี้ ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.91) รองลงมาคือด้านสัมพันธภาพในสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.82) ด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.65) ด้านความเป็นอิสระของบุคคล (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.30) ด้านร่างกาย (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 15.24) และด้านจิตใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ท่กับ 14.92) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้มกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ

การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม	r	p-value
ด้านห้องน้ำ	.16**	.00
ด้านห้องนอน	.17**	.00
ด้านห้องนั่งเล่น	.16**	.00
ด้านบันได	.17**	.00
การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้มโดยรวม	.28**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้มทั้ง 4 ด้าน และโดยรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01)

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ

การปรับตัว	r	p-value
ด้านร่างกาย	.29**	.00
ด้านอัตมโนทัศน์	.25**	.00
ด้านบทบาทหน้าที่	.21**	.00
ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	.23**	.00
การปรับตัวโดยรวม	.37**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ พบว่า การปรับตัวทั้ง 4 ด้าน และโดยรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01)

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ

การรู้เท่าทันสื่อ	r	p-value
ด้านการเข้าถึง	.23**	.00
ด้านการวิเคราะห์	.21**	.00
ด้านการประเมิน	.19**	.00
ด้านการสร้างสรรค์	.27**	.00
การรู้เท่าทันสื่อโดยรวม	.32**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ พบว่า การรู้เท่าทันสื่อทั้ง 4 ด้าน และโดยรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01)

อภิปรายผล

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้ม การปรับตัว การรู้เท่าทันสื่อและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง ซึ่งจากการวิจัยพบว่า

การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมภายในที่พักอาศัยของผู้สูงอายุมีการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ มีการจัดวางสิ่งของเป็นระเบียบเรียบร้อย บันไดหรือทางเดินภายในอาคารมีการทำความสะอาด รวมถึงภายในห้องพักบริเวณห้องนั่งเล่นหรือที่นอนเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับสำนักอนามัย สิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2558) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมควรเริ่มตั้งแต่ที่พักอาศัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะที่พักอาศัยเป็นศูนย์รวมของทุกคนในครอบครัว รวมถึงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ภายในที่พักอาศัยเหล่านั้น ตลอดทั้งวัน หรือสอดคล้องกับพรเทพ ศิริวนารังสรรค์ (2558) ที่ได้อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่า การจัดการสภาพแวดล้อมภายในบ้านเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุเพื่อป้องกันการหกล้ม ซึ่งสภาพแวดล้อมนั้นสามารถทำการแก้ไขปรับเปลี่ยนได้ เพราะผู้สูงอายุใช้เวลาส่วนใหญ่ในบ้านพักอาศัย

ดังนั้นการจัดการสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่เหมาะสมจะเป็นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ จนนำไปสู่สาเหตุที่ผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บ ทุพพลภาพหรือเสียชีวิตได้

การปรับตัวของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการปรับตัวเป็นการยอมรับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งผู้สูงอายุในไทยนั้นส่วนใหญ่มีการปรับตัวที่สูงเพราะวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุภายในครอบครัวยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงได้ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก สุกุลหงส์โสภณ (2540) ได้อธิบายไว้ว่าการปรับตัวเป็นการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมนั้น ๆ จนทำให้เกิดความต้องการในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาสมดุลของตนเองไว้ หรือสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรฉัตร อัจฉริยภรณ์ (2559) ที่ได้อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่าการปรับตัวเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในของร่างกายและจิตใจ รวมถึงสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ จนเกิดเป็นความไม่สมดุลและนำไปสู่การหาวิธีการจัดการอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้

การรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง เนื่องจากผู้สูงอายุได้เรียนรู้เทคโนโลยีหรือสื่อต่าง ๆ จากการได้รับคำแนะนำของลูกหลานและเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และใช้สื่อในการติดต่อระหว่างกัน อีกทั้งสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบันมีมากมายหลากหลายประเภท ได้แก่ โทรศัพท์ โทรศัพท์ จดหมายหรือแม้แต่คอมพิวเตอร์ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย และสามารถเรียนรู้สื่ออื่น ๆ ได้ในยามว่าง และเมื่อผู้สูงอายุทำความเข้าใจกับสื่อที่ได้รับ จะใช้ประสบการณ์ของตนเองในช่วงชีวิตที่ผ่านมาใช้เพื่อพิจารณาข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เหล่านั้น ในการตัดสินใจว่าข้อมูลจากสื่อที่ได้รับจริงหรือเท็จ และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการโต้ตอบผ่านสื่อได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบุบผา เมฆศรีทองคำ (2554) ได้กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้บริโภค เพราะหากบุคคลใดขาดการรู้เท่าทันสื่อย่อมตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร หรือสอดคล้องกับมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย (2555) ได้อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถในการป้องกันตนเองจากการจู่โจมของเนื้อหาจากสื่อ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ได้มาจากการดู ฟัง และมีปฏิสัมพันธ์ด้วย แทนที่จะให้การสื่อความหมายของสื่อเป็นไปตามเจตนาของผู้ส่ง

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง เนื่องจากผู้สูงอายรรู้ถึงคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถในการใช้ร่างกายได้อย่างปกติและสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ ไม่มีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย จนนำไปสู่การมีสุขภาพจิตที่ดี มีความเข้มแข็ง มีความรู้สึกที่ดีต่อการใช้ชีวิต เชื่อมมั่นในความสามารถของตนเองในการตัดสินใจ ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น มีสัมพันธ์ภาพทางสังคมที่ดี ได้รับการยอมรับจากทั้งครอบครัวและเพื่อนฝูงหรือบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว การดำรงชีวิตโดยยึดหลักตามศาสนา ปรัชญาและความเชื่อต่างๆ ทุกสิ่งที่กล่าวมาล้วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตบั้นปลายได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ World Health Organization (2001) ได้อธิบายว่า การรับรู้ถึงสถานะของบุคคลและความพึงพอใจ

ในการดำรงชีวิตทางสังคมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิต โดยมีความคาดหวังของตนเองในกรอบของวัฒนธรรมและเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนค่านิยม มาตรฐานทางสังคม หรือสอดคล้องกับ Orem (2001) ได้อธิบายไว้ทำนองเดียวกันว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายเดียวกับความผาสุก ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ ตามประสบการณ์ความพึงพอใจ ความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการจัดโครงการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุถึงวิธีการในการจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการหกล้ม หรือนำอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เพื่อลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุเมื่อตอนผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพัง
2. ควรมีการช่วยเหลือคุณภาพชีวิตในเรื่องของการเพิ่มงบประมาณในส่วนของสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพอิสระ สังคมสุขอนามัย โดยออกมาในรูปแบบของนโยบายต่าง ๆ
3. ควรมีการจัดการอบรมในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อที่เข้ามาหลอกลวงแก่ผู้สูงอายุ รวมถึงวิธีการป้องกัน และการเพิ่มโทษแก่ผู้สร้างสื่อที่มีพฤติกรรมประสงค์ร้ายต่อผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอิสระและปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เช่น สวัสดิการทางสังคม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ จำนวนปีที่พักอาศัย งานอดิเรก เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบของเคหะชุมชน เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างหรือสิ่งที่เหมือนกัน เพื่อเป็นการสนับสนุน ส่งเสริม แก้อาให้ผู้สูงอายุในเคหะชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และจะต้องเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของชุมชนในแต่ละแห่ง
3. ควรมีการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ยาเสพติด ความเสื่อมโทรมในชุมชน สภาพแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จินณพัทธ์ อาจัญญกรณ์. (2559). **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครบุรีรัมย์ จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชมพูนุช พรหมภักดี. (2556). **การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ชลกร ศิรวรรณนะ. (2556). **การยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชน กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร, วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 16, มีนาคม 2560, หน้า 80 – 94.**

- บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2554). การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร, **วารสารนักบริหาร, มกราคม – มีนาคม, หน้า 117 – 123.**
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2560). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2559.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินเตอร์ จำกัด 999.
- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์. (2558). “**เจาะลึกระบบสุขภาพ.**” จัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้เหมาะสม **ป้องกันผู้สูงวัยหกล้ม,** [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา www.hfocus.org/content/2015/08/10723, เข้าดูเมื่อวันที่ 13/12/2562.
- พรรณราย ชันธกิจ และคณะ. (2559). **กรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาสในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี.** กรุงเทพฯ: หจก. อรุณการพิมพ์
- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2555). **รู้เท่าทันสื่อ ICT.** สมุทรปราการ : บริษัท เอเชียแปซิฟิก ออฟเซ็ท.
- สมนึก สกุลหงส์ไสภณ. (2540). **ประสิทธิภาพผลการพยาบาลตามแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของ รอยต่อการลดความเครียด และเพิ่มความสามารถการปรับตัวของผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร. 2563. **วงศิลาฤกษ์ “โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 2”**, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.prbangkok.com/th/hotnews/view/MDY1cDBzNnMONHlyb3Ezc3E2NnEyNDk0cDRyOTQzcjQzODA5MQ==>, เข้าดูเมื่อวันที่ 16/8/2563.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2551). **เอกสารประกอบการพิจารณา “ญัตติด่วนเกี่ยวกับ อาคารแพลตฟอร์มการเคหะแห่งชาติในเขตพื้นที่ดินแดงเพิ่มเติม (Supplement).** กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ.
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- Orem, D. (2001). **Nusing: Concepts of Practice.** 6th ed. New York: Company. St. Louis mosky Year book.
- United Nation. (1995). **Quality of Life in the ESCAP Region.** New York: United Nation.
- World Health Organization. (2001). **ICF: International classification of functioning, disability and health.** Geneva: WHO.

การวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณ
ในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี

An Analysis of Female Main Characters Having Spiritual Journey
in Religious Novels of Tamayanti

สุประวีณ์ แสงอรุณเฉลิมสุข^{1*}, Truong Thi Hang², ประจักษ์ สายแสง³ และบุญเหลือ ใจมโน⁴
(Suprawee Saeng-Arunchalaemsuk^{1*}, Truong Thi Hang², Prachakha Saisang³
and Boonlue Chaimano⁴)

^{1*,2,4}สาขาวิชาภาษาไทย (ปรด.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³184 หมู่ 11 ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

อีเมลผู้แต่งหลัก : supraweena@gmail.com เบอร์โทร : 08 3547 0732

วันที่รับบทความ 30 เมษายน 2563

Received: Apr. 30, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 14 กันยายน 2563

Revised: Sep. 14, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 17 กันยายน 2563

Accepted: Sep. 14, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของดุซงญานินธ์ เรื่อง “การเดินทางทางจิตวิญญาณ : กรณีศึกษาวิธีการนำเสนอการเดินทางทางจิตวิญญาณของตัวละครหญิงในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี โดยใช้กรอบแนวคิดของ กุหลาบ มลลิกะมาส ในการวิเคราะห์วิธีการสร้างตัวละคร 2 ประเด็น คือ 1. พิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละครว่าเป็นประเภทน้อยลักษณะหรือหลายลักษณะ และ 2. พิจารณาว่าลักษณะตัวละคร เป็นแบบสถิตหรือพลวัต ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณทั้ง 7 ตัว ล้วนเป็นตัวละครที่มีหลายลักษณะ ซึ่งลักษณะนิสัยที่พบมากที่สุด คือ มีความเมตตา พบในตัวละครเอกหญิง 4 ตัว รองลงมา คือ ลักษณะที่มีความอยากรู้อยากเห็นและมีความมุ่งมั่นพบในตัวละครเอกหญิง 2 ตัว นอกจากนี้ ยังพบลักษณะนิสัยที่ต่างกันไป ได้แก่ ความสงบ นุ่มนวล ใจร้อนเจ้าอารมณ์ รักความยุติธรรม เป็นคนเด็ดขาด มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความจงรักภักดี มีความมั่นใจในตัวเองและต้องการพิสูจน์ตนเอง ขณะที่การวิเคราะห์ลักษณะตัวละครในประเด็นที่สองพบว่าตัวละครเอกหญิงมีทั้งแบบสถิตและพลวัต

คำสำคัญ: การเดินทางทางจิตวิญญาณ; ตัวละคร; นวนิยายแนวศาสนา; ทมยันตี

Abstract

This research article was part of dissertation entitled Spiritual Journey: A case study of Presented Techniques of Female Characters in Religious Novels of Tamayanti. The objective was to analyze the female main characters having the spiritual journey in religious novels of Tamayanti using concept framework of Kularb Mallikamas for analyzing the techniques of writing characters consisted of 2 topics that were 1) considering personalities of characters for dividing into flat and round

2) considering types of characters for dividing into static and dynamic. The result found that the 7 female main characters having the spiritual journey were round characters. The most found personality was mercy appeared in 4 female main characters then the curiosity and intention appeared in 2 female main characters. In addition, the different personalities were clam, hot-tempered, fair, decisive, endure, organized, solitary, self-confidence and self-prove. The types of characters found that the female main characters were both static and dynamic characters.

Keywords: Spiritual Journey; characters; religious novels; Tamayanti

บทนำ

นวนิยายแนวศาสนาเป็นเรื่องที่ถูกเขียนได้สร้างขึ้นจากจินตนาการ และสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับศาสนา คำสอน หรือแนวทางปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้น ๆ จุดมุ่งหมายของนวนิยายแนวศาสนาจึงไม่เพียงให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน แต่ยังช่วยให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนในศาสนาได้ง่ายขึ้น ดังที่ วัฒนา มูลเมืองแสน (2539, หน้า 42) ให้ความเห็นว่า นวนิยายแนวศาสนาเป็นการนำเสนอวิธีการคล้ายทุกขุรูปแบบหนึ่งมีต้นเค้ามาจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการสื่อความหมายของนิพพานในระดับพื้นฐาน และยังเป็นการอธิบายความหมายของหลักธรรมให้ง่ายขึ้นอีกด้วย

ทมยันตี เป็นนามปากกาของ คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียง และสามารถเขียนนวนิยายได้หลากหลายแนว รวมทั้งแนวศาสนาที่ได้รับความนิยมอย่างมากนี้ด้วย ทมยันตีมีกลวิธีการนำเสนอเรื่องที่น่าสนใจ มักสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา และผสมกลมกลืนกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างลงตัว เป็นเหตุให้งานเขียนของทมยันตีได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พิสูจน์ได้จากจำนวนครั้งที่ตีพิมพ์ผลงานนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีมีได้กล่าวถึงเฉพาะพระพุทธศาสนา หรือความเชื่อเรื่องผีแบบไทยดั้งเดิมเท่านั้น หากแต่ยังผสมผสานความเชื่อเกี่ยวกับเทพปกรณัมของฮินดูและอียิปต์โบราณได้อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างลงตัว เป็นการสร้างความน่าสนใจให้กับนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีได้เป็นอย่างดี

นวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ได้แก่ เรื่องกรรม ไตรลักษณ์ สังสารวัฏ อริยมรรคมีองค์ 8 อริยสัจ 4 นิพพาน เป็นแก่นเรื่อง โดยสอดแทรกเรื่องราวชีวิตสังคมเป็นฉากเบื้องหลังเขียนนวนิยายแนวศาสนา ดังเช่น เรื่องฉาน จิตา มายา และไวษณวี ที่ล้วนมีความโดดเด่นต่างแตกต่างกัน มุ่งเนื้อหาด้านปริยัติ ด้านปฏิบัติ และด้านปฏิเวธพร้อมกันไป ซึ่งทมยันตีสามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย และมีวิธีการดำเนินเรื่องให้น่าติดตาม (ณิชา จันทะเกาศลย์, 2561, หน้า 100)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจและน่าติดตามนั้น นอกจากจะต้องมีแนวคิดหรือแก่นเรื่องที่ดี แล้วยังประกอบด้วยประการอื่น ๆ เช่น โครงเรื่อง ฉากและบรรยากาศ บทสนทนา เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นหัวใจในการดำเนินเรื่อง คือ ตัวละคร ดังที่ ไพโรจน์ บุญประกอบ (2539, หน้า 183-202) ได้อธิบายการสร้างตัวละครว่า ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงลักษณะ

สมจริงให้ตัวละครมีบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอให้เหมือนกับมนุษย์ โดยจะต้องสร้างทั้งภายในและภายนอกของตัวละครให้สอดคล้องกันอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงวิญญาณของตัวละครได้

สำหรับตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี มักจะเป็นคนมุ่งมั่นปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น ซึ่งก็คือการที่จิตวิญญาณจะได้กลับคืนสู่ต้นธาตุที่เคยจากมา คำว่า “จิตวิญญาณ” ในที่นี้มีความหมายถึงส่วนประกอบในตัวมนุษย์ที่อยู่ควบคู่กับกาย จิตมีลักษณะเป็นอมตะ ไม่เสื่อมสลายไปตามกาย และเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารจนกว่าจะสิ้นกิเลส ดังที่ Truong Thi Hang (2560, หน้า 41-42) ได้สรุปไว้ว่า จิต คือ พลังงานหล่อเลี้ยงชีวิต เป็นพลังขับเคลื่อนความคิดและพฤติกรรมทั้งหมดของเรา แต่จิตกลับเป็นสิ่งที่ประณีตสุขุมที่สุดที่มองไม่เห็น และไม่สามารถจับต้องได้ การที่มนุษย์มีส่วนเป็นพุทธะซึ่งเป็นสมบัติที่ติดตัวมา จึงสามารถฝึกฝนจิตเพื่อนำพาพลังอันไร้ขีดจำกัดนี้กลับไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับต้นธาตุที่แท้จริง ซึ่งหมายความว่าทำดีที่สุดแล้วดวงจิตทุกดวงจะกลับไปยังที่ที่จากมา ด้วยเหตุนี้การศึกษาลักษณะของตัวละครเอกหญิงใน นวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีไม่เพียงให้ผลลัพธ์ที่ตรงตัว คือ ค้นพบกลวิธีในการสร้างตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี ทว่ายังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึง “ชีวิตจิตใจ” หรือ “ชีวิตด้านใน” ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ตลอดจนพิสูจน์ให้เห็นด้วยว่า การหลุดพ้นจากวัฏสงสารตามหลักพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับในเทพปกรณัมของฮินดูและอียิปต์โบราณ บังเกิดขึ้นได้กับสรรพบุปนาม โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติชั้นวรรณะหรือเพศแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้รวบรวมนวนิยายแนวศาสนาที่ปรากฏการเดินทางทางจิตวิญญาณของตัวละครเอกหญิงของทมยันตี จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่องฉาน (2559) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 554 หน้า จิตา (2552) สำนักพิมพ์ จำนวน 640 หน้า ไชษณวี (2551) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 723 หน้า ซามี (2544) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 384 หน้า นากพัทธ์ (2560) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 715 หน้า กฤตยา (2551) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 391 หน้า และศิวาลัย (2551) สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม จำนวน 620 หน้า เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณ ตามกรอบแนวคิดของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2538) 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะนิสัยของตัวละครว่าเป็นตัวละครน้อยลักษณะหรือหลายลักษณะ 2) ลักษณะตัวละครเป็นแบบสถิตหรือพลวัต และสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์กวีวิธีการสร้างตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณจากนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี พบตัวละครเอกหญิง 7 ตัว ซึ่งล้วนเป็นตัวละครที่มีหลายลักษณะ ได้แก่ ใจแก้ว จากเรื่อง “ฉาน” ซามี จากเรื่อง “ซามี” จิตา จากเรื่อง “จิตา” ไชยรี จากเรื่อง “ไชยรี” ชาครียา จากเรื่อง “นากพัทธ์” วามริน จากเรื่อง “ศิวาสัย” และกฤตยา จากเรื่อง “กฤตยา” ดังนี้

1. ลักษณะของ ใจแก้ว ตัวละครเอกหญิงจากนวนิยายเรื่อง “ฉาน”

ใจแก้วเป็นเด็กผู้หญิงที่ถูกแม่เสื่อคาบมาเพื่อจะเป็นอาหาร แต่หลวงปู่ซึ่งเป็นพระธุดงค์ได้ขอพิณทบาตและสั่งให้แม่เสื่อเลี้ยงไว้ เมื่อเธอโตพอรู้ความ หลวงปู่จึงมาสอนธรรมะให้เธอฝึกสมาธิและฉาน ต่อมาหลวงปู่ให้เธอไปอยู่กับชาวลับแลเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และฝึกสมาธิสำหรับเตรียมตัวไปใช้กรรมที่เมืองมนุษย์ หลังจากปฏิบัติภารกิจในเมืองมนุษย์เสร็จสิ้นแล้ว ใจแก้วได้กลับไปอยู่บ่อนยอดเขาสูงและบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุความหลุดพ้นต่อไป

ลักษณะนิสัยของใจแก้ว ตอนเป็นเด็กเธอมีความอยากรู้อยากเห็นตามวัย แสดงออกจากเหตุการณ์ที่ใจแก้วเห็นนาคมาเฝ้าหลวงปู่จึงเกิดความสงสัยว่า นาคพวกนี้มาจากไหน จึงตามไปดูเพื่อให้คลายความสงสัย ซึ่งใจแก้วได้ตามไปจนถึงที่อยู่ของนาคราช และอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือขณะที่เธอเดินออกจากถ้ำของหลวงปู่เธอเห็นคนชุดขาวเดินขึ้นไปทางด้านหลังถ้ำ จึงเดินตามไปดูเพราะอยากรู้อาณาเขตมนุษย์มาอยู่ในป่าแห่งนี้ได้อย่างไร ซึ่งความอยากรู้อยากเห็นครั้งนี้ทำให้ใจแก้วได้ทราบว่าคนชุดขาวคือหลวงพ่อกฤษี ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสอนฉานให้กับเธอในเวลาต่อมา

ลักษณะประการที่สองของใจแก้ว คือ มีความมุ่งมั่น แสดงออกจากเหตุการณ์ในวัยเด็กที่ใจแก้วอยากปีนต้นไม้ได้เหมือนกับพวกลิง เธอเฝ้ามองฝูงลิงปีนต้นไม้อย่างชำนาญและทำตามแต่ก็ตกลงมาทุกครั้ง ด้วยความมุ่งมั่นใจแก้วจึงฝึกปีนต้นไม้จนสามารถปีนสำเร็จ นอกจากนี้ยังปรากฏในเหตุการณ์ที่ใจแก้วตัดสินใจไปหาสถานที่สำหรับฝึกจิต พร้อมทั้งตั้งสัตย์ปฏิญาณว่าหากไม่ประสบผลสำเร็จก็จะขอพลีชีพลง ณ ที่แห่งนั้น

ลักษณะประการที่สามของใจแก้ว คือ มีความเมตตา แสดงออกจากเหตุการณ์ใจแก้วตามพ่อแม่ชาวลับแลไปยังเมืองมนุษย์ เมื่อเธอเห็นไก่ถูกมัดขาไว้และรับรู้ด้วยจิตว่าไก่ตัวนั้นเจ็บและไม่อยากตาย เธอจึงใช้อำนาจจิตปล่อยไก่ตัวนั้นไป เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ใจแก้วถูกพ่อตำหนิว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดทรัพย์ของผู้อื่น ส่วนเหตุการณ์ที่สองเกิดขึ้นขณะที่ใจแก้วโตแล้ว เธอได้เข้าไปในเมืองมนุษย์อีกครั้ง และพบพี่เสื่อทั้งสองตัวของเธอถูกขังอยู่ในสวนสัตว์ ด้วยความเมตตาใจแก้วจึงประสงค์จะปล่อยเสื่อทั้งสองตัวไป แม้ว่านลภพเพื่อนของเธอและหลวงพ่อกฤษีได้เตือนว่า เธอกำลังทำผิดศีลเรื่องการลักทรัพย์ ซึ่งจะส่งผลให้เธอต้องรับผลกรรม กระนั้นใจแก้วก็ยินยอมเพื่อช่วยพี่เสื่อของเธอ

ใจแก้วเป็นตัวละครที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณ เนื่องจากการฝึกสมาธิและฉาน ตั้งแต่ยังเด็กจนมีฉานขั้นสูง ทั้งนี้นิสัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีความมุ่งมั่นและมีความเมตตาของเธอส่งผลต่อการปฏิบัติสมาธิเป็นอย่างมาก ผู้เขียนได้สร้างให้ใจแก้วเป็นตัวละครแบบพลวัต กล่าวคือ เธอมีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ หลังจากผ่านการฝึกเข้าฌานจนชำนาญ ทำให้มีบุคลิกเปลี่ยนไปจากเด็กที่อยากรู้อยากเห็นเป็นผู้ที่มีลักษณะสำรวม สงบ นุ่มนวล

2. ลักษณะของ ชามี ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “ชามี”

ชามีเป็นนักบวชหญิงแห่งนครกาสา ซึ่งในอดีตชาติเธอคือมหาสมณะผู้เป็นนักบวชชั้นสูงในมหาวิหารแห่งนครกาสาทที่กลับชาติมาเกิดเพื่อทำภารกิจที่ตั้งใจให้สำเร็จ เมื่อคณะนักบวชได้พบทารกในซากเครื่องบินที่ตกจึงนำกลับมาเลี้ยงมหาวิหารเพราะเชื่อว่าเป็นมหาสมณะที่กลับชาติมาเกิดแต่ทารกนั้นเป็นเพศหญิงจึงเกิดความลังเล อย่างไรก็ตามเธอก็ถูกเลี้ยงดูต่างจากเด็กผู้หญิงในเมืองนั้นเพราะเธอต้องเรียนหนังสือและฝึกสมาธิเช่นเดียวกับนักบวช ต่อมาเธอได้ผ่านการทดสอบว่าเธอคือมหาสมณะที่กลับชาติมาเกิด ชามีถูกส่งไปอยู่ที่วิหารบนเขาเพื่อฝึกสมาธิจนสำเร็จญาณชั้นสูง หลังจากนั้นจึงได้กลับมายังมหาวิหารในฐานะนักบวชชั้นสูง ในตอนท้ายชามีได้ให้คำพยากรณ์นครกาสาทามที่ตั้งใจไว้ในอดีตชาติได้สำเร็จแล้วจึงมรณภาพและจะไม่กลับมาเกิดอีก

ลักษณะนิสัยของชามีมี 2 ประการ ประการแรกคือ เป็นคนมีระเบียบวินัย เหตุการณ์ที่สื่อถึงความมีระเบียบวินัยของชามี ได้แก่ ชามีถูกฝึกให้ทำสมาธิ สวดมนต์และเรียนหนังสือทุกวัน ในขณะที่เด็กวัยเดียวกันกำลังวิ่งเล่นอย่างสนุกสนาน ถึงแม้ว่าเธอจะอยากเล่นแบบเด็กคนอื่นเพียงไรก็ตาม แต่เธอก็ยังทำตามหน้าที่ของเธอเสมอ เหตุการณ์ต่อมา คือ ชามีจะอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดตามกฎของนักบวชทุกวัน แม้แต่วันที่อากาศหนาวจนน้ำเป็นน้ำแข็งเธอก็ยังอาบโดยไม่เคยมีข้อต่อรองใด ๆ ต่อมาเมื่อครูสมณาจารย์บอกให้ชามีรับประทานอาหารวันละมื้อ และค่อย ๆ ให้ลดปริมาณลงเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเข้าสมาบัติ จุงปะเพื่อนของเธอส่งสารจึงแอบเก็บอาหารไว้ให้ แต่เธอก็ไม่รับและยืนยันที่จะทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด

ลักษณะนิสัยอีกประการของชามีคือมีความอดทน แสดงออกจากเหตุการณ์ที่ชามีกำลังวิ่งเล่นกับเพื่อนแล้วไปชนคนที่กำลังตักแป้งทอดขึ้นจากกระทะ ทำให้เธอถูกน้ำมันที่ร้อนหกรดแขนของเธอชามีรู้สึกเจ็บแต่ก็เพียงทำหน้าที่เหยเกและบอกแม่ว่าเจ็บเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นถึงความอดทนของชามีซึ่งผิดวิสัยของเด็กทั่วไป เหตุการณ์ต่อมาเกิดขึ้นในฤดูหนาวที่มีหิมะตก ชามีนั่งสมาธิบนพรหมโดยไม่มีเสื้อกันหนาวหรือผ้าคลุมใด ๆ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และเหตุการณ์ที่ชามีได้เข้าสมาบัติในโพรงหินแคบ ๆ เป็นเวลา 1 ปี ทำให้เธอต้องประสบกับสภาพอากาศที่ร้อนจัดและหนาวจัด แต่เธอก็สามารถควบคุมจิตและเอาชนะความรู้สึกนั้นได้สำเร็จ

ชามี เป็นตัวละครที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณเนื่องจากมีสัญญาเดิมจากอดีตชาติที่เคยเป็นมหาสมณะ และในชาตินี้ยังได้ฝึกสมาธิตั้งแต่เริ่มจำความได้ ผู้เขียนได้สร้างให้ชามีเป็นตัวละครแบบสทิต กล่าวคือ เธอยังคงเป็นผู้มีระเบียบวินัยและมีความอดทนไม่เปลี่ยนแปลง สะท้อนถึงจิตที่สงบนิ่งมั่นคงอันเป็นลักษณะของผู้ทรงศีล ถึงแม้ว่าชามีจะเป็นเด็กก็ตาม แต่ในอดีตชาติเธอคือมหาสมณะ ด้วยมีสัญญาเดิมประกอบกับความมีระเบียบวินัยและความอดทนนี้เอง จึงทำให้ชามีสามารถผ่านการทดสอบทดลองอย่างหนักจนสำเร็จญาณชั้นสูง ทำให้ทำภารกิจที่ตั้งใจไว้ตั้งแต่อดีตชาติสำเร็จ

3. ลักษณะของ จิตา ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “จิตา”

จิตา เป็นผู้ที่มีอำนาจจิตซึ่งเป็นสัญญาเดิมติดตัวมา ในตอนต้นเรื่องจิตายังใช้อำนาจจิตในทางที่ผิดเนื่องจากเธอเป็นเด็กเล็กจึงควบคุมอารมณ์ไม่ได้ แต่ต่อมาเธอมีสติควบคุมการใช้อำนาจจิตได้ดีขึ้นเพราะการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจจิตของจิตาอยู่ในด้านดีเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากการที่เธอใช้อำนาจจิตช่วยชีวิตคนและทำให้ย่าของเธอมีพลังในการรักษาโรคได้

นอกจากนี้ยังทำให้ญาติพี่น้องรวมถึงคนใกล้ตัวได้หันกลับมาทำความดี นอกจากนี้จิตายังทราบวันที่เธอจะเสียชีวิตล่วงหน้า และเมื่อถึงเวลาจิตวิญญาณของเธอได้ออกจากร่างกลับคืนสู่ภพภูมิที่จากมา

ลักษณะนิสัยของจิตาในตอนแรกเธอเป็นคน **ใจร้อนเจ้าอารมณ์** เนื่องจากเธอไม่ชอบให้ใครขัดใจหรือบังคับตามประสาเด็กเล็ก แสดงออกจากเหตุการณ์ที่จิตาอยู่ในคอกเด็กและต้องการของเล่นที่อยู่บนชั้นวางของบนฝาดนัง เธอตะโกนให้มารดาช่วยหยิบให้แต่มารดาปฏิเสธ จิตาจึงเขย่าคอกเด็ก แสดงความไม่พอใจที่ถูกขัดใจ เหตุการณ์ต่อมาคือจิตากำลังเล่นงอ้อมกับเด็กคนอื่นอยู่ เอ้ญาติของจิตาบังคับให้เธอใช้พลังจิตงอ้อมให้และเรียกเธอว่านังแม่มด จิตาจึงใช้อำนาจจิตเผาเอ้เพื่อเป็นการลงโทษทันที

ถึงแม้ว่าจิตาจะเป็นคนใจร้อนเจ้าอารมณ์แต่เธอก็**มีความเมตตา** ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แสดงออกจากหลายเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่จิตากำลังรับประทานอาหารกับบิดามารดาของเธอที่ร้านอาหาร แต่เมื่อเธอทราบทางจิตว่าคุณทัศนีย์ย่าของเธอกำลังมีอาการปวดขาอยู่ที่บ้าน เธอจึงกำหนดจิตไปช่วยทันที เหตุการณ์ต่อมาคือ จิตาได้พาคุณทัศนีย์ไปบ้านหลังหนึ่งเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยโรคมะเร็ง เธอใช้อำนาจจิตส่งพลังให้คุณทัศนีย์ช่วยผู้ป่วยคนนั้นได้สำเร็จ นอกจากนี้จิตายังใช้อำนาจจิตให้มารดาของเธอได้ช่วยชีวิตเอ้อย รวมถึงช่วยเหลือเพื่อนบ้านของเธออีกด้วย

การเดินทางทางจิตวิญญาณของจิตาเกิดจากสัญญาเดิมจากอดีตชาติ ผู้เขียนได้สร้างให้จิตาเป็นตัวละครแบบพลวัต กล่าวคือ เธอมีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพจากคนใจร้อน เจ้าอารมณ์ เนื่องจากยังเป็นเด็กเล็กจึงควบคุมอารมณ์ไม่ได้ทำให้ขาดสติในการใช้อำนาจจิต เป็นผู้มีความสงบนิ่งมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่ติดตามพัฒนาการของเธออย่างใกล้ชิดตลอดจนมีการปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมอย่างเหมาะสม

4. ลักษณะของ ไชศรี ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “ไฉษณวี”

ไฉษรี เป็นผู้หญิงคนหนึ่งมีชีวิตของเธอเริ่มเปลี่ยนแปลงหลังจากที่ได้รับลือคเก้ตรูปดาวหกแฉกตรงกลางมีเครื่องหมายสวัสดิกะมาจากเพื่อนของเธอ ทำให้เธอเริ่มมีสัมผัสพิเศษ และใช้อำนาจจิตได้ เมื่อเธอได้พบกับดร.ปราณ-สันติ มหาฤาษี เขาได้ไขความลับว่าเธอคืออณูหนึ่งของมหาตุรคา และได้แนะนำแนวทางในการฝึกจิตให้แก่เธอ ต่อมาไฉษรีได้ใช้อำนาจจิตในการช่วยเหลือคนให้หายป่วย ทั้งยังแนะนำให้คนรอบตัวหันมาปฏิบัติธรรม ในตอนท้ายเมื่อเธอหมดหวังทุกอย่างแล้วจิตวิญญาณของเธอได้ออกจากร่างกลับคืนสู่มหาตุรคา

ลักษณะนิสัยของไฉษรี ประกอบด้วย 2 ประการ คือ รักความยุติธรรมและเป็นคนมีเมตตา ลักษณะที่**รักความยุติธรรม** แสดงออกในเหตุการณ์ที่ไฉษรีถูกผู้ชายสองคนในร้านอาหารพูดหมิ่นประมาทเธอกับบิดาของเธอว่าเป็นชายแก่มักรรยาเด็ก บิดาของเธอจึงบอกว่าพวกเขาเข้าใจผิดและให้ขอโทษ แต่ชายสองคนไม่ยอมขอโทษ ไฉษรีจึงใช้อำนาจจิตลงโทษทำให้ใบหน้าของชายทั้งสองคนบวมและบอกให้มารดาขอโทษมิฉะนั้นจะไม่หาย ท้ายที่สุดชายทั้งสองคนจึงต้องมาทำตามที่เราบอก

ลักษณะนิสัยประการที่สองของไฉษรีคือ **ความมีเมตตา** เหตุการณ์ที่แสดงถึงความมีเมตตาของไฉษรี ได้แก่ เหตุการณ์ที่ไฉษรีทราบด้วยจิตว่าสิริมาเพื่อนของเธอจะต้องประสบอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิต หากเดินทางไปเป็นหัวหน้าทัวร์และหากเธอช่วยสิริมาเธอก็จะต้องรับกรรมแทน แต่เธอก็ยังหาวิธีช่วยเพื่อนของเธอ เหตุการณ์ต่อมาเกิดขึ้นขณะที่ไฉษรียืนอยู่ที่ลานจอดรถโรงพยาบาลมีคนเข็นรถผู้ป่วย

ผ่านมา เมื่อผู้ป่วยซึ่งนอนอยู่บนรถเข็นเห็นเธอก็บอกกับเธอว่าขอพรจากพระแม่เจ้า เธอจึงใช้อำนาจแห่งมหาทศคาช่วยชีวิตเขาทันที แสดงให้เห็นว่าไวษริมีเมตตาพร้อมจะช่วยเหลือทุกคนไม่เฉพาะเจาะจงแต่คนที่เธอรู้จักเท่านั้น

การเดินทางทางจิตวิญญาณของไวษริเกิดจากอำนาจของ ดร.ปราณ-สันติ ที่ต้องการให้เธอทราบที่มาของเธอกับเป็นอนุของมหาทศคา ซึ่งนิสัยรักความยุติธรรมและมีความเมตตาสะท้อนถึงความเป็นพระแม่เจ้าที่แฝงอยู่ในตัวของเธอ ผู้เขียนได้สร้างให้ไวษริเป็นตัวละครแบบพลวัต กล่าวคือเธอมีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพจากคนที่ต้องพบปะผู้คนในสังคมเป็นประจำ กลายเป็นคนเงียบชอบปลีกตัวเพื่อนั่งสมาธิอยู่คนเดียว ทั้งนี้เนื่องจากเธอเห็นว่าการฝึกจิตจะเป็นหนทางไปสู่จุดหมายที่แท้จริงของเธอคือการกลับคืนไปยังที่ที่จิตวิญญาณของเธอจากมา

5. ลักษณะของ ชาคริยา ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “นากพัทธ์”

ชาคริยา เป็นผู้มีสัมผัสพิเศษที่ 6 สามารถมองเห็นวิญญาณและมักจะให้ความช่วยเหลือวิญญาณเหล่านั้นเสมอ ชาคริยามีคู่หมั้นที่หมั้นหมายกันมานานชื่อมารกร ต่อมาเธอได้พบกับวิญญาณของนากซึ่งทำให้เธอได้ไปเห็นเรื่องราวในอดีตชาติว่านากและมารกรเคยเป็นสามีภรรยาภักซึ่งกันและกันซึ่งเป็นสาเหตุให้วิญญาณของนากยังมีห่วงและทำให้เธอและมารกรยังไม่ได้แต่งงานกัน ชาคริยาจึงช่วยให้ นากหมดห่วงและได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ควร ในตอนท้ายชาคริยาจึงได้แต่งงานกับมารกร

ลักษณะนิสัยของชาคริยาเป็นคนมีความเมตตาแสดงออกในเหตุการณ์ที่ชาคริยาได้พบหญิงสาวแปลกหน้าที่เดินอยู่ที่ลานจอดรถ ซึ่งในบริเวณนั้นค่อนข้างมืดและไม่มีใครอยู่เลย เธอจึงชวนหญิงสาวขึ้นรถมาด้วย เพราะเกรงว่าหญิงคนนั้นอาจจะประสบอันตราย นอกจากนี้ชาคริยายังมีเมตตาช่วยเหลือวิญญาณอีกหลายดวง เช่น ช่วยวิญญาณเจ้าพระขวัญซึ่งถูกจับสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์แล้วเอาพระศพใส่ลงใส่ลงในแม่ขัน ด้วยการนำแม่ขันไปถวายที่วัดและทำบุญให้ และช่วยให้ดวงวิญญาณของนากได้หลุดพ้นจากพันธนาการที่ผูกไว้กับอดีตด้วย

ลักษณะนิสัยประการที่สองของชาคริยา คือ ความอยากรู้อยากเห็น แสดงออกจากเหตุการณ์ที่ชาคริยาป่วยหนักทำให้เธอได้เห็นเรื่องราวในอดีตชาติของเธอกับนากว่าเป็นญาติสนิทกัน ซึ่งเธอคอยให้ความช่วยเหลือนากอยู่เสมอ แต่เธอได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ จนถึงวันที่นากเสียชีวิตเท่านั้น เพราะเธอหายป่วยก่อนจึงไม่ทราบเรื่องราวที่เป็นสาเหตุให้ดวงวิญญาณของนากไม่สามารถไปอยู่ในภพภูมิที่ควรได้ ด้วยความอยากรู้อยากเห็นทำให้เธอพยายามหาวิธีย้อนกลับไปดูเรื่องราวในอดีตชาติ จนในที่สุดเธอลองนั่งสมาธิและสามารถเห็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับนากในอดีตได้

การเดินทางทางจิตวิญญาณของชาคริยาเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติของนากที่ต้องการให้เธอได้เห็นอดีตชาติเพื่อช่วยปลดปล่อยวิญญาณนากจากพันธนาการ ผู้เขียนได้สร้างให้ชาคริยาเป็นตัวละครแบบสถิต คือ เป็นผู้ที่มีความเมตตาต่อผู้อื่นเป็นนิจและมีความอยากรู้อยากเห็นเสมอต้นเสมอปลาย กล่าวคือเธอมักใช้พรสวรรค์เรื่องสัมผัสที่ 6 ช่วยวิญญาณทั้งหลายที่มาขอความช่วยเหลือด้วยความเมตตา ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็นทำให้สามารถช่วยเหลือวิญญาณเหล่านั้นได้สำเร็จ

6. ลักษณะของ วามริน ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “ศิवालย์”

วามรินเป็นนางแบบที่มีชื่อเสียง หลังจากเธอได้พบกับบุรุษชายหนุ่มที่ดูลึกลับ เธอก็มักจะเห็นภาพนิมิตเกี่ยวกับเหตุการณ์บางอย่างที่เธอรู้สึกคุ้นเคย ต่อมาเธอเดินทางไปถ่ายแบบที่ประเทศ

อินเดียและได้พบกับรุทร เขาทำให้เธอเห็นอดีตชาติว่าเธอคือเจ้าหญิงโสมมาวดีซึ่งใช้มีดแทงตัวเองตาย เพราะเจ็บแค้นเจ้าชายรุทรคนรักของเธอ วามรินได้ทราบว่ารุทรคือเจ้าชายรุทรที่กลับชาติมาเกิด เพื่อรอการโหสิกรรมจากเธอ ในตอนท้ายวามรินได้อโหสิกรรมและทั้งคู่ก็ได้แต่งงานกัน

ลักษณะนิสัยของวามริน เธอเป็นผู้มีความมั่นใจในตัวเองและต้องการพิสูจน์ตนเอง แสดงออกจากเหตุการณ์เมื่อครั้งที่วามรินเริ่มเดินแบบที่ต่างประเทศและถูกดูถูก เธอจึงต้องการพิสูจน์ตนเองว่าชาวเอเชียอย่างเธอสามารถเป็นนางแบบระดับอินเตอร์ได้เหมือนกัน โดยการตั้งใจทำอาชีพนี้ จนได้เป็นนางแบบที่ได้รับการยอมรับและมีค่าตัวสูง

ลักษณะนิสัยประการที่สองของวามรินคือการเป็นคนเด็ดขาด ลักษณะที่เด็ดขาดของวามริน ปรากฏตั้งแต่อดีตชาติ เมื่อครั้งยังเป็นเจ้าหญิงโสมมาวดีแสดงออกในเหตุการณ์ที่เจ้าชายรุทรบอกกับเธอว่า เธอจะต้องอภิเษกสมรสกับราชบุตรของพระเจ้าอโศก แต่เธอปฏิเสธ เจ้าชายจึงบอกว่าเธอไม่มีทางเลือก ด้วยความเด็ดขาดเธอจึงตัดสินใจฆ่าตัวตายต่อหน้าเขา และความเด็ดขาดนี้ ยังได้สืบทอดมาจนถึงชาติปัจจุบัน เห็นได้จากเหตุการณ์ที่วามรินไปลองชุดที่จะใช้ถ่ายแบบที่ห้องเสื้อ แล้วขอตัวกลับก่อน แต่เจ้าของห้องเสื้อไม่กล้ารับเธอไว้เพราะทราบดีว่าเธอเป็นคนเด็ดขาดพูดคำไหน คำนั้น

การเดินทางทางจิตวิญญาณของวามรินเกิดจากอำนาจจิตของของรุทรและอำนาจแห่งมหาเทวะดลบันดาลเพื่อให้เธอได้เห็นกรรมในอดีตชาติ ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครวามรินเป็นตัวละครแบบพลวัต คือเปลี่ยนจากคนที่มีความเด็ดขาดมาเป็นคนล้มเหลว ไม่เด็ดขาด เห็นได้จากเหตุการณ์หลังจากที่เธอทราบเรื่องในอดีตชาติแล้วไม่ยอมอโหสิกรรมให้กับเจ้าชายรุทร แต่เมื่อมหาฤๅษีบอกเธอว่าหากไม่อโหสิกรรมให้ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น รุทรจะเสียชีวิตและวิญญาณของเขาจะถูกลงโทษอย่างทุกข์ทรมาน ด้วยความรู้สึกทั้งรักทั้งแค้นที่วามรินมีต่อเขาส่งผลให้เธอเกิดความลังเลขึ้นในจิตใจ จนรุทรเสียชีวิตลง เธอจึงกล่าวอโหสิกรรมและอ้อนวอนขอมหาเทวะให้ช่วยชีวิตเขา

7. ลักษณะของ กฤตยา ตัวละครเอกหญิงจาก นวนิยายเรื่อง “กฤตยา”

กฤตยา เมื่อครั้งเป็นเด็กเคยได้รับอุบัติเหตุจนวิญญาณของเธอได้ออกจากร่างไปในโลกแห่งจิตวิญญาณ เซม-รา ภิกขุณีแห่งวิหารรามอนราไปพบจิตวิญญาณของเธอ จึงนำไปเลี้ยงดูในโลกจิตวิญญาณ ทำให้เธอเป็นผู้ที่อยู่ 2 โลก คือโลกมนุษย์และโลกแห่งจิตวิญญาณ เมื่ออาของเธอได้ย้ายไปทำงานที่ประเทศอียิปต์ กฤตยาได้ขอตามไปอยู่ด้วย ต่อมากฤตยาได้กลับมาประเทศไทย และนำเนื้อเยื่อของฟาโรห์สเมนกาเรมาขอให้นายแพทย์โอลลิวช่วยปลูกชีวิตให้ เพราะในอดีตชาติ นายแพทย์โอลลิว คือ อัย หัวหน้านักบวช ซึ่งได้ต่อรองให้เจ้าหญิงเมอริตาเตนอภิเษกสมรสกับเขา เพื่อแลกกับการทำพิธีศพของฟาโรห์สเมนกาเรพระสวามีของเจ้าหญิงเมอริตาเตน แต่เจ้าหญิงปฏิเสธ จึงทำให้วิญญาณของฟาโรห์สเมนกาเรไม่มีชีวิตนิรันดร์ และไม่มีผู้ใดตามหาวิญญาณของฟาโรห์สเมนกาเรพบอีกเลย กฤตยาจึงพยายามช่วยให้เจ้าหญิงเมอริตาเตนได้พบกับพระสวามีของพระองค์

ลักษณะนิสัยของกฤตยา เธอเป็นผู้มีความจงรักภักดี ต่อเจ้าหญิงเมอริตาเตนและเซม-รา ภิกขุณีแห่งวิหารรามอนรา เนื่องจากเป็นผู้ที่เลี้ยงดูจิตวิญญาณของของเธอในโลกแห่งจิตวิญญาณ แสดงออกจากเหตุการณ์ที่กฤตยายอมให้วิญญาณของเจ้าหญิงเมอริตาเตนอาศัยร่างของเธอไปทำตามพระประสงค์หลายครั้ง ซึ่งเธอจะรู้สึกตัวและไม่เคยทราบว่าเจ้าหญิงจะเสด็จไปที่ไหนแต่เธอก็ยินดี

มอบชีวิตของเธอให้อยู่ในพระหัตถ์ของเจ้าหญิง นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่กฤตยา กำหนดจิตออกจากร่างไปช่วยนายแพทย์ไอวิลปลุกชีพฟาโรห์สเมนกาเรในโลกแห่งจิตวิญญาณ ทั้งที่ทราบดีว่าวิญญาณของเธออาจจะไม่ได้กลับคืนสู่ร่างอีกก็ตาม

ลักษณะนิสัยประการที่ต่อมาของกฤตยา คือ **มีความมุ่งมั่น** แสดงออกจากเหตุการณ์ที่กฤตยาบอกนายแพทย์ไอวิลถึงสาเหตุที่เธอขโมยเนื้อเยื่อพระศพของฟาโรห์สเมนกาเรมาให้เขาปลุกพระวิญญาณ ทั้งที่รู้ว่าผู้ที่แตะพระศพจะต้องคำสาป แต่เธอก็ยังทำเพราะต้องการช่วยให้พระวิญญาณของเจ้าหญิงเมอริตาเตนได้พบกับพระวิญญาณของฟาโรห์สเมนกาเร และหากเทวีเซลเค็ดผู้เป็นเทวีผู้รักษาร่างแห่งฟาโรห์สเมนกาเรตามมาพบ เธอก็จะถูกนำไปลงโทษ แต่เธอพร้อมยอมรับชะตากรรมที่จะเกิดขึ้นขอเพียงได้ช่วยให้สำเร็จ

กฤตยาเป็นตัวละครที่สามารถเดินทางทางจิตวิญญาณได้จากการทำสมาธิ ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครเอกกฤตยาเป็นตัวละครแบบสถิต กล่าวคือ เธอที่เป็นผู้มีความจงรักภักดีและความมุ่งมั่น เนื่องจากการถูกเลี้ยงดูจากโลกแห่งจิตวิญญาณโดยภิกษุณีแห่งวิหารรามอนรา จึงหล่อหลอมให้เธอเป็นผู้มีความงามพร้อมทั้งกายและจิตใจเป็นตัวละครในอุดมคติ เห็นได้จากการที่กฤตยาทำทุกอย่างเพื่อความสงบสุขของผู้อื่นเสมอโดยไม่คำนึงถึงตนเอง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าโดยภาพรวมแล้วลักษณะนิสัยของตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณของทมยันตี ทั้งหมดล้วนเป็นตัวละครหลายลักษณะ พบว่า มีลักษณะนิสัยที่คล้ายกันส่วนใหญ่ ได้แก่ มีความเมตตาชอบช่วยเหลือผู้อื่น ปรากฏในตัวละครเอกหญิง 4 ตัว โดยมากมักจะเป็นการใช้อำนาจจิตช่วยรักษาผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยจากโรครุกรุน ได้แก่ ใจแก้ว จิตา ไวยศรี ขณะที่ตัวละคร ซาคริยา เป็นผู้เมตตาช่วยเหลือดวงวิญญาณที่มาขอความช่วยเหลือ ลักษณะต่อมาคือ มีความมุ่งมั่น กล่าวคือตัวละครมีความตั้งใจในการสิ่งใดแล้วก็จะพยายามทำให้สำเร็จปรากฏใน ตัวละครเอกหญิง 2 ตัว ได้แก่ ใจแก้ว กฤตยา และยังปรากฏลักษณะความอยากรู้อยากเห็นในตัวละครเอกหญิง 2 ตัว ได้แก่ ใจแก้วและซาคริยา แต่มีความต่างกันตรงที่ลักษณะนิสัยอยากรู้อยากเห็นของใจแก้วเกิดขึ้นเมื่อเธอยังเป็นเด็กจึงอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ขณะที่ซาคริยาเป็นผู้ใหญ่ลักษณะนิสัยของเธอมักอยากรู้อยากเห็นเพื่อพิสูจน์ในสิ่งที่เธอสงสัย ส่วนลักษณะนิสัยอื่น ๆ เป็นนิสัยเฉพาะตัวของตัวละครแต่ละตัวไม่ซ้ำกัน ได้แก่ ความสงบนุ่มนวล ใจร้อนเจ้าอารมณ์ รักความยุติธรรม เป็นคนเด็ดขาด มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความจงรักภักดี และมีความมั่นใจในตัวเอง และต้องการพิสูจน์ตนเอง

ขณะที่ลักษณะของตัวละครมีทั้งที่เป็นแบบสถิตหรือพลวัต มีดังนี้

ลักษณะตัวละครแบบสถิต พบว่ามีตัวละครเอกหญิงประเภทนี้ 3 ตัว ได้แก่ ซามี ซาคริยา และกฤตยา ซึ่งมีพฤติกรรมไม่เปลี่ยนแปลง ด้วยตัวละครมีภารกิจหรือมีเป้าหมายที่ชัดเจน กล่าวคือ ซามีมีภารกิจที่ตั้งใจไว้ในอดีตชาติ ส่วนซาคริยาเป็นผู้ที่มีความดีงามพร้อมจะช่วยเหลือทั้งมนุษย์และวิญญาณที่ทุกข์ร้อน ขณะที่กฤตยามีความมุ่งมั่นที่จะช่วยผู้มีพระคุณให้สมปรารถนา ซึ่งลักษณะของตัวละครแต่ละตัวก็ส่งผลให้ทำในสิ่งที่มุ่งหวังสำเร็จโดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ส่วนลักษณะตัวละครแบบพลวัตพบในตัวละครเอกหญิง 4 ตัว ได้แก่ จิตา ใจแก้ว ไชศรี และวามริน ซึ่งจิตาเป็นตัวละครที่เกิดมาพร้อมอำนาจจิต ด้วยความเป็นเด็กจึงไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ส่งผลให้ใช้อำนาจจิตในทางที่ผิด ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพราะการเลี้ยงดูจากบิดามารดาที่คอยสอนให้ควบคุมจิต ขณะที่ใจแก้วเป็นเด็กที่ถูกเลี้ยงโดยแม่เสียใช้ชีวิตอยู่ในป่า เมื่อได้รับการฝึกจิตเธอก็เปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนที่สงบนุ่มนวล เช่นเดียวกับไชศรีเมื่อได้ทำสมาธิฝึกจิตก็เปลี่ยนเป็นคนที่เก็บตัว ต่างจากความรินที่เป็นคนเด็ดขาดมาตลอดแต่เพราะความรักทำให้หลังเลไม่เด็ดขาด

การวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี แสดงให้เห็นว่าลักษณะนิสัยของตัวละครเอกหญิงของทมยันตีล้วนเป็นประเภทหลายลักษณะ โดยมีลักษณะของตัวละครทั้งแบบสถิตและแบบพลวัต ซึ่งเป็นไปแบบสมเหตุสมผลทำให้ตัวละครมี ลักษณะเฉพาะตัวอย่างน่าสนใจ และยังสะท้อนถึงมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่าการไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดคือความหลุดพ้นไม่ใช่เพียงผู้ชายเท่านั้นที่จะปฏิบัติได้ เพราะจิตวิญญาณไม่มีเพศ การที่บุคคลจะบรรลุความหลุดพ้นได้ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ซึ่งต้องใช้เวลาหลายภพชาติ ฉะนั้น ความเป็นหญิงจึงไม่ใช่อุปสรรคต่อการบรรลุความหลุดพ้น เพราะผู้ชายและผู้หญิงล้วนสามารถบรรลุภาวะสูงสุดได้เช่นกัน

นวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีที่ตัวละครเอกหญิงเดินทางทางจิตวิญญาณ มีลักษณะ 2 แบบ ได้แก่ แบบที่หนึ่งคือ ตัวละครเอกหญิงที่มีการฝึกจิตโดยเป้าหมายการเดินทางทางจิตวิญญาณไปสู่ภาวะที่สูงขึ้นหรือได้กลับคืนไปสู่ภพภูมิที่จิตวิญญาณของตนจากมา ได้แก่ ใจแก้ว จากเรื่องฉานขามิ จากเรื่องขามิ จิตา จากเรื่อง จิตา และไชศรี จากเรื่องไชษณวี ซึ่งนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนี้ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักแบบชายหญิง ส่วนแบบที่สอง คือ ตัวละครหญิงที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณแบบจิตได้ออกจากร่างไปตามที่ต่าง ๆ ขณะที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ พบว่า ตัวละครหญิงส่วนใหญ่จะมีการเดินทางทางจิตวิญญาณในลักษณะที่จิตออกจากร่างไปตามที่ต่าง ๆ ทั้งแบบที่ทำสมาธิกำหนดจิตออกไปเอง ได้แก่ ใจแก้ว กฤตยา จิตา ไชศรี และชาคริยา หรือแบบที่จิตวิญญาณออกจากร่าง โดยการบันดาลของผู้มีอำนาจจิตสูงหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ วามริน ชาคริยา และไชศรี แต่อย่างไรก็ตามนวนิยายแนวศาสนาทุกเรื่องล้วนมีลักษณะร่วมคือ การเชื่อมโยงสาเหตุอันเกิดจากการกระทำของตัวละครเอกหญิงในอดีตชาติซึ่งส่งผลมาถึงชาติปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าทมยันตีมุ่งนำเสนอให้ผู้อ่านตระหนักถึงเรื่องกฎแห่งกรรม และให้เห็นว่าทุกสิ่งในโลกล้วนเป็นมายา เพื่อให้ผู้อ่านนำไปปรับใช้ในชีวิตโดยการทำความดี ปล่อยวางและดำเนินตามเส้นทางสู่ความหลุดพ้น สอดคล้องกับนิชชา จุนทะเกาศลย์ (2561, หน้า 106) ที่กล่าวว่า ธรรมนิยายของทมยันตี ไม่เพียงแต่นำมาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาผสมผสานเพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากข้อคิดหลักธรรมนั้น ๆ แต่ยังมีคุณค่าต่อสังคมหลายประการ เช่น สอนให้ทำความดีละเว้นความชั่ว ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้อ่าน เป็นต้น

นอกจากนี้ทมยันตียังมีกลวิธีการนำเสนอนวนิยายแนวศาสนาที่น่าสนใจ ด้วยการผสมผสานความเชื่อแบบดั้งเดิมของไทยกับพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ โดยสื่อเจตนารมณ์ว่าทุกศาสนาล้วนมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเหมือนกัน เช่น ในนวนิยายเรื่องศิवालีย์ และเรื่องไชษณวี นำเสนอความเชื่อ

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นวนิยายเรื่องกฤตยา นำเสนอความเชื่อเรื่องเทพและชีวิตหลังความตายของอียิปต์โบราณ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อศาสนาพุทธแบบทิเบตจากนวนิยายเรื่อง ซามิ อีกด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งของทมยันตี อีกทั้งยังสามารถนำมาผูกเรื่องราวและถ่ายทอดเป็นนวนิยายแนวศาสนาได้อย่างน่าสนใจ สอดคล้องกับ เชษฐา จักรไชย (2559, หน้า 387) ที่กล่าวว่า นักเขียนสตรีส่วนหนึ่งตั้งใจศึกษาพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง จนสามารถ สร้างสรรค์ เผยแผ่ธรรมะในนวนิยายอิงพระพุทธรูปศาสนาส่งผลให้ผู้อ่านได้รับทั้งสาระ ข้อคิดทางพระพุทธธรรมและความบันเทิงโดยแทบไม่รู้สึกรู้ว่าถูกยัดเยียด และสามารถนำข้อคิดเหล่านั้นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาเรียนรู้ธรรมะจากนวนิยายให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งเป็นเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิดและลักษณะนิสัยจะนำไปสู่การบรรลุธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตเพื่อแสวงหาความสุขจากภายในอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดความสงบสุขในสังคมต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรวิเคราะห์วรรณศิลป์ในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตีที่มีการเดินทางทางจิตวิญญาณของตัวละคร เพื่อจะได้เข้าใจรูปแบบวรรณศิลป์ในนวนิยายแนวศาสนาของทมยันตี

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2538). **วรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชษฐา จักรไชย. (2559). **การสร้างสรรควรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ณิชชา จันทะเกาศลย์. (2561). **รูปแบบและกลวิธีการสื่อธรรมนิยายของทมยันตี**, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, 14 (ฉบับพิเศษ), มิถุนายน-กันยายน 2561, หน้า 98-107.
- ทมยันตี (คุณหญิง วิมล ศิริไพบูลย์). (2551). **กฤตยา** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2551). **ไวยถวิ** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2551). **ศิวลัย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2552). **จิตา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2552). **ซามิ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2559). **ฉาน** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- _____. (2560). **นากพัทธ์**. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ไพโรจน์ บุญประกอบ. (2539). **การเขียนสร้างสรรค์ เรื่องสั้น-นวนิยาย**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- วัฒนา มูลเมืองแสน. (2539). **นวนิยายอิงพุทธศาสนาของไทย: วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Truong Thi Hang. (2560). **ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ จากมุมมองเชิงคติชนวิทยา ค.ศ.1911-1928 เล่ม 2**. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.

การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไย
เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ของวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มน้ำพริกเผาผลไม้ตามฤดูกาลบ้านเวียงสวรรค์
The Study of Consumers' Attitudes towards Longan Chili Paste
Products and Packaging to Develop the Packaging Prototype
of Community Enterprises Seasonal Chili Paste Fruit Group
of Ban Wiang Sawan

อนรรักษ์ อาทิตย์กวีวิน^{1*}

(Anurak Artitkawin^{1*})

^{1*} สาขาวิชาการจัดการธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง

อีเมลผู้แต่งหลัก : teelek305@hotmail.com เบอร์โทร : 08 4043 3800

วันที่รับบทความ 25 สิงหาคม 2563

Received: Aug. 25, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 29 กันยายน 2563

Revised: Sep. 29, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 30 กันยายน 2563

Accepted: Sep. 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์และเพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริโภคและสมาชิกกลุ่มน้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์เกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมา คือ ด้านประโยชน์หลัก, ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 4.09 และ 3.62 ตามลำดับ และผลจากการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ร่วมกัน จะมุ่งเน้นรูปร่างบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบขวดทรงกลมติดสติ๊กเกอร์ที่ได้ทำการออกแบบกราฟิกให้มีความเป็นไทยร่วมสมัย ใช้ลวดลายที่ปรับแต่งมาจากธรรมชาติ คือภาพลำไยสด ภาพสีเขียวจากใบไม้ การสื่อสารข้อมูลของการผลิตน้ำพริกที่แตกต่างจากคู่แข่งรายอื่น ใส่ข้อมูลวิธีการรับประทาน และมีภาพสัญลักษณ์ของผู้สนับสนุนจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคแม่เมาะ นอกจากนี้ได้เพิ่มการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีนแทรกในชื่อสินค้าเพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมายชาวต่างชาติให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ทัศนคติของผู้บริโภค; การพัฒนาบรรจุภัณฑ์; วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research aims to study consumers' attitudes towards longan chili paste products and packaging of community enterprise group of Ban Wiang Sawan and to develop the prototype of longan chili paste packaging for the community enterprise group of BanWiang Sawan. It is a mixed research between quantitative research and qualitative research. The instruments of this research are questionnaires by analyzing data from consumers and in-depth interviews with a small group meeting of longan chili paste members of the community enterprise group of Ban Wiang Sawan about the attitude towards products and packaging.

Overall, it was found that the respondents had opinions about the attitude towards products and packaging as a whole at the highest level with an average of 4.18. When considering each aspect, it was found that the opinions of the respondents were at the highest level, namely the expected products with the average value is 4.52, followed by the main benefits, product potential, and the reason for the appearance. The average values are 4.48, 4.09, and 3.62, respectively. Moreover, the results from the development of the packaging prototype together will focus on the shape of the packaging in the form of a spherical bottle attached to the sticker that has designed the graphic to be contemporary Thai Using a pattern that is modified from nature which is a picture of fresh longan, green image from the leaves. Data communication of chili paste production that is different from other competitors entering information on how to eat and has a symbol image of supporters from Mae Moh Provincial Electricity Authority. In addition, increasing the use of English and Chinese language inserted in the product name to increase the target group of foreigners.

Keywords: Consumer Attitude; Packaging Development; community enterprise

บทนำ

จากนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อการสร้างเอกลักษณ์ และการผลิตสินค้าในท้องถิ่นและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2561) รวมทั้งการพัฒนาเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐผ่านกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรภาคเศรษฐกิจหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานปกครองทั้งในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนมีการรวมตัวกันในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจ และจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ ของชุมชน โดยที่ผ่านมาจะพบว่าการจดทะเบียนของกลุ่มอาชีพในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งประเทศเข้าสู่ระบบ วิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2561)

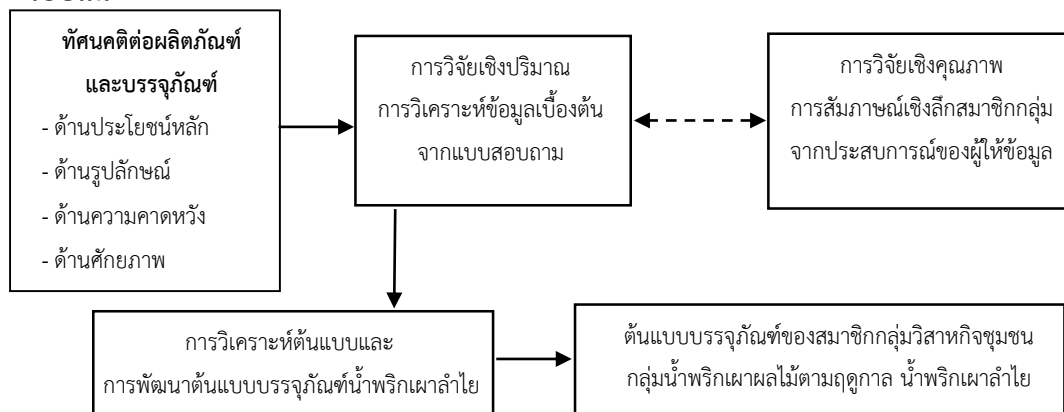
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์ จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2560 มีสมาชิกจำนวน 30 คน ทำการผลิตน้ำพริกเผาผลไม้ตามฤดูกาล น้ำพริกเผาลำไยซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการตอบรับที่ดีทางการตลาด และจากการเข้าสำรวจข้อมูลและความต้องการ พบว่าน้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มมีความแตกต่างจากท้องตลาดทั่วไป คือมีความหอมและหวานจากผลลำไย อีกทั้งพบความต้องการพื้นฐานของกลุ่มสมาชิกจำนวน 2 เรื่อง คือเรื่องความต้องการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และความต้องการพัฒนาภาพลักษณ์ของน้ำพริกเผาลำไยให้เป็นที่รู้จักผ่านบรรจุภัณฑ์ใหม่ เนื่องจากบรรจุภัณฑ์เดิมเป็นขวดแก้วใสธรรมดาที่ไม่มีมีฉลากข้อมูลของสินค้า และการแบ่งใส่ถุงพลาสติกใส ซึ่งมีขนาดบรรจุ 100 กรัม ซึ่งทำให้ยากต่อการขายและการจดจำ รวมถึงขาดภาพลักษณ์ที่ดีทางการตลาด

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มน้ำพริกเผาผลไม้ตามฤดูกาล บ้านเวียงสวรรค์ พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมให้กับสมาชิกกลุ่มน้ำพริกเผาลำไย อันจะส่งผลดีต่อกลุ่มวิสาหกิจดังกล่าว และยังเป็นการสร้างโอกาสทางการแข่งขันที่ดีขึ้นให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มน้ำพริกเผาผลไม้ตามฤดูกาล บ้านเวียงสวรรค์ ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย มีขอบเขตพื้นที่ คือ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากลูกค้าที่มีประสบการณ์เคยซื้อน้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มน้ำพริกเผาผลไม้ตามฤดูกาล บ้านเวียงสวรรค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มดั่งกล่าว เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงจากการผลิต การขายและได้รับข้อร้องเรียนจากลูกค้า โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานคือ 4 เดือน ในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง 31 พฤษภาคม 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณใช้ประชากรคือผู้บริโภคที่มีประสบการณ์เคยซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผา โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางขนาดตัวอย่างประชากรของ Taro Yamane (Yamane.1970 : 886) และระดับค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 (0.05) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง และสำรวจไว้ 15 ชุด จึงได้ทำการแจกแบบสอบถามรวมจำนวน 400 ชุด และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน จากสมาชิกที่มีประสบการณ์ด้านการขายผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่ม และประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/รวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยวิธีการทางสถิติวิเคราะห์ ซึ่งใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิด ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยจากการตีความในสิ่งที่เห็นและได้ยิน แล้วทำการแยกแยะข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการของกลุ่ม และออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

จำแนกการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์ ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	104	26.00
	หญิง	296	74.00
อายุ	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	29	7.25
	31 - 40 ปี	74	18.50
	41 - 50 ปี	165	41.25
	51 - 60 ปี	132	33.00
	61 ปีขึ้นไป	100	25.00
สถานภาพสมรส	โสด	64	16.00
	สมรส/อยู่ด้วยกัน	334	83.50
	หม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่	2	0.50
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	80	20.00
	ปริญญาตรี	247	61.75
	สูงกว่าปริญญาตรี	73	18.25
อาชีพ	นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	8	2.00
	พนักงานบริษัทเอกชน	53	13.25
	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ	275	68.75
	ธุรกิจส่วนตัว / อาชีพอิสระ	51	12.75
	อาชีพอื่น ๆ /ว่างงาน	13	3.25
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	41	10.25
	10,001 - 20,000 บาท	72	18.00
	20,001 - 30,000 บาท	205	51.25
	มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	82	20.50
ลักษณะของการซื้อ	ซื้อเพื่อบริโภค/รับประทานเอง	143	35.75
	ซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝาก	257	64.25

จากตาราง ที่ 1 พบว่าส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 74.00 มีอายุ ระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.25 สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 83.50 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 61.75 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 68.75 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.25 และพบว่าส่วนใหญ่ซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝาก คิดเป็นร้อยละ 64.25 และซื้อเพื่อบริโภค/ทานเอง มีจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติในด้านผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาและ/หรือน้ำพริกเผาลำไย ของผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อมูลในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

ทัศนคติในด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
เหตุผลด้านประโยชน์หลัก			
1. ชื้อเพราะความอร่อย รับประทานง่าย	4.55	0.55	มากที่สุด
2. ชื้อเพราะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าอาหารสำเร็จรูปทั่วไป	4.41	0.35	มากที่สุด
ด้านประโยชน์หลักโดยรวม	4.48	0.45	มากที่สุด
เหตุผลด้านรูปลักษณะ			
3. ที่ซื้อเพราะรสชาติ ต่างจากสินค้าน้ำพริกเผาทั่ว ๆ ไป	4.28	0.75	มากที่สุด
4. เลือซื้อเพราะดูโดยรวมมีความสะอาด ไม่มีสิ่งปนเปื้อน	4.14	0.65	มาก
5. มีขนาดบรรจุและรูปร่างของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย	2.45	0.95	น้อย
ด้านรูปลักษณะโดยรวม	3.62	0.78	มาก
ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง			
6. สามารถใช้เป็นสื่อในการรณรงค์ส่งเสริมอนุรักษ์ และความตระหนักในวิถีชุมชนได้	4.41	0.75	มากที่สุด
7. จะช่วยบ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพให้ชุมชน	4.63	0.43	มากที่สุด
ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังโดยรวม	4.52	0.59	มากที่สุด
ด้านศักยภาพของสินค้า			
8. เข้าใจว่าผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม	4.25	0.66	มากที่สุด
9. น้ำพริกเผาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีการปนเปื้อนของสารเคมี น้อยกว่าที่มีอันตรายต่อชีวิต น้อยกว่าผู้ประกอบการรายอื่น	4.14	0.48	มาก
10. เชื่อมั่นว่าน้ำพริกเผาของกลุ่ม จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากการเกษตร จึงย่อยสลายได้ง่าย	3.87	0.45	มาก
ด้านศักยภาพโดยรวม	4.09	0.53	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.18	0.59	มาก

ผลจากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมา คือ ด้านประโยชน์หลัก ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 4.09 และ 3.62 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ แสดงข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแรงจูงใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ของตบแบบสอบถาม

แรงจูงใจของผู้บริโภค	\bar{X}	S.D.	ระดับของแรงจูงใจ
แรงจูงใจด้านเหตุผล			
1. น้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มมีคุณภาพและรสชาติที่ดี	4.14	0.79	มาก
2. น้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยของกลุ่มมีรสชาติให้เลือกหลากหลาย	4.68	0.72	มากที่สุด
3. ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพ	4.64	0.81	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจด้านเหตุผล	4.49	0.77	มากที่สุด
แรงจูงใจด้านอารมณ์			
4. กลุ่มมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม	3.11	0.89	มาก
5. กลุ่มช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีทางสังคม	4.38	0.83	มากที่สุด
6. กลุ่มมีรสชาติของผลิตภัณฑ์ให้เลือกหลากหลาย	4.48	0.96	มากที่สุด
7. มีเอกลักษณ์ของรสชาติที่เฉพาะตัว	3.96	0.92	มาก
8. การจัดจำหน่าย/สถานที่จำหน่าย ง่ายต่อการหาซื้อ	3.81	0.77	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจด้านอารมณ์	3.95	0.73	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.15	0.87	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของผู้ตอบ โดยรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือแรงจูงใจด้านเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 คือ รองลงมาคือ แรงจูงใจด้านอารมณ์ มีแรงจูงใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยจากจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง รวมถึงสมาชิกในเครือข่ายของกลุ่ม ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. จำนวนครั้งในรอบปี ที่ซื้อน้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง รวมถึงสมาชิกในเครือข่าย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อผลิตภัณฑ์ในรอบปี ที่ซื้อต่ำสุดคือ 1 ครั้ง และสูงสุดคือ 6 ครั้ง

2. จำนวนเงินโดยประมาณต่อครั้งที่ใช้น้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง รวมถึงสมาชิกในเครือข่าย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการซื้อในรอบปี มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ 35 บาท และสูงสุดคือ 1,400 บาท

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเวียงสวรรค์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติในด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ได้เห็นผลด้านรูปลักษณะรายช้อย่อย พบว่าข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ที่ข้อเพราะรสชาติต่างจากสินค้าน้ำพริกเผาทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 นอกจากนี้แรงจูงใจของผู้บริโภคด้านอารมณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจด้าน อารมณ์อยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทุกข้อคือ กลุ่มมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ที่ค่าเฉลี่ย 3.11 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริโภคยังมองว่าบรรจุภัณฑ์และภาพลักษณ์ของสภาพภายนอกของผลิตภัณฑ์ยังไม่มีควมน่าสนใจมากนัก

โดยคณะวิจัยได้นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาทำการวิเคราะห์ร่วมกับสมาชิกกลุ่ม ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จากบรรจุภัณฑ์เดิมที่เป็นขวดแก้วใสธรรมดาที่ไม่มีฉลากข้อมูลของสินค้า ซึ่งทำให้ยากต่อการขายและการจดจำ อีกน้ำพริกเผาลำไยมี 2 รสชาติ จึงทำให้ต้องออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็น 2 รูปแบบ คือแบบที่ 1 เป็นน้ำพริกเผารสชาติเผ็ดมาก จะใช้ฉลากโทนสีเขียวเข้มและแดง ส่วนแบบที่ 2 เป็นน้ำพริกเผาที่มีรสชาติเผ็ดน้อย จะใช้ฉลากโทนสีเขียวเข้มและเขียวอ่อน โดยการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์จะใช้เป็นสติ๊กเกอร์ติดขวดแก้วทรงสี่เหลี่ยม ขนาดบรรจุ 100 กรัม สีที่ใช้จะเน้นสีเขียวเข้ม สีเขียวอ่อน แดง ขาว น้ำตาล ทอง เหลือง ทรายสัญลักษณ์ โลโก้ และชื่อที่ใช้จะเน้นชื่อ “แม่กุล” เพราะเป็นการยกย่อง และให้เกียรติในความคิดสร้างสรรค์แก่คุณแม่กุลผู้จัดตั้งกลุ่มสมาชิกและเป็นผู้ที่คิดค้นสูตรจนประสบผลสำเร็จด้านรสชาติและมีฐานลูกค้าเดิมรองรับทั้งให้มีความวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์ ต.แม่เกาะ อ.แม่เกาะ จ.ลำปาง และคำว่าของฝากจากลำปาง และภูมิปัญญาแม่กุล แทรกเข้าไปด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ทัศนคติเชิงปริมาณด้านผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังว่าสามารถใช้เป็นสื่อในการรณรงค์ส่งเสริมอนุรักษ์และความตระหนักในวิถีชุมชน รวมถึงจะช่วยบ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมที่ระดับมากที่สุด

ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความแตกต่าง และมูลค่าเพิ่ม : ผลการประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน พบว่า ทั้งผู้ประกอบการ ผู้ซื้อ และนักออกแบบมีความเห็นที่หลากหลาย แต่โดยรวมนั้นจะเน้นรูปร่างบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบอย่างง่ายที่ต่อยอดจากขวดแก้วกลมใสของเดิม เนื่องจากกลุ่มมีการซื้อวัตถุดิบจำนวนมาก การใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ควรให้เกิดการจดจำชื่อเจ้าของสูตร คือ แม่กุล และใช้ลวดลายที่ปรับแต่งมาจากธรรมชาติ เช่น ภาพลำไย สีเขียวของใบไม้ พื้นสีแดงสื่อถึงรสชาติเผ็ดร้อนแรง และพื้นสีเขียวสื่อถึงความอร่อยกลมกล่อมเผ็ดน้อย ทั้งต้องมีการสื่อสารข้อมูลของการผลิตที่แตกต่าง ด้วยคำแนะนำวิธีการรับประทาน ส่วนประกอบสำคัญที่โดดเด่นกว่าคู่แข่ง และมีการสอดแทรกภาพสัญลักษณ์ของหน่วยงานผู้สนับสนุน นอกจากนี้ควรให้มีการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น จากการออกแบบเพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์และข้อมูลพื้นฐาน แสดงได้ดังภาพ

STICKER LONGAN CHLLI PASTE SIZE: 20x4.8 cm.

ภาพที่ 1 ผลการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ต้นแบบน้ำพริกเผาลำไย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา งานวิชาการ วรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับสนับสนุนแนวความคิด แนวทาง และเป็นพื้นฐานที่ผู้วิจัยจะนำมาประกอบกัน เพื่อเป็นรากฐานของแนวคิดในการวิจัย ซึ่งอภิปรายผลการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท สามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของปราณี เอี่ยมลออภักดี (2552, น. 148) อธิบายถึงการแบ่งส่วนตลาดว่าเป็นกระบวนการในการจำแนกตลาดออกเป็น ส่วน ๆ หรือเป็นกลุ่ม ๆ โดยอาศัยความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก โดยทั่วไปนักการตลาดจะดำเนินการเลือกหนึ่งส่วนตลาดหรือหลายส่วนตลาดก็ได้ ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แล้ว หลังจากนั้นจึงพิจารณาการแบ่งส่วนตลาดตามเกณฑ์ประชากรศาสตร์ (Demographic Segmentation) คือการแบ่งส่วนตลาด

โดยยึดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคเป็นหลัก ได้แก่ แบ่งตามเพศ อายุ รายได้ การศึกษา ฐานะ และสถานภาพสมรส เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการซื้อสินค้าและบริการที่แตกต่างกันตามลักษณะของบุคคล

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมาคือ ด้านประโยชน์หลัก ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 4.09 และ 3.62 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซูซีย์ สมิทธิไกร (2553, น. 63-85) ที่อธิบายการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการของผู้บริโภค จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสถานะในอุดมคติกับสถานะในความเป็นจริง จากนั้นผู้บริโภคจะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ สำหรับการแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เพื่อพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง และเมื่อได้ประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกในขั้นสุดท้ายว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์ยี่ห้อใด โดยการตัดสินใจเลือกนี้ ผู้บริโภคกระทำโดยการอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการประเมินทางเลือกมีทางเลือกในหลายรูปแบบ และมีการตัดสินใจเลือกที่แตกต่างกัน แม้ว่าอาจจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันก็ตาม

3. ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของผู้ตอบ โดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือแรงจูงใจด้านเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 คือ รองลงมาคือ แรงจูงใจด้านอารมณ์ มีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 สอดคล้องกับแนวคิดของนิเวศน์ ธรรมะ (2552: 50) เรื่องแรงจูงใจ (Motivations) ว่าเป็นแรงผลักดันที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบางอย่าง เพื่อตอบสนองความต้องการด้านเหตุผลและอารมณ์ ความต้องการของผู้บริโภค คือจุดเริ่มต้นของแนวคิดทางการตลาด ซึ่งนักการตลาดพยายามกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการของตน และสอดคล้องกับ Silayoi, P. & Speece, M. (2007) ที่อธิบายคุณภาพของแรงจูงใจประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน ได้แก่ ความเข้มและทิศทาง ผู้บริโภคที่มีความเข้มข้นของแรงจูงใจสูง จะทุ่มเทความพยายามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองสามารถบริโภคสินค้าหรือบริการได้ตามที่ต้องการ ส่วนทิศทางของแรงจูงใจ หมายถึงวิถีทางที่บุคคลกระทำเพื่อลดความตึงเครียดในใจและบรรลุถึงสิ่งที่ต้องการ ในยามที่คุณภาพของแรงจูงใจสูง มีทั้งความเข้มข้นและทิศทาง และยังสอดคล้องกับทางมหาวิทยาลัยเซาท์แคลิฟอร์เนีย (2008) ที่ได้มีการศึกษาแรงจูงใจของผู้บริโภคจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค พฤติกรรมผู้บริโภคมีกระบวนการทางกายภาพที่จะเรียนรู้ มีความต้องการซื้อหรือต้องการซื้อที่ใหนอย่างไร จึงเกิดกระบวนการสืบหาข้อมูลบวกกับความชอบส่วนบุคคล ซึ่งทำให้เกิดการกระตุ้นกระทบกับความรู้สึก เกิดการรับรู้ มีความเชื่อในตัวสินค้าและบริการนั้น ๆ อีกทั้งยังมีผลมาจากสังคมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลอื่น ๆ มากกระทบ ช่วยให้เกิดการตัดสินใจซื้อ (University of Southern California, 2008)

4. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซื้อผลิตภัณฑ์ในรอบปี ที่ซื้อต่ำสุดคือ 1 ครั้ง และสูงสุดคือ 6 ครั้ง จำนวนเงินโดยประมาณต่อครั้งที่ใช้ซื้อน้ำพริกเผา/น้ำพริกเผาลำไยจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเวียงสวรรค์พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการซื้อในรอบปี มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ 35 บาท และสูงสุดคือ 1,400 บาท สอดคล้องกับคำอธิบายของ Kotler (2011) และ Kotler and Armstrong (2004) ด้านการรับรู้ (Perception) ว่าเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลมีการเลือกจัดระเบียบและแปลความหมายของสิ่งเร้าให้กลายเป็นสิ่งที่มีความหมาย และเกี่ยวเนื่องกับเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต ว่าเป็นการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ ในการบริโภค หรือแม้กระทั่งการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ โดยปัจจัยที่กำหนดให้รูปแบบการดำเนินชีวิตมาจากหลายปัจจัย เช่น แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ค่านิยม การเรียนรู้ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ศาสนาการศึกษา และประสบการณ์ของบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา ความสนใจ ความชอบและความคาดหวังที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีกลุ่มคนที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตจะมีผลต่อพฤติกรรมบริโภค และกลยุทธ์ทางการตลาดย่อมแตกต่างกันไป โดยค่านิยม การเรียนรู้ มีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตเปรียบเทียบกับพฤติกรรมผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไปที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ส่วนใหญ่คือมุมมองของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม แสดงดังนี้

1. จากผลการวิจัยของแรงจูงใจในด้านอารมณ์ นอกจากผู้บริโภคจะมองว่ารูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์โดยรวมควรทำการปรับปรุงให้น่าสนใจมากกว่าที่เป็นอยู่แล้ว ทางด้านรูปลักษณ์ของตัวน้ำพริกเผาลำไยก็มีเรื่องของขนาดบรรจุ เพื่อจำหน่ายที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านต่าง ๆ

ดังนั้นการเพิ่มขนาดบรรจุของตัวผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาลำไยให้มีความหลากหลายถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทางกลุ่มควรเร่งดำเนินการ เพื่อให้สามารถขายให้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. จากการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ที่ปรากฏ ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มในการนำฉลากบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบทิ้งไว้และยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ มาทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการต่อยอดจากสินค้าน้ำพริกเผาลำไยเดิม และเพื่อสร้างตลาดกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ให้มากขึ้น ดังนั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาหรือน้ำพริกผลไม้ตามฤดูกาลของกลุ่มในรสชาติต่าง ๆ ให้มีคุณภาพและสามารถจำหน่ายได้จริง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). **หลักสถิติ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย สมิทธิไกร. (2553). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิเวศน์ ธรรมะ และคณะ. (2552). **การจัดการการตลาด**. กรุงเทพฯ: แมคกริ-ฮิล.
- ปราณี เอี่ยมล่อภักดี. (2552). **การจัดการการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ธนาเพลส.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th> ค้นหาเมื่อวันที่ 24/2/2561.

สำนักงานนโยบายและแผน. (2560). **ยุทธศาสตร์ประเทศ**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th> ค้นหาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2561). **ข้อมูลภาพรวมของการส่งเสริม/สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sceb.doae.go.th/> ค้นหาเมื่อวันที่ 19/12/2561.

Kotler, Philip. (2011). **Market management**. London: Pearson Education.

Kotler, Philip and Armstrong, Gary. (2004). **Principles of Marketing**. 9thed. New Jersey: A Simon&Schuster Company.

Silayoi, P. &Speece, M. (2007). **The importance of packaging attributes: a conjoint analysis approach**. European Journal of Marketing. Emerald Article.

University of Southern California. (2008). **Consumer behavior**. [Online]. Available: http://www.consumerpsychologist.com/intro_Consumer_Behavior.html access on 2011, August 08.

Yamane, T. (1970). **Statistic: An introductory analysis**. (2th ed.). Tokyo: John Wetherill.

การใช้กิจกรรมประกอบอาหารเพื่อส่งเสริมทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย

The using of cooking activities to promote frontal brain skills for early childhood

อรทัย ชัยแปง^{1*} และชไมมน ศรีสุรักร²

(Orathai Chaipang^{1*} and Chamaimone Srisurak²)

^{1*}สาขาวิทยาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

²สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมลผู้แต่งหลัก : fayorathai@gmail.com เบอร์โทร : 09 5452 2002

วันที่รับบทความ 12 กันยายน 2563

Received: Sep. 12, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 16 พฤศจิกายน 2563

Revised: Nov. 16, 2020

วันที่ตอบรับบทความ 17 พฤศจิกายน 2563

Accepted: Nov. 17, 2020

บทคัดย่อ

กิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะสมองส่วนหน้าสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถพัฒนาทักษะ EF หรือ Executive Function ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต ทดลอง สัมผัส และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เด็กเกิดการพัฒนา อย่างเป็นองค์รวม โดยกิจกรรมการประกอบอาหารสามารถพัฒนาเด็กได้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย พัฒนา กล้ามเนื้อมัดเล็กในการหยิบจับสิ่งต่าง ๆ ด้านอารมณ์ จิตใจ ทำให้มีความสุขกับสิ่งที่ทำ ด้านสังคม เกิดการยอมรับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจากการวางแผน การทำกิจกรรม และด้านสติปัญญา เกิดความคิดรวบยอดและแก้ไข ปัญหาตามสถานการณ์ พัฒนาการแต่ละด้านที่กล่าวมานั้นสามารถพัฒนาได้ดีที่สุดในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เป็นช่วง ที่เด็กพร้อมจะเรียนรู้มากที่สุดจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ทำให้เด็กคิดเป็น วางแผนเป็น และแก้ปัญหาได้เหมาะสม ตามวัยจากสถานการณ์จริง ทั้งนี้การพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อชีวิตสำเร็จนั้น ในแต่ละ กระบวนการของกิจกรรมประกอบอาหารล้วนมีนัยสำคัญที่ส่งเสริมทักษะ EF อยู่ในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม เด็กจะได้รับการพัฒนาทักษะ EF ทั้ง 9 ด้านอย่างครบถ้วน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและการใช้ชีวิตที่สำเร็จ ทำให้เด็กมีความสุขอยู่ในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการพัฒนาทางด้านทักษะที่เรียกว่า 3R8C และ 2LS ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในอนาคต

คำสำคัญ: กิจกรรมประกอบอาหาร; ทักษะสมองส่วนหน้า; เด็กปฐมวัย; ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21; ทักษะEF

Abstract

Cooking activities for early childhood is an activity that connects the learning process scientifically promoting early childhood brain skills to have EF or Executive Function skills through observation, experiment, touch and hands-on learning cause

the development of children holistically. The cooking activities can develop children in all 4 areas, Physically develop small muscles to pick up things, Emotional and psychological makes it possible to enjoy things that do social work. Listen to other people's opinions from planning activities. and intellectual Conceptualization and correction situational problems. Each of these developmental areas can be best developed at the age of 3-6 years, when children are most ready to learn from their surroundings, making them think, plan, and solve problems according to their age. Real situation in this regard, the development of frontal brain skills for early childhood for life is accomplished. Each process of the culinary activity has important implications for promoting EF skills at every stage of the activity. Children are fully developed in all 9 areas of EF skills. Which can be applied in daily life Build a healthy and successful life immunity that makes children Happiness lies in a transforming society in the 21st century where 21st century learners will need to develop skills known as 3R8C and 2LS, which are essential skills for future learning.

Keywords: Cooking Activities; Executive Function; Frontal brain; Early Childhood; 21st century learner

บทนำ

การพัฒนาเด็กแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่สำคัญ โดยนโยบายรัฐมีการสนับสนุนให้ผู้เรียนนั้นเป็นผู้ที่มีทักษะการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และมีการคิดที่หลากหลายตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การคิดเปรียบเทียบ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น โดยการพัฒนาเริ่มต้นตั้งแต่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญที่มากที่สุดและอีกหนึ่งความสำคัญ คือ การพัฒนาและส่งเสริมทักษะสมองส่วนหน้าสำหรับเด็กปฐมวัยที่ประกอบไปด้วยทักษะ 9 ด้าน ได้แก่ การจำเพื่อใช้งาน การยั้งคิดไตร่ตรอง การยืดหยุ่นความคิด การจดจ่อใส่ใจ การควบคุมอารมณ์ การติดตามประเมินตนเอง การริเริ่มลงมือทำ การวางแผนจัดระบบดำเนินการ การมุ่งเป้าหมาย ทักษะสมองทั้ง 9 ด้าน นั้น เป็นทักษะที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีชีวิตที่สำเร็จ ทักษะแต่ละด้าน ที่กล่าวมานั้นสามารถพัฒนาได้ตามวัย ทักษะ (EF) จะเกิดขึ้นเมื่อได้รับ การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและเรียนรู้ผ่านกิจกรรม

ปัญหาของการพัฒนาทักษะ (EF) ในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการที่สามารถพัฒนาทักษะ (EF) หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กสามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมไปสู่نامธรรม โดยกระบวนการวิทยาศาสตร์ที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของจอห์น ดิวอี้ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการกระทำในสถานการณ์จริง การศึกษาตามทัศนะของจอห์น ดิวอี้ คือ ความเจริญ งอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การจัดการบูรณาการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหา

ด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ กิจกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญและตอบสนองต่อการพัฒนา คือ กิจกรรมการประกอบอาหาร (Cooking) เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สังเกตความเปลี่ยนแปลง รับรู้รสชาติ ต้มกลั่น และหยิบจับวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการประกอบอาหาร (สุนิสา สีม่วงค์และคณะ, 2562, หน้า 176-177) ซึ่งการจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก อีกทั้งยังช่วยพัฒนาในเรื่องภาษา สังคม วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สร้างความภูมิใจในผลงานของตนเองตลอดจนพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในทุก ๆ ด้าน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทักษะ(EF) ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม เด็กได้สัมผัสและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองนั้น ทักษะและกระบวนการคิด การวางแผน อย่างเป็นขั้นตอน การลงมือปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จะส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามวัย และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น

การจัดกิจกรรมประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย (Cooking) สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งอาหารคาวหรือขนมอย่างง่าย ๆ ตามความสนใจของเด็ก สามารถหาวัตถุดิบในการประกอบอาหารได้ไม่ยากและไม่ทำให้เกิดอันตรายกับเด็ก ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจากกิจกรรมได้อย่างครบถ้วนตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน อีกนัยหนึ่งยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการในการตกแต่งหรือปรุงอาหาร กิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ไม่ยากอย่างที่คิด หากได้สัมผัสและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นกระบวนการจะทำให้สามารถมองเห็นความสามารถที่เกิดขึ้นกับเด็กอย่างชัดเจน ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการประกอบอาหารจะช่วยส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าเพื่อชีวิตสำเร็จ (Executive Function) ได้ในอนาคต

ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (EF)

ทักษะสมองสำหรับปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เด็กมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทักษะสมองเพื่อชีวิตสำเร็จ (Executive Function) สำหรับเด็กปฐมวัย ที่ทำให้เด็กประสบความสำเร็จได้ต้องเป็นผู้มีทักษะ EF ที่ดี คือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อยู่กับคนอื่นเป็นและมีความสุข สอดคล้องกับสุภาวดี หาญเมธี (2560, หน้า 1 - 14) ที่กล่าวว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จหรือ Executive Functions (EF) เป็นการทำงานของสมองส่วนหน้าที่ช่วยให้เรากำกับตนเองได้ (Self-Regulation) ทำให้เรามีความคิดในระดับสูงกว่าสัตว์ทั้งหลายทำให้เรารู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ควบคุมสัญชาตญาณและอารมณ์ความรู้สึกให้อยู่ในสถานะที่เหมาะสมได้ไม่เที่ยวระรานใคร ๆ เวลาที่ไม่พอใจทำให้เรารู้จักปฏิบัติตามกติกาสังคมหรือกฎหมาย ทำให้เราวางแผนและดำเนินการสิ่งที่ยาก ๆ ได้ทำให้เรากำกับชีวิตตนเองและดำเนินชีวิตประจำวันโดยปกติสุข พาตัวเองให้รอดจากปัญหาแล้วไปสร้างความสำเร็จให้ชีวิตหรือโลกได้ ซึ่งทักษะนี้เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการสร้าง

ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ สุภาวดี หาญเมธี (2561, หน้า 44 - 48) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะสมอง EF แบ่งเป็น 9 ด้าน จัดเป็น 3 กลุ่ม ทักษะดังนี้ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กลุ่มทักษะการกำกับตนเอง กลุ่มทักษะปฏิบัติ

1. ด้านการจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) หมายถึง ความสามารถในการเก็บประมวลและดึงข้อมูลที่ได้มาจากประสบการณ์เดิมในชีวิตและเก็บไว้ในคลังสมองของเรานำออกมาใช้ตามสถานการณ์ที่ต้องการยิ่งมากประสบการณ์ความจำที่นำมาใช้งานก็ยิ่งมาก

2. ด้านการยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมแรงปรารถนาของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม จนหยุดยั้งพฤติกรรมได้ในเวลาที่สมควรเด็กที่ขาดความยับยั้งชั่งใจจะเหมือน “รถที่ขาดเบรก” อาจทำโดยไม่คิด หรือมีปฏิกิริยาตอบโต้แบบไม่ไตร่ตรองนำมาซึ่งปัญหาแก่ตนเองต่อไป

3. ด้านการยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการยืดหยุ่นความคิดเปลี่ยนจุดสนใจเปลี่ยนโฟกัส หรือเปลี่ยนทิศทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเด็กที่มีปัญหาในเรื่องการปรับตัวมักจะติดตันอยู่กับสิ่งเดิม ๆ ไม่สามารถยืดหยุ่นพลิกแพลงได้มองไม่เห็นทางออกใหม่ ๆ ไม่สามารถคิดสิ่งใหม่ ๆ นอกกรอบได้ส่วนคนที่ปรับตัวง่าย กินง่าย อยู่ง่ายก็จะดำเนินชีวิตไปได้ง่ายกว่า

4. ด้านการจดจ่อใส่ใจ (Focus /Attention) หมายถึง ความสามารถในการใส่ใจจดจ่อมุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยไม่วอกแวกไปตามปัจจัยไม่ว่าภายนอกหรือภายในตนเองที่เข้ามารบกวน เด็กที่มีจิตใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำก็จะเรียนได้ดีทำงานสำเร็จได้ง่าย

5. ด้านการควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม จัดการกับความเครียดหงุดหงิด และแสดงออกแบบที่ไม่รบกวนผู้อื่นเด็กสามารถบอกได้ว่ากำลังรู้สึกอย่างไรและควรจัดการอย่างไรเด็กที่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้มักกลายเป็นคนโกรธเกรี้ยว ฉุนเฉียว ขี้หงุดหงิดเกินเหตุ หรือขี้กังวล อารมณ์แปรปรวนและอาจซึมเศร้าได้

6. ด้านการติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring) หมายถึง การตรวจสอบตนเองรู้จักจุดแข็งจุดอ่อนของตนเองตั้งแต่การรู้จักอารมณ์ตนเองรู้จักตนเองรวมถึงการตรวจสอบการทำงาน เพื่อหาจุดดีจุดบกพร่องประเมินการบรรลุเป้าหมายติดตามปฏิบัติกิจของตนเองและดูผลจากพฤติกรรมของตนเองที่ไปกระทบต่อผู้อื่น

7. ด้านการริเริ่มลงมือทำ (Initiating) หมายถึง ความสามารถในการริเริ่มและลงมือทำงานตามที่คิดมีทักษะในการริเริ่มสร้างสรรค์แนวทางในการทำสิ่งต่าง ๆ เมื่อคิดแล้วก็ลงมือทำให้ความคิดของตนปรากฏขึ้นจริงไม่โอ้อวดวันประกันพรุ่ง

8. ด้านการวางแผนจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) หมายถึง การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการเริ่มตั้งแต่การตั้งเป้าหมายการเห็นภาพรวม จัดลำดับความสำคัญจัดระบบโครงสร้างจนถึงการดำเนินการ คือการแตกเป้าหมายให้เป็นขั้นตอนกระบวนการ และมีการประเมินผลคนที่มีความรู้กลุ่มนี้จะเป็นคนที่วางแผนเก่ง ทำงานเป็น

9. ด้านการมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) หมายถึง ความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมายเมื่อตั้งใจและลงมือทำสิ่งใดแล้วก็มีความมุ่งมั่นอดทน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าจะมีอุปสรรคใด ๆ ก็พร้อมฝ่าฟันจนถึงความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน มีความสำคัญมากในการดำเนินชีวิตของเด็ก หากได้รับการฝึกอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้เด็กวางแผนเป็น คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจอารมณ์ผู้อื่นทำให้เป็นที่รักของคนรอบข้างและจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการทำงานในอนาคตและสามารถดำรงตนอยู่ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข (จุฬินทิพา นพคุณ, 2561, หน้า 81)

ดังนั้นทักษะสมองเพื่อชีวิตสำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย (Executive Function) หรือที่เรียกว่า EF เป็นทักษะที่สามารถสร้างขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อให้บุคคลนั้นสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เป็นช่วงที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด การฝึกทักษะสมอง (EF) ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ การทำกิจวัตรประจำวัน การเล่นหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้ลงมือทำให้เกิดการคิดวางแผน ยืดหยุ่น ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เด็กจะเกิดกระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น ส่งผลดีต่อการใช้ชีวิตในอนาคตของเด็ก ครอบครัวเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กเกิดทักษะสมอง (EF) โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวจากการทำกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกัน เช่น ทำงานบ้าน ทำอาหาร เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงเป็นการสร้างความรัก ความอบอุ่น ทำให้เด็กมีความสุขและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า

กิจกรรมประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมประกอบอาหารหรือที่เรียกกันว่า กิจกรรม Cooking เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติอย่างเป็นกระบวนการ เป็นขั้นตอน มีการวางแผน คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตั้งสมมุติฐาน ช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดและพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างสมดุล

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น สามารถจัดลำดับขั้นตอนอย่างง่าย ๆ ให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดเมนูอาหารที่อยากทำ คิดวิเคราะห์ถึงวัตถุดิบ ส่วนผสมต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบอาหารรวมถึงอุปกรณ์ว่ามีอะไรบ้าง จากนั้นจึงนำไปสู่ขั้นตอนกระบวนการของการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ เด็กสามารถใช้ทักษะด้านต่าง ๆ ได้ดีที่สุดในกระบวนการของการลงมือปฏิบัติเด็กได้พัฒนาทักษะการสังเกต สัมผัส ตมกลิ่น และชิมรสชาติ ซึ่งกระบวนการนี้สอดคล้องกับเทพกัญญา พรหมขัติ (2554, หน้า 33) ได้กล่าวถึง หลักทฤษฎีของนักปรัชญาชาวอเมริกัน จอห์น ดิวอี้ (ค.ศ.1985 - 1952) เชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning By Doing) กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม

ผู้เขียนได้ทำการปฏิบัติโดยใช้กิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการและทักษะด้านต่าง ๆ ให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมประกอบอาหารที่จะนำเสนอ คือ “แพนเค้กแสนอร่อย”

เป็นเมนูที่เด็ก ๆ ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก สามารถบอกเล่าประสบการณ์เดิมของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยจะนำเสนอขั้นตอนกระบวนการในการทำเมนู “แพนเค้กแสนอร่อย” ดังนี้

กิจกรรมประกอบอาหาร “แพนเค้กแสนอร่อย” ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน

กระบวนการเรียนรู้	ทักษะ EF
<p>ขั้นนำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กสังเกตวัตถุดิบและส่วนผสมในการทำแพนเค้ก ที่ครูนำมาให้ดูและสนทนาบอกชื่อว่า ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง 	<p>การจำเพื่อใช้งาน (Working Memory)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้บอกชื่อส่วนประกอบในการทำขนม
<p>ขั้นกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อเรียนรู้ส่วนผสมในการทำแพนเค้กแล้ว เด็กและครูตกลงกติการ่วมกันในการทำกิจกรรม โดยครูแบ่งกลุ่มเด็กและให้เด็กวางแผนแบ่งหน้าที่กันในการผสมส่วนประกอบต่าง ๆ - จากนั้นให้เด็กที่เลือกกลุ่มแรก ออกมาช่วยกันเทส่วนผสม ที่เป็นแป้ง ตอกไข่ เทนม และตีส่วนผสมทั้ง 3 อย่างนี้ให้เข้ากัน - กลุ่มที่ 2 เตรียมหั่นผลไม้ที่นำมาเป็นส่วนประกอบในการตกแต่ง และแกะเมล็ดข้าวโพด เพื่อหยอดลงในแป้ง - นำแป้งที่ผสมเรียบร้อยแล้ว หยอดลงบนเตาและนำเมล็ดข้าวโพดที่แกะไว้โรยลงบนเนื้อแป้ง รอจนแป้งสุกทั้งสองด้านโดยขั้นตอนนี้ครูจะช่วยดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด - เมื่อแพนเค้กสุกให้เด็ก ๆ ตกแต่งหน้าแพนเค้กด้วยผลไม้ที่เตรียมไว้และตกแต่ง Topping ตามความต้องการในขั้นตอนนี้เด็กจะต้องรอคอยและแบ่งปัน วัตถุดิบหรืออุปกรณ์ 	<p>การวางแผนจัดระบบดำเนินการ (Planning And Organizing)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้คิดวางแผนเพื่อดำเนินการแต่ละขั้นตอนตามลำดับเหตุการณ์ที่ได้เรียนรู้ <p>การริเริ่มลงมือทำ (Initiating)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้ลงมือผสมวัตถุดิบและจัดเตรียมวัตถุดิบในการทำขนมด้วยตนเอง <p>การจดจ่อใส่ใจ (Focus / Attention)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กมีสมาธิจดจ่อกับการเตรียมผลไม้และแกะเมล็ดข้าวโพด <p>การมุ่งเป้าหมาย (Goal - Directed Persistence)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กมีความตั้งใจที่จะทำขนมแพนเค้กให้สำเร็จตามกระบวนการที่วางแผนไว้ <p>การควบคุมอารมณ์ (Emotional Control)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กอดทนรอคอย แบ่งปันอุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

กระบวนการเรียนรู้	ทักษะ EF
<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อทานเสร็จให้เด็กๆช่วยกันสำรวจและรักษาความสะอาดบริเวณที่ตนเองนั่งรับประทาน เก็บอุปกรณ์ที่รับประทานไว้ในที่เตรียมไว้ให้เรียบร้อย 	การยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้รอคอย และคิดไตร่ตรองกับการแบ่งปันอุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่งขนมแพนเค้ก แก้ปัญหาได้ตามสถานการณ์สำเร็จ
<ul style="list-style-type: none"> - สนทนาทบทวนกิจกรรมประกอบอาหารที่ทำร่วมกันในวันนี้ทบทวนบอกชื่อส่วนผสม อุปกรณ์ ขั้นตอนในการทำและรสชาติของขนม 	การยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) <ul style="list-style-type: none"> - เด็กปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในการดูแลความสะอาดและเก็บอุปกรณ์ที่ตนเองใช้รับประทาน
<ul style="list-style-type: none"> - ให้เด็กบอกความประทับใจในการทำกิจกรรมประกอบอาหารในครั้งนี้ และบูรณาการกิจกรรมศิลปะให้เด็กปั้นขนมแพนเค้กของตนเอง 	การติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring) <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้ประเมินตนเองในการบอกเล่าถึงความประทับใจความรู้สึที่ได้ทำกิจกรรมในครั้งนี้

จากกระบวนการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการประกอบอาหาร “แพนเค้กแสนอร่อย” เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะสมอง เพื่อชีวิตสำเร็จให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนได้ทำการเก็บข้อมูลการพัฒนาของเด็กโดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และประเมินตามสภาพจริง และผลการปฏิบัติของเด็ก โดยสรุปว่ากิจกรรมการประกอบอาหารสามารถส่งเสริมทักษะทั้ง 9 ด้าน ของ EF ตามตารางการจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นว่าทักษะ EF เกิดจากการฝึกฝนและลงมือทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ทั้งนี้การจำเพื่อใช้งานเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์เดิมและการเรียนรู้ การวางแผนจัดระบบดำเนินการเกิดจากการเรียนรู้ขั้นตอนและสามารถลงมือทำได้ โดยการสนทนาวางแผนร่วมกันสำหรับเด็กไม่จำเป็นต้องวางแผนในรูปแบบของการเขียนออกมาเป็นตัวหนังสืออย่างเป็นขั้นเป็นตอน การริเริ่มลงมือทำ เกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำตามกระบวนการขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ การจดจ่อใส่ใจ เกิดจากความตั้งใจและมีสมาธิกับการทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ การมุ่งเป้าหมายเกิดจากการอดทนรอจนกว่าแป้งของขนมแพนเค้กจะสุกทั้ง 2 ด้าน การควบคุมอารมณ์และการยั้งคิดไตร่ตรอง เกิดจากการรอคอยในการใช้อุปกรณ์ร่วมกันจากการทำงานเป็นกลุ่ม การยืดหยุ่นความคิด เกิดจากการปรับเปลี่ยนวิธีการการแก้ปัญหาในการสำรวจการเก็บอุปกรณ์ที่ตนเองใช้เสร็จเรียบร้อยแล้ว การติดตามประเมินตนเอง เกิดจากการทบทวนกระบวนการขั้นตอน ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมประกอบอาหารนี้

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะสมอง EF เพราะช่วยสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและการตัดสินใจในทางที่สร้างสรรค์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น หากเด็กมีทักษะ EF เขาจะมีความสามารถในการคิด ความรู้สึกและการจัดการตนเองที่ดี เช่น มีความจำดี มีสมาธิจดจ่อสามารถทำงานต่อเนื่องได้จนเสร็จ รู้จักวิเคราะห์ วางแผนงานเป็นระบบ

ลงมือทำงานได้และจัดการงานจนเสร็จตามกำหนด นำสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อนในประสบการณ์เดิมมาใช้ในการทำงานหรือกิจกรรมใหม่ได้ ปรับเปลี่ยนความคิดได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยน ไม่ยึดติดตายตัว และอาจพัฒนาไปถึงขั้นความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบได้รู้จักประเมินตนเอง นำจุดบกพร่องมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นได้รู้จักแก้ปัญหา รู้จักยับยั้งควบคุมตนเอง ไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แม้จะมีสิ่งยั่วยวน รู้จักแสดงออกกับเพื่อนหรือในสังคมอย่างเหมาะสม นำไปสู่การรู้จักเคารพผู้อื่น อยู่กับผู้อื่นได้ดีไม่เกิดปัญหา เป็นคนที่อดทนได้ รอคอยเป็น มีความอดสาหะพากเพียร ล้มและลุกขึ้นสู้ใหม่ได้ มุ่งมั่นที่จะไปสู่ความสำเร็จ

ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดกระบวนการเรียนรู้และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ สามารถเปลี่ยนการเรียน การสอนไปสู่หัวใจแห่งการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 กิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีนัยสำคัญแฝงอยู่ในทุกกระบวนการขั้นตอนที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ สัมผัส สังเกต คิดวางแผน แก้ปัญหาและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ล้วนส่งเสริมให้เกิดทักษะ EF ทั้ง 9 ด้าน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของชีวิตที่สำเร็จนำไปสู่การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะเกิดขึ้นในระดับชั้นต่อไปสำหรับเด็ก คือ 3Rs+8Cs+2Ls วิจัยรณ์ พาณิช (2556, หน้า 17-18) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ 3Rs คือ Reading (อ่านออก), Writing (เขียนได้), Arithmetics (คิดเป็น) และ 8Cs ประกอบด้วย

C1. Critical Thinking and Problem Solving คือ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและสามารถแก้ไข้ปัญหาได้

C2. Creativity and Innovation คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม

C3. Cross-Cultural Understanding คือ ความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมและกระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม

C4. Collaboration Teamwork and Leadership คือ ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะความเป็นผู้นำ

C5. Communication Information and Media Literacy คือ มีทักษะในการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ

C6. Computing and IT Literacy คือ มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี

C7. Career and Learning Skills คือ มีทักษะอาชีพและการเรียนรู้

C8. Compassion คือ มีความเมตตากรุณา มีคุณธรรม และมีระเบียบวินัย

ทักษะที่เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาทักษะ 3Rs+8Cs เรียกว่า ทักษะ 2Ls ได้แก่ Learning Skills (ทักษะการเรียนรู้) Leadership (ภาวะผู้นำ)

Learning Skills (ทักษะการเรียนรู้) มี 3 องค์ประกอบดังนี้

1. Learning คือ เรียนสิ่งใหม่

2. De Learning หรือ Un Learning คือ เลิกเชื่อของเก่า เพราะมันผิดไปแล้ว

3. Re Learning คือ เรียนสิ่งใหม่ ต้องเปลี่ยนชุดความรู้เป็นโลกสมัยใหม่ เพราะความรู้เกิดขึ้นมากมายและมีสิ่งใหม่ที่ดีกว่า

Leadership (ภาวะผู้นำ) คือการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง ตัดสินใจเลือก และรับผิดชอบเน้นการพัฒนาศักยภาพเด็กให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเข้าใจผู้อื่น

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ 3Rs+8Cs+2Ls เป็นการช่วยส่งเสริมและสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้กับเด็กปฐมวัย สามารถรับการเปลี่ยนแปลงตามวิวัฒนาการของโลกในยุคปัจจุบัน ทำให้เด็กเรียนรู้ได้เท่าทันเหตุการณ์ กิจกรรมประกอบอาหารเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาทักษะ EF ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยได้อย่างเป็นรูปธรรม วัตถุประสงค์ประเมินผลได้อย่างชัดเจน การประเมินผลไม่ต้องการผลลัพธ์ของอาหารที่สวยงามแต่ประเมินค่าจากการลงมือทำ ความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ความสุข รอยยิ้มที่แสดงออกจากความรู้สึก ความนึกคิดจินตนาการที่แสดงออกผ่านผลงาน ทั้งนี้กิจกรรมการประกอบอาหารยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี สามารถสรรค์สร้างเมนูที่แปลกใหม่จากวัตถุดิบเดิม แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นเมนูใหม่ ๆ ตามความต้องการของเด็กได้หลายรูปแบบเราควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าที่เรียกว่า ทักษะ EF ให้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ร่วมสร้างอนาคตเด็กให้เป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

บทสรุป

การใช้กิจกรรมการประกอบอาหารเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งกิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นการเรียนแบบ เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning By Doing) เน้นกระบวนการทำให้เด็กฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การสังเกต การฟังขั้นตอน การสัมผัส ลิ่นชิมรส และจมูกดมกลิ่น เป็นการกระตุ้นการรับรู้ได้ดีที่สุด เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าวแล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดทักษะสมองส่วนหน้าที่แข็งแกร่งทั้งนี้การจัดกิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ได้เป็นเพียงการทำอาหารที่สร้างแต่ความสุข เด็กยังได้ทักษะของการคิดสร้างสรรค์ จากการปรุงแต่งรูปร่างหน้าตาของอาหาร ทักษะทางคณิตศาสตร์ ในการชั่ง ตวง วัตถุดิบ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ การสังเกต เปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงอาหาร โดยใช้ความร้อน ทักษะทางภาษาสื่อสาร บอกเล่าแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น รวมไปถึงการสร้างสุขอนามัย สุขอนิสัย และโภชนาการในการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ซึ่งทักษะ EF ที่กล่าวมาจากการทำกิจกรรมประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย สถานศึกษา ครู ผู้ปกครองสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมโครงการหรือหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จ (EF) ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและการใช้ชีวิตที่สำเร็จทำให้เด็กอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

สุนิสา สีมาวงษ์ และชลาริป สมานีโต. (2562). ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย, **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ, มกราคม-เมษายน 2562**, หน้า 176-177

สุภาวดี หาญเมธี. (2560). ทักษะสมองเพื่อจัดการชีวิตให้สำเร็จ, **สถาบันอาร์แอลจี (รักลูก เลิร์นนิ่ง กรุ๊ป), พฤษภาคม 2560**, หน้า 1-14

สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข และภาวนา อร่ามฤทธ. (2561). **คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย**, พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: บริษัท รักลูกกรุ๊ป จำกัด.

จุฬินทิพา นพคุณ. (2561). การพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในศตวรรษที่ 21 สำหรับเด็กปฐมวัยผ่านการสอนแบบมอนเตสซอรี, **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, มกราคม-มิถุนายน 2561**, หน้า 75-90

เทพกัญญา พรหมชาติแก้ว. (2554). ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี, **นิตยสาร สสวท**, ปีที่ 40 ฉบับที่ 174, หน้า 32-35

วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ภาคผนวก

นโยบายและคุณลักษณะการตีพิมพ์บทความวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (2 ฉบับต่อปี) ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย.) และ ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค.) ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการในสาขาต่าง ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ให้คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการทั่วไป จากทั้งภายในและภายนอก ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเผยแพร่ในลักษณะของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Journal)

1. การพิจารณาบทความ

1.1 การพิจารณาบทความ เลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากกองบรรณาธิการตรงตามสาขาวิชา ในพิจารณา 2 คน ต่อ 1 บทความ

1.2 กรณีบทความมาจากบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง กองบรรณาธิการพิจารณานำส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก 2 คน

1.3 กรณีบทความมาจากบุคลากรภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง กองบรรณาธิการพิจารณานำส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและหรือภายนอก 2 คน

1.4 กรณีผู้ส่งบทความ แก้ไขไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาที่กองบรรณาธิการแจ้ง กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์พิจารณา ยกเลิก กระบวนการเพื่อการตีพิมพ์

2. คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

2.1 วิธีส่งบทความ เจ้าของบทความสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และส่งต้นฉบับบทความ ในรูปแบบไฟล์ word และรูปแบบไฟล์ PDF ได้ที่ระบบออนไลน์ของวารสารวิชาการ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU>

3. รูปแบบบทความที่ส่งกองบรรณาธิการเพื่อตีพิมพ์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (English)

ชื่อ นามสกุล^{1*}, ชื่อ นามสกุล² และ ชื่อ นามสกุล³ (ภาษาไทย)

(ชื่อ นามสกุล^{1*}, ชื่อ นามสกุล² และ ชื่อ นามสกุล³) (English)

^{1*} ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ xxxxxx โทรสาร xxxxxx E-mail: YYYYYY

² ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

³ ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

วันที่รับบทความ xxxxxxxxxxxx

Received: xxxxxxxxxxxx

วันที่รับแก้ไขบทความ xxxxxxxxxxxx

Revised: xxxxxxxxxxxx

วันที่ตอบรับบทความ xxxxxxxxxxxx

Accepted: xxxxxxxxxxxx

บทคัดย่อ

บทความงานวิจัยต้องประกอบด้วยบทคัดย่อที่ระบุถึงความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลการศึกษาและบทสรุป ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้ผู้นิพนธ์เขียนบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

คำสำคัญ: รูปแบบบทความ; ขนาดตัวอักษร; รูปแบบตัวอักษร

Abstract

An article of research to composes with abstract to specify importance of subject, object, method to study, result and summary. Both Thai and English abstracts are required. The length of each should not exceed 300 words. Also, the keywords should not be used more than 5 words.

Keywords: submission procedure; manuscript format; font size; font style; blank line

1. บทนำ

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนบทความฉบับเต็มสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าตีพิมพ์ในวารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้ที่ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

2. เนื้อหาบทความ

วารสารฉบับเต็มควรประกอบด้วย ชื่อบทความ ชื่อและที่อยู่ของผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ คำสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหาโดยสมบูรณ์ของบทความ กิตติกรรมประกาศ และเอกสารอ้างอิง โดยในส่วนของเนื้อหาของบทความ สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อหลัก หัวข้อย่อย และอาจแบ่งถึงหัวข้อย่อยลงมา ทั้งนี้ตัวอักษรทั้งหมดที่ใช้ในการพิมพ์ทุกส่วนให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarababunPSK ขนาด 16 ตัวหนาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) และแต่ละหน้าไม่ต้องมีการเติมหมายเลขหน้า

2.1 ขนาดและการตั้งค่าหน้ากระดาษ

ขนาดของกระดาษที่ใช้ในการพิมพ์กำหนดให้มีขนาดมาตรฐาน A4 (8¼ × 11¼ นิ้ว) โดยกำหนดการตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้

ริมขอบกระดาษด้านบน	1.5	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านล่าง	1	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านซ้าย	1.5	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านขวา	1	นิ้ว

ความยาวโดยรวมของบทความไม่ควรเกิน 12 หน้ากระดาษ และบันทึกไฟล์ข้อมูลด้วย Microsoft Word 2010 ขึ้นไปเท่านั้น

2.2 ชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียน

ในการพิมพ์ชื่อบทความให้พิมพ์ทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยใช้ตัวอักษรขนาด 18 พอยต์ พิมพ์เป็นตัวหนา โดยแต่ละคำในชื่อภาษาอังกฤษให้พิมพ์อักษรตัวแรกเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ (ยกเว้น คำนำหน้านาม: articles, คำสันธาน: coordinate conjunctions และคำบุพท: prepositions นอกจากคำเหล่านี้จะถูกใช้นำชื่อเรื่อง) สำหรับชื่อผู้เขียนบทความให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ในขณะที่ส่วนของที่อยู่ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ โดยที่อยู่ควรประกอบไปด้วย

สำหรับบุคลากรภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง

สาขาวิชาที่สังกัด เบอร์โทรศัพท์เคลื่อนที่ และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ กรณีผู้เขียนมากกว่าหนึ่ง สามารถระบุที่อยู่ของผู้เขียนแต่ละคนโดยอาศัยตัวเลขที่พิมพ์แบบยกสูง (Superscript) ไว้หลังชื่อของผู้เขียนนั้น นอกจากนั้นควรมีการระบุชื่อผู้ติดต่อ (Corresponding author) โดยการพิมพ์เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้หลังชื่อ เฉพาะบรรทัดสุดท้าย ของรายละเอียดผู้ติดต่อให้ระบุ เบอร์โทรศัพท์ และ e-mail ของผู้ติดต่อ ทั้งชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้กลางหน้ากระดาษ

สำหรับบุคลากร ภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง

ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์ ซึ่งสามารถระบุที่อยู่ของผู้เขียนแต่ละคนโดยอาศัยตัวเลขที่พิมพ์แบบยกสูง (Superscript) ไว้หลังชื่อของผู้เขียนนั้น นอกจากนั้นควรมีการระบุชื่อผู้ติดต่อ (Corresponding author) โดยการพิมพ์เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้หลังชื่อ เฉพาะบรรทัดสุดท้ายของรายละเอียดผู้ติดต่อให้ระบุ เบอร์โทรศัพท์ เบอร์โทรสารและ e-mail ของผู้ติดต่อ ทั้งชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้กลางหน้ากระดาษ

3. บทคัดย่อและคำสำคัญ

การพิมพ์บทคัดย่อและคำสำคัญให้พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ และจัดรูปแบบอยู่ตรงกึ่งกลางของหน้ากระดาษ โดยให้พิมพ์ชื่อหัวข้อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” เป็นแบบตัวหนา

4. เนื้อหาของบทความ

บทความวิจัยควรประกอบด้วย บทนำ (Introduction) บอกความสำคัญหรือที่มาของปัญหา นำไปสู่การศึกษา วัตถุประสงค์ วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการวิจัย (Materials and Method) กล่าวถึงรายละเอียด การวิเคราะห์และการทดลองที่กระชับและชัดเจน ผลการทดลอง (Results) บอกผลที่พบอย่างชัดเจน สมบูรณ์ และมีรายละเอียดครบถ้วน สรุปและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) อาจเขียนรวมกับผลการทดลองได้ เป็นการประเมิน การตีความ และการวิเคราะห์ ในแง่มุมต่าง ๆ ของผลที่ได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานผู้อื่นอย่างไร ต้องมีการอ้างหลักการหรือทฤษฎีมาสนับสนุนหรือการหักล้างอย่างเป็นเหตุเป็นผลและอาจมีข้อเสนอแนะที่จะนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ส่วนของเนื้อหาบทความ กำหนดตัวอักษรที่ใช้ในเนื้อหาให้มีขนาด 16 พอยต์ รวมถึงไม่ต้องมีการเว้นบรรทัดระหว่างย่อหน้า (ไม่ต้องเคาะบรรทัดเมื่อขึ้นย่อหน้าใหม่) สำหรับรูปแบบตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์หัวข้อกำหนดดังนี้

4.1 หัวข้อหลัก

กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ในการพิมพ์หัวข้อหลัก และให้พิมพ์ไว้ชิดริมซ้ายของคอลัมน์

4.2 หัวข้อย่อยและหัวข้อย่อยรองลงมา

กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ในการพิมพ์หัวข้อย่อยและหัวข้อย่อยรองลงมา และให้พิมพ์ห่างจากริมซ้ายของคอลัมน์ 0.5 นิ้ว

5. รูปภาพ ตาราง และสมการ

5.1 รูปภาพและตาราง

การนำเสนอรูปภาพและตารางสามารถนำเสนอต่อจากข้อความที่กล่าวถึงหรืออาจนำเสนอภายหลังจากจบหัวข้อหรือนำเสนอในหน้าใหม่ ขนาดของรูปภาพและตารางไม่ควรเกินกรอบของการตั้งค่าหน้ากระดาษที่กำหนดไว้ในหัวข้อ 2.1

ทั้งรูปภาพและตารางจะต้องมีคำอธิบายโดยคำอธิบายของรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพ และอยู่ชิดซ้ายของหน้ากระดาษ หากรูปภาพใดถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนให้มีการระบุคำอธิบายของแต่ละส่วนโดยอาศัยตัวอักษรภาษาไทยในวงเล็บเรียงตามลำดับเช่น (ก) และ (ข) ส่วนคำอธิบายตารางให้พิมพ์ไว้เหนือตารางและชิดริมซ้ายของกระดาษ โดยการเรียงลำดับรูปภาพและตารางให้แยกการเรียงลำดับออกจากกัน

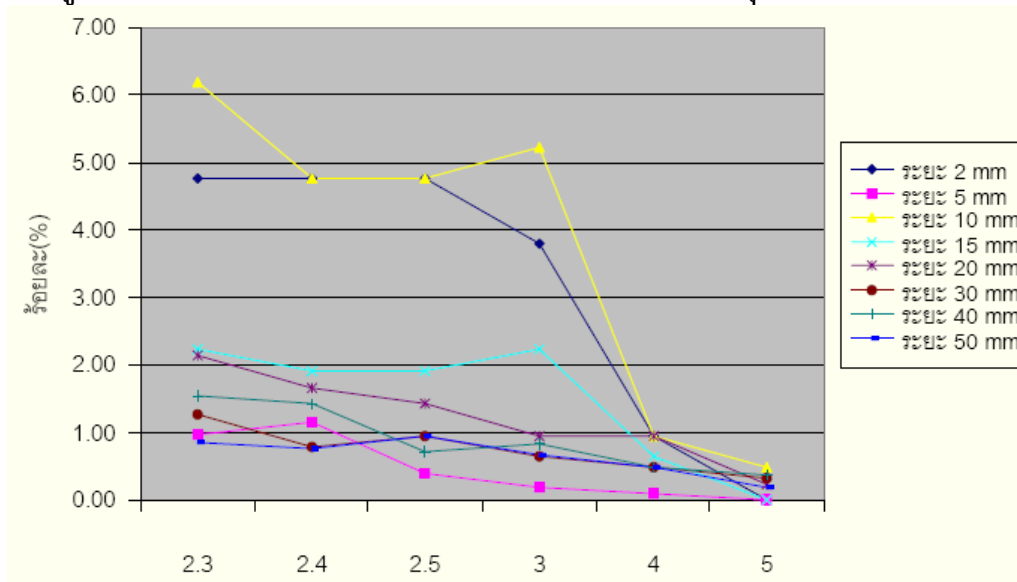
ตารางข้อมูลที่น่าลงตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วย word เพื่อความคมชัดของตาราง เช่น ตารางที่ 1 ตารางที่ไม่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ผู้ออกแบบ	ผู้ใช้การ
1) กระจ่างดินตามคู่มือฉบับที่ ในการใช้งานที่เหมาะสม สวยงาม	1) กระจ่างดินตามชนิดที่ไม่เท่ากันตามลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ ผู้ใช้การรู้สึกถึงความไม่เรียบร้อยไม่สม่ำเสมอของพื้นผิว
2) ข้อดีของกระจ่างดินเตา คือ คัดสิ่งสกปรกออกจากความไม่ สม่ำเสมอของขนาดและความ หนาของแผ่นกระจ่างดินเตา	2) กระจ่างดินเตาที่ใช้ปูนพื้นบันไดและฐานพัก มีพื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้ใช้การอาจสะดุดเมื่อใช้งาน
	3) เนื่องจากความไม่แข็งแรงของกระจ่างดินเตา เมื่อผ่านการใช้งาน หรือมีวัตถุตกกระทบ ทำให้กระจ่างดินเตาแตก กะเทาะ หรือบิ่น ซึ่ง แสดงถึงความไม่คงทนแข็งแรง

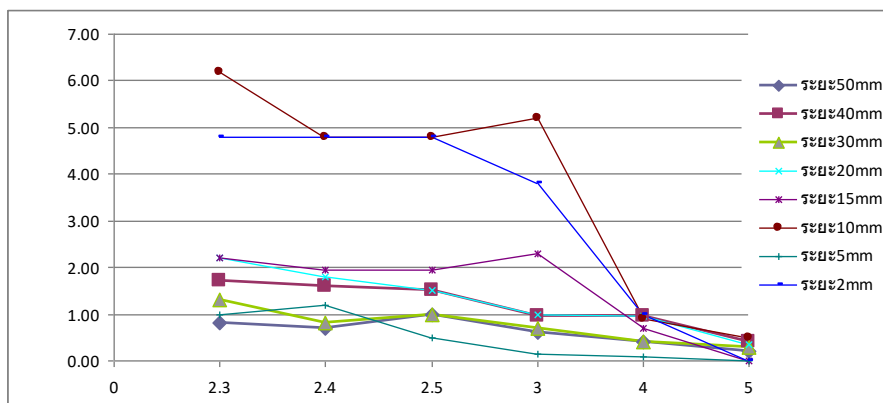
ตารางที่ 2 ตารางที่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ผู้ออกแบบ	ผู้อ่าน
<p>1) กระเบื้องดินเผาที่มีคุณสมบัติในการใช้งานที่เหมาะสมสวยงาม</p> <p>2) ข้อดีของกระเบื้องดินเผา คือ ติดตั้งยากเนื่องจากความไม่สม่ำเสมอของขนาดและความหนาของแผ่นกระเบื้องดินเผา</p>	<p>1) กระเบื้องดินเผาที่มีขนาดที่ไม่เท่ากันตามลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ ผู้อ่านรู้สึกถึงความไม่เรียบร้อย ไม่สม่ำเสมอของพื้นผิว</p> <p>2) กระเบื้องดินเผาที่ใช้ปูพื้นบันไดและชานพักมีพื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้อ่านอาจจะสะดุด เมื่อใช้งาน</p>

รูปภาพที่นำลงตีพิมพ์ ควรเลือกภาพที่เหมาะสมและคมชัดที่สุด

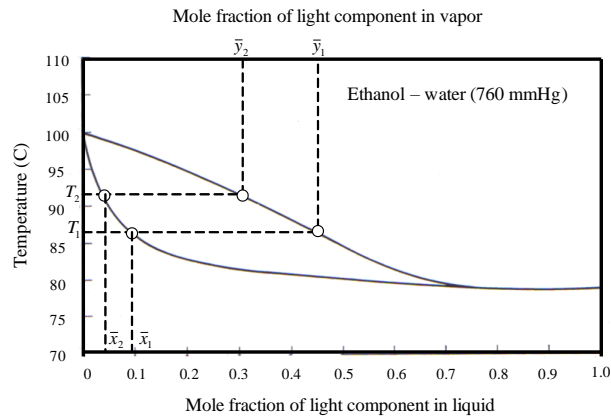

ภาพที่ 1 ภาพที่ไม่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ภาพที่ 2 ภาพที่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

การระบุหมายเลขลำดับรูปภาพและตารางในบทความให้ระบุเป็นรูปที่และตารางที่ เช่น ภาพที่ 1, ภาพที่ 1 - 3, ตารางที่ 1, ตารางที่ 1 - 3 เป็นต้น

ภาพที่ 1 แผนภาพสมดุลของของผสมไอ - ของเหลวที่มี 2 องค์ประกอบภายใต้สภาวะความดันคงที่
ตารางที่ 1 ปริมาณการใช้น้ำมันปิโตรเลียมในแต่ละภาคเศรษฐกิจ ๆ ของประเทศไทย (หน่วย: ล้านลิตร)

ภาคเศรษฐกิจ	ปี	
	2545	2546
1. เกษตรกรรม	3,509	3,827
2. เหมืองแร่	19	26
3. อุตสาหกรรม	4,821	4,937
4. ไฟฟ้า	703	757
5. การก่อสร้าง	169	172
6. ที่พักอาศัยและการพาณิชย์	2,729	2,792
7. คมนาคมขนส่ง	23,980	25,475
Total	35,930	37,986

5.2 สมการ

การเขียนสมการให้เขียนไว้กลางคอลัมน์และมีการระบุลำดับของสมการโดยใช้ตัวเลขที่พิมพ์อยู่ในวงเล็บ เช่น (1), (2) เป็นต้น

6. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

หากต้องการเขียนกิตติกรรมประกาศเพื่อขอบคุณบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเขียนได้ โดยให้อยู่หลังเนื้อหาหลักของบทความและก่อนเอกสารอ้างอิง เช่น

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง ที่ได้เอื้อเพื่อเอกสารและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย

7. การอ้างอิง

ให้รวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์และวัสดุความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานหรือเอกสารอ้างอิงในการศึกษาแทรกไว้ในเนื้อหาและท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา เป็นการวงเล็บระบุแหล่งที่มาอย่างกว้างๆแทรกอยู่ในเนื้อหาของบทความวิชาการ ส่วนรายละเอียดที่สมบูรณ์ของแหล่งข้อมูลจะแสดงใน “เอกสารอ้างอิง” ในส่วนท้ายของบทความวิชาการ โดยใช้รูปแบบ APA เท่านั้น

7.1 การลงรายละเอียดของการอ้างอิงในเนื้อหา

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่งคนแรก และผู้แต่งคนที่สอง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่งคนแรก และคณะ, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, ไม่มีเลขหน้า)

(หน่วยงาน, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(นามแฝง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

7.2 การลงรายละเอียดของการอ้างอิงท้ายบทความ

ให้อ้างอิงรายการลำดับตามอักษรตัวแรกของผู้แต่ง ตามการเรียงลำดับตัวอักษรของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน สำหรับรูปแบบการพิมพ์รายชื่อเอกสารอ้างอิงจากแหล่งต่าง ๆ กำหนดให้มีรูปแบบดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) บทความจากวารสาร (Journal)

Waszkiewics, S.D., Tierney, M.J. and Scott, H.S. (2009). Development of coated, annular fins for adsorption chillers, **Applied Thermal Engineering**, vol.29 (11-12), August 2009, pp. 2222 – 2227.

จักรกฤษณ์ นรมิตผดุงการ และ ทวี สนวนมาลี. (2519). ความสามารถในการเงินของเทศบาลกรณีของเทศบาลนครกรุงเทพ ก่อนเปลี่ยนแปลงเป็นกรุงเทพมหานคร, **วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์**, 16, เมษายน 2519, หน้า 231 – 254.

(2) บทความจากเอกสารประกอบการประชุม (Proceedings)

Kato, S. and Widiyanto, A. (2001). Environmental Impact Assessment of Various Power Generation Systems, **paper presented in the Tri-University International Joint Seminar & Symposium 2001**, Chiang Mai, Thailand.

มารุต บุรพา, ณัฐณี วรยศ และทนนเกียรติ เกียรติศิริโรจน์. (2551). โมเดลอย่างง่ายของการทำน้ำร้อนแสงอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพเสริม, **การประชุมสัมมนาเชิงวิชาการรูปแบบพลังงานทดแทนสู่ชุมชนแห่งประเทศไทย**, มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

(3) รายงานทางวิชาการ / รายงานวิจัย

Division of Technical Services and Planning. (2003). **Chiang Mai City Municipality. Annual Report.**

จุฬาราช โขติช่วงนิรันดร์, นลินี ตันธวนิตย์ และปณิตา เพ็ชรสิงห์. (2529). รายงานการวิจัยเรื่อง **ประวัติศาสตร์หมู่บ้านคำม่วง, โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 54 – 57.

พรพิมล เฉลิมพลาณภาพ. (3535). **พฤติกรรมกรรมแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มียอดขายสูงสุดของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

(4) หนังสือ

Myers, R.H. and Montgomery, D.C. (1995). **Response Surface Methodology: Process and product optimization using designed experiments,** New York: John Wiley & Sons,.

Goswami, Y.D., Kreith, F. and Kreider, J.F. (1999). **Principles of Solar Engineering, 2nd edition.** ISBN: 1-56032-714-6, Philadelphia: Taylor & Francis,

วีกุล วีรานูวัตติ และกนกนารถ ชูปัญญา. (2525). **เคมีคลินิก.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราศิริราช คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล.

(5) วิทยานิพนธ์

สุรจิตร์ ทีบัว. (2538). **การศึกษาสภาพการใช้แหล่งชุมชนประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ของจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Herbert-Cheshire, L. (1997). **Living by the sea.** Unpublished honours thesis, Central Queensland University, Rockhampton, QLD, Australia.

(6) เว็บไซต์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2554). “คู่มือการศึกษาปีการศึกษา 2554”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.psu.ac.th/handbook/> สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2554.

Brown, H. (1994). “Citing computer references”. [online], Available: <http://neal.ctstateu.edu/history/cite.html>. Retrieved April 3, 1995.

(7) การสัมภาษณ์

ดิลก บุญเรืองรอด. (2543, กรกฎาคม 14). อธิการบดี, สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. สัมภาษณ์.

ตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อหา

(สุวิมล ตีรกานันท์, 2553) (Tirakanan, S., 2011)

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

1.1 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงที่เป็นหนังสือ

สุวิมล ตีรกานันท์. (2553). **การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tirakanan, S. (2011). **Multivariate variables analysis in social science research**. Bangkok: Chaulalongkorn University Printing House.
(in Thai)

1.2 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงที่เป็นบทความ

ปาน จินดาพล. (2557). การเป็นเจ้าของกิจการกับทัศนคติต่อความเสี่ยง.
วารสารนักบริหาร, 34(1), 130-135.

Jindapon, P. (2014). Entrepreneurship and risk attitudes. **Executive Journal**, 34(1), 130-135. (in Thai)

สุวรรณ ลักนวนิช. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมการใช้ชีวิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาที่ใช้ชีวิตในที่พักเอกชน ย่านรังสิต จังหวัดปทุมธานี. **BU Academic Review**, 13(1), 13-16.

Luckanavanich, S. (2014). Personal relationship, living behaviors, and academic achievement of university students in the private residence, rangsit area, Pathumthani. **BU Academic Review**, 13(1), 13-16. (in Thai).

1.3 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). สถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศขาเข้าในปี 2555. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
http://www.2tat.or.th/stat/web/statistic_tst.php
สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2557.

Tourism Authority of Thailand. (2013). **Inbound foreign tourists situation in 2012**. [online], Available: http://www.2tat.or.th/stat/web/statistic_tst.php. Retrieved February 9, 2014. (in Thai)

ท่านสามารถดาวโหลดรูปแบบบทความได้ที่ <https://goo.gl/y9WEJe>

หรือ ติดต่อสอบถามที่ **ผู้ประสานงาน** : นายลิขิต ศิริ

โทร 054-237 399 ต่อ 3832 **Mobile**: 083-156-3928

E- mail: res_journal@hotmail.com

ปรับปรุงข้อมูลเมื่อ 4 มกราคม 2562